

SAM DOUGOFF

ΑΝΑΡΧΙΚΕΣ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΕΣ

Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΜΕΘΩΣΗ ΒΙΒΛΙΟΦΟΡΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ από τον Sam Dolgoff
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ από τον Murray Bookchin

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΤΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

- I. Η ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
Οί Δύο Έπαναστάσεις (Sam Dolgoff)
'Η Τάση προς την Έργατική Αυτόδιεύθυνση (Sam Dolgoff)
- II. Η ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ
'Η Κολλεκτιβιστική Παράδοση στην Ύπαιθρο (Sam Dolgoff)
'Η Άναρχική Έπιρροή (Sam Dolgoff)
'Η Πολιτική και Οικονομική Οργάνωση της Κοινωνίας (Isaac Puente)
- III. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
Τό Προοίμιο της Έπαναστάσης (Sam Dolgoff)
'Η Άντεπανάσταση και ή Καταστροφή των Κολλεκτιβίων (Sam Dolgoff)
- IV. ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ
Τά Όρια της Έπαναστάσης (Gaston Leval)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

- V. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ
Οικονομική Δομή και Συντονισμός (Augustin Souchy)
Σημειώσεις πάνω στα Δύσκολα Προβλήματα της Άνοιξοδόμησης (Diego Abad de Santillan)
Χρήμα και Άνταλλαγές (Sam Dolgoff)
- VI. Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
'Η Έργατική Αυτόδιεύθυνση στή Βιομηχανία (Augustin Souchy)

Τό βιβλίον του Sam Dolgoff, «*Άναρχικές Κολλεκτίβες: ή Έργατική αυτόδιεύθυνση στήν Ισπανική Έπανάσταση*» («The Anarchist Collectives: Workers' Self-Management in the Spanish Revolution, 1936-1939») έκδόθηκί από την «*Διεθνή Βιβλιοθήκη*» τόν Ίανουάριον του 1982 σέ μετάφραση του Νίκου Ποταμιάνου. Όλες οί σημειώσεις του βιβλίου, εκτός άπ' αυτές του «*είσαγωγικού δοκίμιου*» του Murray Bookchin, έχουν γραφεί από τον Sam Dolgoff.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Βιβλιοπωλείο «ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ».
ΔΕΛΦΩΝ 2 (Καί Διδότου γωνία) τ.τ. 144, τηλ. 36.08.635.
Άθήνα.

VII. ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

- Οί Κολλεκτιβοποιήσεις στην Καταλωνία (Augustin Souchy)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῆς Βιομηχανίας Μετάλλου καί τῆς Βιομηχανίας Πυρομαχικῶν (Augustin Souchy)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῆς Ὀπτικῆς Βιομηχανίας (Collectivizations)
- Ἡ Κοινωνικοποίηση τῶν Ὑπηρεσιῶν Ὑγείας (Gaston Leval)
- Ἡ Βιομηχανική Κολλεκτιβοποίηση στήν Ἀλκώϊ (Gaston Leval)
- Ὁ Ἐλεγχος στίς Βιομηχανίες τοῦ Βορρά (Jose Peirats)

VIII. Ἡ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ὙΠΑΙΘΡΟ

- Ἡ Ἐπανάσταση στήν Ὑπαιθρο (Jose Peirats)

IX. Ο ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΩΝ

- Ἡ Ἀγροτική Ὁμοσπονδία τοῦ Λεδάντε (Gaston Leval)
- Ἡ Ὁμοσπονδία Κολλεκτίβων τῆς Ἀραγῶνας: Τό πρῶτο Συνέδριο (Jose Peirats)

X. ΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΕΣ

- Ταξίδι στήν Ἀραγῶνα (Augustin Souchy)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στό Γκράουζ (Gaston Leval καί Alardo Prats)
- Ὁ Ἀντιεξουσιαστικός Κομμουνισμός στήν Ἀλκόρα (H.E. Kaminski)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στή Μπινεφάρ (Gaston Leval)
- Μιραλάμπο καί Ἀζουκουέκα (Cahiers de l' Humanisme Libertaire)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στήν Καργκαχέντε (Gaston Leval)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στήν Μαγκνταλένα Ντέ Πούπλις (Gaston Leval)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στή Μάς Ντέ Λά Μάτας (Gaston Leval)

XI. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΩΝ

- Τά χαρακτηριστικά τῶν Ἀντιεξουσιαστικῶν Κολλεκτίβων (Gaston Leval)
- Συμπέρασμα (Sam Dolgoff)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ Ἰσπανική Κοινωνική Ἐπανάσταση ἀποκρύπτεται, ἀπό πολύ καιρό, ἀπ' ὅλα τὰ ἀγγλόφωνα ἔργα. Δέν ἀναγνωρίζεται, οὔτε ἡ σημασία της σάν ἐπαναστατικό γεγονός καί πρότυπο, οὔτε σάν συγκεκριμένο παράδειγμα ἐργατικῆς αὐτοδιεύθυνσης ἀπό τό λαό. Σκοπός αὐτῆς τῆς ἐπιλογῆς κειμένων, εἶναι ἡ εἰσαγωγή σ' αὐτήν τῆ μοναδικῆ ἐμπειρία. Τό πρῶτο κεφάλαιο, τό εἰσαγωγικό δοκίμο τοῦ φίλου μου Murray Bookchin παρουσιάζει μιὰ γενική θεώρηση καί μιὰ ἐπεξήγηση. Πιό σημαντική εἶναι φυσικά ἡ πραγματικῆ πείρα τῶν ἀνθρώπων πού πήραν μέρος. Μέσα ἀπ' τὰ λόγια, τίς πράξεις καί τίς παρατηρήσεις τῶν συγγραφέων αὐτῆς τῆς ἐπιλογῆς, ἐλπίζουμε ὅτι ὁ ἀναγνώστης τῶν κειμένων θά ἀποκομίσει μιὰ οὐσιαστικῆ ἀντίληψη γιά τοὺς στόχους καί τήν ὀργάνωση τῶν ἀναρχικῶν κολλεκτίβων.

Τό ὕλικό χωρίστηκε σέ δύο τμήματα. Τό πρῶτο, παρέχει θεμελιώδεις ἱστορικές πληροφορίες: ἡ φύση τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης, ἡ κολλεκτιβιστικῆ παράδοση, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στήν Ἰσπανία καί τὰ ἱστορικά γεγονότα πού ὀδήγησαν ἐκεῖ καί στή συνέχεια ἀποκορυφώθηκαν μέ τήν καταστροφή τῶν κολλεκτίβων.

Τό δεύτερο καί κύριο τμήμα ἀσχολεῖται μέ τήν πραγματικῆ κοινωνική ἐπανάσταση, τὰ γενικά χαρακτηριστικά τῆς ἀγροτικῆς κολλεκτιβοποίησης καί τῆς βιομηχανικῆς κοινωνικοποίησης. Ἀρχίζει μέ θέμα τόν οἰκονομικό συντονισμό, τῆ φύση καί τῆ θέση τοῦ χρήματος στίς κολλεκτίβες καί ἀναφέρει στατιστικές πάνω στόν ἀριθμό τῶν κολλεκτίβων. Κατόπιν, περιγράφει τῆ ζωή στίς κολλεκτίβες, πρῶτα στίς βιομηχανικές καί παρακάτω στίς ἀγροτικές κολλεκτίβες: πῶς ἐγκαθιδρύθηκαν οἱ νέοι θεσμοί, πῶς λειτουργοῦσαν, πῶς ἔγινε ὁ χειρισμός τῆς παραγωγῆς καί τῆς διανομῆς, ὁ συντονισμός, οἱ ἀνταλλαγές, οἱ σχέσεις ἀνάμεσα σέ κολλεκτίβες καί ἀνάμεσα σέ κολλεκτιβοποιημένες καί μὴ περιοχές. Τό βιβλίο τελειώνει μέ σύντομη ἀξιολόγηση τῶν ἀναρχικῶν κολλεκτίβων καί μέ μερικά σχόλια πάνω στή σπουδαιότητα καί τὰ διδάγματά τους.

Οἱ παρατηρητές, οἱ ὁποῖοι μιλάνε στά κείμενα αὐτῆς τῆς ἐπι-

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

λογής, επισκέφθηκαν τις ίδιες περιοχές και πολλές φορές τις ίδιες κολλεκτίδες, σε διαφορετικές στιγμές, μέσα στο μικρό σχετικά διάστημα των δύο χρόνων. Γι' αυτό, κάθε παρατηρητής υπογραμμίζει ότι θεωρεί πιο σημαντικό, κατά τη γνώμη του. Οι διηγήσεις τους αλληλοσυμπληρώνονται και έτσι έχουμε μία πιο εξισορροπημένη άποψη του νέου τρόπου ζωής από οποιαδήποτε περιγραφή ενός μόνο παρατηρητή. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες είναι αναπόφευκτες μερικές επαναλήψεις. Οι μεταφράσεις που έκανα αποδίδουν αυστηρά τις έννοιες, αλλά δεν είναι κατά γράμμα επειδή ενδιαφέρομαι να αποδώσω το πνεύμα των λέξεων, με ελάχιστες επαναλήψεις.

Τέλος θά ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους γενναίους ανθρώπους, των οποίων χρησιμοποίησα τα έργα για να σχηματίσω αυτήν τη συλλογή (Η βιβλιογραφία αναφέρει μία σύντομη βιογραφία τους). Οι προσπάθειές τους άποθανάτισαν μία κοινωνική εμπειρία κολλοσιαίας σημασίας. Σκοπός μου είναι να τους παρουσιάσω στον αγγλόφωνο αναγνώστη μέσα σ' ένα χρήσιμο πλαίσιο έπεξηγήσεων.

N. Υόρκη
Γενάρης 1974
Sam Dolgoff

(Σημείωση του Sam Dolgoff). Ο φίλος Μπούκτιν θέγει με τις σημειώσεις του βασικά προβλήματα, τα οποία συζητούνται ακόμη μέσα στο αναρχικό κίνημα. Η εξαντλητική ανάλυση δυστυχώς αυτών των θεμάτων ξεπερνάει το σκοπό αυτής της εργασίας.

Ενώ οι απόψεις του, στα βασικά ζητήματα, είναι παράλληλες με τις δικές μου, είμαι βέβαιος ότι ο σύντροφος Μπούκτιν θα αντιλαμβάνεται ότι είναι αναπόφευκτη κάποια διαφωνία πάνω σε τόσο περίπλοκα και αμφιλεγόμενα θέματα. Δεν υποτιμώ καθόλου τα πολύ σοβαρά θέματα, για τα οποία μιλά και πάνω απ' όλα το ελκρινές αντιεξουσιαστικό πνεύμα, που τον έμφυχώνει.

I. Η επιλογή των κειμένων που δημοσιεύτηκε σ' αυτό το βιβλίο προέρχεται από τα βιβλία των παρακάτω συγγραφέων. Περιέχεται και ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα των συγγραφέων.

H.E. Kaminski: «Ceux de Barcelone» (*«Στή Βαρκελώνη»*). (Παρίσι, 1937).

Ο Καμίνσκι ήταν ένας ριζοσπάστης Γάλλος ιστορικός, φίλος των αντιεξουσιαστικών ιδεών και κινήματων. Έγραψε μία εξαιρετική βιογραφία του Μπακούιν. Επισκέφτηκε την Ισπανία, στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, όπου πήρε συνεντεύξεις από έπιφανείς αναρχικούς.

Gaston Leval: «Né Franco né Stalin» (*«Όυτε Φράνκο, ούτε Στάλιν»*). (Μιλάνο 1952) και «Espagne Libertaire: 1936-1939». (*«Αντιεξουσιαστική Ισπανία 1936-1939»*) (Παρίσι, 1971).

Ο Γκαστόν Λεβάλ είναι Γάλλος αναρχικός, του οποίου ο πατέρας πολέμησε στην Παρισινή Κομμώνα του 1871. Μεγάλος θεωρητικός και αγωνιστής, έγραψε πολλά βιβλία πάνω στα οικονομικά και κοινωνιολογικά προβλήματα του αναρχισμού με ειδικές αναφορές στην Ισπανία. Συνειδητός «αντιωσιας συνείδησης» στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, κατέφυγε στην Ισπανία, όπου πήρε μέρος στο επαναστατικό εργατικό κίνημα και φυλακίστηκε πολλές φορές. Αντιπροσώπευε τη CNT της Ισπανίας στο Συνέδριο της «Κόκκινης Διεθνούς των Συνδικάτων», το 1921 στη Μόσχα. Ήταν ανάμεσα στους πρώτους που αποκάλυψε την αληθινή φύση της δικτατορίας των Μπολσεβίκων. Την εποχή της δικτατορίας του Πρίμο ντε Ριβέρα κατέφυγε στην Αργεντινή. Με το ξέσπασμα του εμφυλίου πολέμου, μπήκε παράνομα στην Ισπανία για να πάρει μέρος στην επανάσταση. Αφού κατάλαβε ότι ο εμφύλιος πόλεμος θα χανόταν, μελέτησε από πρώτο χέρι τις κολλεκτίδες και τις κοινωνικοποιημένες βιομηχανίες και άφησε για τις ερχόμενες γενεές την πιο πλήρη και πιο αξιόπιστη περιγραφή, απ' όσες γράφτηκαν, για το δημιουργικό έργο της επανάστασης. Τώρα, ζει στο Πα-

ρίσι, όπου δουλεύει σαν τυπογράφος και εκδίδει τα «Τετράδια του Αντιξουσιαστικού Ούμανισμού». Ένα από τα καλύτερα αναρχικά περιοδικά.

José Peirats: «La CNT en la Revolución Española» («Η CNT στην Ισπανική Επανάσταση») (τεκμηριωμένη ιστορία σε τρεις τόμους, Τουλούζη 1951, 1952, 1953) και «Los Anarquistas en la Crisis Política Española» («Οι Αναρχικοί στην Ισπανική Πολιτική Κρίση») (Μπουένος Άϊρες, 1964).

Διακεκριμένος αγωνιστής και ιστορικός του Ισπανικού αναρχικού κινήματος. Έγραψε μιά τρίτομη τεκμηριωμένη ιστορία της CNT στην Ισπανική επανάσταση και άλλα έργα. Στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου εξέδιδε ένα αναρχικό έντυπο, αντίθετο με τη συμμετοχή της CNT—FAI στην κυβέρνηση της Δημοκρατίας.

Diego Abad de Santillan: «Por Que Perdimos La Guerra: Una Contribucion de la Tragedia Española» («Γιατί χάσαμε τον πόλεμο: Μιά Συνεισφορά στην Ισπανική Τραγωδία»). (Μπουένος Άϊρες, 1940).

Ο Ντιέγκο Άμπαντ ντέ Σαντιγιάν γεννήθηκε στην Ισπανία και μεγάλωσε στην Αργεντινή. Παραγωγικός συγγραφέας και ιστορικός του Ισπανικού και Λατινοαμερικάνικου αναρχικού και αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος. Έχει μεταφράσει τα έργα του Μπακούνιν, του Κροπότκιν, του μεγάλου Γερμανού συγγραφέα, αγωνιστή και ιστορικού Ρούντολφ Ρόκερ, τα έργα του ιστορικού του αναρχισμού Μάξ Νετλάου. Πριν από τον εμφύλιο πόλεμο εξέδιδε πολλές αναρχικές εφημερίδες και περιοδικά («Γη και Ελευθερία», «Τίπο», κ.τ.λ.). Ένας από τους ιδρυτές της FAI, το 1927. Στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, έγινε ύπουργός οικονομικών στην κυβέρνηση της Καταλωνίας. Τώρα ζει στην Αργεντινή.

Augustin Souchy: «Nacht über Spanien» («Νύχτα πάνω από την Ισπανία») (Ντάμστατ 1957). Ο Άουγκουστίν Σούχι είναι Γερμανός αναρχοσυνδικαλιστής. Αντιπροσώπευσε τη «Γερμανική Συνδικαλιστική Ένωση», στο Συνέδριο της Κόκκινης

Συνδικαλιστικής Διεθνούς, το 1921 στη Μόσχα. Ένας από τους ιδρυτές και γραμματέας, της αναρχοσυνδικαλιστικής «Διεθνούς Ένωσης Έργαζομένων», που οργανώθηκε το 1922 στο Βερολίνο και στην οποία προσχώρησε η CNT. Από το 1912 μέχρι το τέλος του εμφυλίου πολέμου, ο Σούχι δραστήριος σε συνεχή επαφή με το Ισπανικό επαναστατικό κίνημα. Σ' ολόκληρη τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου έμεινε στην Ισπανία, επιφορτισμένος με την διεθνή προπαγάνδα. Έγραψε εκατοντάδες άρθρα στον Ισπανικό αναρχικό τύπο. Ο Σούχι μελέτησε και έζησε σε πολλές συλλογικές και είναι διακεκριμένη αθηνία σε όλες τις πλευρές του Ισπανικού εργατικού κινήματος και ειδικότερα στην συλλογικοποίηση. Έφυγε από την Ισπανία λίγες ώρες πριν καταληφθεί η Βαρκελώνη από το στρατό του Φράνκο. Στη διάρκεια του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου έζησε σαν φυγάς στη Γαλλία και αργότερα ταξίδεψε σ' ολόκληρη τη Λατινική Αμερική, το Ισραήλ, και άλλου για να μελετήσει από πρώτο χέρι, το συλλογιστικό και συνεταιριστικό κίνημα στις ήμιανεπτυγμένες χώρες. Σήμερα, ζει στο Μόναχο της Γερμανίας.

Isaac Puente: «El Comunismo Anarquico» («Ο Αναρχικός Κομμουνισμός») (Αβάνα, 1934).

Ο Ισαάκ Πουέντε ήταν ένας δημοφιλής αναρχικός θεωρητικός. Έγραψε πολλά άρθρα και φυλλάδια, πάνω στην πρακτική εφαρμογή της αναρχικής θεωρίας. Ειδικότερα, ανήκε σε μιά «σχολή» αναρχικών που συνδύαζε τον αναρχοκομμουνισμό και τον αναρχοσυνδικαλισμό. Το βιβλίο του «Ο Αναρχικός Κομμουνισμός» ήταν ευρύτατα διαδεδομένο. Η έκδοση που χρησιμοποιήσαμε, είχε τυπωθεί από τις εκδόσεις της «Ομοσπονδίας των Αναρχικών Ομάδων της Κούβας», στην Αβάνα.

«Collectivisation: L' Oeuvre Constructive de la Revolution Espagnole, 1936-1939» («Κολλεκτιβοποιήσεις: Το Δημιουργικό Έργο της Ισπανικής Επανάστασης, 1936-1939») (δεύτερη έκδοση, Τουλούζη, 1965). Εκδότες: Σούχι και Folgate.

Δημοσιεύτηκε, για πρώτη φορά, στη Βαρκελώνη, από το τυπογραφείο της FAI, εκδόσεις «Γη και Ελευθερία». Είναι μιά

συλλογή ντοκουμέντων από το κολλεκτιβιστικό κίνημα, και περιέχει διατάγματα, αποφάσεις και αναφορές από βιομηχανικές και αγροτικές κολλεκτίβες.

II. Έργα αναφερόμενα στο κείμενο

Bolloten, Burnett: (The Grand Camouflage: The Communist Conspiracy in the Spanish Civil War) («Τό Μεγάλο Καμουφλάζ: Η Κομμουνιστική Συνωμοσία στον Έμφύλιο Ισπανικό Πόλεμο») (Λονδίνο 1961).

Brenan, Gerald: «The Spanish Laburinth» («Ο Ισπανικός Λαβύρινθος») (Λονδίνο, 1962).

Pierre Broué και Emile Témime: «Revolution and the Civil War in Spain» («Επανάσταση και Έμφύλιος πόλεμος στην Ισπανία») (Λονδίνο, 1972).

Bulletin του «Ινστιτούτου Έργατικού Έλέγχου» (Νότιγγαμ - Άγγλία).

Dolgoft, Sam: «Bakunin on Anarchy» («Ο Μπακούνιν για την Αναρχία») (Νέα Υόρκη, 1972).

Guérin, Daniel: «Anarchism» («Αναρχισμός») (N. Υόρκη, 1970).

Kaminski, H.E: «Ceux de Barcelone» («Στη Βαρκελώνη») (Παρίσι, 1937).

Leval Gaston: «Espagne Libertaire: 1936-1939» («Αντιεξουσιαστική Ισπανία: 1936-1939») (Παρίσι, 1971) και «Né Franco né Stalin» («Ούτε Φράνκο, ούτε Στάλιν») (Μιλάνο, 1952).

Lorenzo Gézar (Les Anarchistes Espagnol et le Pouvoir: 1868-1969) («Οί Ισπανοί Αναρχικοί και η Έξουσία: 1868-1969») (Παρίσι, 1969).

Malefakis, Edward, E: «Agrarian Reform and Peasant Revolution in Spain» («Αγροτική Μεταρρύθμιση και Έπανάσταση των Χωρικών στην Ισπανία»). (New Heaven, 1970).

Mintz, Frank: «La Collectivisation en Espagne de 1936 à 1939» («Η Κολλεκτιβοποίηση στην Ισπανία από το 1936-1939») (Θέσεις που παρουσιάστηκαν το 1965-1966 και δημοσιεύτηκαν αργότερα στο Παρίσι).

Paz, Abel: «Durruti: Le Peuple en Armes» («Ντουρούτι: Ο Λαός στα Όπλα») (Παρίσι, 1972).

Peirats, José «Los Anarquistas en la Crisis Political Española» («Οί Αναρχικοί στην Ισπανική Πολιτική Κρίση») (Μπουένος Άιρες, 1964) και «La CNT en la Revolution Española» («Η CNT στην Ισπανική Έπανάσταση») (Τουλούζη 1951-1953).

Puente, Isaac (El Comunismo Anarquico) («Ο Αναρχικός Κομμουνισμός») (Αβάνα, 1934).

Richards, Vernon, «Malatesta: His Life and Ideas» («Μαλατέστα: Η ζωή και οί ιδέες του») (Λονδίνο, 1965).

Santillan, Diego Abad de: «After the Revolution» («Μετά την Έπανάσταση»), (N. Υόρκη, 1937) και «Por Que Perdimos La Guerra: Una Contribucion de la Tragedia Española» («Γιατί χάσαμε τον Πόλεμο: Μιά συνεισφορά στην Ισπανική τραγωδία») (Μπουένος Άιρες, 1940).

Serge, Victor: «Memoirs of a Revolutionary: 1901-1941» («Απομνημονεύματα ενός Έπαναστάτη: 1901- 1941») (Λονδίνο 1963).

Souchy, Augustin: «De Julio a Julio» («Από τον Ιούλη στον Ιούλη») (Βαλέντσια, 1937) «Nacht über Spanien» («Νύχτα Πάνω από την Ισπανία») (Ντάμστατ, 1957).

Souchy Augustin και P Folgare: «Collectivizations: L' Oeuvre Constructive de la Revolution Espagnole, 1936-1939» («Κολλεκτιβοποιήσεις: Τό ανοικοδομητικό έργο τής Ισπανικής επανάστασης, 1936-1939») (Τουλκούζη 1965).

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟ ΤΟΝ MURRAY BOOKCHIN

Τίς πρωίνες ώρες τής 18ης Ίουλh 1936, ό Στρατηγός Φρανσίσκο Φράνκο ανακοίνωσε, από τό Λάς Πάλμας τής Ίσπανικής Βόρειας Άφρικής, τό πραξικόπημα (pronunciamiento) που εξαπέλυε τόν άγώνα των Ίσπανών αντιδραστικών άξιωματικών του στρατού ενάντια στη νόμιμα έλεγμένη κυβέρνηση του «Λαϊκού Μετώπου» τής Μαδρίτης.

Τό πραξικόπημα του Φράνκο δέν άφηνε καμιά άμφιβολία ότι, σε περίπτωση νίκης των Ίσπανών στρατηγών ή κοινοβουλευτική δημοκρατία θά αντικαθίστατο από ένα καθαρά ολοκληρωτικό κράτος, σχεδιασμένο θεσμικά σύμφωνα με τά παρόμοια καθεστώτα τής Γερμανίας και τής Ίταλίας. Οί φρανκικές δυνάμεις ή όπως αυτοονομάζονταν «έθνικιστές» παρουσίαζαν όλα τά διακριτικά και τίς ιδεολογίες των φασιστικών κινήματων τής εποχής εκείνης: τό χαιρετισμό με τή σηκωμένη άνοιχτή παλάμη, τίς επικλήσεις για μιά «πατροπαράδοτη» φιλοσοφία «τάξης, καθήκοντος και ύπακοής», τίς φανερές προθέσεις για συντριβή του εργατικού κινήματος και τερματισμού κάθε πολιτικής διαφωνίας. Για τόν κόσμο, ή σύγκρουση, που άρχισε με πρωτοδουλία των Ίσπανών στρατηγών ήταν ένας ακόμη άγώνας ανάμεσα στις «δυνάμεις του φασισμού» και τίς «δυνάμεις τής δημοκρατίας», ό όποιος είχε πάρει τεράστιες διαστάσεις στη δεκαετία του 1930. Ή Ίσπανική σύγκρουση διακρίθηκε, από παρόμοιους άγώνες στην Ίταλία, Γερμανία και Αυστρία, από τή μαζική αντίσταση των «δημοκρατικών δυνάμεων» ενάντια στον Ίσπανικό μιλιταρισμό. Ό Φράνκο και οι μιλιταριστές συνωμότες, παρά τή μεγάλη ύποστήριξη τους από τούς άξιωματικούς του στρατού, υπολόγισαν πολύ άσχημα τήν αντίσταση που θά συναντούσαν. Ό λεγόμενος «Ίσπανικός εμφύλιος πόλεμος» κράτησε τρία σχεδόν χρόνια, από τόν Ίούλη του 1936 μέχρι τόν Μάρτη του 1939 και στοίχισε, σύμφωνα με υπολογισμούς, ένα έκατομμύριο ζωές.

Για πρώτη φορά, όπως φάνηκε σε πολλούς από μας στη δεκαετία του 1930, ένας ολόκληρος λαός με έκθαμβωτικό θάρρος είχε αναγκαστεί την τρομακτική επιτυχία των φασιστικών κινημάτων στην κεντρική και νότια Ευρώπη. Δεν είχαν περάσει ούτε τρία χρόνια απ' όταν ο Χίτλερ τσουβάλιασε τη Γερμανία, χωρίς καμιά αντίσταση από το μαζικό καθοδηγούμενο από τους Μαρξιστές Γερμανικό εργατικό κίνημα. Πριν από δύο χρόνια, η Αυστρία είχε υποκύψει σ' ένα χαρακτηριστικά ολοκληρωτικό καθεστώς, ύστερα από απεγνωσμένες οδομαχίες μιας εβδομάδας των σοσιαλιστών εργατών στη Βιέννη. Σ' όλες τις χώρες, ο φασισμός είχε το προβάδισμα και η «δημοκρατία» υποχωρούσε. Στην Ισπανία όμως συνάντησε σοβαρή αντίσταση που θα συνεχιζόταν για χρόνια, παρά τον όπλιση, τα αεροπλάνα και το στρατό που έδωσαν στον Φράνκο ή Γερμανία και η Ιταλία. Σύμφωνα με τους ριζοσπάστες και τους φιλελεύθερους, ο «Ισπανικός εμφύλιος πόλεμος» διεξάγονταν όχι μόνο στην Ιβηρική χερσόνησο, αλλά σε κάθε χώρα όπου η «δημοκρατία» βρισκόταν κάτω από την απειλή του ανερχόμενου κύματος των ντόπιων και ξένων φασιστικών κινημάτων. 'Ο «Ισπανικός εμφύλιος πόλεμος», όπως μας κάνανε να πιστεύουμε, ήταν ένας αγώνας ανάμεσα σε μία φιλελεύθερη δημοκρατία που προσπαθούσε, με τό θάρρος και τη λαϊκή υποστήριξη, να υπερασπίσει ένα δημοκρατικό κοινοβουλευτικό κράτος από τους αυταρχικούς στρατηγούς, μία εικόνα που παρουσιάζουν όλα τα σχετικά διβλία και το ρυπαρό ντοκουμαντέρ «Πεθαίνοντας στη Μαδρίτη».

Πολύ λίγοι από μας, έξω από την Ισπανία, ήξεραν ότι ο «Ισπανικός εμφύλιος πόλεμος» ήταν στην πραγματικότητα μία σαρωτική κοινωνική επανάσταση εκατομμυρίων εργατών και αγροτών, η οποία δεν είχε σκοπό να σώσει ένα ύπουλο δημοκρατικό καθεστώς, αλλά να ανοικοδομήσει την Ισπανική κοινωνία πάνω σε επαναστατικές κατευθύνσεις. Δεν είχαμε πληροφορηθεί από τον τύπο ότι εκείνοι οι εργάτες και οι αγρότες έτρεφαν τό ίδιο μίσος για τη δημοκρατία και για τους φραγκιστές. Πράγματι, ενεργώντας με δική τους πρωτοβουλία και ενάντια στους «δημοκράτες» ύπουλους που προσπαθούσαν να τους παραδώσουν στους στρατηγούς, λεηλάτησαν όλοστούσια

και καταστήματα αθλητικών ειδών, και πήραν όπλα και με άπιστευτη γενναιότητα συνέτριψαν τους συνωμότες μιλιταριστές στις περισσότερες πόλεις και κομποπόλεις της Ισπανίας. Άγνοούσαμε ολοκληρωτικά σχεδόν τό γεγονός ότι εκείνοι οι εργάτες και οι αγρότες κατέλαβαν και κολλεκτιβοποίησαν τά περισσότερα εργοστάσια και τό μεγαλύτερο μέρος της γής στη ζώνη των Δημοκρατικών και ότι εγκαθίδρυσαν μία νέα κοινωνική τάξη, βασισμένη στον άμεσο έλεγχο των παραγωγικών πηγών της χώρας από εργατικές επιτροπές και γενικές συνελεύσεις των αγροτών. Τη στιγμή που οι δημοκρατικοί θεσμοί έπνεαν τά λοιόθια εγκαταλειμένοι από τό μεγαλύτερο τμήμα των στρατιωτικών και αστυνομικών δυνάμεων, οι εργάτες και οι αγρότες δημιουργούσαν δικούς τους θεσμούς για να διοικήσουν τις πόλεις της Δημοκρατικής Ισπανίας, όργάνωσαν ένοπλα εργατικά άποσπάσματα για να περιπολούν στους δρόμους και συγκρότησαν μία αξιόλογη επαναστατική πολιτοφυλακή (militia) για να πολεμήσει τις φραγκικές δυνάμεις, μία έθελοντική πολιτοφυλακή όπου άνδρες και γυναίκες εξέλεγαν τους διοικητές τους και όπου ο στρατιωτικός βαθμός δεν συνεπαγόταν κοινωνικές, ύλικές ή συμβολικές διακρίσεις. Την εποχή εκείνη άγνοούσαμε σε μεγάλο βαθμό ότι οι εργάτες και οι αγρότες έκαναν μία σαρωτική-κοινωνική επανάσταση. Είχαν δημιουργήσει δικές τους επαναστατικές κοινωνικές μορφές για να διοικήσουν τη χώρα και να διεξάγουν πόλεμο ενάντια σ' ένα καλά εκπαιδευμένο και καλά εξοπλισμένο στρατό. 'Ο «Ισπανικός εμφύλιος πόλεμος» δεν ήταν πολιτική σύγκρουση ανάμεσα σε μία φιλελεύθερη δημοκρατία και ένα φασιστικό στρατιωτικό σόμα, αλλά μία βαθειά κοινωνικο-οικονομική σύγκρουση ανάμεσα στους εργάτες και τους αγρότες της Ισπανίας και τους ιστορικά ταξικούς έχθρους τους, όπου περιλαμβάνονταν οι μεγιστάνες γαιοκτήμονες και οι κληρικοί άφέντες, κληρονομιά από τό παρελθόν, καθώς και η ανερχόμενη βιομηχανική μπορζουαζία και οι τραπεζίτες της πιο πρόσφατης εποχής.

'Ο επαναστατικός σκοπός αυτής της σύγκρουσης μάς διέφευγε. Έννοώ ότι διέφευγε από πολλές χιλιάδες ριζοσπάστες, έπιρρεασμένους από τους κομμουνιστές της «κόκκινης» δεκαετίας του 1930, οι όποιοι άνταποκρίθηκαν στον αγώνα της

Ίσπανίας με τό ίδιο θάρρος και την ίδια αγωνία που οι νέοι της δεκαετίας του 1960 ανταποκρίθηκαν στον αγώνα της Ίνδοκίνας. Δεν υπάρχει λόγος να καταφύγουμε στον Όργουελ ή στον Μπορκενάου, ριζοσπάστες με ολοφάνερα ισχυρές αντισταλινικές πεποιθήσεις, για να δρούμε μιιά εξήγηση. Ο Μπάρνι Μπόλστεν, ένας μάλλον πολιτικά αδιάφορος ανταποκριτής του «*Ενωμένου Τύπου*», που έκείνη την εποχή είχε έδρα του τή Μαδρίτη, μεταδίδει την προσωπική του αίσθηση της ήθικης αγανάκτησης για την κακή παρουσίαση της Ίσπανικής σύγκρουσης στις αμερόληπτες γραμμές της Έξοχα ντοκουμενταρισμένης μελέτης του «*Τό Μεγάλο Καμουφλάζ*»:

«*Παρ' όλον ότι τό ξέσπασμα του Ίσπανικού Έμφύλιου Πολέμου, τόν Ίούλη του 1936, άκολούθησε μιιά μεγαλειώδης κοινωνική επανάσταση μέσα στο αντιφρανκικό στρατόπεδο (πιό βαθειά από πολλές άπόψεις από τά πρώτα στάδια της Μπολσεβίκικης Έπανάστασης) εκατομμύρια ενδιαφερόμενοι έξω από την Ίσπανία κρατήθηκαν σε άγνοια, όχι μόνο για τό βάθος και την Έκτασή της, αλλά ακόμα και για την ίδια την ύπαρξή της, με μιιά πολιτική ύποκρισίας και παραποίησης, ή όποία δεν έχει την αντίστοιχή της στην ιστορία.*

Οι πρωταγωνιστές της εξαπάτησης όλόκληρου του κόσμου και της διαστρέβλωσης του χαρακτήρα της επανάστασης, μέσα στην ίδια την Ίσπανία, ήταν οι κομμουνιστές οι όποιοι από μιιά ελάχιστη μειωψηφία που ήταν στην άρχή του Έμφύλιου Πολέμου, χρησιμοποιώντας άποτελεσματικά τις πολλαπλές ενκαιρίες της ίδιας της εξέγερσης, μετατράπηκαν λίγο πριν από τό τέλος της σύγκρουσης τό 1939, σε διενθύνουσα δύναμη του άριστερου στρατόπεδου, καλυμμένοι πίσω από ένα Δημοκρατικό προσωπείο».

Οι λεπτομέρειες αυτής της εξαπάτησης θα μπορούσαν να γεμίσουν πολλούς μεγάλους τόμους. Η σιωπή γύρω από την Ίσπανία σαν μιιά ένοχη συνείδηση επιδειβαιώνει τό γεγονός ότι τά συμβάντα ήταν πολύ ζωντανά καθώς και οι προσπάθειες για την πλαστοποίησή τους. Έχουν περάσει σχεδόν σαράντα χρόνια και οι πληγές δεν έχουν ακόμη κλείσει. Πράγματι, όπως άποδεικνύει τό τελευταίο ξαναζωντανέμα του σταλινισμού, ή άρώστια που προκάλεσε τή γάγγραινα της άντεπανάστιασης

στην Ίσπανία εξακολουθεί να υπάρχει πάνω στην Αμερικάνικη Άριστερά. Η σταλινική άντεπανάσταση στην Ίσπανία δρίσκειται όμως έξω από τό πλαίσιο των εισαγωγικών παρατηρήσεών μας. Η βιβλιογραφία του Σάμ Ντόλγκοφ, εύτυχώς, παρουσιάζει στον άγγλόφωνο άναγνώστη έναν αριθμό από σοβαρά έργα πάνω σ' αυτό τό θέμα. Θα ήταν όμως χρήσιμο να συνοψίσουμε τις επαναστατικές τάσεις που είχαν παρουσιαστεί πριν από τόν Ίούλη του 1936 και την επίδρασή τους πάνω στην Ίσπανική εργατική τάξη και τους άγρότες. Οι κολλεκτιβδες που περιγράφονται σ' αυτό τό βιβλίο δεν ήταν άποτελέσματα ενός παρθένου λαϊκού αυθορμητισμού, όσο αξιόλογος κι' αν ήταν, ούτε άποκλειστικά προϊόντα της κολλεκτιβιστικής κληρονομιάς της κοινωνίας του παραδοσιακού Ίσπανικού χωριού. Οι επαναστατικές ιδέες και τά κινήματα έπαιξαν σημαντικό ρόλο και ή έπιρροή τους άπαιτεί προσεκτικότερη εξέταση.

Τόν Ίούλη του 1936, οι στρατηγοί άρχισαν μιιά στρατιωτική εξέγερση και οι Ίσπανοί εργάτες και άγρότες τους άπάντησαν με μιιά κοινωνική επανάσταση, επανάσταση σε μεγάλο βαθμό άναρχικού χαρακτήρα. Αυτό τό λέω προκαταβολικά, παρ' όλο ότι ή σοσιαλιστική UGT είχε την ίδια αριθμητική δύναμη με την άναρχοσυνδικαλιστική C.N.T.¹ Τους πρώτους μήνες της στρατιωτικής εξέγερσης, οι σοσιαλιστές εργάτες στη Μαδρίτη ένεργούσαν, πολλές φορές, τόσο ριζοσπαστικά όσο και οι άναρχοσυνδικαλιστές εργάτες στη Βαρκελίνη. Οργάνωσαν δική τους πολιτοφυλακή, που περιπολούσαν στους δρόμους και άπαλλοτριώσαν στρατηγικά εργοστάσια, θέτοντάς τα κάτω από τόν έλεγχο των εργατικών επιτροπών. Τό ίδιο και οι σοσιαλιστές άγρότες στην Καστίλη και στην Έστρεμαδούρα ίδρυσαν κολλεκτιβδες, πολλές από τις όποιες ήταν άντιεξουσιαστικές όπως και κείνες που ίδρυσαν οι άναρχικοί άγρότες στην

1. Η UGT και ή CNT, τό καλοκαίρι του 1936, είχαν στη δύναμή τους πάνω από ένα εκατομμύριο μέλη ή κάθε μιιά. Η φοβερά γραφειοκρατομένη U.G.T. είχε την τάση να μεγαλώνει τόν αριθμό των μελών της. Η πιό άμορφη, και άποκεντρωμένη C.N.T., που είχε ύποστεί και τις πιό πολλές διώξεις - έξασκοόοι πολύ μεγαλύτερη έπιρροή στην Ίσπανική εργατική τάξη, απ' ότι δείχνει ή αριθμητική της δύναμη.

‘Αραγώνα και στη Λεβάντε. Στην πρώτη «*αναρχική*» φάση της επανάστασης, τόσο παρόμοια με τις αρχικές φάσεις και των πιο παλιών επαναστάσεων, οι «*μάζες*» προσπαθούσαν να αναλάβουν τον άμεσο έλεγχο της κοινωνίας και παρουσίαζαν σοβαρές κλίσεις στον αυτοσχεδιασμό δικών τους αντιεξουσιαστικών μορφών κοινωνικής διαχείρισης.

Είναι αλήθεια ότι ύστερα από την αρχική φάση της επανάστασης, ή άνοχη των κολλεκτίδων στην Ισπανία, ή κοινωνική άποστολή τους και ή αντίστασή τους στη σταλινική άντελανάσταση ήταν συνάρτηση, σέ μεγάλο βαθμό, της έκτασης πάνω σ’ αυτές, της αναρχικής έπιρροής. Έκείνο που ξεχωρίζει την Ισπανική Έπανάσταση από τις προηγούμενες επαναστάσεις δέν είναι μόνο τό γεγονός ότι μεγάλο τμήμα της Ισπανικής οικονομίας τέθηκε στά χέρια των Έργατικών έπιτροπών και των γενικών συνελεύσεων των άγροτών ή ότι έγκαιθίδρυσε ένα σύστημα δημοκρατικά εκλεγμένης πολιτοφυλακής. Αύτες οι κοινωνικές μορφές, παρουσιάστηκαν, σέ διαφορετικό βαθμό, στη διάρκεια της Παρισινής Κομμούνας και στην πρώτη περίοδο της Ρωσικής Έπανάστασης. Έκείνο που κάνει την Ισπανική Έπανάσταση μοναδική στο είδος της, είναι ότι ό εργατικός έλεγχος και οι κολλεκτίδες ύποστηρίζονταν τρεις σχεδόν γενεές από ένα μαζικό αντιεξουσιαστικό κίνημα και έγιναν τό πιο σοβαρό πρόβλημα που διαίρεσε τό λεγόμενο «*δημοκρατικό*» στρατόπεδο (μαζί με τό σύστημα της πολιτοφυλακής). Αναφορικά με τό σκοπό των αντιεξουσιαστικών κοινωνικών μορφών της, ή Ισπανική Έπανάσταση άποδείχτηκε, όχι μόνο «*πιο βαθειά*» (για να δανειστούμε την έκφραση του Μπόλοτεν) από τη Μπολσεβίκικη Έπανάσταση, αλλά ή επίδραση της βαθειά ριζωμένης αναρχικής ιδεολογίας και τό θάρρος των αναρχικών αγωνιστών προκάλεσαν έναν *πραγματικό* εμφύλιο πόλεμο μέσα στον εμφύλιο πόλεμο.

‘Από πολλές άπόψεις, ή επανάσταση του 1936 ήταν τό αποκορύφωμα έξηντα χρόνων αναρχικής προπαγάνδας και δραστηριότητας στην Ισπανία. Για να κατανοήσουμε την έκταση του ζητήματος πρέπει να γυρίσουμε πίσω στις αρχές της δεκαετίας του 1870, όταν ό Ιταλός αναρχικός Γκιουζέπε Φανέλι εισήγαγε τις ιδέες του Μπακούνιν σέ ομάδες εργατιών και δια-

νοούμενων, στη Μαδρίτη και στη Βαρκελώνη. ‘Η συνάντηση του Φανέλι με τους νεαρούς εργατές στην Έστια Καλών Τεχνών, στη Μαδρίτη, που περιγράφεται πολύ ώραιο από τον Μπρέναν, ήταν σχεδόν θρυλική: ό ζωντανός λόγος του ψηλού γενειοφόρου Ιταλού αναρχικού, ό οποίος δέν ήξερε ούτε μία λέξη Ισπανική, στο μικρό αλλά ένθουσιώδες ακροατήριο που μόλις και καταλάβαινε τά λόγια του, ήταν ένα μείγμα από Γαλλικά και Ιταλικά. Παρ’ όλα αυτά ό Φανέλι χρησιμοποιώντας στο έπακρο τη μιμική, τις αλλαγές του τονισμού και μία κατά κόρον χρήση ομορξίων λέξεων κατόρθωσε να μεταδώσει αρκετές ιδέες του Μπακούνιν, να κερδίσει την ομάδα και να ιδρύσει τό Ισπανικό Τμήμα της Διεθνούς Ένωσης των Έργαζομένων ή της λεγόμενης «*Πρώτης Διεθνούς*». ‘Από δω και μπρός, οι «*Διεθμιστές*», όπως λέγονταν οι πρώτοι Ισπανοί αναρχικοί, επέκτάθηκαν γρήγορα από τους κύκλους της Μαδρίτης και της Βαρκελώνης σ’ όλόκληρη την Ισπανία, ειδικότερα ρίζωσαν βαθειά στην Καταλωνία και την Άνδαλουσία. Στο συνέδριο της «*Πρώτης Διεθνούς*» στη Χάγη, τό Σεπτέμβριο του 1872, έγινε τό όριστικό σχίσμα ανάμεσα στους Μαρξιστές και τους Μπακουνιστές. Τό Ισπανικό Τμήμα παρέμεινε άποφασιστικά στο πλευρό του Μπακούνιν. ‘Ο Μαρξισμός άπόκτησε κάποια σημασία σάν κίνημα, στην Ισπανία, στις αρχές του αιώνα μας και μάλιστα, άν και απέκτησε κάποια δύναμη μέσα στο εργατικό κίνημα, έξακολουθούσε να παραμένει ρεφορμιστικός, μέχρι και τή δεκαετία του 1930. Στην αρχή, ή δύναμη του Ισπανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος και της UGT δρισκόταν σέ διοικητικές περιοχές όπως ή Μαδρίτη και όχι σέ εργατοπόλεις όπως ή Βαρκελώνη². ‘Ο Μαρξισμός άνταποκρίνονταν καλύτερα στους πολύ είδηκευμένους δραστήριους και μάλλον αύταρχικούς Κα-

2. Στη Μαδρίτη και παρά την ύπαρξη ενός ισχυρού σοσιαλιστικού εργατικού κινήματος, δρούσε και ένα ζωντανό αναρχικό κίνημα. Έκτός από τους αναρχοσυνδικαλιστές οικόδομους της Μαδρίτης, πολλοί διανοούμενοι στράφηκαν, στην αρχή του αιώνα μας, στον αναρχισμό και ανανέωσαν τή θεωρητική παράδοση του κινήματος, ή όποία είχε διακοπεί από πολλά χρόνια από τότε που οι αναρχικοί εργατές έκοψαν κάθε δεσμό με την ισπανική έντελλιγέντσια.

στιλιάνους. Ο Αναρχισμός στους ανιδεικτευτους ιδεαλιστές Καταλανούς και στους ανεξάρτητους έραστές της ελευθερίας κατοίκους των όρεινων χωριών της Ανδαλουσίας και του Λεβάντε. Οι μεγάλες μάζες των Ανδαλουσιανών ήμερομισθίων εργατών γής (Braceros), τά πιο καταπιεσμένα και έκμεταλλευόμενα στρώματα της Εύρωπαικής κοινωνίας, ακολουθούσαν τους αναρχικούς. Η άφοσίωση τους όμως άλλαζε ανάλογα μέ τις περιστάσεις. Σέ έπαναστατικές περιόδους, διόγκωναν τίς τάξεις της Διεθνούς Ένωσης Έργαζομένων και των οργανώσεων που την διαδέχτηκαν στην Ισπανία και αποχωρούσαν απ' αυτές, μέ την ίδια ταχύτητα, σέ περιόδους αντίδρασης.

Αν και ή πορεία του Ισπανικού αναρχισμού διέφερε από περιοχή σέ περιοχή και από περίοδο σέ περίοδο, όλα τά έπαναστατικά κινήματα της περιόδου των 60 χρόνων, ήταν βασικά αναρχικά. Και μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, όταν ο αναρχισμός άρχιζε νά ξεασθενεί, σέ σύγκριση μέ τίς μαρξιστικές σοσιαλδημοκρατικές και άργότερα μπολσεβίκικες οργανώσεις, ό Ισπανικός αναρχισμός διατηρούσε την τεράστια έπιρροή του και τό έπαναστατικό πνεύμα του. Από έπαναστατική σκοπιά, ή ιστορία του Ισπανικού εργατικού κινήματος παρέμεινε βασικά άντεξουσιαστική και πολλές φορές καθόριζε τά όρια του μαρξιστικού κινήματος στην Ισπανία. Για νά μιλήσουμε γενικά, μιά μικρή, αλλά καλά οργανωμένη ομάδα αναρχικών, σέ μιά περιοχή όπου έπικρατούσαν οι σοσιαλιστές, παρέσυρε τους σοσιαλιστές πρός τά άριστερά, όπως παρατηρεί και ό Μπρέναν, ενώ στις περιοχές όπου κυριαρχούσαν οι αναρχικοί, οι σοσιαλιστές ήταν υπερβολικά ρεφορμιστές. Ο αναρχισμός και όχι ό σοσιαλισμός προσδιόριζε τον μεταβολισμό του Ισπανικού εργατικού κινήματος, τίς μεγάλες γενικές άπεργίες που σάρωναν έπανελημένα την Ισπανία, τίς περιοδικές έξεγέρσεις στη Βαρκελώνη, στις κομποπόλεις και τά χωριά της Ανδαλουσίας και τίς ένοπλες συγκρούσεις άνάμεσα σέ άγωνιστές εργάτες και τίς μισθωτές συμμορίες των εργοδοτών στις παραλιακές πόλεις της Μεσογείου.

Πρέπει νά ύπογραμμίσουμε ότι ό Ισπανικός αναρχισμός δέν ήταν ένα πρόγραμμα τοποθετημένο μέσα σ' ένα άκαμπτο θεωρητικό πλαίσιο. Ήταν τρόπος ζωής: ένα μέρος από τη ζωή του

Ισπανικού λαού που ζούσε σέ πολλά μικρά χωριά της ύπαιθρου και στην έντονη ζωή της γειτονιάς ζωή των εργατικών συνοικιών στις πόλεις. Ένα μέρος από τη θεωρητική διατύπωση αυτής της ζωής μέ τίς άποκεντρωτικές άντιλήψεις του Μπακούνιν καθώς και μέ τίς ιδέες του για την άμοιβαία βοήθεια και τά λαϊκά όργανα αυτόδιεύθυνσης. Η Ισπανία είχε μακρά παράδοση άγροτικού κολλεκτιβισμού που σχολιάζεται σ' αυτό τό διβλίο και αναφέρεται λεπτομερειακά στο έργο του Χοακίν Κόστα «*Άγροτικός Κολλεκτιβισμός στην Ισπανία*». Έπειδή ή παράδοση αυτή είναι βασικά προκαπιταλιστική, οι Ισπανοί μαρξιστές την θεωρούν αναχρονιστική και στην πράξη σάν «*ιστορικά άντιδραστική*». Τό άγροτικό πρόγραμμα του Ισπανικού σοσιαλισμού καθορίζεται από τον μαρξιστικό ισχυρισμό ότι οι άγροτική τάξη και οι κοινωνικές της δομές δέν θά έχουν διαρκή έπαναστατική άξία παρά από τη στιγμή που θά «*προλεταριοποιηθούν*» και θά «*διομηχανοποιηθούν*». Όσο πιο γρήγορα άποσυντίθεται τό χωριό, τόσο πιο γρήγορα θά μετατρέπονται οι άγρότες, σέ κατά οικογενειακή παράδοση προλεταριάτο, «*πειθαρχημένο, ένωμένο, οργανωμένο από τον ίδιο τό μηχανισμό της διαδικασίας της ίδιας της καπιταλιστικής παραγωγής*» (Μάρξ) (έναν εϋδιάκριτα ίεραρχικό και έξουσιαστικό μηχανισμό), τόσο πιο γρήγορα θά προχωρεί ή Ισπανία πρός τους στόχους του σοσιαλισμού.

Ο Ισπανικός αναρχισμός, άντίθετα, ακολουθήσε μιά έντελώς διαφορετική άποψη. Έρεύνησε τίς προκαπιταλιστικές κολλεκτιβιστικές παραδόσεις του χωριού, καλλιέργησε ότι ήταν ζωντανό και δυναμικό σ' αυτές, προώθησε τίς έπαναστατικές του δυνατότητες σάν άπελευθερωτικούς τρόπους άλληλοβοήθειας και αυτόδιεύθυνσης και τους άνέπτυξε μέ σκοπό νά προσβάλλει την ύπακοή, την ίεραρχική νοστιροπία και την έξουσιαστική άντίληψη του εργοστασιακού συστήματος. Έχοντας ύπόψη την «*άστικοποίηση*» του προλεταριάτου (μιά λέξη που χρησιμοποιούσε πολύ ό Μπακούνιν τά τελευταία χρόνια της ζωής του), οι Ισπανοί αναρχικοί προσπαθούσαν νά άντιτάξουν τίς προκαπιταλιστικές παραδόσεις των εργατών και άγροτών στην ένσωμάτωση των εργατών από τον έξουσιαστικό διομηχανικό όρθολογισμό. Οι προσπάθειές τους αυτές

εύρισκαν ευνοϊκό έδαφος από τόν συνεχή εμπλουτισμό του Ίσπανικού προλεταριάτου μέ εργάτες γής, οι όποιοι καθημερινά ζωντάνευαν αυτές τίσ παραδόσεις, μεταναστεύοντας στίς πόλεις. Τό έπαναστατικό πνεύμα του προλεταριάτου τής Βαρκελώνης, όπως και εκείνο του προλεταριάτου του Πέτρογκραντ και του Παρισιού, ώφειλονταν σέ μέγалоβαθμό στό γεγονός ότι οι εργάτες δέν είχαν μετατραπεί σέ μία παραδοσιακή εργατική τάξη, έντελώς αποκομμένη από τίσ προκαπιταλιστικές παραδόσεις τών άγροτών ή τών χειροτεχνών. Στίς παραλιακές πόλεις τής Μεσογείου, πολλοί εργάτες διατηρούσαν στή μνήμη τους μία ζωντανή προκαπιταλιστική κουλτούρα, όπου κάθε στιγμή τής ζωής τους δέν ρυθμιζόταν από τήν κάρτα παρουσίας και τή σφυρίχτρα του εργοστασίου, τόν έπιστάτη, τή μηχανή, τήν αυστηρά καθορισμένη εργάσιμη μέρα και τόν ατομικοποιημένο κόσμο τής μεγάλης πόλης. Ο Ίσπανικός άναρχισμός άνθισε μέσα στήν ένταση αυτών τών άνταγωνιστικών παραδόσεων και ευαισθησιών. Πράγματι, όπου σχηματίζονταν ένα «Γερμανικό προλεταριάτο» (για νά χρησιμοποιήσουμε μία άλλη δείκτική φράση του Μπλακούνιν) προσχωρούσε στήν U.G.T. ή στά καθολικά συνδικάτα. Οι πολιτικές άπόψεις του, ήταν ρεφορμιστικές, όταν δέν ήταν άνοιχτά συντηρητικές και σέ αντίθεση μέ τό προλεταριάτο τής Βαρκελώνης και τών άλλων παραλιακών πόλεων, δημιούργησε άλληλοσυγκρουόμενες τάσεις μέσα στό Ίσπανικό προλεταριάτο σάν σύνολο.

Τέλος, έχω τή γνώμη, ότι τά πεπρωμένα του Ίσπανικού άναρχισμού έξαρτιόταν από τήν ικανότητά του νά δημιουργήσει άντιεξουσιαστικές μορφές όργάνωσης που θά αποτελούσαν σύνθεση τών προκαπιταλιστικών κολλεκτιβιστικών παραδόσεων του χωριού, τής βιομηχανικής οίκονομίας και τής αστυκοποιημένης κοινωνίας. Δέν έννοώ έδώ μία άπλή προγραμματική «συμμαχία» ανάμεσα στους Ίσπανούς άγρότες και τό προλεταριάτο, αλλά κάτι πιο όργανικό, νέες μορφές όργάνωσης και ευαισθησίες, οι όποιες θά προσδώσουν έπαναστατικό άντιεξουσιαστικό χαρακτήρα στίς δύο κοινωνικές τάξεις που ζούσαν μέσα σέ άντίθετους πολιτιστικούς χώρους. Η άνάγκη ενός καλά όργανωμένου άντιεξουσιαστικού κινήματος, δέν εύρισκε καμιά σχεδόν άντίρρηση από τήν πλειοψηφία τών

άναρχικών. Τό κίνημα, όμως, θά άνταντακλούσε τήν κοινωνία του χωριού ή τήν κοινωνία του εργοστασίου. Μπορούσαν αυτά τά δύο νά συγχωνευθούν μέσα στό ίδιο κίνημα, χωρίς νά παραβιαστούν οι άντιεξουσιαστικές άρχές τής αποκέντρωσης, τής άλληλοδοθηθείας και τής αυτοδιούθυνσης. Στήν κλασική περίοδο του «προλεταριακού σοσιαλισμού», ανάμεσα στά 1848 και 1939, περίοδο όπου ύπογραμμίζονταν ή «ήγεμονία του προλεταριάτου» σέ όλους τους κοινωνικούς άγώνες, ό Ίσπανικός άναρχισμός άκολούθησε μία ιστορική τροχιά, ή όποία άποκάλυψε και τους περιορισμούς τής ίδιας τής περιόδου και τίσ δημιουργικές δυνατότητες τών άναρχικών μορφών όργάνωσης.

Σέ σύγκριση μέ τίσ πόλεις, παρουσιάστηκαν έλάχιστα όργανωτικά προβλήματα στά χωριά που ύποστήριζαν τόν άναρχισμό. Αν και ό Μπρέναν δίνει τήν έμφαση στους braceros, ή δύναμη του άγροτικού άναρχισμού στό Νότο και στό Λεβάντε βρισκόταν στά όρεινά χωριά και όχι στό άγροτικό προλεταριάτο που δούλευε στίς μεγάλες φυτείες τής Ανδαλουσίας. Σ' εκείνα τά άπομονωμένα χωριά, τά αισθήματα τής άνεξαρτησίας και τής προσωπικής υπερηφάνειας τροφοδοτούσαν τίσ πιο άγριες κοινωνικές έχθρες που προκαλούσε ή φτώχεια και δημιουργούσαν τους «πατριάρχες» του άγροτικού άναρχισμού, όλόκληρες οικογένειες αφιέρωμένες σχεδόν θρησκευτικά «στήν ιδέα». Τό μίσος για τό κράτος, τήν εκκλησία και τίσ συμβατικές έξουσιαστικές άρχές, ήταν σχεδόν τρόπος ζωής γι' αυτά τά σημαδεμένα και άσκητικά άτομα. Συνδεδεμένοι άναμεταξύ τους μέσω του τοπικού τύπου (ύπήρχαν σέ διαφορετικές περιόδους, εκατοντάδες άναρχικά περιοδικά), αποτελούσαν, από τήν δεκαετία του 1870 και έδώ, τή δύναμη του άγροτικού άναρχισμού και σέ μέγало βαθμό τήν ήθική συνείδηση του Ίσπανικού άναρχισμού, σ' όλόκληρη τήν ιστορία του.

Η περιγραφή τών άγροτικών κολλεκτιβίων, που μεταφράζει ό Ντόλγκοφ, στό δεύτερο μισό αυτού του διεδίου, από τους Πείράτς, Λεβάλ και Σούχι, άνταντακλά σέ μέγало βαθμό τίσ όργανωτικές άρχές που προώθησαν οι Ίσπανοί άναρχικοί σ' όλα τά χωριά που βρισκόνταν κάτω από τήν έπικρσή τους, πριν από τήν επανάσταση του 1936. Η επανάσταση στίς άγροτικές κοινότητες μετέτρεψε βασικά τους παλιούς πυρήνες τής «Πρω-

της *Διεθνούς*» και αργότερα της CNT, τις ομάδες και τις στενά συνδεδεμένες οικογένειες των αναρχικών, σε λαϊκές συνελεύσεις. Οι συνελεύσεις συγκαλούνταν μία φορά την εβδομάδα και έπαιρναν αποφάσεις, στη βάση ολόκληρης της κοινότητας. Η γενική συνέλευση έnsαρκώνει το οργανωτικό ίδανικό του αγροτικού αναρχισμού, από την εποχή του πρώτου πραγματικά Μπακουνικού συνεδρίου του Ισπανικού τμήματος της «Πρώτης Διεθνούς» στην Κόρντοβα τό 1872, τό όποίο υπογράμμισε τις αντίξουσιαστικές παραδόσεις της ζωής του Ισπανικού χωριού³. Οι αποφάσεις των λαϊκών γενικών συνελεύσεων έκτελούνταν από επιτροπή, εκλεγμένη από τη γενική συνέλευση. Προφανώς, υπήρχε τό δικαίωμα της ανάκλησης των μελών της επιτροπής, τά όποία δέν διέθεταν καμιά θεσμική έξουσία ούτε προνόμια, ούτε κανένα εισόδημα. Η έπιρροή τους ήταν συνάρτηση της αφοσίωσης τους και των ικανοτήτων τους. Έφαρμόζονταν πάντα ή βασική αρχή του Ισπανικού αναρχισμού νά μην πληρώνονται οι διάφοροι αντιπρόσωποι, άκόμα και όταν ό αριθμός των μελών της CNT έφθασε τό ένα εκατομμύριο⁴. Κανονικά, οι αντιπρόσωποι έκτελούσαν τά κα-

3. Δέν ισχυρίζομαι ότι τό Ισπανικό χωριό αποτελεί παράδειγμα γιά μία αντίξουσιαστική κοινωνία. Η κοινωνία του χωριού διέφερε σε μεγάλο βαθμό από περιοχή σε περιοχή της Ισπανίας, σε μερικά μέρη διατηρούσε άναλλοίωτες τις τοπικές δημοκρατικές παραδόσεις, σε άλλα κυβερνιόταν τυραννικά από την εκκλησία, τους ευγενείς, τ' άφεντικά και τά ήθη. Πολλές φορές παρατηρείτο συνύπαρξη και των δύο τάσεων σε μία άσταθή ίσορροπία, όπου ή ζωντανή δημοκρατική παράδοση καταστέλλονταν από τους έξουσιαστές.

4. Υπήρχαν μερικές έξαιρέσεις, στην περίπτωση της CNT. Ο έθνικός Γραμματίας έπαιρνε τό μέσο έργατικό ήμερομίσθο, καθώς και οι υπάλληλοι γραφείου της Έθνικής Έπιτροπής και οι εκδότες των ήμερησίων έφημερίδων. Τά μέλη των έθνικών, περιφερειακών και τοπικών Έπιτροπών ήταν άμοθοι και ζούσαν από τό έπάγγελμά τους. Αυτό δέν σημαίνει ότι δέν υπήρχαν άτομα τά όποία άφιέρονταν τό μεγαλύτερο μέρος του χρόνου τους στη διάδοση της αναρχικής ιδέας. «*Ταξιδεύοντας από μέρος σε μέρος, μέ τά πόδια ή μέ μονάκια ή στά σκληρά καθίσματα των βαγονιών τρίτης θέσης των σιδηροδρόμων ή άκόμα σάν άλλήτες ή σάν περιοδεύοντες ταυρομάχοι*», γράφει ό Μαρξέναν, «*όργα-*

θήκοντά τους, σάν αντιπρόσωποι, ύστερα από τις ώρες έργασίας τους. Σχεδόν κάθε θράδυ, οι αναρχικοί αγωνιστές ήταν άπασχολημένοι μέ συναντήσεις του ενός ή του άλλου είδους. Στις συνελεύσεις και στις έπιτροπές, οι αναρχικοί άντάλασσαν έπιχειρήματα συζητούσαν, ψήφιζαν και διεύθυναν. Όταν διέθεταν ελεύθερο χρόνο, μελετούσαν και συζητούσαν μέ πάθος την «*ιδέα*», στην όποία είχαν άφιερώσει, όχι μόνο τον ελεύθερο χρόνο τους, αλλά και την ίδια τη ζωή τους. Τό μεγαλύτερο μέρος της ήμέρας δούλευαν, απέφευγαν τό κάπνισμα, τό πιστό, τά μορντέλα, τις αίματηρές ταυρομαχίες, τά αισχρολόγια και μέ την άκραιότητα τους, την έντιμότητά τους, τό σεβασμό της γνώσης και την αφοσίωση τους στον άγώνα, προσπαθούσαν νά άποτελέσουν τό ήθικό παράδειγμα γιά ολόκληρη την τάξη τους. Ουδέποτε χρησιμοποιούσαν στις καθημερινές συζητήσεις τους τη λέξη «*θεός*», έλεγαν *salud* (=γιατί σου) και όχι *adios* (=στην εύχή του θεού), απέυφευγαν τις σχέσεις μέ τους κληρικούς και τις κρατικές αρχές, δέν νομιμοποιούσαν τις «*ελεύθερες ενώσεις*» τους μέ γάμο, δέν δάφτιζαν ούτε νομιμοποιούσαν τά παιδιά τους. Πρέπει νά γνωρίζει κανείς την καθολική Ισπανία γιά νά άντιληφθεί πόσο μεγαλεπήβολη ήταν αυτή ή αυτο-επιδαλλόμενη ήθική και πόσο φανταστικά ήταν μερικά άπ' αυτά, σε σύγκριση μέ την πουριτανική παράδοση της χώρας⁵.

ωναν νέες ομάδες ή έκτελούσαν προπαγανδιστικές καμπάνιες, αυτοί οι άπόστολοι της ιδέας, όπως αυτονομαζόνταν και ζούσαν σάν ζητιάνοι από τη φιλοξενία των πιά έπιτροπών έργατών». Αλή ή οργανωτική παράδοση της δεκαετίας του 1870 δέν έξαφανίστηκε τις έπόμενες δεκαετίες, αντίθετα έγινε πιο συστηματική και ίσως πιο σύγερη μέ τη χρηματοδότησή τους από τη CNT, ή όποία συναγωνιζόνταν την UGT γιά νά κερδίσει την ύποστήριξη των εργατιών και των αγροτιών.

5. Πρέπει νά προσθέσω ότι ή άποχή από τό κάπνισμα, ή ήθική ζωή και ειδικότερα ή άλοφυγή κατανάλωσης οίνου/νεύματος, θεωρούνταν σοβαρά έατηνη την εποχή. Την εποχή εκείνη της άνόδου του αναρχισμού, ή Ισπανία βαδίξε τό δρόμο της δικομηχανικής της επανάστασης, μέ τά γνωστά έξαχρειωτικά του άποτελέσματα. Η εκκλήση των ήθών άνάμε-

Είναι ανάγκη νά τονίσουμε σ' αυτό τό σημείο ότι ό πολύ διαδομένος μύθος, από τή συνθησιμένη κοινωνιολογία, ότι ό άγροτικός αναρχισμός στην Ίσπανία ήταν άντιτεχνολογικός στό πνεύμα και ότι απέβλεπε άταδιστικά νά πάλινορθώσει μιά νεολιθική «Χρυσή Έποχή», καταρρίπτεται άποτελεσματικά από μιά προσεκτική μελέτη τού μοναδικού διαπαιδαγωγικού ρόλου τών αναρχικών. Πράγματι, οι αναρχικοί, μέ φτηνές και άλλά γραμμένες προσούρες έφεραν τόν Γαλλικό Διαφωτισμό και τή σύγχρονη έπιστημονική θεωρία στους χωρικούς και όχι οι άλαζονικοί φιλελεύθεροι ή οι σοσιαλιστές πού περιφρονούσαν τό λαό. Μαζί μέ τά φυλλάδια τού Μπακοΐνιν και τού Κροπότινιν, ό αναρχικός τύπος δημοσίευε άπλές περιγραφές τών θεωριών γιά τή φυσική και κοινωνική εξέλιξη και στοιχειώδεις εισαγωγές πάνω στην κοσμική παιδεία τής Εϋρώπης. Προσπαθούσαν νά πληροφορήσουν τούς άγρότες σχετικά μέ τίς σύγχρονες τεχνικές τής διαχείρισης τής γής και ύποστήριζαν ειλικρινά τή χρήση γεωργικών μηχανών, μέ σκοπό νά ελαφρύνουν τό φόρτο τής εργασίας και νά αλξήσουν τόν έλεύθερο χρόνο, γιά τήν άνάπτυξη τής προσωπικότητας. Μακριά από τό νά είναι μιά άταδιστική τάση, μέσα στην Ίσπανική κοινωνία, όπως θέλουν νά μās κάνουν νά πιστέψουμε ό Hobbsawm, στους "Αηστές" και άκόμη και ό Μπρέναν, είμαι δέβαιος ότι ό αναρχισμός πλησιάζει περισσότερο σέ έναν ριζοσπαστικό λαϊκό διαφωτισμό.

Οί άφοσιωμένοι στην ιδέα αναρχικοί τών πόλεων δέν ήταν ούσιαστικά διαφορετικοί όσον άφορά τίς άρετές από τούς συν-

σα στό προλεταριάτο, ή οίνοποσία, τά άφροδία νοσήματα, ή έλλειψη μέσων ύγιεινής, ήταν τά πιο σοβαρά προβλήματα πού είχαν νά άντιμετωπίσουν οι Ίσπανοί επαναστάτες, όπως ακριβώς σήμερα οι μαύροι ριζοσπάστες άντιμετωπίζουν άνάλογα προβλήματα στό «γκέττο». Σ' αυτήν τήν περίπτωση, οι Ίσπανοί αναρχικοί πέτυχαν τό στόχο τους. Λίγοι έργάτες τής CNT και άκόμη λιγότεροι αναρχικοί, τολμούσαν νά πάνε μεθυσμένοι στις συγκεντρώσεις ή νά συμπεριφερθούν άσχημα στους συντρόφους τους. "Αν κανείς άναλογιστεί τίς φοβερές συνθήκες ζωής και εργασίας αυτής τής περιόδου, ό άλκοολισμός ήταν πιο διαδομένος στην Άγγλία, άπ' ότι στην Ίσπανία, στη διάρκεια τής διομηχανικής επανάστασης.

τρόφους τους τής ύπαιθρου. Στίς κωμοπόλεις και στις πόλεις όμως τής Ίσπανίας, οι αναρχικοί άντιμετάπιζαν πιο δύσκολα όργανωτικά προβλήματα. Οι προσπάθειές τους γιά δημιουργία άντιεξουσιαστικών μορφών όργάνωσης διευκολύνονταν δέβαια από τό γεγονός ότι πολλοί Ίσπανοί έργάτες ήταν πρώην άγρότες ή δέν είχαν εγκαταλείψει τήν ύπαιθρο γιά διάστημα μεγαλύτερο από μιά γενιά". Η έλπίδα γιά άντιεξουσιαστική όργάνωση τών πόλεων και τών εργοστασίων δέν έξαρτιόταν από τή μακρά παράδοση τού κολλεκτιβισμού τού χωριού- τό ίσχυρό αίσθημα τής κοινότητας- πού ύπήρχε στις άγροτικές αναρχικές περιοχές. Μέσα στό ίδιο τό εργοστάσιο, στη σφαίρα τής εκμετάλλευσης, τής ιεραρχίας τής διομηχανικής πειθαρχίας και τής σκληρής ύλικής ανάγκης, ή «κοινότητα» ήταν περισσότερο μιά λειτουργία τής μπουρζουάδικης διαίρεσης τής εργασίας, μέ τίς εκμεταλλευτικές και άνταγωνιστικές έπιπτώσεις της και λιγότερο άνθρώπινη συνεργασία, άπολαυστική δημιουργική εργασία. Η εργατική άλληλεγγύη έξαρτάται λιγότερο από μιά κοινή ζωή γεμάτη νόημα πού τροφοδοτείται από μιά εργασία πού σέ γεμίζει, και περισσότερο από τόν κοινό έχθρό, τό άφεντικό, ό όποιος διαλύει κάθε άυταπάτη ότι κάτω από τόν καπιταλισμό ό εργάτης είναι κάτι περισσότερο από ένα διομηχανικό συντελεστή, ένα άντικείμενο γιά χειραγώγηση και άδίστακτη εκμετάλλευση. "Αν ό αναρχισμός μπορεί μερικά νά θεωρηθεί σάν έξέγερση ενάντια στό διομηχανικό σύστημα, ή ούσία πού βρίσκεται στην καρδιά αυτής τής έξέγερσης είναι ότι ή εργοστασιακή ρουτίνα, όχι μόνο καταστρέφει τήν ευαισθησία τού εργάτη γιά τό πλούσιο πανηγύρι τής ζωής, αλλά ύποβαθμίζει τήν εικόνα πού έχει γιά τίς ανθρώπινες δυνατότητές του, τίς ικανότητές του νά αναλάβει τόν άμεσο έλεγχο τών μέσων, γιά τή διεύθυνση τής κοινωνικής ζωής.

β. Στη «μαίρη» (καθαρά αναρχική) Σαραγόσα, ή εργατική τάξη ήταν περισσότερο άφοσιωμένη στις άρχές τού αναρχισμού από τό προλεταριάτο τής Βαρκελώνης. Ο Ρεϊμόντ Κάε πολύ σωστά ύπογραμμίζει ότι «οί άπεργίες χαρακτηρίζονταν από περιφρόνηση γιά τά οικονομικά αίτήματα και τή σκληρότητά τους γιά επαναστατική άλληλεγγύη: οι άπεργίες γιά τούς σύντροφους στη φυλακή ήταν πιο συχνές από τίς άπεργίες γιά καλύτερες συνθήκες».

Μία από τις μοναδικές αρετές που διέκριναν τους Ισπανούς αναρχικούς από τους σοσιαλιστές ήταν η προσπάθειά τους να αλλάξουν αυτήν την ίδια την κυριαρχία του εργοστασίου, αλλάγή που εκφραζόταν μακροπρόθεσμα από το αίτημά τους για εργατική αυτοδιεύθυνση της παραγωγής και πιο άμεσα από την προσπάθειά τους να σχηματίσουν αντιεξουσιαστικές οργανώσεις, ή όποια κατέληξε στο σχηματισμό της συνδικαλιστικής CNT. Όμως η έκταση στην όποια η εργατική αυτοδιεύθυνση μπορεί στην πράξη να ελαχιστοποιήσει την αλλοτριωμένη εργασία και να μεταβάλλει ουσιαστικά την επίδραση του εργοστασιακού συστήματος πάνω στην εισαθησία του εργάτη απαιτεί κατά τη γνώμη μου, πιο βαθειά ανάλυση απ' ότι έγινε στο παρελθόν. Οι έπιπτώσεις του εργοστασιακού συστήματος στους εργάτες φάνηκαν με τη διόγκωση του προλεταριακού στοιχείου μέσα στη CNT, όπου οι αναρχικοί προσπαθούσαν να αναπτύξουν την πρωτοβουλία και την αυτοδιεύθυνση, χαρακτηριστικά αντίθετα με το εργοστασιακό σύστημα.

Κανένα μαζικό ριζοσπαστικό κίνημα της εποχής μας δεν έρευνσε τό γεγονός αν έπρεπε να αναπτυχθούν μορφές οργανώσης που θά προκαλούσαν αλλαγές στη συμπεριφορά των μελών του. Πώς θά κατέστρεφε, τό αντιεξουσιαστικό κίνημα, τό πνεύμα της ύπακοης, της ιεραρχικής οργάνωσης, τις σχέσεις άρχηγού-όπαδών, της εξουσίας και της διοίκησης που ένσταλάζει ή καπιταλιστική διομηχανία; Είναι προς τιμήν των Ισπανών αναρχικών, και του αναρχισμού γενικά ότι έθεσαν, για πρώτη φορά, αυτό τό ερώτημα⁷. Ο δρος «όλοκληρωμένη

7. Οι οργανωτικές μορφές, που θά άλλαζαν τό πρότυπα συμπεριφοράς του προλεταριάτου, δεν αποτελούσαν πρόβλημα για τόν Μάρξ και τόν Ένγκελς. Τό πρόβλημα θά αντιμετώπιζόταν στη μετεπαναστατική περίοδο. Πράγματι, ό Μάρξ θεωρούσε τό εξουσιαστικό περιεχόμενο του εργοστασίου (*«άκριβώς τό μηχανισμό της ίδιας της διαδικασίας της καπιταλιστικής παραγωγής»*) σαν θετικό συντελεστή για τό σχηματισμό ενός *«πειθαρχημένου και ένωμένου»* προλεταριάτου. Ο Ένγκελς σέ μία φριχτή διατριβή ένάντια στους αναρχικούς με τόν τίτλο *«Πάνω στην Έξουσία»* χρησιμοποιεί άπερίφραστα την εργοστασιακή δομή, τις ιεραρχικές μορφές της και την ύπακοή που άπαιτεί, για νά δικαιολογήσει την έξουσία και τό συγκεντρωτισμό μέσα στις οργανώσεις της εργα-

προσωπικότητα» παρουσιάζεται συχνά στά ντοκουμέντα των Ισπανών αναρχικών και έγιναν άκούραστες προσπάθειες για την ανάπτυξη της προσωπικότητας των ατόμων, τά όποια, όχι μόνο έπρεπε νά έννοτερνιστούν τις αντιεξουσιαστικές άρχές, αλλά και νά δοκιμάζουν νά τις εφαρμόζουν στην πράξη. Κατά συνέπεια, τό οργανωτικό πλαίσιο του κινήματος (όπως εκφράστηκε στην «Πρώτη Διεθνή», τή CNT και τή FAI) έπρεπε νά είναι άποκεντρωμένο και νά επιτρέπει, τό μεγαλύτερο βαθμό πρωτοβουλίας και λήψης αποφάσεων στη βάση και νά παρέχει δομικές εγγυήσεις ένάντια στο σχηματισμό γραφειοκρατίας. Οι άπαιτήσεις αυτές έπρεπε νά έξισορροπηθούν με την άνάγκη για συντονισμό, κινητοποίηση για κοινή δράση και άποτελεσματικό προγραμματισμό. Η οργανωτική ιστορία του αναρχισμού, στις πόλεις και στις κωμοπόλεις της Ισπανίας, οί μορφές οργάνωσης που δημιούργησαν καθώς και εκείνες που άπέφρυσαν, είναι σέ μεγάλο βαθμό ή ιστορία έξισορρόπησης των δύο αυτών άπαιτήσεων και του βαθμού στον όποιο ή μία επικρατούσε πάνω στην άλλη. Η έξισορρόπηση αυτή δέ ήταν άπλώς θέμα έμπειρίας και δομικού άυτοσχεδιασμού. Μακροπρόθεσμα, τό άποτέλεσμα του άνταγωνισμού άνάμεσα στην άποκέντρωση και τό συντονισμό έξαρτήθηκε από την ικανότητα των πιο άφοσιωμένων αναρχικών νά έπηρεάσουν τή συνείδηση των εργατών που έμπαιναν στις αναρχικές ένώσεις, ειδικότερα στις ένώσεις συνδικαλιστικού χαρακτήρα που άπέβλεπαν όχι μόνο στά άμεσα ύλικά κέρδη, αλλά και στο σχηματισμό της ύποδομής της αντιεξουσιαστικής κοινωνίας.

Πολύ πριν ό συνδικαλισμός γίνει λαϊκός δρος στο Γαλλικό εργατικό κίνημα στά τέλη της δεκαετίας του 1890, ύπήρχε ήδη στο Ισπανικό εργατικό κίνημα. Η *«Ισπανική Ομοσπονδία»* της παλιάς Πρώτης Διεθνούς, ή κάτω από αναρχική έπιρροή, ήταν, κατά τή γνώμη μου, σαφώς συνδικαλιστική. Στο ίδρυτικό

τική τάξη. Εκείνο που έχει σημασία δεν είναι αν ό Μάρξ και ό Ένγκελς ήταν έξουσιαστές, αλλά ό τρόπος που αντιμετώπιζαν τό πρόβλημα της προλεταριακής οργάνωσης, τό ότι ή ίδια ή οικονομία άποτελούσε τή μήτρα οργανωτικών τους αντίληψεων, ή οικονομία που ή κοινωνική επανάσταση ζητούσε νά επαναστατικοποιήσει.

συνέδριο της «*Ισπανικής Όμοσπονδίας*» στη Βαρθελώνη, τον Ιούνιο του 1870, ή «*έπιτροπή για τό θέμα της κοινωνικής οργάνωσης των εργατών*» πρότεινε μιά μορφή, πρότυπο για όλες τις μεταγενέστερες αναρχοσυνδικαλιστικές εργατικές ενώσεις περιλαμβανομένης και της CNT. Η έπιτροπή είσηγήθηκε μιά τυπική συνδικαλιστική δυαδική μορφή: οργάνωση κατά έπάγγελμα και οργάνωση κατά τόπο. Οί τοπικές επαγγελματικές οργάνώσεις (*sessiones de oficio*) ενώνουν όλους τους εργάτες από την ίδια έπιχείρηση και τό ίδιο έπάγγελμα σέ μεγάλες επαγγελματικές όμοσπονδίες (*Uniones de oficio*), μέ κύριο στόχο τους τόν άγώνα για τά οικονομικά αίτήματα και τίς συνθήκες εργασίας. Μιά τοπική οργάνωση διαφόρων επαγγελματίων συγκεντρώνει όλους τους εργάτες από διαφορετικά έπαγγέλματα, όταν ό αριθμός τους είναι πολύ μικρός για νά σχηματίσουν άποτελεσματική επαγγελματική οργάνωση. Παράλληλα μέ τίς επαγγελματικές οργάνώσεις, σέ κάθε κοινότητα και περιοχή, όπου άντιπροσωπεύεται ή Πρώτη Διεθνής, τά διάφορα τοπικά *Sessiones* συγχωνεύονται, άσχετως έπαγγέλματος, σέ τοπικά γεωγραφικά σώματα (*Federaciones locales*), μέ στόχους καθαρά έπαναστατικούς, τή διεύθυνση της κοινωνικής και οικονομικής ζωής, πάνω σέ μιά άποκεντρωμένη άντιεξουσιαστική βάση.

Αυτή ή δυαδική μορφή άποτελεί τό υπόβαθρο όλων των συνδικαλιστικών μορφών οργάνωσης. Στην Ισπανία, όπως και άλλου, ή δομή αυτή συμπληρώνεται μέ εργατικές έπιτροπές, από τά εργαστήρια, τά εργοστάσια και τίς άγροτικές κοινότητες. Οί γενικές συνελεύσεις των εργατών εκλέγουν, μέσα από τίς τάξεις τους, τίς έπιτροπές, οί όποιες προΐστανται των υποθέσεων των επαγγελματικών *Secciones de officio* και των γεωγραφικών *Federaciones locales*. Οί έπιτροπές όμοσπονδοποιούνται σέ έπιτροπές περιοχής, για κάθε μεγάλη περιοχή της Ισπανίας. Κάθε χρόνο, όταν είναι δυνατόν, οί εργάτες εκλέγουν άντιπροσώπους για τό έτήσιο συνέδριο της Ισπανικής Όμοσπονδίας της Πρώτης Διεθνούς, τό όποιο εκλέγει μέ τή σειρά του τό «*Εθνικό Όμοσπονδιακό Συμβούλιο*».

Μέ την έξασθένιση της Πρώτης Διεθνούς, οί όμοσπονδίες των συνδικαλιστικών ενώσεων έκαναν την εμφάνισή τους για

νά έξαφανιστούν άργότερα, σέ διάφορες περιοχές της Ισπανίας και είδικότερα στην Καταλονία και την Ανδαλουσία. Η πρώτη ήταν ή σχετικά μεγάλη «*Όμοσπονδία των Εργατών*», της δεκαετίας του 1880. Μετά την καταστολή της, ό Ισπανικός αναρχισμός περιορίστηκε είτε σέ ιδεολογικές ομάδες, όπως ή «*Αναρχική Οργάνωση της Ισπανικής Περιοχής*», είτε σέ βασικά Συνδικαλιστικές Όμοσπονδίες Περιοχής, όπως ή «*Καταλανική Συμφωνία Ένωσης και Άλληλεγγύης*» της δεκαετίας του 1890 και ή «*Εργατική Άλληλεγγύη*» στις αρχές της δεκαετίας του 1900. Άν έξαιρέσουμε τή βραχύβια «*Όμοσπονδία των Εργατικών Ένώσεων της Ισπανικής Περιοχής*», που ιδρύθηκε τό 1900 μέ την πρωτοβουλία της ένωσης των κτιστών της Μαδρίτης, δέν έκανε την εμφάνισή της καμιά μεγάλη εθνική συνδικαλιστική όμοσπονδία στην Ισπανία, μέχρι την οργάνωση της CNT τό 1911. Μέ την εμφάνιση της CNT, ό Ισπανικός συνδικαλισμός μπαίνει στην πιο ώριμη και άποφασιστική περιόδο του. Πολύ πιο μεγάλη από την αντίπαλό της UGT, ή CNT έγινε ό κύριος χώρος της αναρχικής ζύμωσης στην Ισπανία.

Η CNT δέν «*ιδρύθηκε*», είναι τό οργανικό προϊόν της «*Καταλανικής Εργατικής Άλληλεγγύης*» και της όμοσπονδίας της (*Confederacion Regional del Trabajo de Catalunya*). Άργότερα, πολλές τοπικές ενώσεις ίδρυσαν σέ όλες σχεδόν τίς επαρχίες Όμοσπονδίες Περιοχής και μάλιστα πολλές άπ' αυτές προέχονταν από την «*Όμοσπονδία των Ένώσεων της Ισπανικής Περιοχής*» και έφθασαν τίς όκτώ στις αρχές της δεκαετίας του 1930. Η εθνική οργάνωση, κατά συνέπεια, ήταν μιά χαλαρή συνάθροιση όμοσπονδιών περιοχής και κάθε μία άπ' αυτές περιελάμβανε τοπικές όμοσπονδίες και όμοσπονδίες διαμερισμάτων και τέλος συνδικάτα ή άνεξάρτητες ενώσεις. Αυτά τά *sindicatos* (πιο παλιά ήταν γνωστά μέ την όνομασία «*sociedades de resistencia al capital*» — «*Εταιρείες Άντίστασης στο Κεφάλαιο*») είχαν ιδρυθεί πάνω σέ επαγγελματική βάση και σύμφωνα μέ τή συνδικαλιστική τάση, σχημάτιζαν γεωγραφικές και επαγγελματικές όμοσπονδίες (*federaciones locales* και *sindicatos de oficio*). Τό έτήσιο συνέδριο της CNT έξέλεγε την Εθνική Έπιτροπή, για νά συντονίζει την οργάνωση και νά άσχολείται

βασικά με άλληλογραφία, συλλογή στατιστικών στοιχείων και με την οργάνωση της βοήθειας προς τους φυλακισμένους.

Τό καταστατικό της «*Όμοσπονδίας της Περιοχής της Καταλωνίας*» προμήθευσε τις βασικές κατευθύνσεις σ' ολόκληρο τό εθνικό κίνημα. Σύμφωνα με τό καταστατικό, ή οργάνωση υιοθετεί την «*άμεση δράση*» απορρίπτοντας όλες τις «*πολιτικές και θρησκευτικές παρεμβάσεις*». Οί συγγενικές όμοσπονδίες, τόσο οί τοπικές όσο και τών διαμερισμάτων, πρέπει νά «*διευθύνονται με τή μεγαλύτερη δυνατή αυτόνομία, δηλαδή νά έχουν πλήρη έλευθερία σέ όλα τά επαγγελματικά θέματα πού έχουν σχέση με όλα τά επαγγέλματα, τά όποια ενσωματώνουν*». Κάθε μέλος υποχρεούται νά πληρώνει εισφορά 10 centimes τό μήνα (ένα άσήμαντο ποσό), ή όποία θά μοιράζεται έξισον ανάμεσα στην τοπική οργάνωση, την Όμοσπονδία Περιοχής, την Έθνική Συνομοσπονδία, την Έφημερίδα του συνδικάτου («*Εργατική Άλληλεγγύη*») και τό σημαντικό λογαριασμό γιά τους «*κοινωνικούς κρατούμενους*».

Σύμφωνα με τό καταστατικό ή Έπιτροπή περιοχής, ή αντίστοιχη της Έθνικής Έπιτροπής της CNT στην περιοχή, ήταν ένα άπλό διοικητικό σώμα. Μολοντί έπαιζε σαφώς διευθυντικό ρόλο στό συντονισμό της δράσης, οί δρατηριότητές της ήταν καθορισμένες από τό έτήσιο συνέδριο της περιοχής. Σέ έκτακτες περιστάσεις, ή Έπιτροπή έπρεπε νά συμβουλευέται τά τοπικά σώματα. Έκτός από τά έτήσια συνέδρια της περιοχής, τά όποια εξέλεγαν την Έπιτροπή Περιοχής, ή Έπιτροπή ήταν υποχρεωμένη νά συγκαλεί έκτακτα συνέδρια, ύστερα από άπαιτηση της πλειοψηφίας τών τοπικών όμοσπονδιών. Οί τοπικές όμοσπονδίες, με τή σειρά τους, έπρεπε νά είδοποιούνται τρεις μήνες πριν από κάθε τακτικό συνέδριο, γιά νά μπορούν «*νά προετοιμάζουν τά θέματα πού θά συζητηθούν*». Ένα μήνα πριν από τό συνέδριο, ή Έπιτροπή Περιοχής είχε υποχρέωση νά δημοσιεύσει τά υποβληθέντα «*θέματα*» στην έφημερίδα του συνδικάτου, άφήνοντας έπαρκή χρόνο στους εργάτες γιά νά άποσπαστούν τής άπόψεις τους και νά δώσουν οδηγίες στους αντιπροσώπους τους. Οί αντιπρόσωποι στό συνέδριο, τών όποιων ή ψήφος καθοριζόταν από τόν αριθμό τών μελών πού αντιπροσώπευαν, εκλέγονταν από γενικές συνελεύσεις τών έρ-

γατών πού συγκαλούσαν οί τοπικές όμοσπονδίες και οί όμοσπονδίες διαμερισμάτων.

Αυτό τό καταστατικό άποτελούσε τή βάση της πρακτικής της CNT, μέχρι την επανάσταση του 1936. Άν και δέν προβλεπόταν ανάγκη των έπιτροπών, ή οργάνωση, στην ήρωική της περίοδο, ήταν πιά δημοκρατική άπ' ότι δείχνει τό καταστατικό. Ζωντανός πάλμος κυριαρχούσε στην βάση αυτής της γιγάντιας οργάνωσης. Ξηρό ενδιαφέρον γιά τά προβλήματα της CNT και μεγάλη άτομική πρωτοβουλία. Τά εργατικά κέντρα (centros obreros), πού είχαν ιδρύσει οί αναρχικοί την εποχή της Πρώτης Διεθνούς, δέν ήταν μόνον τοπικά γραφεία των ενώσεων, άλλα και χώροι συναντήσεων και πολιτιστικά κέντρα, όπου γίνονταν ανταλλαγή ιδεών και παρακολούθηση διαλέξεων. Όλες οί υποθέσεις της CNT διεκπεραιώνονταν από άμισθους συνηθισμένους εργάτες. Παρ' όλον ότι οί επίσημες συναντήσεις του συνδικάτου είχαν ορισθεί γιά κάθε τρεις μήνες, γινόταν «*συνδιασκέψεις συμβουλευτικού χαρακτήρα*» κάθε Σάββατο βράδυ και Κυριακή άπόγευμα. Η άλληλεγγύη τών συνδικάτων ήταν τόσο μεγάλη ώστε ήταν πάντοτε άδύνατο νά άπομονωθεί μιά άπεργία. Υπήρχε πάντοτε ή τάση γιά άπεργίες άλληλεγγύης και γενικής ενεργητικής βοήθειας από άλλα συνδικάτα.

Μ' αυτόν τόν τρόπο, ή CNT δοκίμασε νά λύσει τά προβλήματα της και στην διάρκεια εύνοικών περιόδων τό κατάφερε. Υπήρξαν όμως και περίοδοι καταστολής, άπότομες και πολλές φορές κρίσιμες στροφές τών γεγονότων πού την ανάγκασαν νά καταργήσει τά έτήσια καθώς και τά συνέδρια περιοχών και νά περιοριστεί στην λήψη αποφάσεων από ήγετικές έπιτροπές ή «*συνέδρια*» τά όποια διέφεραν ελάχιστα από άπροετοιμαστές συνδιασκέψεις. Ορισμένοι ήγέτες, σέ όλα τά επίπεδα της οργάνωσης, ενεργούσαν περίπου με γραφειοκρατικό τρόπο. Η ίδια ή συνδικαλιστική δομή δέν είναι άπαλλαγμένη από γραφειοκρατικές παραμορφώσεις. Δέν ήταν πολύ δύσκολο, γιά ένα πολύπλοκο δίχτυο έπιτροπών, πού σχημάτιζε σώματα περιοχής και εθνικά σώματα, νά πάρει τά χαρακτηριστικά μιάς συγκέντρωτικής οργάνωσης και νά καταστρατηγήσει τις έπιθυμίες τών εργατικών συνελεύσεων της βάσης.

Τέλος, η CNT, παρά τις προγραμματικές διακηρύξεις της για αντιμεξουσιαστικό κομμουνισμό και τις προσπάθειές της να λειτουργήσει κατά αντιμεξουσιαστικό τρόπο, ήταν στην κυριολεξία ένα όμοσπονδιακό συνδικάτο, παρά μία καθαρά αναρχική οργάνωση. Ο Άνχελ Πεσάνια, ένας από τους πιο πραγματιστές ηγέτες της, αναγνώρισε ότι το ένα τρίτο περίπου των μελών της μπορούσαν να θεωρηθούν αναρχικοί. Πολλοί ήταν μάλλον στρατευμένοι παρά επαναστάτες, άλλοι προσχώρησαν στην CNT γιατί ήταν το μεγαλύτερο συνδικάτο στην περιοχή τους ή στο έργοστάσιό τους. Στη δεκαετία του 1930, η μεγάλη πλειοψηφία των μελών της CNT ήταν εργάτες και όχι αγρότες. Οι Άνδαλουσιανοί, που αποτελούσαν την πλειοψηφία των μελών στις αναρχικές ενώσεις του περασμένου αιώνα, ήταν τώρα μειοψηφία, γεγονός το οποίο δεν λαμβάνεται υπόψη από συγγραφείς σαν τους Μπρέναν και Χομπομπάουμ, οι οποίοι υπερεκτιμούν τη σημασία του αγροτικού στοιχείου στις αναρχοσυνδικαλιστικές εργατικές ενώσεις.

Με τη βαθμιαία αλλαγή της κοινωνικής σύνθεσης της CNT και την επικράτηση των βιομηχανικών αξιών πάνω στις αξίες του χωρισμού, ή συνομοσπονδία, κατά τη γνώμη μου, θα μετατρεπόταν εκ των πραγμάτων σε μία συνηθισμένη λατινικού-τύπου επαγγελματική ένωση. Οι Ισπανοί αναρχικοί δεν αγνοούσαν αυτές τις εξελίξεις. Αν και οι συνδικαλιστικές ενώσεις αποτελούσαν τον κύριο χώρο της αναρχικής δραστηριότητας στην Ευρώπη, οι αναρχικοί θεωρητικοί πίστευαν ότι δεν είναι και πολύ δύσκολο για τους ρεφορμιστές ηγέτες των συνδικαλιστικών ενώσεων να μετατοπίσουν τον έλεγχο της οργάνωσης από τη βάση στην κορυφή. Θεωρούσαν το συνδικαλισμό σαν μετατόπιση του κέντρου βάρους από την κοινότητα στο επαγγελματικό συνδικάτο, από την ολότητα των καταπιεσμένων στο βιομηχανικό προλεταριάτο, από τους δρόμους στα έργοστάσια και ή μετατόπιση της έμφασης, από την εξέγερση στη γενική απεργία.

Ο Μαλατέστα, φοβούμενος την ανάδυση της γραφειοκρατίας στις συνδικαλιστικές ενώσεις, προειδοποιούσε ότι «ένας που κατέχει αξίωμα είναι κίνδυνος για την εργατική τάξη που συγκρίνεται μόνο με τον κίνδυνο ενός κοινοβουλευτικού εκ-

προσώπου. Και οι δύο οδηγούν στη διαφθορά και από την διαφθορά μέχρι την απονέκρωση είναι μικρή ή απόσταση». Παρόλο που άλλαξε τη γνώμη του σχετικά με το συνδικαλισμό, δήχεται το κίνημα με πολλές επιφυλάξεις και ποτέ δεν έπαψε να τονίζει ότι «τά επαγγελματικά συνδικάτα είναι από τη φύση τους, ρεφορμιστικά και όχι επαναστατικά». Στις προειδοποιήσεις του προσέθετε ότι «το επαναστατικό πνεύμα πρέπει να εισαχθεί, να αναπτυχθεί και να διατηρηθεί από τις συνεχείς δραστηριότητες των επαναστατών που εργάζονται μέσα και έξω από τα συνδικάτα, αλλά αυτό δεν μπορεί να είναι η κανονική, ή φυσική λειτουργία των συνδικάτων».

Ο συνδικαλισμός διαίρεσε το Ισπανικό αναρχικό κίνημα, χωρίς όμως να προκαλέσει σχίσμα. Πράγματι, μέχρι την ίδρυση της FAI δεν υπήρχε εθνική αναρχική οργάνωση για να διασπαστεί⁸. Το Ισπανικό αναρχικό κίνημα συνδεόταν σε δύο επίπεδα: με τα πολύ γνωστά περιοδικά «Revista Blanca» και «Tierra y Libertad» καθώς και με τη μορφή μικρών κύκλων αφοσιωμένων αναρχικών, μέσα και έξω από τα συνδικάτα. Αυτές οι τυπικά Ισπανικές ομάδες εμπιστών, γνωστές, από τη δεκαετία του 1880, με το παραδοσιακό όνομα tertulias συγκεντρώνονταν στα καφενεία συζητούσαν ιδέες και προγραμματίζαν δραστηριότητες. Οι ομάδες αυτές έπαιρναν ονόματα που εξέφραζαν τα ιδανικά τους (Ni Rey, ni Patria) ή το επαναστατικό πνεύμα τους (Los Rebeldes) ή τέλος το αίσθημα της αδελφοσύνης τους (Los Afines). Η «Αναρχική Οργάνωση της Ισπανικής Περιοχής», για την οποία έχω ήδη μιλήσει, ιδρυμένη το 1888 στη Βαλένσια, μετέτρεψε αυτές τις ομάδες σε κέντρα, με τα οποία προσπαθούσε να οικοδομήσει ένα συνεκτικό κίνημα. Δεκαετίες αργότερα, ξανάκαναν την εμφάνισή τους στη FAI σαν grupos

8. Η εξαφάνιση της «Σοσιαλδημοκρατικής Σημασίας» του Μπακόβιν στην Ισπανία διασκόρπισε τις δυνάμεις του Ισπανικού αναρχισμού σε μικρούς τοπικούς πυρήνες συνδεδεμένους σε περιφερειακή βάση, με συνδιασκέψεις, περιοδικά και αλληλογραφία. Σχηματίστηκαν πολλές όμοσπονδίες περιοχής από των πυρήνων ιδίως στην Καταλονία και Άνδαλουσία που εξαφανίζονταν με όση ταχύτητα σχηματίζονταν.

de afinidad (ομάδες συγγένειας), με περισσότερο τυπική τοπική και έθνική δομή.

Παρ' όλον ότι ο Ίσπανικός αναρχισμός δεν οικοδόμησε αποτελεσματικό έθνικό κίνημα μέχρι την ίδρυση της FAI, ή διαίρεση ανάμεσα σε αναρχοσυνδικαλιστές και αναρχοκομμουνιστές είχε σοβαρές επιπτώσεις⁹. Οι δύο τάσεις του Ίσπανικού αναρχισμού δούλευαν με διαφορετικούς τρόπους και έδλεπαν συγκαταβατικά ή μία την άλλη. Οι αναρχοσυνδικαλιστές δούλευαν μέσα στα συνδικάτα, κατελάμβαναν θέσεις κλειδιά και έδιναν την έμφαση στην οργάνωση, πολλές φορές σε βάρος της προπαγάνδας και της ιδεολογίας. Σάν «πρακτικοί άνθρωποι», οι Καταλανοί αναρχοσυνδικαλιστές σάν τόν Χοσέ Ροντριγιέζ Ρομέρο και Τομάς Έρέρος ήταν έτοιμοι για συμβιβασμούς και πιο συγκεκριμένα να συμμαχήσουν με «ξεκάθαρους και κοινούς» συνδικαλιστές.

Οι αναρχοκομμουνιστές ήταν οι πιο «φανατικοί». Στα έκδοτικά γραφεία της Tierra y Libertad, «σκληροπυρηνικοί», όπως ο Χουάν Μπαρόν και ο Φρανσίσκο Καρντινάλ, θεωρούσαν τους αναρχοσυνδικαλιστές σάν αποστάτες ρεφορμιστές και παρέμειναν πιστοί στα κομμουνιστικά δόγματα, βάση της παλιάς «Αναρχικής Οργάνωσης της Ίσπανικής Περιοχής». Δεν υποστήριζαν τόν ακτιβισμό των επαγγελματικών συνδικάτων και υπογράμμιζαν τις αντιξουσιαστικές κομμουνιστικές άρχές. Άντικειμενικός στόχος τους, δεν ήταν η οικοδόμηση «μαζικού κινήματος» των εργατών, διάνθισμένοι με τὰ αντιξουσιαστικά ιδανικά, αλλά ο σχηματισμός αθέτητου επαναστατικού κινήματος από άφοσιωμένους αναρχικούς, όσοδήποτε μικρού, σε έκταση ή έπιρροή. Κάποτε είχαν αρκετή έπιρροή, αλλά η τρορριστική τακτική τους στην άρχή του αιώνα μας και η συνεχής καταδίωξη τους είχαν περιορίσει σε μεγάλο βαθμό τους οπαδούς τους.

Η ίδρυση της FAI, τó καλοκαίρι του 1927, ανανέωσε τις ελπίδες για την ένωση των δύο τάσεων. Οι αναρχοσυνδικαλιστικές απαιτήσεις ικανοποιούνταν με τή συμμετοχή κάθε μέλους της FAI στη CNT και με τή μετατροπή των συνδικάτων σε κύ-

ριο χώρο της αναρχικής δραστηριότητας στην Ίσπανία. Οι επιθυμίες των αναρχοκομμουνιστών εκπληρόνταν από τó γεγονός ότι ιδρύονταν μιά έθνική οργάνωση άναμφισβήτητα αναρχική, χωριστά από τή CNT και με τις ομάδες συγγένειας σάν βάση για ένα πρωτοποριακό κίνημα άπερίφραστα άφοσιωμένο στην πραγματοποίηση του αντιξουσιαστικού κομμουνισμού¹⁰. Η «Tierra Y Libertad» μετατράπηκε σε όργανο της FAI. Με την ίδρυση όμως μιάς αναρχικής οργάνωσης με δηλωμένο σκοπό να έλέγξει τή CNT ή τουλάχιστον να τήν έμποδίσει από τó να πέσει στα χέρια των ρεφορμιστών ή να άποτρέψει διεισδύσεις από τó νέο Ίσπανικό Κομμουνιστικό Κόμμα, οι αναρχοσυνδικαλιστές είχαν εμπλέξει τους αναρχοκομμουνιστές στις συνδικαλιστικές δραστηριότητες. Τό 1933, ή FAI είχε κατορθώσει να έλέγξει πλήρως τή CNT. Η συστηματική οργανωτική δουλειά είχε ξεκαθαρίσει τὰ συνδικάτα, ενώ οι ρεφορμιστές ήγέτες τους είτε άποχώρησαν με τή θέλησή τους, είτε κα-

10. Κάνω χρήση της λέξης «πρωτοπορία» και σκοπός μου είναι να προκαλέσω, χρησιμοποιώντας τή δυσφορία την οποία δημιουργεί σε πολλούς σύγχρονους αντιξουσιαστικούς κύκλους, διότι αυτός ο όρος έχει εύρύτατα χρησιμοποιηθεί στο παραδοσιακό αναρχικό κίνημα. Άκόμα και μερικές αναρχικές εκδόσεις έχουν χρησιμοποιήσει αυτό τó όνομα. Δεν μπορεί να υπάρξει άμφιβολία ότι ένας αναρχικός συνειδητός εργατής θεωρούσε τόν εαυτό του σάν «άνώτερο άτομο» και μέλος μιάς μικρής αναπ- garde της κοινωνίας. Στην πιο άθωια της έννοια, ή χρήση αυτού του όρου σήμαινε ότι ένα τέτοιο άτομο άπλά και μόνο είχε τήν τύχη να έχει μιά πιο προωθημένη κοινωνική συνείδηση άπ' ότι ή πλειοψηφία των λιγότερο προωθημένων εργατών και άγροτών, μιά διάκριση που έπρεπε να ξεπεραστεί με τή δούθεια της διαπαιδαγώγησης. Με μιά λιγότερο άθωια έννοια ή λέξη έδινε ένα άλλοθι στον έλιτισμό και τή χειραγώγηση, χαρακτηριστικά για τὰ όποια όρισμένοι αναρχικοί ήγέτες δεν ήταν λιγότερο άθωοι από τους έξουσιαστές σοσιαλιστές αντιπάλους τους. Η λέξη ήγέτης πάλι άποφεύγονταν προς χάριν του εύφημισμού «άγωνιστής με έπιρροή» παρ' όλο ότι οι περισσότεροι γνωστοί αναρχικοί άγωνιστές με έπιρροή ήταν ήγέτες. Αυτή ή αταπάτη δεν είναι τόσο άσημαντη όσο φαίνεται. Αυτό έμπόδιζε τους Ίσπανούς αναρχικούς να επλύσουν τὰ σοβαρά προβλήματα που είχαν προσκύψει από πραγματικές διαφορές ανάμεσα σ' αυτούς τους ίδιους ή ανάμεσα σ' αυτούς και τή μεγάλη πλειοψηφία των μη προωθημένων μελών της CNT.

9. Σχετικά με τις δύο αυτές τάσεις αναφέρομε παρακάτω.

μονοβλαρίστηκαν πίσω από την επαναστατική φρασεολογία. Δεν πρέπει να υπάρχουν αμφιβολίες ότι όλες αυτές οι επιτυχίες δεν έδωσαν τις δημοκρατικές διαδικασίες, μιά και η αγωνιστικότητα των μελών της FAI προσέλυσε τη μεγάλη πλειοψηφία των εργατών της CNT. Οι πιά πολλοί όμως από τους γνωστούς αγωνιστές της FAI (Ντουρούτι, αδελφοί Άσκάσο, Γκαρθία Όλιβερ) περιελάμβαναν και τον τρομορισμό στο ρεπερτόριο της άμεσης δράσης τους. Η χρήση όπλων, ειδικά στις «άπαλλοτριώσεις» και στις δασοληγίες τους με δύστροπους εργοδότες, με πράκτορες της αστυνομίας και πληρωμένους άπεργοσπάστες, δεν παρουσίαζε καμιά δυσκολία γι' αυτούς. Αυτοί οι atentados τρομοκρατούσαν οίγουρα τους αντίπαλους της FAI, αν και «ρεφορμιστές» όπως ο Πεστάνια και ο Πειράο δημοσίευαν κριτικές ενάντια στη FAI και μάλιστα χρησιμοποιήσαν σκληρή γλώσσα.

Παρά την έπιρροή της στη CNT, η FAI αυτή η αξιοσημείωτη αναρχική οργάνωση παρέμενε σχεδόν μυστική μέχρι το 1936 και ο αριθμός των μελών της δεν ξεπερνούσε τις 30.000. Η δομή της ήταν περίπου αντιεξουσιαστική. Οι ομάδες συγγενείας ήταν μικροί πυρήνες συνδεδεμένων εμπιστων φίλων, ο αριθμός των μελών κάθε πυρήνα ήταν περίπου 12, άνδρες και γυναίκες. Όπου υπήρχαν μερικές τέτοιες ομάδες, συντονίζονταν από την τοπική ομοσπονδία και καλοθύσαν γενικές συνέλευσεις, μιά φορά τό μήνα. Τό έθνικό κίνημα συντονιζόταν, με τη σειρά του, από την «Επιτροπή Χερσονήσου», ή οποία διέθετε ελάχιστη διευθυντική εξουσία. Ο ρόλος της ήταν αυστηρά διοικητικός, σύμφωνα με την μετακουινική αντίληψη.

Οι ομάδες συγγενείας ήταν, στην πραγματικότητα, σέ μεγάλο βαθμό αυτόνομες, στις αρχές της δεκαετίας του 1930 και πολλές φορές αναλάμβαναν εξαιρετικές πρωτοβουλίες. Η φιλία των μελών κάθε ομάδας έκανε τά πράγματα πολύ δύσκολα για τους πράκτορες της αστυνομίας και η FAI κατόρθωσε να επιζήσει, σαν σύνολο, παρά τις φοβερές διώξεις με ελάχιστες ζημιές στην οργάνωσή της. Μέ τό πέρασμα του χρόνου, άρχισε να μεγαλώνει τό γόητρο της «Επιτροπής Χερσονήσου» και οι περιοδικές δηλώσεις της πάνω σέ γεγονότα λειτουργούσαν σαν καθοδηγητικές αρχές για όλο τό κίνημα. Παρ' όλον ότι δεν ήταν

μέ κανέναν τρόπο ένα εξουσιαστικό σώμα, άρχισε να λειτουργεί σαν κεντρική έπιτροπή, της οποίας οι πολιτικές αποφάσεις, κάθε άλλο, παρά δεσμευτικές για την οργάνωση, λειτουργούσαν σαν κάτι παραπάνω από άπλές εισηγήσεις. Πράγματι, θά ήταν πολύ δύσκολο για την «Επιτροπή Χερσονήσου» να εκδίξει διαταγές. Ο μέσος όπαδός της FAI ήταν ισχυρή προσωπικότητα και θά διαφωνούσε άμέσως με οποιαδήποτε απόφαση πού θά την εύρισκε παράλογη. Η FAI, όμως, μετατρέπόταν όλο και περισσότερο σέ αυτοσκοπό και η πίστη στην οργάνωση ειδικά σέ περιπτώσεις δύσκολες ή σέ περιόδους καταστολής, έτεινε να μειώσει την κριτική.

Δέν υπάρχει αντίρρηση, ότι η FAI εξύψωσε τό επίπεδο της κοινωνικής συνείδησης του μέσου μέλους της CNT. Πιο πολύ από κάθε άλλον συντελεστή, εκτός από την αγριότητα του εργοδότη, έκανε την CNT επαναστατική συνδικαλιστική οργάνωση, αν όχι αληθινά αναρχοσυνδικαλιστική. Η FAI ενίσχυε την επαναστατική τάση και τον αντιεξουσιαστικό κομμουνισμό και απέκτησε πολλούς όπαδούς μέσα στη CNT (πιο πολύ άφοσιωμένους όπαδούς στην αναρχική Σαραγόσα, από τη συνδικαλιστική Βαρκελώνη). Άλλά η FAI δεν μπόρεσε να υπερνικήσει έντελώς τά ρεφορμιστικά στοιχεία μέσα στη CNT (τά συνδικάτα συγκέντρωναν πολλούς εργατές, χάρις στην ικανότητά τους να αγωνισθούν για βελτίωση οικονομικών συνθηκών) και γι' αυτό συνεχίστηκε ο προσανατολισμός της CNT προς την ιεραρχική κατεύθυνση.

Στήν προσπάθειά της να ελέγξει τη CNT, η FAI έγινε θύμα των πιο καθυστερημένων στοιχείων του συνδικαλισμού. Ο Πειράος σημειώνει πολύ σωστά ότι η CNT πήρε την εκδίκησή της από τη FAI. Όπως ακριβώς οι ρεφορμιστές μέσα στά συνδικάτα είχαν την πρόθεση να συμβιβαστούν με τη μπουρζουαζία και τό κράτος, έτσι και η FAI αναγκάστηκε να συμβιβαστεί με τους ρεφορμιστές για να διατηρήσει τον έλεγχο της CNT. Άνάμεσα στους νέους και με λιγότερη πείρα όπαδούς της FAI, η κατάσταση ήταν χειρότερη. Η αγωνιστικότητα, ή οποία φετιχοποιούσε τη δράση σέ βάρος της θεωρίας και τό θάρρος σέ βάρος της διεισδυτικής ανάλυσης, οδήγησε, μετά την άποτυχία, στον πιο χονδροειδή ότορτοουνισμό.

Ἡ CNT εἶχε προημεύσει ἕναν τεράστιο δημοκρατικό χώρο, γιὰ τὴν πιὸ ἀγωνιστικὴ ἐργατικὴ τάξη τῆς Εὐρώπης. Ἡ FAI πρόσθεσε τὸν ἀντιεξουσιαστικό προανατολισμό καὶ τὶς ἐπαναστατικὲς δραστηριότητες, μέσα στὰ ὄρια φυσικά ἑνὸς ἐπαγγελματικοῦ συνδικαλισμοῦ. Τὸ 1936 καὶ οἱ δύο ὁργανώσεις εἶχαν πραγματικὰ ἀντιεξουσιαστικὲς δομές, στὸ βαθμὸ θέβαια πού ἕνα αὐστηρὰ προλεταριακὸ ταξικὸ κίνημα μποροῦσε νὰ εἶναι ἀντιεξουσιαστικό. Μὲ τὴν ἀπλή ρητορική, τὴν πειθὴ καὶ χωρὶς ἀμφιβολία τὴν τολμηρὴ τους δράση, εἶχαν ἐνσαρκώσει τὶς ἐλπίδες τῶν μελῶν τους γιὰ μιὰ ἐπανάσταση πού θὰ κατέληγε σὲ ἐργατικὸ ἔλεγχο τῆς οἰκονομίας καὶ σὲ συνδικαλιστικὲς μορφές κοινωνικῆς διεύθυνσης. Αὐτὴ ἡ διαδικασία τῆς διαπαιδαγώγησης καὶ τῆς ταξικῆς ὁργάνωσης, ἦταν κάτι παραπάνω ἀπὸ ἕνα ἀπλὸς συντελεστής, στὴ δημιουργία τῶν κολλεκτίβων πού περιγράφονται σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο. Στὶς περιοχές, ὅπου ἡ CNT—FAI (οἱ δύο ὁργανώσεις εἶχαν ζευγαρώσει μετὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1936) ἀσκούσαν μεγάλη ἐπίρροη, καὶ οἱ κολλεκτίβες γενικά, ἀποδείχθηκαν πιὸ μακρόχρονες, πιὸ κομμουνιστικὲς καὶ πιὸ ἀνθεκτικὲς στὴ σταλινικὴ ἀντεπανάσταση, ἀπὸ τὶς κολλεκτίβες τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς δημοκρατικῆς ζώνης τῆς Ἰσπανίας.

Ἐπιπλέον, στὶς περιοχές τῆς CNT—FAI, οἱ ἐργάτες καὶ οἱ χωρικοὶ ἔδειξαν μεγαλύτερη λαϊκὴ πρωτοβουλία στὴν ἀντίσταση ἐναντὶα στὸ στρατιωτικὸ πραξικόπημα. Ἡ σοσιαλιστικὴ Μαδρίτη δὲν ἦταν αὐτὴ πού πρώτη κατέστειλε τοὺς στασιαστές. Ἡ ἀναρχοσυνδικαλιστικὴ Βαρκελώνη διεκδικεῖ αὐτὴν τὴν τιμητικὴ διάκριση ἀπὸ ὅλες τὶς μεγάλες πόλεις τῆς Ἰσπανίας. Ἡ Μαδρίτη ξεσηκώθηκε ἐναντὶα στοὺς στρατώνες Μοντάνα, ἀφοῦ εἶχαν φθάσει ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο τὰ νέα ὅτι ὁ στρατός εἶχε νικηθεῖ στοὺς δρόμους καὶ στὶς πλατείες τῆς Βαρκελώνης. Καὶ στὴ Μαδρίτη ἀκόμα, ἡ τοπικὴ ὁργάνωση τῆς CNT ἔδειξε τὸ μεγαλύτερο βαθμὸ πρωτοβουλίας, ἔχοντας τὴν ὑποστήριξη τῶν οἰκοδόμων.

Ἡ CNT—FAI, κατὰ συνέπεια, ἀποκάλυψαν ὅλες τὶς δυνατότητες μιᾶς καλὰ ὁργανωμένης καὶ πολὺ ἀγωνιστικῆς ἐργατικῆς τάξης, ἑνὸς «κλασσικοῦ» προλεταριάτου, ἀν θέλετε, τοῦ ὁποίου τὰ βασικὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα εἶχαν ἐπανεπιλημμέ-

να ἀπειληθεῖ ἀπὸ μιὰ μυωπικὰ ἀδιάλλακτη μπουρζουαζία. Ἀπ' αὐτοὺς τοὺς «ἀσυμφιλίωτους» ἀγῶνες, ὁ ἀναρχοσυνδικαλισμός καὶ ὁ ἐπαναστατικὸς μαρξισμός εἶχαν ἐπεξεργαστεῖ ὀλόκληρο τὸν τακτικὸ καὶ τὸν θεωρητικὸ ἔξοπλισμό τους.

Ἡ CNT—FAI ἀποκάλυψαν ἐπίσης τὰ ὄρια αὐτοῦ τοῦ τύπου τοῦ κλασσικοῦ ἀγῶνα καὶ εἶναι σωστό νὰ ποῦμε ὅτι ἡ Ἰσπανικὴ Ἐπανάσταση σημάδεψε τὸ τέλος ἑνὸς ἀγῶνα «προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων», οἱ ὁποῖες ἄρχισαν μὲ τὴν ἐξέγερση τῶν ἐργατῶν τοῦ Παρισιοῦ, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1848. Ἡ περίοδος αὐτὴ πέρασε στὴν ἱστορία κατὰ τὴ γνώμη μου, καὶ δὲν πρόκειται νὰ ξαναζωντανέψει. Διακρίθηκε ἀπὸ σκληρούς, πολλές φορὲς ἀσυμφιλίωτους ἀγῶνες ἀνάμεσα στὸ προλεταριάτο καὶ στὴ μπουρζουαζία, ἐποχὴ πού δὲν ἀναγνωρίζοταν ἡ «συμμετοχὴ» τῆς ἐργατικῆς τάξης στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ καὶ ἀρνιόταν στὴν οὐσία τὸ δικαίωμα, στὴν ἐργατικὴ τάξη, νὰ ἐγκαθιδρύσει δικούς της θεσμούς προάσπισης τῶν συμφερόντων της. Ὁ βιομηχανικὸς καπιταλισμός στὴν Ἰσπανία ἦταν ἀκόμη νέο φαινόμενο. Δὲν ἦταν ἀρκετὰ πλούσιος γιὰ νὰ μετριάσει τὸ ξεσήκωμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, οὔτε διέθετε ἰσχυρὰ στηρίγματα στὴν πολιτικὴ ζωὴ, γιὰ νὰ διεκδικήσει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκμεταλλεῖται ἀδίστακτα τὰ «μισθωμένα χέρια». Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ καινούργιο φαινόμενο εἶχε ἤδη ἀρχίσει νὰ προανατολιζέται, ὄχι πρὸς τὶς παραδοσιακὲς Εὐρωπαϊκὲς φιλελεύθερες μορφές, ἀλλὰ πρὸς τὶς αὐταρχικὲς πού θὰ τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ ἀναπνεύσει, μέχρι νὰ κατορθώσει νὰ ἀναπτυχθεῖ.

Ἡ οἰκονομικὴ κρίση τῆς δεκαετίας τοῦ 1930 (οἱ ριζοσπάστες σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμο τὴν θεωροῦσαν σάν τὴν τελευταία «χρόνια κρίση» τοῦ καπιταλισμοῦ), σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν κοντόφθαλμη πολιτικὴ τῶν Ἰσπανῶν φιλελεύθερων καὶ τῶν διευθυνουσῶν τάξεων μετέτρεψε τὸν ταξικὸ ἀγῶνα στὴν Ἰσπανία σὲ ἕναν ἐκρηκτικὸ ταξικὸ πόλεμο. Ἡ ἀγροτικὴ μεταρρύθμιση, τῆς Δημοκρατίας τῶν ἀρχῶν τῆς δεκαετίας τοῦ 1930, ἀποδείχθηκε ὑποκρισία. Οἱ φιλελεύθεροι ἀσχολήθηκαν περισσότερο μὲ τὸ νὰ προσέλκυσουν τὴν ἐκκλησία, παρὰ μὲ τὰ μακροπρόθεσμα ἢ ἀκόμη καὶ τὰ βραχυπρόθεσμα οἰκονομικὰ προβλήματα τῆς χερσονήσου. Οἱ σοσιαλιστές, συνεργάτες τῶν φιλελευθέρων στὴ διακυβέρνηση τῆς χώρας, ἐνδιαφέρθηκαν γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς

UGT, σε βάρος της CNT και όχι για τη βελτίωση των υλικών συνθηκών της εργατικής τάξης, οάν σύνολο. Η CNT, ισχυρά επιρρεασμένη από τους ένθερμους οπαδούς της FAI τους διαπαιδαγωγημένους στις μάχες των ριστολερος από τις άρχές της δεκαετίας του 1920, εξαπέλυε επανειλημμένες ξεγέροντες-κινήματα (πού οι ήγέτες τους ήξεραν λιθανώς ότι θά αποτύγγαναν) μέ σκοπό νά παρακινήσουν τό έπαναστατικό πνεύμα της εργατικής τάξης. Η άποτυχία όλων των στοιχείων της Ίσπανίας, τά πρώτα χρόνια της Δημοκρατίας, νά πραγματοποιήσουν τις ύποσχέσεις της μεταρρύθμισης, δέν άφησε κανένα περιθώριο έκτός από την έπανάσταση και τόν εμφύλιο πόλεμο. Κανένας, έκτός από τους άφοσιωμένους αναρχικούς, δέν έπιθυμούσε πράγματι, αυτήν τή σύγκρουση. Άνάμεσα στό 1931, όταν κατέρρευσε ή μοναρχία και τό 1936, όταν έγινε ή στάση των στρατηγών, όλοι περπατούσαν στά τυφλά προς τήν τελευταία από τις μεγάλες προλεταριακές επαναστάσεις, ίσως τή μεγαλύτερη, άν κρίνει κανείς από τό βραχύδιο κοινωνικό της πρόγραμμα και τήν πρωτοδοουλία πού έδειξαν οι καταπιεσμένοι. Η εποχή φαινόταν νά συγκεντρώνει όλες τις δραστηριότητες, όλες τις παραδόσεις και τά όνειρά της για τήν τελευταία μεγάλη της σύγκρουση και ύστερα άπ' αυτή εξαφανίστηκε.

Δέν πρέπει νά προξενεί κατάπληξη τό ότι οι πλέον κομμουνιστικές κολλεκτίδες στην Ίσπανική επανάσταση έκαναν τήν εμφάνισή τους μάλλον στην ύπαιθρο παρά στις πόλεις, ανάμεσα στους χωρικούς πού ήταν ακόμη επιρρεασμένοι από αρχαϊκές κολλεκτιβιστικές παραδόσεις και ήταν λιγότερο, από τους εργάτες των πόλεων παγιδευμένοι από τήν οικονομία της αγοράς. Οι άσκητικές άξίες των κομμουνιστικών κολλεκτίδων αντανακλούσαν τή φοβερή φτώχεια των περιοχών πού είχαν ριζώσει. Η συνεργασία και ή άλληλοδοθήθεια, σε τέτοιες περιπτώσεις, ήταν απαραίτητες προϋποθέσεις για νά επιδιώσει ή κοινότητα. Άλλού, στις πιο άνυδρες περιοχές της Ίσπανίας, ή ανάγκη διανομής νερού και τά άρθευτικά έργα ήταν έπιπρόσθετα κίνητρα για τήν κολλεκτιβιστική καλλιέργεια. Έδώ, ή κολλεκτιβοποίηση ήταν και μία τεχνολογική αναγκαιότητα πού ακόμη και ή δημοκρατία δέν τήν άρνιόταν.

Η σημασία των κολλεκτίδων δέν πρέπει νά αναζητηθεί μόνο

στό ότι εφαρμόζαν τόν κομμουνισμό, αλλά στό ότι λειτουργούσαν άποτελεσματικά κάτω από τό σύστημα της λαϊκής αυτοδιεύθυνσης. Μ' αυτή τήν έννοια συμφωνώ μέ τις μεταφράσεις και τις σημειώσεις του Ντόλγκοφ. Οι άφηγήσεις οι ίδιες καταρρίπτουν τή γνώμη πολλών έξουσιαστών μαρξιστών ότι ή οικονομική ζωή πρέπει νά «προγραμματίζεται» μέ μεγάλη ακρίβεια από μία πολύ συγκεντρωτική κρατική έξουσία και τό βρωμερό ψέμα ότι ή λαϊκή κολλεκτιβοποίηση, σε αντίθεση μέ τήν κρατιστική έθνικοποίηση, στρέφει τις κολλεκτιβοποιημένες έπιχειρήσεις τή μία ενάντια στην άλλη, στον ανταγωνισμό για κέρδη και πόρους.

Στις πόλεις, όμως, ή κολλεκτιβοποίηση των εργοστασίων των επικοινωνιών και μεταφορών πήρε πολύ διαφορετική μορφή. Στην άρχή, όλη σχεδόν ή οικονομία στην περιοχή της CNT—FAI καταλήφθηκε από έλεγμένες, από τους εργάτες, έπιτροπές, χαλαρά συντονιζόμενες από άνώτερες έπιτροπές του συνδικάτου. Μέ τό πέρασμα του χρόνου, τό σύστημα άρχισε νά σκληραίνει. Οι άνώτερες έπιτροπές άρχισαν νά οικειοποιούνται τήν πρωτοδοουλία των κατωτέρων, παρ' όλο πού οι άποφάσεις τους πριν εφαρμοστούν, έπρεπε νά εγκριθούν από τους εργάτες του αντίστοιχου εργοστασίου. Τό αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας ήταν μία τάση για συγκέντρωση της οικονομίας, στις περιοχές της CNT—FAI στα χέρια των συνδικάτων. Η έκταση αυτής της τάσης ήταν διαφορετική από βιομηχανία σε βιομηχανία και περιοχή σε περιοχή και μέ τις περιορισμένες πληροφορίες πού έχουμε δέν μπορούμε νά διατυπώσουμε γενικεύσεις. Μέ τήν είσοδο της CNT—FAI στην κυβέρνηση της Καταλωνίας τό 1936, ή διαδικασία του συγκεντρωτισμού συνεχίστηκε και οι έλεγγόμενες από τά συνδικάτα ύπηρεσίες συνδέθηκαν μέ τό Κράτος. Άπό τις άρχές του 1938, ή πολιτική γραφειοκρατία είχε ύποκλέψει τήν έξουσία των εργατικών έπιτροπών, σε όλες τις πόλεις της «δημοκρατικής» ζώνης. Ο εργατικός έλεγχος εξακολουθούσε νά ύπάρχει στή θεωρία, είχε εξαφανιστεί όμως στην πράξη.

Η Κομμούνια αποτέλεσε τή βάση για τις άγροτικές κολλεκτίδες, ή Έπιτροπή τή βάση για τις βιομηχανικές κολλεκτίδες. Πράγματι, άν εξαιρέσουμε τις άγροτικές κομμούνες, τό σύστη-

μα των επιτροπών κυριάρχησε εκεί που είχε καταρρεύσει ή εξουσία του κράτους, στα χωριά και στις κομποπόλεις καθώς και στα εργοστάσια και στις γειτονιές των πόλεων. «Όλα είχαν διαμορφωθεί μέσα στη φωτιά της δράσης, για τη διεύθυνση της λαϊκής αντίδρασης στο στρατιωτικό πραξικόπημα» γράφουν οι Μπρουέ και Τεμίμ:

«Είχαν διοριστεί, με αναρίθμητους τρόπους. Στα χωριά, στα εργοστάσια και στους τόπους δουλειάς υπήρχε πάντοτε χρόνος για την εκλογή τους, τουλάχιστον συνοπτικά, από τη γενική συνέλευση. Σε όλες τις περιπτώσεις, είχε ληφθεί πρόνοια να αντιπροσωπεύονται σ' αυτές όλα τα κόμματα και όλα τα συνδικάτα, έστω και αν δεν υπήρχαν πριν από την επανάσταση επειδή η επιτροπή αντιπροσώπων, ταυτόχρονα, και τους εργάτες σαν σύνολο και όλες τις οργανώσεις τους: σε περισσότερες από μιά θέση, οι εκλεγμένοι έρχονταν σε συνεννόηση για το ποιός έπρεπε να αντιπροσωπεύει το ένα ή το άλλο συνδικάτο, ποιός θα είναι ο «Δημοκρατικός» και ποιός ο «Σοσιαλιστής». Πολλές φορές, στις κομποπόλεις, τα πιο δραστήρια στοιχεία αυτοδιορίζονταν. Μερικές φορές, το σύνολο των εκλογέων εξέλεγε τα μέλη των επιτροπών για κάθε οργάνωση, αλλά πιο συχνά, τα μέλη των επιτροπών εκλέγονταν είτε από την ψήφο της οργάνωσής τους ή πιο απλά διορίζονταν από τις τοπικές κυβερνητικές επιτροπές των κομμάτων και των συνδικάτων».

Σαραντα χρόνια πέρασαν, σχεδόν, από την Ισπανική Έπανάσταση και οι σαρωτικές αλλαγές στη Δυτική Ευρώπη και στην Αμερική έχουν τόν άντικτυπό τους στην κοινωνική κατάσταση της Ισπανίας. Το κλασσικό προλεταριάτο που είχε αγωνιστεί τόσο άπεγνωσμένα για τα ελάχιστα μέσα συντήρησής του παραχωρεί τη θέση του σ' έναν πιο πλούσιο εργάτη, του οποίου το μεγαλύτερο ενδιαφέρον δεν στρέφεται στην υλική επιβίωση και την άνεργία, αλλά σε έναν πιο ανθρώπινο τρόπο ζωής και σε μιά εργασία με νόημα. Η κοινωνική σύνθεση της εργατικής δύναμης μεταβάλλεται συνεχώς, προς τις υπηρεσίες, τις έμπορικές και επαγγελματικές απασχολήσεις, παρά προς την ανιδεικνυτή εργασία των διομηχανιών μαζικής παραγωγής. Η Ισπανία, όπως και οι άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης, δεν είναι πλέον άγροτική χώρα. Η πλειοψηφία του λαού της

ζει τώρα στις κομποπόλεις και τις πόλεις και όχι σε άτομονοιμένα χωριά, απ' όπου άνθισε ο αναρχικός κολλεκτιβισμός.

Αυτές οι μεταβολές στους στόχους και στις κατευθύνσεις των μη αστικών τάξεων στην καπιταλιστική κοινωνία είναι προϊόντα της σαρωτικής διομηχανικής επανάστασης, που ακολούθησε τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και της σχετικής άφθονίας ή της έλπίδας για άφθονία, ή όποια έβαλε σε άμφισβήτηση όλες τις αξίες της υλικής σπάνης. Αυτές, έχουν διομοιργήσει μιά ιστορική διάσταση ανάμεσα στον παραλογοισμό της σημερινής ζωής και την ούτοπική ύπόσχεση μιάς άπελευθερωμένης κοινωνίας. Οι νέοι εργάτες της δεκαετίας του 1970, έχουν τάση να δανείζονται τις αξίες τους από τη σχετικά εύπορη νεολαία της μεσοίας τάξης, ή όποια άπορρίπτει την ήθική της εργασίας, τα πουριτανικά ήθη, την ιεραρχική ύπακοή και την υλική ασφάλεια, και μάλλον στρέφεται προς τον έλευθερο χρόνο για αυτοανάπτυξη, τη σεξουαλική άπελευθέρωση με την ευρύτερη έννοια του όρου, τη διομοιργική ή διοεργτική εργασία και όχι στην άφυχη εργασία και σε μιά σχεδόν ένδόμυχη άπέχθεια για όλες τις έξουσίες. Άξίζει να σημειωθεί ότι στην Ισπανία, οι προνομιούχοι φοιτητές των Πανεπιστημίων, οι όποιοι έπαιξαν τόσο αντίδραστικό ρόλο στη δεκαετία του 1930, είναι ανάμεσα στα πιο ριζοσπαστικά στοιχεία της δεκαετίας του 1960 και του 1970. Μαζί με τους νέους εργάτες και τους διοανοούμενους, αρχίζουν να ύποστηρίζουν, σε διάφορους βαθμούς, προσωπालιστικούς και ούτοπιστικούς στόχους, μπροστά στους όποιους, ο πουριτανικός και ύπερβολικά θεσμοθετημένος αναρχοσυνδικαλισμός της CNT—FAI, φαίνεται σαν αναχρονισμός.

Τά όρια του συνδικαλιστικού κινήματος, άκόμη και της αναρχοσυνδικαλιστικής μορφής του, έχουν έκδηλωθεί ξεκάθαρα. Το να βλέπουμε στα συνδικάτα (σε όποιαδήποτε μορφή τους) μιά σύμφυτη δυνατότητα για επαναστατικό άγώνα, σημαίνει ότι πιστεύουμε ότι τα συμφέροντα των εργατών και καπιταλιστών, σαν τάξεις, είναι ούσιαστικώς άσυμβίδιαστα. Αυτό είναι άποδεδειγμένο ψέμα, για όποιον είναι πρόθυμος να άναγνωρίσει την προφανή ίκανότητα του συστήματος να διομορφώνει ή κυριολεκτικά να διομοιργεί τόν εργάτη κατ' εικόνα της καταπιεστικής διομηχανικής κουλτούρας και πραγματι-

κότητας. Από την οικόγένεια, το σχολείο, τους θεραπευτικούς θεσμούς, τα μαζικά μέσα επικοινωνίας, το εργοστάσιο, μέχρι το συνδικάτο και το «επαναστατικό» κόμμα, η καπιταλιστική κοινωνία συνωμοτεί για να επιβάλλει την υπακοή, την ιεραρχία, την ήθικη της εργασίας και την εξουσιαστική πειθαρχία στην εργατική τάξη, σαν σύνολο, καθώς και σε πολλά από τα κινήματα για τη «χειραφέτηση» της.

Τό εργοστάσιο και οι ταξικές οργανώσεις που προέρχονται απ' αυτό, παίζουν τον πιο καταπιεστικό ρόλο, στη δημιουργία μιας καλά ρυθμισμένης, σχεδόν άσυνείδητης πειθαρχίας στους άριστους εργάτες, μιας πειθαρχίας που εκδηλώνεται όχι τόσο παθητικά αλλά σαν μία τάση προς τις ιεραρχικές οργανώσεις και τους εξουσιαστές ηγέτες. Οι εργάτες μπορεί να είναι πολύ μαχητικοί και να εκδηλώνουν ισχυρό ή ακόμη και πανίσχυρο χαρακτήρα στις πιο απαιτητικές κοινωνικές καταστάσεις, αλλά αυτά τα χαρακτηριστικά τους μπορεί να τεθούν στην υπηρεσία της ρεφορμιστικής εργατικής γραφειοκρατίας ή του αντιεξουσιαστικού επαναστατικού κινήματος. Πρέπει να απορρίψουν την άστική κουλτούρα, ειδικότερα την κουλτούρα του εργοστασίου, την εστία της εργατικής ταξικής υπαρξής, πριν περάσουν στην ανώτερη μορφή της άμεσης δράσης που λέγεται «επανάσταση» και να ανοικοδομήσουν μία κοινωνία, όπου θα έλεγχαν άμεσα τα εργοστάσιά τους και τις κομμούνες.

Αυτά σημαίνουν ότι οι εργάτες πρέπει να δουν τους εαυτούς τους σαν ανθρώπινες υπάρξεις και όχι σαν ταξικές υπάρξεις. Σαν δημιουργικές προσωπικότητες και όχι σαν «προλετάρους», σαν χειραφετημένα άτομα και όχι σαν «μάζες». Ο προορισμός μιας απελευθερωμένης κοινωνίας πρέπει να είναι η ελεύθερη κομμούνα και όχι μία όμοσπονδία εργοστασίων, έστω και αυτόδοικουμένων, γιατί μία τέτοια όμοσπονδία παίρνει ένα μέρος από την κοινωνία, τό οικονομικό τμήμα της και τό πραγματώνει μέσα στην ολόκληρη της κοινωνίας.

Τό οικονομικό αυτό τμήμα πρέπει να εξανθρωπιστεί με την εισαγωγή της συντροφικότητας μέσα στην παραγωγική διαδικασία, μειώνοντας τό ρόλο της βαριάς εργασίας στη ζωή των παραγωγών και μάλιστα να γίνει ένας επαναπροσδιορισμός των αξιών (για να χρησιμοποιήσουμε τη φράση του Νίτσε) τό-

σο στην παραγωγή και την κατανάλωση, όσο και στην κοινωνική και προσωπική ζωή.

Παρ' όλο που όρισμένες όψεις της αντιεξουσιαστικής επανάστασης της Ισπανίας έχουν χάσει τη σημασία τους, οι αναρχικές αντιλήψεις που μπορούν να περιλάβουν και να εκφράσουν πλήρως «μια ιδιοσυγκρασία της εποχής μετά τη σπάνη» έχουν τη στιγμή αυτή, πολύ μεγαλύτερη αξία από τις εξουσιαστικές ιδεολογίες της δεκαετίας του 1930, παρά την προσπάθεια αυτών των ιδεολογιών να καλύψουν τό κενό που άφησε ή άπουσία σοδαρών αντιεξουσιαστικών εναλλακτικών προσανατολισμών και όργανώσεων. Αυτές οι αναρχικές αντιλήψεις δέν μπορούν να στηρίζονται ακόμη στις κολεκτιβιστικές παραδόσεις της υπαίθρου. Οι παραδόσεις αυτές έπαψαν να υπάρχουν σαν ζωντανές δυνάμεις, παρ' όλον ότι ή μνήμη των παλιών κολεκτιβιστικών παραδόσεων ζει ανάμεσα στην Ισπανική νεολαία, με την ίδια έννοια που ή Αμερικάνικη νεολαία έχει στραφεί στις παραδόσεις των φυλών των Αμερικανών Ινδιάνων, για πολιτιστική πηγή έμπνευσης. Με την εξασθένηση του οικογενειακού πυρήνα και σαν αντίδραση στην εξατομίκευση στις πόλεις, ή κομμούνα απέκτησε παντού καινούργια σημασία, για τους νέους, ακόμη και για τους ηλικιωμένους ανθρώπους, ένας κοινός και αλληλοϋποστηριζόμενος τρόπος ζωής βασισμένος περισσότερο στην έκλεκτική συγγένεια και λιγότερο στα δεσμά της συγγένειας αίματος. Η άστική πόλη έχει δημιουργήσει έπιτακτική ανάγκη για αποκεντρωτικές εναλλακτικές λύσεις, εξαιτίας του γιγαντισμού της και της ανάγκης για μία ανθρώπινη κλίμακα. Η τραγελαφική γραφειοκρατικοποίηση της ζωής, ή όποια, σύμφωνα με τά λόγια του Καμύ μετατρέπει όλους τους ανθρώπους σε υπάλληλους έδωσε καινούργια αξία στους αντιεξουσιαστικούς θεσμούς και στην άμεση δράση. Άργά και παρ' τά εμπόδια της εποχής μας σφουρηλατείται μία καινούργια προσωπικότητα. Δυνητικά, πρόκειται για μία αντιεξουσιαστική προσωπικότητα, ή όποια θά μπορούσε να επέμβει άμεσα στην αλλαγή και διοίκηση της κοινωνίας, προσωπικότητα, ή όποια θά μπορούσε να ασχοληθεί με την αυτοπειθαρχία, την αυτοδραστηριότητα και αυτοδιεύθυνση, κρίσιμα στοιχεία για την ανοικοδόμηση μιας άληθινα ελεύθερης κοινο-

νίας. Έδώ, οι αξίες του παραδοσιακού αναρχοκομμουνισμού εξασφαλίζουν την άμεση συνέχεια με μία σημερινή μορφή αναρχοκομμουνισμού, ο οποίος δίνει συνείδηση και συνοχή στις διαισθητικές παρορμήσεις αυτής της νέας ευαισθησίας.

Η επιτυχία όμως αυτών των στόχων προϋποθέτει ότι ο σύγχρονος αναρχοκομμουνισμός δεν θα παραμείνει μία άπλη διάθεση ή τάση σκορπισμένη στον αέρα σαν ένα πολιτιστικό περιβάλλον. Πρέπει να οργανωθεί και μάλιστα να οργανωθεί πολύ, αν θέλει να διαρθρώσει και να διαδώσει αυτήν τη νέα ευαισθησία. Πρέπει να έχει συνεκτική θεωρία και εύρεις αναφορές. Πρέπει να αντιμετωπίζει τα εξουσιαστικά κινήματα που προσπαθούν να νοθεύσουν τις διαισθητικές αντιεξουσιαστικές όρμες της εποχής μας και να καναλιζάρει την κοινωνική ανησυχία μέσα σε ιεραρχικές μορφές οργάνωσης. Μ' αυτήν την έννοια, ο Ισπανικός αναρχισμός έχει βαθιά σημασία για την εποχή μας και η Ισπανική επανάσταση εξακολουθεί ακόμη να μάς δίνει τα πιο χρήσιμα μαθήματα πάνω στο πρόβλημα της αυτοδιεύθυνσης.

Ασχολούμενος μ' αυτά τα προβλήματα, αρχίζω λέγοντας ότι υπάρχουν ελάχιστα πράγματα για κριτική στις δομικές μορφές που προσπάθησαν να αναπτύξουν η CNT και η FAI. Η CNT οργάνωσε σχεδόν από την αρχή, τις τοπικές της ενώσεις, στη βάση του εργοστασίου (*βιομηχανικές ενώσεις*) παρά του επαγγελματία (*επαγγελματικές ενώσεις*) και αντικατέστησε τις εθνικές επαγγελματικές ομοσπονδίες (*Uniones de oficio* ή «*διεθνείς*» όπως λεγόταν τότε) που είχαν κάνει την εμφάνισή τους με την Πρώτη Διεθνή με τοπικές ομοσπονδίες (*Federaciones locales*). Αυτή η δομή τοποθετεί το εργοστάσιο, περισσότερο, μέσα στην κομμούνια όπου πραγματικά ανήκει, αν η αντίληψη της κομμούνιας θέλουμε να είναι ρεαλιστική και λιγότερο μέσα σ' ένα εύκολα χειραγωγούμενο βιομηχανικό δίκτυο, το οποίο προσφέρεται στην κρατιστική εθνικοποίηση. Τα *centros obreros* (*εργατικά κέντρα*) οι τοπικές ομοσπονδίες, ή προσεκτική έκλογη αντιπροσώπων για τα συνέδρια ή κατάργηση των πληρωμένων υπαλλήλων, ή εγκαθίδρυση ομοσπονδιών των διαφόρων περιοχών, επιτροπών των διαφόρων περιοχών και της εθνικής επιτροπής και όλα αυτά σύμφωνα με τις αντιεξουσια-

στικές αρχές, με τη βοήθεια των όποιων αυτοί οι θεσμοί επέζησαν περισσότερο και από τις προθέσεις. Εκεί που η δομή της CNT σημείωσε σοβαρή άποτυχία ήταν η ανάγκη να συγκαλεί συχνά γενικές συνελεύσεις εργατών σε τοπικό επίπεδο και, κατ' αναλογία συνδιασκέψεις περιοχής και σε εθνική κλίμακα, με σκοπό τη συνεχή επανεκτίμηση της πολιτικής της CNT και την άποφυγή της συγκέντρωσης της εξουσίας στα χέρια των ανώτερων επιτροπών. Όσο πιο συχνές ήταν οι συναντήσεις των επιτροπών και υποεπιτροπών, των επιτροπών περιοχής και της εθνικής επιτροπής, τόσο πιο πολύ χαλάρονε η κανονική και στενή επαφή ανάμεσα στους εργάτες και στους «*αγωνιστές με έπιρροή*».

Είχε προκληθεί, επίσης, σύγχυση πάνω στο κρίσιμο πρόβλημα για το κέντρο λήψης αποφάσεων. Η πραγματική θέση για λήψη αποφάσεων είναι οι συνελεύσεις των εργοστασίων, τα κανονικά συνέδρια ή όταν τα γεγονότα και οι περιστάσεις επιβάλλουν γρήγορες αποφάσεις οι συνδιασκέψεις εξουσιοδοτημένων και ανακλητών αντιπροσώπων, έλεγμένων, γι' αυτόν τον σκοπό από τα μέλη. Η μοναδική υπευθυνότητα των εθνικών επιτροπών καθώς και των επιτροπών των διαφόρων περιοχών, θα πρέπει να είναι διοικητική, δηλαδή συντονισμός και εκτέλεση των αποφάσεων των γενικών συνελεύσεων των μελών, των συνδιασκέψεων ή των συνεδρίων των αντιπροσώπων.

Όπωςδήποτε, η δομή της CNT σε συνδικαλιστικής ένωσης και της FAI σαν αναρχικής ομοσπονδίας ήταν, από πολλές απόψεις, αξια θυμασμού. Πράγματι, η κριτική μου στις παραπάνω σελίδες δεν αφορά τόσο τις ίδιες τις μορφές όσο τις παρεκλίσεις της CNT και της FAI απ' αυτές τις μορφές. Κάτι πιο σημαντικό, προσπάθησα να εξηγήσω τους κοινωνικούς περιορισμούς της περιόδου, περιλαμβανομένου του μύθου του κλασικού προλεταριάτου, που κατέστρεψαν τις προσπάθειες για πραγματοποίηση αυτών των δομικών μορφών.

Άλλο κρίσιμο θέμα για τη FAI, το οποίο αποτελεί ακόμη και σήμερα αίτια σύγχυσης στους αναρχικούς, είναι το πρόβλημα «*των αγωνιστών με έπιρροή*», των πιο πληροφορημένων πεπειραμένων «*αρχυρών*» και προικισμένων με ρητορικά χαρίσματα ατόμων, τα οποία έχουν την τάση να διαμορφώνουν την

πολιτική, σ' όλα τα επίπεδα της οργάνωσης.

Ποτέ δέν θά γίνει δυνατό νά εκλείψει τό γεγονός ότι οί άνθρωπινες υπάρξεις παρουσιάζουν διαφορετικά επίπεδα γνώσης και συνείδησης. Ἡ παρατεταμένη περίοδος ἐξάρτησής μας σάν παιδιά, τό γεγονός ότι είμαστε, σέ μεγάλο βαθμό, προϊόντα μιᾶς ἤδη ἀποκτημένης κουλτούρας και ότι ἡ πείρα ἔχει τήν τάση νά προσφέρει τή γνώση στά πιά ἡλικιωμένα άτομα, όλα αὐτά θά μπορούσαν νά ὀδηγήσουν σέ ἀνάλογες διαφορές, ἀκόμη και μέσα στήν πιά ἀτελευθερωτική κοινωνία. Στίς ἱεραρχικές κοινωνίες, ἡ ἐξάρτηση τῶν λιγότερο πληροφορημένων ἀπό τοὺς περισσότερο πληροφορημένους εἶναι ἓνα κοινό μέσο γιά χειραγώγηση και ἐξουσία. Οἱ ἡλικιωμένοι, οἱ πιά ἔμπειροι, ὅπως οἱ γονεῖς, ἔχουν αὐτό τό προνόμιο στή διάθεσή τους και μαζί μ' αὐτό και μιᾶ ἐναλλακτική λύση: νά χρησιμοποιοῦν τή γνώση, τήν πείρα, τό χάρισμα τοῦ λόγου σάν μέσα κυριαρχίας και ὑποταγῆς τῶν ἄλλων σ' αὐτούς ἢ γιά νά μεταδώσουν γνώση και πείρα γιά ἐξίσωση τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στόν διδάσκοντα και στόν διδασκόμενο, ἀφήνοντας τά λιγότερο πληροφορημένα και ἔμπειρα άτομα ἐλεύθερα νά ἀποφασίζουν.

Ὁ Χέγκελ ἔκανε, μέ θαυμαστό τρόπο, τή διάκριση ἀνάμεσα στόν Σωκράτη και τόν Χριστό: ὁ πρῶτος ἦταν δάσκαλος πού προσπαθοῦσε νά προκαλέσει τήν ἀναζήτηση τῆς γνώσης, σέ ὅποιονδήποτε πρόθυμο γιά συζήτηση, ὁ δεύτερος ἦταν ρήτορας πού κήρυττε τήν «ἀλήθεια» σέ προσκυνημένους μαθητές του. Ἡ διαφορά, ὅπως ὑπογραμμίζει ὁ Χέγκελ, δέν βρίσκεται μόνο στό χαρακτήρα τῶν δύο αὐτῶν ἀνθρώπων, ἀλλά στό χαρακτήρα τῶν «ὀπαδῶν» τους. «Οἱ φίλοι τοῦ Σωκράτη στηρίζονταν σέ μιᾶ κοινωνική παράδοση πού ἀνέπτυξε τίς ἱκανότητές τους σέ πολλές κατευθύνσεις. Εἶχαν ἀπορροφήσει τό δημοκρατικό πνεῦμα πού δίνει στό ἄτομο μεγαλύτερο βαθμό ἀνεξαρτησίας και κάνει ἀδύνατη τήν ὀλοκληρωτική και ἀπόλυτη ἐξάρτηση ἐνός ἀνθρώπου, μέ κοινό μυαλό ἀπό ἓναν ἄλλον ἄνθρωπο. Ἀγαποῦσαν τόν Σωκράτη λόγω τῆς ἀξίας του και τῆς φιλοσοφίας του και ὄχι τήν ἀξία και τή φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη γιά χάρι τοῦ Σωκράτη». «Οἱ ὀπαδοί τοῦ Χριστοῦ, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἦταν πειθήνιοι βοηθοί. Μὴ ἔχοντας ἀπόθεμα δικῆς τους διανοητικῆς ἐνέργειας, εἶχαν στηρίζει τίς πεποιθήσεις

τους πάνω στή διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, εἰδικότερα πάνω στή φιλία τους και στήν ἐξάρτησή τους ἀπ' αὐτόν. Δέν εἶχαν θρεῖ τήν ἀλήθεια ὄυτε τήν ἐλευθερία μέ δική τους προσπάθεια, ἀλλά εἶχαν ἀποκτήσει, ὕστερα ἀπό κουραστική διδασκαλία, μιᾶ θολή ἐννοια και μερικές φόρμονες γι' αὐτές. Ἡ φιλοδοξία τους περιορίστηκε στό νά κατανοήσουν και νά διατηρήσουν πιστά τό δόγμα και νά τό μεταδώσουν πιστά στοὺς ἄλλους, χωρίς καμιᾶ προσθήκη, χωρίς καμιᾶ ἀλλαγὴ σέ λεπτομέρειες πού αὐτοὶ θά εἶχαν ἐπιξεργαστεῖ».

Ἡ FAI, παράνομη μέ δική της ἐκλογή, μερικές φορές τροροριστική στήν τακτική της και ἀσυναγώνιστη στό θάρρος, ἀνέπτυξε βαθιοὺς προσωπικούς δεσμούς μέσα στίς ὀμάδες συγγένειας. Ἡ συντριβὴ τοῦ Ντουρούτι γιά τό θάνατο τοῦ Φραντσίσκο Ἀσκάσο ἀποκαλύπτει πραγματική ἀγάπη, ὄχι ἀπλῶς φιλία ἀπό τήν ὀργανωτική τους συνεργασία. Στή FAI, ἡ φιλία και ἡ ἀγάπη στηρίζονταν πολλές φορές σέ μιᾶ ἀπαιτητική συσπείρωση, συσπείρωση πού προϋποθέτει σιωπηρὴ συμφωνία στά πιά «ἡρωικά» δεδομένα, τά ὀποία εἶχαν ἐγκαθιδρύσει οἱ πιά «γενναῖοι» ἀγωνιστές τῆς ὀμάδας. Τέτοιες σχέσεις δέν μπορούσαν νά θέσουν τέμα σέ διαφωνίες πάνω στό δόγμα ἢ σέ ἀπλά σημεῖα τῆς θεωρίας. Τέτοιες σχέσεις δημιουργοῦν, ἐνδεχομένως, ἡγέτες και ὀπαδοὺς και τό χειρότερο, οἱ ἡγέτες πατρὸνάρουν τοὺς ὀπαδοὺς και τελικά τοὺς χειραγωγοῦν.

Γιά νά ἀποφύγει τή διαφθορά μιᾶ ἀναρχικῆς ὀργάνωση πρέπει νά ἔχει ὑπόψη της ὅτι αὐτή ἡ διαδικασία μπορεί νά παρουσιαστεῖ και ὅτι χρειάζεται ἐπαγρύπνηση ἐναντίον της. Ἡ ἐπαγρύπνηση εἶναι ἀποτελεσματική ὄταν ἐκφράζεται μέ πιά θετικά μέσα. Δέν μπορεί νά συνυπάρχει μέ τή λατρεία τῆς βίας, τῆς ἀνταγωνιστικῆς τὸλμης, τῆς ἀμυαλῆς ἐπιθετικότητας, γιά νά μὴν πούμε γιά τήν ἀμυαλὴ λατρεία τοῦ ἀκτιδισμού και τῶν «ἰσχυρῶν χαρακτήρων». Ἡ ὀργάνωση πρέπει νά ἀναγνωρίζει ὅτι ὑπάρχουν πραγματικές διαφορές ἔμπειρίας και συνείδησης ἀνάμεσα στά μέλη της και νά χειρίζεται αὐτές τίς διαφορές προσεκτικά και ὄχι νά τίς καλύπτει μέ εὐφημομοὺς, ὅπως ὁ ὄρος «ἀγωνιστές μέ ἐπιρροή». Ὁ μαθητής και ὁ δάσκαλος πρέπει πρῶτα νά διδαχθοῦν νά ἀνακαλύπτουν τήν περίπτωση κυ-

ριαρχίας ή χειραγώγησης και νά μὴν ἀρνούνται τὴν εκπαιδευτική διαδικασία. Καθένας, πρέπει νά ξαίρει ὅτι ἡ ἐκπαίδευση εἶναι ἀναπόφευκτη μέσα στό κίνημα, ἀν θέλουμε νά ἐξισωθοῦν οἱ σχέσεις, μέ τό μοίρασμα τῆς γνώσης καί τῶν καρπῶν τῆς πείρας. Τά συμπεράσματα, γιά τή φύση αὐτῆς τῆς διαδικασίας, ἐξαρτῶνται ἀπό τά πρότυπα συμπεριφοράς, τά ὅποια ἀναπτύσσονται ἀνάμεσα στούς συντρόφους. Τέλος, κάτω ἀπό συνθήκες ἐλευθερίας, οἱ κοινωνικές συναλλαγές, ἡ φιλία καί ὁ ἔρωτας θά ἔχει μορφή χαριστική, αὐτὴν ἀκριδῶς τῆ χαριστική μορφή πού ὁ Τζέικομπ Μπαχόφεν ἀποδίδει στή μητριαρχική κοινωνία καί ὄχι στήν ἀπαιτητική καί ἐπικριτική μορφή πού εἶναι χαρακτηριστική στήν πατριαρχία. Ἐδῶ, ἡ *ομάδα ἀγγέλειας* καί ἡ *κοινότητα* θά ἀποτελέσουν τὴν ἀνώτερη καί πιό ἀντιεξουσιαστική ἔκφραση τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ἀπλᾶ καί μόνο γιά νά ἐπιδιώξει τὴν ἐπίτευξη αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ ἀνάμεσα στούς ἀδελφούς καί τίς ἀδελφές, τό κίνημα θά πρέπει νά τόν ξεχωρίσει ποιοτικά ἀνάμεσα σ' ἄλλα κινήματα καί νά δώσει τίς πιό πειστικές ἐγγυήσεις ὅτι παραμένει εἰλικρινές στίς ἀντιεξουσιαστικές του ἀρχές.

Ἡ ἐποχή μας, ἡ ὅποια ὑπογραμμίζει τὴν ἀνάπτυξη τῆς κυριαρχίας τοῦ ἀτόμου καί τῆς κοινωνικῆς αὐτοδιεύθυνσης, δοῖσεται σέ πολύ εὐνοϊκή θέση γιά νά ἐπιβεβαιώσει τὴν αὐθεντική φύση τῆς ἀντιεξουσιαστικῆς ὀργάνωσης καί τῶν ἀντιεξουσιαστικῶν σχέσεων. Ἐνας Εὐρωπαϊκός ἢ Ἀμερικανικός ἐμφύλιος πόλεμος, τοῦ εἶδους τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τῆς Ἰσπανίας τῆς δεκαετίας τοῦ 1930, εἶναι σήμερα ἀδύνατος, σέ μιά ἐποχή ὅπου τά πυρηνικά ὄπλα, τά ὑπερηχητικά ἀεροπλάνα καί μιά τρομακτική δύναμη πυρός θά στρεφόταν ἐνάντια στούς ἐπαναστάτες. Οἱ καπιταλιστικοὶ θεσμοὶ πρέπει νά διαβρωθοῦν ἀπό μιά μοριακή ἱστορική διαδικασία ἀποσύνθεσης καί ἀνυπακοῆς, μέχρι τό σημεῖο ὅπου ὅποιοδήποτε λαϊκὸ κίνημα πλειοψηφίας θά προκαλοῦσε τὴν κατάρρευσή τους, ἀπό ἔλλειψη ὑποστήριξης καί ἠθικοῦ ἐρείσματος. Τό ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς μεταβολῆς εἴτε αὐτὴ κάνει τὴν ἐμφάνισή της συνειδητὰ εἴτε ὄχι, εἴτε ἔχει ἐξουσιαστική προέλευση, εἴτε στηρίζεται στήν αὐτοδιεύθυνση θά ἐξαρτηθεῖ σέ μεγάλο ποσοστό, ἀπό τὴν ὕπαρξη ἑνός συνειδητοῦ καλά ὀργανωμένου ἀντιεξουσιαστικοῦ κινήματος.

Τό βιβλίο τοῦ Σάμ Ντόλγκοφ παρουσιάζει ἀνεκτίμητη ἱστορική ἐμπειρία σ' ὅποιον ἐνδιαφέρεται γιά ἀντιεξουσιαστικές ἐναλλακτικές λύσεις τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Ἡ ἔρευνα καί οἱ περιγραφές τῶν ἀντιεξουσιαστικῶν κολλεκτιβῶν πρέπει νά μελετηθοῦν ὄχι σάν ἀπλή ἱστορία, ἀλλὰ σάν πρώτη ὕλη γιά τό σχηματισμὸ ρεαλιστικῆς ἀποψης γιά μιά ἀντιεξουσιαστική κοινωνία. Ὅποια καί ἂν εἶναι τά ὄριά του σέ ἄλλες σφαίρες, τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Ἰσπανικοῦ ἀναρχισμοῦ στήν οἰκονομική σφαῖρα ἐπισκιαίζουν ὅλες τίς συμβατικές προοπτικές τῆς φιλελεύθερης καί τῆς σοσιαλιστικῆς σκέψης. Στὴν Ἰσπανία, ἑκατομμύρια ἄνθρωποι πήραν στά χέρια τους μεγάλα τμήματα τῆς οἰκονομίας, τὰ κολλεκτιβοποίησαν, τὰ διεύθυναν, κατάργησαν τό χρέμα καί ἔζησαν μέ κομμουνιστικούς τρόπους ἐργασίας καί διανομῆς καί ὅλα αὐτὰ μέσα σ' ἕνα φοβερό ἐμφύλιο πόλεμο, χωρὶς νά δημιουργήσουν χάος ἢ ἀκόμη σοβαρές ἐξαρθρωσεις πού προέδλεπαν καί ἀκόμα τώρα προβλέπουν οἱ ἐξουσιαστές «ριζοσπάστες». Πράγματι, σέ πολλές κολλεκτιβοποιημένες περιοχές, ἡ ἀποτελεσματικότητά τῶν ἐπιχειρήσεων ξεπερνοῦσε κατὰ πολὺ ἐκείνη τῶν ἀντίστοιχων ἐθνικοποιημένων ἢ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα. Αὐτὴ ἡ ἐπαναστατική πραγματικότητα ἔχει, γιά μᾶς, μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τά πιό πειστικά θεωρητικά ἐπιχειρήματα γιά τό ἀντίθετο. Μ' αὐτὴν τὴν ἐννοια, δέν εἶναι οἱ ἀναρχικοὶ οἱ «μὴ ρεαλιστές πού βλέπουν ὄνειρα τὴν ἡμέρα», ἀλλὰ οἱ ἀντίπαλοί τους, οἱ ὅποιοι ἔχουν γυρίσει τίς πλάτες τους στά γεγονότα ἢ τὰ ἔχουν ἀποκρύψει ἀναίσχυντα.

Σεπτέμβρης 1973
Murray Bookchin

I

ΤΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Ι. Η ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ο Βολίν γράφει στο βιβλίο του για την κοινωνική επανάσταση στη Ρωσία: «Ο μπολσεβικισμός απέβλεπε στην ανοικοδόμηση, πάνω από τα ερείπια του αστικού κράτους, ενός νέου εργατικού κράτους, στο σχηματισμό μιάς εργατοαγροτικής κυβέρνησης και στην εγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου... Κατά την αντίληψη των μπολσεβίκων, η δική τους έλιτ θά σχημάτιζε την εργατική κυβέρνηση, θά εγκαθίδρυε την αποκαλούμενη δικτατορία του προλεταριάτου, θά εκτελούσε τόν κοινωνικό μετασχηματισμό και θά έλυνε τά γιγαντιαία προβλήματά του. Οί μάζες θά βοηθοῦσαν τήν έλιτ, εκτελώντας ειλικρινά, τυφλά, μηχανικά τά προγράμματά της, τίς αποφάσεις της, τίς διαταγές της και τούς νόμους της. Οί ένοπλες δυνάμεις, όπως και στίς καπιταλιστικές χώρες, θά υπάκουαν τυφλά τήν έλιτ. (.....) Η άναρχική ιδέα υποστηρίζει τό μετασχηματισμό τών οικονομικών και κοινωνικών βάσεων χωρίς προσφυγή σέ πολιτικό κράτος, κυβέρνηση ή όποιουδήποτε είδους δικτατορία. Η πραγμάτωση της επανάστασης και ή λύση τών προβλημάτων της θά γίνει όχι μέ πολιτικά ή κρατιστικά μέσα... αλλά μέ τή φυσική και ελεύθερη δραστηριότητα, οικονομική και κοινωνική, τών εργατικών ενώσεων, μετά τήν άνατροπή της τελευταίας καπιταλιστικής κυβέρνησης. Οί αντιεξουσιαστές πιστεύουν ότι ή πραγματική λύση τών προβλημάτων της επανάστασης μπορεί νά δοθεί από τό ελεύθερο και συνειδητό συλλογικό έργο έκατομμυρίων άνδρών και γυναικών που έναρμονίζει τίς ανάγκες τους, τά συμφέροντά τους, τή δύναμή τους και τίς ικανότητές τους».

* * * *

Οί Δύο Έπαναστάσεις

Από τόν Σάμι Ντόλκοφ

Η Ίσπανική Έπανάσταση (1936-1939) πλησίασε στην πραγματοποίηση της ελεύθερης χωρίς κράτος κοινωνία, περισσότε-

ρο από οποιαδήποτε άλλη επανάσταση της ιστορίας, συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσικής Επανάστασης του 1917¹. Στην πραγματικότητα υπήρξαν δύο είδη επαναστάσεων. Η Ισπανική, ήταν παράδειγμα αντιεξουσιαστικής κοινωνικής επανάστασης, όπου η αληθινή εργατική αυτοδιεύθυνση δοκιμάστηκε με έπιτυχία. Αντιπροσωπεύει έναν τρόπο κοινωνικής οργάνωσης, μεγάλης σημασίας για την εποχή μας. Η Μπολσεβίκικη Επανάσταση, αντίθετα, κάτω από τον έλεγχο ενός ελιτίστικου κόμματος, ήταν πολιτική επανάσταση. Δημιούργησε το αξιοληρήντο πρότυπο για τις εξουσιαστικές κρατικοκαπιταλιστικές επαναστάσεις της Ανατολικής Ευρώπης, της Ασίας (Κίνα, Κορέα, Βιετνάμ) και της Λατινικής Αμερικής (Κούβα).

Η Ισπανική Επανάσταση σημάδεψε το κρίσιμο σημείο της επαναστατικής ιστορίας. Ο Αντρέ Νίν² παραδέχτηκε ότι πρόκειται για μία «προλεταριακή επανάσταση, πιο βαθειά κι από την ίδια τη Ρωσική επανάσταση» (Βρουέ και Τεμίμ, σελ. 170). Παρόλα αυτά, αγνοήθηκε για διάστημα μεγαλύτερο από το ένα τέταρτο του αιώνα μας, επισκιάστηκε από τον εμφύλιο πόλεμο ή απορρίφθηκε στα «σκονιόδια της ιστορίας» σαν μία «άποτυχημένη» επανάσταση. Έχει μεγάλη σημασία, για κείνους που μελετούν τις σύγχρονες επαναστάσεις, να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα της κοινωνικής επανάστασης στην Ισπανία. Από τη σύγκρισή της με το μαρξιστικό-λενινιστικό δόγμα και το μπολσεβίκικο παράδειγμα, θα προκύψουν ορισμένα συμπεράσματα τα οποία την τοποθετούν στα πλαίσια των αντιεξουσιαστικών επαναστάσεων. Τα συμπεράσματα αυτά ενδιαφέρουν το σημερινό κίνημα της εργατικής αυτοδιεύθυνσης ή του εργατικού ελέγχου. Ο Γκαστόν Λεβάλ, ο Γάλλος αναρχικός που πήρε μέρος και μελέτησε από πρώτο χέρι, την κοινωνική επανάσταση, συνοψίζει τα επιτεύγματα των Ισπανών εργατών:

1. Παρακάτω γίνεται η διάκριση ανάμεσα στους «Ρωσική Επανάσταση» και «Μπολσεβίκικη Επανάσταση».
2. Ίδρυσαν, μαζί με τον Μασουρίν, το Ισπανικό Κομμουνιστικό Κόμμα. Αργότερα αποχώρησαν και οργάνωσαν το «Εργατικό Κόμμα της Μαρξιστικής Ενότητας» — ΡΟΜ. Δολοφονήθηκε από τους σταλινικούς το 1937.

«Αφού πείστηκα ότι χανόταν ο πόλεμος που εξαπέλυσε ο φασισμός του Φράνκο, αποφάσισα να μελετήσω λεπτομερειακά την επανάσταση και να καταγράψω, για τις επόμενες γενεές, τα συμπεράσματα αυτής της μοναδικής εμπειρίας: να μελετήσω επιτόπου στις αγροτικές κολλεκτίβες, στα εργοστάσια και στις κοινωνικοποιημένες βιομηχανίες, το δημιουργικό έργο της Ισπανικής Επανάστασης... Στην Ισπανία και σε διάστημα τριών χρόνων, παρά τον εμφύλιο πόλεμο που στοίχισε ένα εκατομμύριο ζωές, παρά την αντίθεση των πολιτικών κομμάτων (δημοκρατικών, άριστερών και δεξιών καταλανών αυτονομιστών, σοσιαλιστών, κομμουνιστών Βάσκων και Βαλεντιανών τοπικιστών, μικροαστών, κ.τ.λ.) εφαρμόστηκε στην πράξη η ιδέα του αντιεξουσιαστικού κομμουνισμού. Ποσοστό μεγαλύτερο από το 60% της γής κολλεκτιβοποιήθηκε και καλλιεργήθηκε συλλογικά από τους ίδιους τους χωρικούς, χωρίς γαιοκτήμονες, χωρίς αφεντικά και χωρίς τον καπιταλιστικό ανταγωνισμό για την αύξηση της παραγωγής. Σέ διες σχεδόν τις βιομηχανίες, στα εργοστάσια, στις εγκαταστάσεις, στα εργαστήρια, στις υπηρεσίες μεταφορών, στις δημόσιες υπηρεσίες, στα κοινωφελή έργα, οι εργάτες, οι επαναστατικές επιτροπές τους και τα συνδικάτα τους αναδιοργάνωσαν και διέθναν την παραγωγή, τη διανομή και τις δημόσιες υπηρεσίες, χωρίς καπιταλιστές, καλοπληρωμένους διευθυντές ή τις κρατικές αρχές.

Οι διάφορες αγροτικές και βιομηχανικές κολλεκτίβες θεσμοθέτησαν την οικονομική ισότητα σύμφωνα με τη βασική αρχή του κομμουνισμού «από τον καθένα σύμφωνα με την ικανότητά του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του». Συντόνιζαν τις προσπάθειές τους με τις ελεύθερες ενώσεις σ' ολόκληρες περιοχές, δημιούργησαν καινούργιο πλούτο, αύξησαν την παραγωγή, έκτισαν περισσότερα σχολεία και διέλιψαν τις δημόσιες υπηρεσίες. Θεσμοθέτησαν, όχι την τυπική αστική δημοκρατία, αλλά την αληθινή και ζωντανή αντιεξουσιαστική δημοκρατία όπου κάθε άτομο συμμετέχει άμεσα στην επαναστατική αναδιοργάνωση της κοινωνικής ζωής. Αντικατέστησαν τον πόλεμο ανάμεσα στους ανθρώπους, «την επιδίωξη του ισχυρότερου», με την καθολική πρακτική της αμοιβαίας βοήθειας και το συναγωνισμό με την αρχή της αλληλεγγύης...

Αυτή η εμπειρία στην οποία πήραν μέρος, άμεσα ή έμμεσα όχτω εκατομμύρια άνθρωποι, δημιούργησε καινούργιο τρόπο ζωής γι' αυτούς που ζητούσαν μιά εναλλακτική λύση απέναντι στον άντικειμενικό καπιταλισμό από τό ένα μέρος και τόν ολοκληρωτικό κρατικό ψευτοσοσιαλισμό από τό άλλο... (= 'Αντιεξουσιαστική Ίσπανία», σελ. 11).

Αυτή η εμπειρία καταρρίπτει πολλούς από τούς διαδεδομένους μαρξιστικούς μύθους. Για παράδειγμα: η κοινωνική επανάσταση προϋποθέτει έναν όρισμένο βαθμό οικονομικής ανάπτυξης (και τότε μόνο με τή βοήθεια ενός συγκεντρωτικού κόμματος που κυριαρχείται από μιά πολιτική έλίτ). Η Ίσπανική Έπανάσταση αποκάλυψε έναν διαφορετικό χαρακτήρα όπως είχε προβλέψει ο Μπακούνιν:

«Οί δημιουργικοί στόχοι τής κοινωνικής επανάστασης, ή δημιουργία νέων μορφών κοινωνικής ζωής, αναβλύζουν μόνο από τίς ζωντανές πρακτικές εμπειρίες τών θαθειά ριζωμένων οργανώσεων που άνοικοδομοούν τήν καινούργια κοινωνία σύμφωνα με τίς περίπλοκες ανάγκες και έμπνεύσεις».

Ο αυθορμητισμός δέν είναι όμως άρκετός. Οί Ίσπανοί επαναστάτες (όπως τόνοιε πολλές φορές ο Μπακούνιν) άντιλήφθηκαν ότι χρειάζεται χρόνος για τή δημιουργία «νέων μορφών κοινωνικής ζωής» και τήν ίδρυση «θαθειά ριζωμένων οργανώσεων». Οί νέες μορφές οργάνωσης χρειάζονται μεγάλη προετοιμασία, πριν από τό ξεσπάσμα τής επανάστασης, για να μπόρουν να επιζήσουν μέσα σ' ένα έχθρικό περιβάλλον και να ένσαρκώσουν τήν επαναστατική διαδικασία. Έτσι και έγινε. Έβδομηνταπέντε χρόνια αγώνων και έντατικής άναρχικής διαφωτιστικής δουλειάς προετοίμασαν τούς Ισπανούς βιομηχανικούς και άγροτικούς εργάτες για να άντιμετωπίσουν τά προβλήματα τής κοινωνικής επανάστασης (βλέπε παρακάτω «Η Άντιεξουσιαστική Παράδοση»).

Ο ίδιος ο Τρότσκι όμολόγησε τίς δυνατότητες τής Ισπανικής επανάστασης, συγκρίνοντας τήν Ίσπανία του 1936 με τή Ρωσία του 1917:

«Τό Ισπανικό προλεταριάτο επέδειξε μαχητικές ιδιότητες άνώτατου βαθμού... οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά, οί Ισπανοί εργάτες από τήν άρχή τής επανάστασης άποδείχτηκαν,

όχι κατώτεροι, αλλά άνώτεροι από τό ρωσικό προλεταριάτο τής άρχής τής Όκτωβριανής Έπανάστασης του 1917. (Βρούε και Temime, σελ. 131, γαλλική έκδοση).³

Ο Λεβάλ άναφέρει ότι η Ίσπανική Έπανάσταση κάλυψε τήν οικονομική και πολιτική ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων στά πιο πυκνοκατοικημένα και στρατηγικά σημεία τής Ίσπανικής Δημοκρατίας. Τό 75% περίπου τής Ισπανικής βιομηχανίας βρισκόταν συγκεντρωμένο στην Καταλωνία, όχυρό του άναρχικού εργατικού κινήματος. Αυτό άποκρούει κατηγορηματικά τόν ισχυρισμό ότι οί άναρχικές οργανωτικές άρχές δέν μπόρουν να εφαρμοστούν σε βιομηχανικές περιοχές, αλλά άποκλειστικά σε πρωτόγονες άγροτικές κοινωνίες ή σε άπομονωμένες πειραματικές κοινότητες.

Η άντιεξουσιαστική επανάσταση ήταν πολύ πιο θαθειά στις άγροτικές περιοχές. Οί εμπειρίες τής άνατρέπουν τό παλιό μαρξιστικό δόγμα ότι οί πιο βιομηχανοποιημένες χώρες είναι ώριμες για τόν κομμουνισμό. Ο Άουγκουστίν Σούχι, σ' ένα από τά πολλά βιβλία του πάνω στην Ίσπανική Έπανάσταση, βγάζει τό συμπέρασμα ότι:

«Η μαρξιστική θεωρία ότι ο σοσιαλισμός θά πραγματοποιηθεί πρώτα από τίς μάζες του βιομηχανικού προλεταριάτου, ύστερα από τούς μικροαστούς και στο τέλος από τούς άγρότες είναι ψευδής... Οί χωρικοί τής Αραγόνας απέδειξαν ότι ή βιομηχανοποίηση δέν είναι άπαραίτητη προϋπόθεση για τόν άντιεξουσιαστικό κομμουνισμό... ο άντιεξουσιαστικός κομμουνισμός εφαρμόστηκε σχεδόν άμέσως στις μικρότερες άγροτικές περιοχές (= Άπό τόν Ίούλιο στον Ίούλιο, σελ. 172).

Οί χωρικοί δέν είναι μιά καθυστερημένη τάξη, όπως οί μαρξιστές προσπαθούν να μās κάνουν να παραδεχτούμε. Όλοι οί παρατηρητές συμφωνούν στο ότι:

«Στή δημιουργική εργασία, στις μεταφορές και στην κοινωνικοποίηση, οί χωρικοί απέδειξαν ότι διαθέτουν κοινωνική συνείδηση πολύ άνώτερη από τόν εργάτη τής πόλης (Γκαστόν Λεβάλ, «Όυτε Φράνκο, ούτε Στάλιν», σελ. 320).

3. Η μετάφραση έγινε από τό γαλλικό κείμενο, γιατί ή άγγλική έκδοση (σελ. 170) παραμορφώνει τήν άποψη του Τρότσκι: άναφέρει «στρατιωτικές» ιδιότητες άντι «μαχητικές».

Τά παραπάνω είναι έντελως διαφορετικά από τή συνηθισμένη άποψη του επαναστατικού ρόλου τής άγροτιάς. Τό βασικό χαρακτηριστικό τής Ίσπανικής Έπανάστασης ήταν ή στενή συνεργασία των εργατών των πόλεων και τής ύπαιθρου. Χρόνια άναρχικής προπαγάνδας και διαπαιδαγώγησης, άποδείχθηκαν άποτελεσματικά γιά τήν άντιμετώπιση του πιο κρίσιμου προβλήματος κάθε επανάστασης: των σχέσεων ανάμεσα στο βιομηχανικό και τό άγροτικό προλεταριάτο, ανάμεσα στο άναρχικό και τό άναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα και τούς χωρικούς. Ή σύμπλεξη των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών όμοσπονδιών των άγροτικών κολλεκτίβων (περιελάμβαναν τό 90% των πιο φτωχών χωρικών) με τίς όμοσπονδίες των κοινωνικοποιημένων επιχειρήσεων των πόλεων, ήταν άποτέλεσμα μιάς διαδικασίας πού τά ίχνη της βρίσκονται στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα.

Ή ισχυρισμός ότι ό Ισπανικός άναρχισμός ήταν βασικά ένα άγροτικό κίνημα, παρόλο ότι είναι ύπερβολικός δέν είναι άσπρηιχτος. Οί όροι «άγροτικός άναρχισμός» και «άγροτικός άναρχοσυνδικαλισμός» χρησιμοποιούνται συχνά γιά τό χαρακτηρισμό των έξεγέρσεων των Ίσπανών χωρικών. Μερικά παραδείγματα:

«Στά 1881, οί εργάτες γής... άποτελούσαν τή μεγαλύτερη επαγγελματική ομάδα στη νέα Ίσπανική Όμοσπονδία.... Τό Σεπτέμβριο του 1882, 20.915 από τά 57.934 μέλη ήταν εργάτες γής.... Ή άναγέννηση του άγροτικού άναρχισμού στά 1903 προκάλεσε συνεχή και μεγάλη κλίμακας άναβρασμό, άγνωστο μέχρι τότε στην Άνδαλουσία. Τά πιο σοβαρά ξεσηκώματα παρουσιάζονται στα παραδοσιακά όχυρά του άναρχισμού στη Σεβίλλη και στο Κάδιξ... Από τό 1913 μέχρι τό 1917.... ό άναρχοσυνδικαλισμός κάνει τήν εμφάνισή του στη Λεβάντε και στην Άραγώνα. Στά 1919 υπήρχαν 33 τοπικές ομάδες στη Βαλέντσια.... Στην Κόρδοβα (1920), γιά παράδειγμα, υπήρχαν εργατικές οργανώσεις σε 61 από τίς 75 κομποπόλεις της, με 55.382 μέλη, σε σύνολο ενεργού άγροτικού πληθυσμού 130.000». (Μαλεφάκης, σελ. 139, 140, 148).

Στή διάρκεια μιάς ολόκληρης περιόδου ενώ οί άναρχικοί ξεσήκωναν τούς άγρότες, «οί Ίσπανοί σοσιαλιστές, όπως και ό

προφήτης τους ό Μάρξ, άγνοούσαν και τήν ύπαρξη άκόμη άγροτικού προβλήματος» (Μαλεφάκης, σελ. 290). Ή Μάρξ είχε έναποθέσει όλες τίς ελπίδες του γιά τήν επανάσταση πάνω στο βιομηχανικό προλεταριάτο. Δέν έμπιστευόταν τίς δημιουργικές επαναστατικές ικανότητες των εργατών τής γής. «Άγροτική ήλιθιότητα» ήταν μιά συνηθισμένη του έκφραση.

Ή πείρα τής Μπολσεβίκικης Έπανάστασης απέδειξε πως όταν ή επανάσταση προκαλεί τήν άντίσταση των χωρικών, όταν δέν μπορεί ή δέν θέλει νά άποκαταστήσει τήν άλληλεγγύη ανάμεσα στους εργάτες τής πόλης και του χωριού, εκφυλίζεται άναπόφευκτα σε άντεπαναστατική δικτατορία. Τά καταστροφικά άποτελέσματα των άναγκαστικών κατασχύσεων των άγροτικών προϊόντων από τόν Λένιν απέκλειαν κάθε είδους άλληλεγγύη. Οί χωρικοί εκδικήθηκαν με ύποσιτισμό των πόλεων, περιορίζοντας τήν παραγωγή στις άνάγκες τής οικογένειάς τους, σφάζοντας τά ζωντανά πού τόσο άνάγκη είχαν οί πόλεις και άναγκάζοντας στο τέλος τόν Λένιν νά νιοθετήσει τήν ήμικαπιταλιστική «Νέα Οικονομική Πολιτική». Ή άναγκαστική «κολλεκτιβοποίηση» τής γής και ή έξόντωση εκατομμυρίων «κουλάκων» από τόν Στάλιν (ή οικονομία παρέλυσε γιά πολλά χρόνια) άκολούθησαν τήν ίδια έξουσιαστική πορεία και δέν χρειάζονται περισσότερα σχόλια. Τά «κολχόζ» (κολλεκτίβες) του Στάλιν δέν είναι άληθινές κολλεκτίβες πού δημιουργούνται και διευθύνονται από τούς ίδιους τούς εργάτες. Είναι, σύμφωνα με τή λενινιστική και σταλινική παράδοση, καθώς και όλα τά άλλα «σοβιέτ», κοινωνικοί και οικονομικοί θεσμοί δημιουργημένοι από τό κράτος.

Τό πρότυπο είναι πολύ γνωστό. Οί εργάτες πρέπει νά εκτελούν τίς διαταγές των διορισμένων από τό κράτος γραφειοκρατών, οί όποιοι με τή σειρά τους είναι ύποχρεωμένοι νά εκτελούν τίς οδηγίες των πολιτικών κομσάρων. Ή πληρωμή καθορίζεται αυθαίρετα από τίς νόρμες (παραγωγικοί στόχοι, επιτάχυνση ρυθμών εργασίας), πού με τή σειρά τους καθορίζονται από τούς κρατικούς σχεδιαστές τής οικονομίας.

Ή Ισπανική Έπανάσταση κομιοτροποίησε και ένα άκόμη μαρξιστικό δόγμα, εκείνο τής «μεταβατικής περιόδου». Στην πρώτη βαθμίδα τής μεταβατικής περιόδου πρós τόν κομμουνι-

σμό, σύμφωνα πάντοτε με τό δόγμα, τά μέσα μπορούν νά διαχωριστούν από τούς τελικούς στόχους. Στο καθεστώς του σοσιαλισμού είναι ανάγκη νά διατηρηθούν μερικά από τά κυριότερα κακά του καπιταλισμού. Οί εργάτες πρέπει νά πληρώνονται, όχι σύμφωνα με τίς ανάγκες τους, αλλά σύμφωνα με τό τι παράγουν. Έτσι οί μπολσεβίκοι δέν έκαναν καμιά σοβαρή προσπάθεια γιά τήν κατάργηση τῶ μισθῶν, οὔτε καί γιά τήν εξίσωσή τους.

Σέ χρονικό διάστημα μικρότερο από τρία χρόνια, οί αντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες κατάργησαν τή μισθωτή εργασία. Όταν αὐτό, δέν μπορούσε νά πραγματοποιηθεῖ, λόγω του σμποτάζ τῆς Δημοκρατικής Κυβέρνησης, τῶν ἀστών καί τῶν σοσιαλιστῶν καί κομμουνιστῶν συμμάχων τους εξίσωσαν τά εργατικά εἰσοδήματα, στό μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Ἡ ἐπανάσταση θεσμοθέτησε τόν «οἰκογενειακό μισθό», ὅπου ἡ διανομή τῶν ἀγαθῶν καί ἡ παροχή ὑπηρεσιῶν γινόταν βάσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν καί τῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκογένειας καί όχι βάσει τῆς παρεχόμενης εργασίας. Ἀνάλογα, ὑπολογίζονταν καί ὁ μισθός γιά άτομα χωρίς οἰκογένεια.

Έχει περάσει περισσότερο από μισός αἰώνας ἀπό τήν Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση καί ὅμως ἀκόμη διατηρεῖται ἡ πληρωμή τῆς δουλειᾶς μέ τό κομμάτι. Ἄς συγκρίνει κανεῖς τά ὑψηλά κέρδη ἑνός σταχανοβίτη μέ τό χαμηλό εἰσόδημα τοῦ λιγότερο «ἡρωϊκοῦ» μέσου ἐργάτη. Ἄς συγκρίνει καλύτερα τά προνόμια τῶν ὑψηλῶν ἀξιωματοῦχων τοῦ κόμματος, γραφειοκρατῶν, τεχνοκρατῶν, ἀξιωματικῶν καί τῆς ἐκπορευμένης «διανόησης», μέ τά διαμερίσματά τους στίς πόλεις, τά ἐξοχικά τους σπίτια, τούς οἰκιακούς ὑπηρετές (καί τά λουπά) μέ τό χαμηλό ἐπίπεδο ζωῆς τῶν σοβιετικῶν οἰκογενειῶν.

Ἡ «προσωρινή» ἀνοχή τῶν καπιταλιστικῶν θεσμῶν ἔχει σάν ἀποτέλεσμα τή διαιώνισή τους, καί τή θεσμοθέτησή τους ἀπό τόν ὀλοκληρωτικό κρατικό μηχανισμό, πού διοικεῖται ἀπό μία αὐτοαναπαραγόμενη διευθύνουσα τάξη, ἡ ὁποία μπορεῖ νά ἀνατραπεῖ μονάχα ἀπό μίαν ἄλλη ἐπανάσταση.

Ἀντίθετα μέ τό μαρξιστικό-λενινιστικό δόγμα, ἡ Ἰσπανική Ἐπανάσταση ἀπέδειξε καθαρά τήν πρακτική ἀνωτερότητα τῶν αντιεξουσιαστικῶν ὀργανωτικῶν μεθόδων, ἀπέναντι στίς ἐξου-

σιαστικές δικτατορικές διαδικασίες. Ἡ συνεργασία καί ἡ ἐλεύθερη συμφωνία ἀπό τά κάτω ἔδωσαν καλύτερα ἀποτελέσματα ἀπό τή διεύθυνση, μέ διατάγματα, ἀπό τά πάνω. Οἱ μαρξιστές-λενινιστές δέν μπορούν νά ἀντιληφθοῦν τίς πιό στοιχειώδεις ἀρχές τῆς κοινωνικῆς ἀνοικοδόμησης, στό πῶς νά προωθήσουν τή λύση διαφόρων προβλημάτων. Πεπειραμένοι, ὅπως εἶναι, στίς πολιτικές κομπίνες καί στήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας, αὐτοί οἱ «οἰκοδόμοι τοῦ σοσιαλισμοῦ» δέν ἔχουν τήν παραμικρή γνώση γιά τό πῶς ὀργανώνεται ἀκόμη καί μιά ἀγροτική κολλεκτίβα, πολύ λιγότερο γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς οἰκονομίας ἑνός μεγάλου ἔθνους ὅπως εἶναι ἡ Ρωσία. «Ὁ Ἄντρέι Νίν ἔλεγε στούς συντρόφους του ὅτι ἡ ἐπαναλειτουργία τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν στή Βαρχελώνη τό 1936 ἔγινε πολὺ πιό γρήγορα ἀπό τή Μόσχα τό 1917». (Broué-Témime, σελ. 170).

Ὁ ἐκκαθαρισθεῖς μπολσεβίκος «ἀριστερός ἀντιπολιτευόμενος» Βίκτωρ Σέρξ ἔκανε κριτική στήν ἐγκληματική ἀνικανότητα τῶν μπολσεβίκων διοικητικῶν, σέ σχέση μέ τήν οἰκονομική κρίση. Ἐπιζητώντας ἄλλη λύση στά οἰκονομικά προβλήματα, περιέγραψε τήν ἀνωτερότητα τῶν αντιεξουσιαστικῶν ὀργανωτικῶν ἀρχῶν:

«Μέ τήν ἀκαμψία του καί τήν ἀπαίτησή του γιά ἀπόλυτο μονοπώλιο τῆς ἐξουσίας καί τήν πρωτοβουλία σέ ὅλα τά θέματα, τό μπολσεβίκικο καθεστώς ἀγωνίστηκε μάταια ἐνάντια στίς δυσκολίες του... Ὅρισμένες διομηχανίες μπορούσαν νά ἀναγεννηθοῦν μέ τήν πρωτοβουλία παραγωγῶν καί καταναλωτῶν, μέ τή συμμετοχή τῶν συνεταιρισμῶν, πού εἶχαν στραγγαλιστεῖ ἀπό τό κράτος... μέ μιά λέξη, ὑπόστηριζα ἕναν «κομμουνισμό τῶν ἐνώσεων» καί όχι τόν κομμουνισμό τοῦ κράτους... Πίστευα ὅτι τό πλάνο δέν ἔπρεπε νά ὑπαγορευεῖται ἀπό τό κράτος, ἀπό τά πάνω, ἀλλά ἀπό τίς ἐναρμονισμένες, μέ συνέδρια καί εἰδικές συνελεύσεις, πρωτοβουλίες, ἀπό τά κάτω». (σελ. 147-148).

Δυστυχῶς, αὐτές οἱ δημιουργικές μορφές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς (ἐνώσεις, σοβιέτ, ἐργασιαστικές ἐπιτροπές, εργατικά συμβούλια καί ἄλλες ὀργανώσεις), ἐξασθενημένες ἀπό χρόνια πόλεμο καί ὑλικές στερησεις δέν ἦταν σέ θέση νά ἀντέξουν τίς ἐπιθέσεις τῆς καλά ὀργανωμένης δικτατορίας τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Γενναίες προσπάθειες (ἐξέγερση Κρονστάνης,

ἀγροτικές ἐξεγέρσεις, ἀπεργίες, παθητική ἀντίσταση), γιὰ τὴ σωτηρία τῆς πραγματικῆς Ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους σφετεριστὲς συντρίφτηκαν.

Τὸ ἐπίτευγμα τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης εἶναι ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἀντιξουσιαστικῶν ἀρχῶν, στὶς ὁποῖες ἀναφέρεται ὁ Σέρζ. Οἱ Ἰσπανικὲς κολλεκτίβες σχηματίστηκαν αὐθόρμητα, σύμφωνα μὲ τὶς Ἰσπανικὲς ἱστορικὲς παραδόσεις καὶ τὶς ἀναρχικὲς – ὁμοσπονδιακὲς ἀρχές.

Ἡ Ἰσπανικὴ Ἐπανάσταση ἀπέδειξε στὴν πράξη ὅτι τὰ ἀντιξουσιαστικὰ κομμουνιστικὰ μέτρα μποροῦν νὰ ἐφαρμοστοῦν ἀμέσως. Ἡ ἐπανάσταση πρέπει νὰ καταστρέφει τὸ παλιὸ καθεστῶς καὶ νὰ πάρει ἀμέσως τὴν ὁμοσπονδιακὴ καὶ ἀναρχικὴ κατεύθυνση. Οἱ ἐπαναστάτες πού ψάχνουν γιὰ νέους δρόμους πρὸς τὴν ἐλευθερίαν θὰ στρέφονται διαρκῶς καὶ περισσότερο σ' αὐτὰ τὰ μέτρα.

Οἱ κολλεκτίβες δὲν ἀκολούθησαν κανένα πλάνο, οὔτε ἀναγκάστηκαν νὰ προσαρμοστοῦν σὲ κανένα πλαίσιο. Ἡ ἐλευθερία προϋποθέτει ποικιλία καὶ ὅπως θὰ δεῖ ὁ ἀναγνώστης παρακάτω, οἱ ἐργάτες χρησιμοποίησαν πολλοὺς τρόπους γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ καθημερινὰ προβλήματα. Ὁ Σούχι, ἀπὸ τὶς ἐπισκέψεις του σὲ ἀγροτικὲς κολλεκτίβες καὶ κοινωνικοποιημένους ἐπιχειρήσεις τῶν πόλεων, ἔβγαλε τὸ παρακάτω συμπέρασμα:

«Ἡ ποικιλία στὴν οἰκονομία δηλαδή ἡ συνίπαρξη κολλεκτιβιστικῶν καὶ ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων⁴, δὲν ἐπηρεάζει δυσμενῶς τὴν οἰκονομία. Ἀντίθετα ἡ ποικιλία στὴν οἰκονομία ἀποτελεῖ τὴν ἀληθινὴ ἐκδήλωση καὶ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ μιὰ ἐλεύθερη κοινωνία. Ἡ στρατιωτικοποίηση, ἡ ἐπιβολὴ ἀπὸ τὸ κράτος καὶ γιὰ λογαριασμὸ τοῦ κράτους, ἐνὸς ὁμοιόμορφου οἰκονομικοῦ συστήματος, καταλήγει ἀναπόφευκτα σὲ ἄραγμα τοῦ λαοῦ...»⁵

Ὁ ἀναρχικὸς Ντιέγκο Ἀμπάντ Ντέ Σαντιγιάν εἶναι πιὸ συγκεκριμένος:

4. Σὰν ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις ἐννοεῖ ἐκείνες πού δὲν χρησιμοποιοῦν μισθωτὴ ἐργασία.

5. («Νύχτα πᾶνω ἀπὸ τὴν Ἰσπανία», σελ. 151-152)

«Σὲ κάθε τοποθεσία ὁ θαθμὸς τοῦ κομμουνισμοῦ, κολλεκτιβισμοῦ ἢ μαιτουαλισμοῦ⁶ θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὶς συνθήκες πού ἐπικρατοῦν. Γιατί νὰ ὑπαγορεύουμε κανόνες; Ἐμεῖς πού εἶχαμε τὴν ἐλευθερίαν γιὰ ἐμβλημα μας, δὲν μπορούσαμε νὰ τὴν ἀρνηθοῦμε στὴν οἰκονομία. Πρέπει νὰ ὑπάρχει ἐλεύθερος πειραματισμὸς, ἐλεύθερη ἐκφραση πρωτοβουλίας καὶ εἰσηγήσεων, καθὼς καὶ ἐλευθερία ὁργάνωσης... Δὲν ἐνδιαφερόμαστε πῶς θὰ ὁργανωθοῦν οἱ ὑπάλληλοι, οἱ τεχνικοὶ καὶ οἱ ἐργάτες ἐνὸς ἐργοστασίου. Αὐτὸ εἶναι δική τους δουλειά. Τὸ βασικὸ εἶναι ὅτι ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ἐπανάστασης ὑπῆρχε μιὰ χαρακτηριστικὴ συνοχὴ (συντονισμὸς) ὄλων τῶν δυνάμεων παραγωγῆς καὶ διανομῆς. («Μετά τὴν Ἐπανάσταση», σελ. 97, 98, 99).

Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐπανάσταση, ἡ Ἰσπανικὴ πέτυχε νὰ συντονίσει μιὰ τέτοια μικτὴ οἰκονομία, κάτω ἀπὸ συνθήκες ἐλευθερίας καὶ μὲ ἐλάχιστες προστριβές. Πολλὰ άτομα, μικροϊδιοκτήτες γῆς μπῆκαν στὶς κολλεκτίβες, ὄχι κάτω ἀπὸ ἐξαναγκασμὸ, ἀλλὰ μὲ τὴ θέλησή τους, ἀφοῦ πείστηκαν γιὰ τὰ πλεονεκτήματα τῆς συνεργασίας. Ἡ ρεαλιστικὴ πολιτικὴ καὶ τὸ ἀνθρωπιστικὸ πνεῦμα, πού ἐπικρατοῦσε στὶς Ἰσπανικὲς ἀντιξουσιαστικὲς κολλεκτίβες, κέρδισε ἐπίσης τὴν συνεργασία τῶν τεχνικῶν, τῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ τῶν ἐπιστημόνων ἐργαζομένων γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τῆς ἐπιστημονικῆς ζωῆς. Ἀποκαταστάθηκαν φιλικὲς σχέσεις μ' ἐκείνους πού προτιμοῦσαν νὰ παραμείνουν ἔξω ἀπὸ τὶς κολλεκτίβες.

Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα, τὸ ὁποῖο διαστρέβλωσε τὴ Ρωσικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1917, συνέτριψε ἐπίσης καὶ τὴν Ἰσπανικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1936-1939. Τὸ θέμα αὐτὸ ὁμως μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ πραγματικὰ ἐπιτεύγματα καὶ τὰ μαθήματα τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης.

* * * *

6. Μαιτουαλισμὸς εἶναι τὸ οἰκονομικὸ δόγμα τοῦ Προυντόν καὶ τῶν ὁπαδῶν του.

Ἡ Τάση πρὸς τὴν Ἑργατικὴ Αὐτοδιεύθυνση

Ἀπὸ τὸν Σάμ Ντόλγκοφ

Ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση στὴν Ἰσπανία ἦταν ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις μιὰ ἀντιεξουσιαστικὴ ἐπανάσταση: ἀπὸ τὶς δολονταριστικὲς μεθόδους τῆς, μέχρι τὶς ἀντιγραφειοκρατικὲς ἀρχές τῆς. Ἡ πιὸ σημαντικὴ ἐπιτυχία τῆς ἦταν ἡ ἐφαρμογὴ στὴν πράξη τῆς ἐργατικῆς αὐτοδιεύθυνσης στὶς ἐλεύθερες κολλεκτίβες τῶν ἐργαζομένων τῆς πόλης καὶ τῆς ύπαιθρου καὶ ἡ ὁμοσπονδιακὴ μορφή τοῦ συντονισμοῦ τους.

Ὁ Φράνκ Μίντζε στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου του, «Ἡ Κολλεκτιβοποίησις στὴν Ἰσπανία τοῦ 1936-1939», ἀναφέρει ὅτι ἡ μελέτη γιὰ τὶς Ἰσπανικὲς κολλεκτίβες ἔχει μεγάλη σημασία:

«Τὸ πρόβλημα τῆς συλλογικῆς διεύθυνσης... τῆς κολλεκτιβοποίησις σύμφωνα με τὶς ὁμοσπονδιακὰς θεωρίαις, αὐτοκυβέρνησις, ἐργατικὸς ἔλεγχος... εἶναι πολὺ πιὸ ἐφαρμοσίμα ἀπὸ πρὶν... Στὶς βιομηχανικὰ προηγμένες χώραις, ὁ πολιτικὸς καὶ οἰκονομικὸς συγκεντρωτισμὸς καταλήγει σὲ παράλογη συγκέντρωσις τῶν βιομηχανιῶν.... Γιὰ νὰ ἀναθεματίζω τὴν οἰκονομία, ὀρισμένες κοινωνικὲς ὁμάδες (οἰκονομολόγοι, πολιτικοί, κ.τ.λ.) ὑποστηρίζουν διάφορες μορφὰς ἐργατικῆς συμμετοχῆς στὴ βιομηχανία...» (σελ. 2-3)

Οἰκονομολόγοι, κοινωνιολόγοι, πολιτικοί, διοικητικοί καὶ πολιτευτὲς, στὴ Δύση καὶ στὴν Ἀνατολή, τάσσονται σήμερα ὑπὲρ κάποιου ἐργατικοῦ ἔλεγχου (ἀποκέντρωσις, κολλεκτιβοποίησις, συνδιαχείρισις), ὄχι γιὰτὶ ἐγίναν ἀπότομα ριζοσπάστες ἀλλὰ γιὰτὶ ἡ τεχνολογία ἐπιβάλλει αὐτὲς τὶς ὀργανωτικὰς μορφὰς ὡς λειτουργικὰς ἀναγκαϊότητες. Γιὰ ὅσο διάστημα ὅμως, οἱ μορφὰς αὐτὲς παραμένουν μέσα στοῦ πλαίσιο τοῦ καπιταλισμοῦ ἢ τοῦ κράτους, ἡ αὐτοδιεύθυνσις ἢ ἡ συνδιαχείρισις στὶς βιομηχανικὲς καὶ ἀγροτικὲς περιοχὰς θὰ ἀποτελεῖ ἀπάτη, ἕνα πιὸ ἐπιδέξιο τέχνασμα γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀποδοχὴ ἀπὸ τὶς μάζες τῆς ἴδιας τῆς δουλειᾶς τους.

Γιὰ παράδειγμα, τὰ Γιουγκοσλαβικὰ πειράματα (πού παρουσιάζονται μετὰ διάφορα ὀνόματα: ἐργατικὸς ἔλεγχος, αὐτοδια-

χείρισις, συνδιαχείρισις, κολλεκτίβες ἢ κομμούνες) χαρακτηρίστηκαν ὡς ριζοσπαστικὴ, ἀκόμη καὶ ἀντιεξουσιαστικὴ, παρέκκλισις ἀπὸ τὴν σοβιετικὸν τύπον ἀγροτικῆς κολλεκτιβοποίησις καὶ βιομηχανικῆς συνδιαχείρισις. Οἱ Γιουγκοσλαβοὶ κομμουνιστὲς ἰσχυρίζονται ὅτι τὰ μέτρα αὐτὰ συμφωνοῦν μετὰ τὴν πρόβλεψη τῶν Μάρξ καὶ Ἐγγελς ὅτι τὸ «κράτος μαραινέται». Οἱ Ρώσοι τοὺς κατηγοροῦν ὅτι ἐρωτοτροποῦν μετὰ τὶς «παλιὰς καὶ καταδικασμένες οὐτοπικὰς θεωρήσεις τῶν Προυσιῶν, Μπακούνιν, Κροπότκιν καὶ τῶν Ἀναρχοσυνδικαλιστῶν», πού μεταφέρθηκαν στὴ Γιουγκοσλαβία ἀπὸ μέλη τῆς διεθνούς ταξιαρχίας πού εἶχαν πολεμήσει στὴν Ἰσπανία. Ἡ παρατήρησις ὅμως, ἀπὸ κοντὰ τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ συστήματος τοῦ «ἐργατικοῦ ἔλεγχου» ἀποδεικνύεται βρωμερὴ ἀπάτη πού δὲν διαφέρει οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὸ ρωσικὸ ὀλοκληρωτικὸ μοντέλο. Ὁ Ντανιέλ Γκερέν, ἕνας ὀξὺς μελετητὴς τοῦ θέματος συνοψίζει τὰ γεγονότα:

«Στὴ Γιουγκοσλαβία καὶ τὴν Ἀλγερία, ἡ αὐτοδιεύθυνσις παρουσιάζεται μέσα στοῦ πλαίσιο ἑνὸς δικτατορικοῦ, στρατοκρατικοῦ ἀστυνομικοῦ κράτους τοῦ ὁποῖου ὁ σκελετὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα μοναδικὸν κόμμα... μιὰ μειοψηφία... Οἱ πραγματικοὶ διαχειριστὲς τῶν ἐπιχειρήσεων... αὐτοδικοινώνουνται στὶς δικτατορικὰς θέσεις, ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τοὺς ἐργάτες, τοὺς ὁποῖους μεταχειρίζονται μετὰ ἀλαζονείαν καὶ περιφρόνησιν... Οἱ κομματικοὶ πυρῆνες στὶς πιὸ πολλὰς ἐπιχειρήσεις νοθεύουν τὶς ἐκλογὰς... πιέζουν τὰ ἐργατικὰ συμβούλια νὰ ἐγκρίνουν ἀποφάσεις παρμένες προκαταβολικὰ καὶ χειραγωγοῦν τὰ ἐθνικὰ συνέδρια τῶν ἐργατῶν». (σελ. 145, 146, 147)

Πρέπει νὰ σημειωθῆι ὅτι οἱ Γιουγκοσλαβοὶ κομμουνιστὲς οὐδέποτε εἶχαν τὴν πρόθεσιν νὰ παραδώσουν τὸν ἔλεγχον τῆς οἰκονομίας στοὺς ἐργάτες. Τὸ 1952 δεβαίωσαν ὅτι τὸ κόμμα τους ἔπρεπε νὰ διατηρῆ τὴν κυριαρχία. Σύμφωνα μετὰ τὴν «Borba», τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ κόμματος, ἀπὸ τοὺς 763 διευθυντὲς ἐπιχειρήσεων καὶ οἱ 763 ἦσαν ἐνεργὰ μέλη τοῦ κόμματος: «ὅλοι οἱ διευθυντὲς ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἡ κυριώτερη ὑποχρέωσις τους εἶναι νὰ παραμένουν πιστοὶ στοῦ κόμματος καὶ στοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον τοὺς διόρισε στὶς θέσεις τους, ὡς ἀναγνώριση τῶν ὑπηρεσιῶν τους στοῦ κόμματος...» («Borba», 13 Φλεβάρη 1952, ἀναφέρεται στοῦ «Noir et Rouge», Παρίσι 1966, σελ. 18.).

Ένα άλλο πιο πρόσφατο παράδειγμα «επαναστατικής» και ολοκληρωτικής οικονομίας είναι η Κούβα. Ο Γκερέν αναφέρεται στο βιβλίο «Σοσιαλισμός και Ανάπτυξη» (Νέα Υόρκη, 1970) του Ρενέ Ντυμόντ, ενός ειδικού οικονομολόγου και ευνοούμενου σύμβουλου του Κάστρο. Ο Ντυμόντ θρηνεί για την «υπερσυγκεντροποίηση» της οικονομίας και της «έξουσιαστικής» διαχείρισης της βιομηχανίας. Ένας Πολωνός φίλος απηχούσε τις απόψεις του Ντυμόντ, όταν είπε ότι «η Κούβα αρχίζει πάλι τον άχρηστο κύκλο των οικονομικών ασφαμάτων των σοσιαλιστικών χωρών». Οι υποδείξεις του Ντυμόντ προσεγγίζουν τις οργανωτικές αρχές των αντιεξουσιαστικών Ισπανικών κολλεκτίβων: αληθινή αυτοδιεύθυνση, περιλαμβάνουσα αυτόνομες παραγωγικές μονάδες στα εργοστάσια και δημοσπονδίες μικρών παραγωγικών συνεταιρισμών στη γεωργία. Στη σελ. 148, ο Γκερέν υποδεικνύει τον «Ισπανικό Αναρχοσυνδικαλισμό» σαν πρότυπο για την αναγέννηση του εργατικού κινήματος της Κούβας που συνέτριψε ο Κάστρο. Για να υπάρχει πραγματική αυτοδιαχείριση πρέπει να υπάρχει ένα «αύθεντο συνδικαλιστικό κίνημα, ανεξάρτητο από την εξουσία και το μοναδικό κόμμα, το οποίο θα προέρχεται από τους ίδιους τους εργατές και ταυτόχρονα θα τους οργανώνει...».

Ο Ντυμόντ έχει γράψει κι ένα άλλο βιβλίο, με τον αποκαλυπτικό τίτλο «Είναι η Κούβα Σοσιαλιστική Χώρα;», όπου αποκηρύσσει το καθεστώς του Κάστρο για τον εκφυλισμό και την στρατιωτικοποίηση της οικονομίας και της κοινωνικής ζωής της Κούβας. Η απάντησή του στον τίτλο του βιβλίου του είναι άρνητική. Ο Πόλ Ζόρκιν, ένας ειδικός που μελέτησε εξαντλητικά το θέμα, γράφει ότι, «Σύμφωνα με τα γεγονότα, η ιδέα των εργατικών συμβουλίων είναι ασυμβίβαστη με την ύπαρξη του κράτους και σε περίπτωση που αυτά τα δύο (κράτος και συμβούλια) δοκίμασαν να συνυπάρξουν δεν «μαράθηκε» το κράτος, αλλά, αντίθετα, το κράτος απορρόφησε τα συμβούλια...» («Noir et Rouge», Απρίλης 1966).

Η ιδέα της αυτοδιεύθυνσης της βιομηχανίας των πόλεων και της υπαίθρου σαν άκρογωνιαίος λίθος μιάς αντιεξουσιαστικής κοινωνίας, αποκτά διαρκώς και μεγαλύτερη σημασία στις μεταβαλλόμενες απόψεις των πιο προχωρημένων στοιχείων του

σύγχρονου εργατικού και του σοσιαλιστικού κινήματος. Μολονότι (όπως πρέπει και να περιμένει κανείς) υπάρχουν πολλές διαφορετικές απόψεις, ή αντιεξουσιαστική αντίληψη ανακατεμένη με εξουσιαστικές αυταπάτες κάνει την εμφάνισή της ανάμεσα και στους επαγγελματίες μαρξιστές. Ένα επίκαιρο παράδειγμα: η συνέντευξη με τον Μ. Πάμπλο, πρώην γραμματέα της τروتσιστικής 4ης Διεθνούς και πρώην μέλος της τέως Άλγερινης κυβέρνησης Μπέν-Μπέλλα.

«Ερώτηση: Ο αγώνας για τον εργατικό έλεγχο και την αυτοδιαχείριση συνεπάγεται ένα διαφορετικό είδος σοσιαλισμού από κείνον που ξέρουμε. Έχουμε δει επαναστάσεις... ακολουθούμενες από την εγκαθίδρυση ενός συγκεντρωτικού κρατικού μηχανισμού, ο οποίος προγραμματίζει και διαχειρίζεται άμεσα μια ολοκληρωτικά εθνικοποιημένη οικονομία. Είναι γενικά παραδεκτό ότι... παρόλον ότι αυτό σημαίνει ότι η γραφειοκρατία κυριαρχεί και ότι το προλεταριάτο έχει λιγότερα δικαιώματα από τους εργαζόμενους των προηγμένων καπιταλιστικών χωρών, αυτός είναι ο καλύτερος δρόμος για τη γρήγορη ανάπτυξη... Είναι σωστή αυτή η «οικονομίστικη» δικαίωση;

Απάντηση: Δεν νομίζω καθόλου... Βάση της συνεχούς οικονομικής ανάπτυξης (των καθυστερημένων χωρών) πρέπει να είναι κατά τη γνώμη μου η αυτοδιαχειριζόμενη κοινότητα. Οι χώρες αυτές πρέπει να θεωρηθούν σαν ένα σύνολο κοινοτήτων όπου κάθε κοινότητα θα είναι όχι μόνο μία διοικητική αλλά και οικονομική μονάδα, ή οποία θα πραγματοποιεί το δικό της πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης...» («Ινστιτούτο Εργατικού Έλέγχου», Τόμος 2, Νο 5, 1970).

Διαρκώς αυξάνεται η απογοήτευση σχετικά με την εθνικοποίηση της βιομηχανίας στις καπιταλιστικές δημοκρατίες και στις ολοκληρωτικές «σοσιαλιστικές» χώρες. Παρόλον ότι δεν υπάρχει ακόμη προπαρασκευή για την πλήρη κατάργηση του κράτους, ή αντίληψη ότι πρέπει να ελαττωθούν οι εξουσίες του κράτους προκαλεί την έρευνα για μία πρακτική εναλλακτική λύση στον κρατισμό. Η έρευνα αυτή κατευθύνεται διαρκώς και περισσότερο προς την αντιεξουσιαστική κατεύθυνση.

Όπως πολύ σωστά είπε ο Geoffrey Ostergaard, ο εργατικός

έλεγχος είναι μία «*ιδέα που πλανιέται στον αέρα*»⁷. Το ανανεωμένο ενδιαφέρον προκαλεί έντατικές ιστορικές έρευνες για τη σημασία του εργατικού έλεγχου, από τις μέρες του Ρόμπερτ Όουεν μέχρι σήμερα. Συγκεντρώνεται ένας τεράστιος όγκος βιβλιογραφίας. Η έρευνα αυτή όμως παραμένει φοβερά ανεπαρκής μέχρι τη στιγμή που το κίνημα εμπλουτιστεί με την απαραίτητη βιβλιογραφία για το δημιουργικό έργο της Ισπανικής Επανάστασης.

Πιστεύουμε ότι αυτά τα ντοκουμέντα των διαφόρων αυτόπτων μαρτύρων και αγωνιστών, που έχουν συγκεντρωθεί σ' αυτό το έργο, θα βοηθήσουν να καλυφθεί το κενό και θα εμπνεύσουν και άλλα.

7. Σ' αυτό το έργο χρησιμοποιούμε τον όρο «*εργατική αυτόδιοίκηση*» αντί του «*εργατικού έλεγχου*». Ο Όστεργκαντ έγραψε αυτές τις γραμμές στις αρχές της δεκαετίας του 1960, στο περιοδικό «Anarchy», από τότε όμως η αντίληψη του εργατικού έλεγχου έχει υποστεί παρμήτρα διευκρίνιση. Παρακάτω γίνεται ανάλυση των διαφορών ανάμεσα σ' αυτές τις δύο έννοιες.

II. Η ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Η κοινωνική επανάσταση δεν είναι τυχαίο γεγονός ούτε προαξικόπημα που σχεδιάζεται τεχνητά από τα πάνω. Είναι η αποκορύφωση μακρής περιόδου κρυφορίας. Τρέφεται από αγνητικές δυνάμεις και εκδηλώνεται σαν εξέγερση ενάντια στην καταπίεση που προέρχεται από την ανικανότητα του παλιού καθεστώτος να λύσει πιεστικά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. Από την άλλη μεριά τρέφεται από θετικές δημιουργικές δυνάμεις. Τα κρυμμένα στοιχεία της νέας κοινωνίας, απελευθερωμένα από την επανάσταση, αναδύονται στο μέτρο που η παλιά κοινωνία αποσυντίθεται και καταρρέει. Έδώ βασικά ενδιαφερόμαστε για τις θετικές δημιουργικές τάσεις και παραδόσεις που διαμορφώνουν το χαρακτήρα της ελεύθερης κοινωνίας.

Ο Ισπανικός αναρχισμός πηγάζει από δύο πηγές: την έγγενη αντιεξουσιαστική παράδοση στις αγροτικές κολλεκτίβες και τις βαθειά ριζωμένες και αγωνιστικές δημοσπονδιακές (φεντεραλιστικές) τάσεις, εκφραζόμενες στις αναρχοσυνδικαλιστικές οργανωτικές αρχές του Μπακούιν. Θα οικιαγραφήσουμε αυτές τις δύο πηγές στα παρακάτω κεφάλαια.

Τελειώνουμε αυτό το κεφάλαιο συνοψίζοντας ένα άρθρο του θεωρητικού αναρχικού Ισαάκ Πουέντε.¹ Είναι ένα παράδειγμα αλληλοειδίκευσης των δύο αυτών τάσεων του Ισπανικού αναρχισμού. Αντιτάσσει στο κράτος και στην εξουσιαστική οργάνωση την ελεύθερη ένωση των ατόμων μέσα στην αντιεξουσιαστική βιομηχανική και αγροτική οργάνωση. Έγραφε (24 Οκτώβρη 1933): «*Δέν ενδιαφερόμαστε για αλλαγή κυβερνήσεων. Εκείνο που θέλουμε είναι να τις καταργήσουμε...*». Έδώ ο Πουέντε περιγράφει έναλλακτικές λύσεις στην εξουσιαστική οργάνωση της κοινωνίας.

1. Ένας γιατρός, σπουδαίος αναρχικός αγωνιστής. Φυλακίστηκε και δολοφονήθηκε από τους φασίστες στη Σαραγόσσα, κατά τον εμφύλιο πόλεμο.

Η Αγροτική Κολλεκτιβιστική Παράδοση

Από τον Σάμ Ντόλγκοφ

«Ο Τζέραντ Μπρέναν έγραψε ότι «ο Ισπανικός αναρχισμός είναι στις ρίζες του αγροτικού» (σελ 199). Υπάρχει πράγματι ισχυρή αγροτική και κτηνοτροφική αναρχική παράδοση στην Ισπανία. Όπως θά δούμε όμως σ' αυτό τό κεφάλαιο αυτό δέν ισχύει απόλυτα γιά τόν Ισπανικό αναρχισμό. Οί αντίξοισιαστικές κολλεκτιβίτες είχαν δέβαια αγροτικές ρίζες. Δέν εφευρέθηκαν από τούς αναρχικούς, αλλά χρονολογούνται από τόν μεσαιώνα:

«Ο αγροτικός κολλεκτιβισμός είναι παραδοσιακός στην Ιβηρική Χερσόνησο, όπως είναι στους Βερβερίνους και στο παλιό Ρωσικό μίρ. Οί ιστορικοί Κόστα και Ρεπαρέζ περιγράφουν τήν προέλευση πολύ μεγάλου αριθμού Ιβηρικών κολλεκτιβίων... Μιά μορφή αγροτικού - αντίξοισιαστικού κομμουνισμού έπληξε στην Ιβηρική Χερσόνησο, πριν από τή Ρωμαϊκή εισβολή. Πέντε αιώνες καταπίεσης από τούς καθολικούς βασιλιάδες, τό κράτος και τήν εκκλησία δέν μπόρεσαν νά καταστρέψουν τήν αυθόρμητη τάση γιά τήν ίδρυση αντίξοισιαστικών κομμουνιστικών κοινοτήτων...» (Campo Libre, αναρχικό περιοδικό του 1936, αναφέρεται από τόν Μίντζ, σελ. 34,35).

Οί άρχές τής κολλεκτιβιστικής κατοχής τής γής είναι άβέβαιες και σκοτεινές, αλλά φαίνεται ότι προέρχονται από πολλές πηγές, όπως καλλιέργεια που απαιτούσε συλλογική προσπάθεια και παραχώρηση γής σέ κοινότητες άπελευθερωμένων δούλων, γιά τόν άποικισμό όρισμένων περιοχών. Τό 18ο αιώνα υπήρχαν στη Βόρειο Ισπανία πολλά χωριά, τά όποία είχαν στην κατοχή τους τή γύρω γή και οί χωρικοί τήν μοίραζαν περιοδικά μεταξύ τους. Στά Πυρηναία υπήρχαν κοινότητες βοσκών μέ κοινά βοσκοτόπια.

Ο αγροτικός κολλεκτιβισμός δέν περιοριζόταν μονάχα στην κατοχή γής, όπως σέ πολλά μέρη του κόσμου. Πράγματι, ή φοβερή δύναμη του Ισπανικού κολλεκτιβισμού ήταν ή τάση του λαού γιά κολλεκτιβιστικούς ή συνεταιριστικούς τρόπους και σέ άλλες όψεις τής καθημερινής ζωής.

«Εκείνο όμως που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι στην Ισπανία οί αγροτικές κοινότητες ανέπτυξαν αυθόρμητα, και σ' αυτή τή βάση, ένα έκτεταμένο σύστημα δημοτικών έπιχειρήσεων, στό σημείο νά πλησιάζουν ένα προχωρημένο στάδιο κομμουνισμού». (Μπρέναν, σελ. 339).

Υπήρχαν πολλές φορές, δημοτικοί συνεταιρισμοί γιά τίς ανάγκες των κατοίκων των χωριών. Σωματεία, προέβλεπαν ασφάλεια γιά γεράματα και ασθένειες των μελών τους. Μερικές κοινότητες ψαράδων ήταν κολλεκτιβοποιημένες από τόν 16ο αιώνα. Ακόμη είχαν κολλεκτιβοποιηθεί και πρωτόγονες βιομηχανικές έπιχειρήσεις, όπως ή κατασκευή διχτυών.

Ο Μπρέναν δίνει έντυπωσιακά παραδείγματα γι' αυτές τίς κολλεκτιβίτες, παρμένα από τίς έρευνες των Ντέιβις και Κόστα (ο μεγάλος ιστορικός του αγροτικού κολλεκτιβισμού στην Ισπανία). Τό καλύτερο που έχουμε νά κάνουμε είναι νά αναφέρουμε τό παράδειγμα του χωριού Πόρτ ντε λά Σέλδα τής Καταλωνίας. Ο Μπρέναν ακολουθεί τίς περιγραφές του Ντέιβις που έγιναν λίγο πριν από τόν εμφύλιο πόλεμο και προσθέτει τίς δικές του ιστορικές έπεξηγήσεις:

«Τό χωριό διευθυνόταν από ένα συνεταιρισμό ψαράδων. Τά δίχτυα, οί βάρκες, τό έργοστάσιο έπεξεργασίας, οί άποθήκες, τό έργοστάσιο κατάψυξης, τά μαγαζιά, τά φορτηγά αυτοκίνητα γιά τίς μεταφορές, οί έλαιώνες και τά έργοστάσια γιά τήν έξαγωγή του λαδιού, τό καφενείο, τό θέατρο και οί αίθουσες γιά τίς γενικές συνελεύσεις ήταν ιδιοκτησία του συνεταιρισμού. Είχαν νιοθετήσει τό ρόσιτο, δηλαδή πιστωτικό κεφάλαιο γιά κάθε χωριό τής Ισπανίας, ασφάλεια θανάτου, άτυχημάτων και απώλειας βαρκών. Ο συνεταιρισμός είχε νομισματοκοπείο... Τό Πόρτ ντε λά Σέλδα ήταν ένα είδος αντίξοισιαστικής δημοκρατίας, παράδειγμα γιά όλα τά χωριά τής Καταλωνίας, τής Ανδαλουσίας και τής Καστίλλης ακόμα, όπου, σέ άλλες εποχές, στην διάρκεια του περασμένου αιώνα είχαν ανακηρυχθεί ανεξάρτητες, μοίρασαν τή γή και εξέδιδαν δικό τους νόμομα...»²

2. Ο Μπρέναν δέν κάνει διαχωρισμό ανάμεσα στο Πόρτ ντε λά Σέλδα, όπου γινόταν διανομή τής γής και τίς αντίξοισιαστικές κολλεκτιβίτες τής Επανάστασης, μέ τή συλλογική ιδιοκτησία τής γής.

«Εκείνο που ενδιαφέρει είναι η φυσική εγκαθίδρυση αυτών των συνεταιρισμών στο Ισπανικό έδαφος. Το Πόρτ ντέ λά Σέλβα είναι μία από τις πιο παλιές κοινότητες ψαράδων της Καταλωνίας, που ύπληρχαν από πολύ παλιές εποχές... Έδω έχουμε ένα μοντέρνο παραγωγικό συνεταιρισμό, με παλιά κοινοτική οργάνωση και τέλεια λειτουργία» (σελ. 337,338).

Και άλλες δυνάμεις, φυσικά, είχαν μπει σε κίνηση. Με το πέρας του χρόνου, πολλές κοινότητες έχασαν το δημοκρατικό τους χαρακτήρα, με την επέμβαση των βασιλιάδων, των ευγενών και των πλούσιων εμπόρων. Οι κοινότητες αυτές έγιναν όργανα καταστολής και κρατικής εξουσίας.

Μετά το 1868 η αναρχική σκέψη άρχισε να επηρεάζει τη λαϊκή δυσάρεσκα. Οι εργάτες οργανώθηκαν σε τοπικές ομοσπονδίες ή συνδικάτα. Τά συνδικάτα σχημάτισαν οργανωτική βάση για επαναστατική πίεση και προμήθευσαν την οργανωτική τους μορφή στις κολλεκτίβες, κατά τη διάρκεια της κοινωνικής επανάστασης. Τά συνδικάτα, έμοιαζαν, από κάθε άποψη, με τη γενική συνέλευση του χωριού, στους παλιούς δήμους.

Η επαναστατική περίοδος του 1918, δίνει μία γεύση του ρόλου (σάν παλιά μορφή και σάν νέα μορφή) των συνδικάτων:

«Τό φθινόπωρο, η τεράστια πλειοψηφία των εργατών γής της Νότιας και Ανατολικής Ισπανίας, μαζί με τους τεχνίτες και τους εργάτες των μικρών τοπικών βιομηχανιών, οργανώθηκαν σ' ένα τεράστιο, αλλά χαλαρό συνδικάτο. Ήταν η αρχή μιας αγροτικής ομοσπονδίας που θα κάλυπτε ολόκληρη την Ισπανία. Στην περίοδο αυτή, τά τοπικά συνδικάτα είχαν τεράστιο κύρος και εξουσίες. Οι ήγέτες τους, που έπαιρναν μέρος στις επιτροπές, ήταν οι πραγματικοί κυβερνήτες της υπαίθρου. Η εξουσία του δήμου υπήρχε μόνο τυπικά. Κάθε Κυριακή τό συνδικάτο καλούσε γενική συνέλευση, για εξέταση των τοπικών υποθέσεων. Ολόκληρο τό χωριό παρακολουθούσε και όλοι είχαν τό δικαίωμα του λόγου. Τίς αποφάσεις τίς έπαιρναν με ψηφοφορία, που γινόταν με ανήψωση του χεριού. Τίς άλλες μέρες της εβδομάδας, η επιτροπή επέβαλε τη θέληση της γενικής συνέλευσης, μ' ένα σύστημα εισφορών, ενάντια στις όποιες μπορούσε κανείς νά καταφύγει στή γενική συνέλευση. Στην ουσία, έπρόκειτο για την αναγέννηση του δήμου των πρώτων μεσαιωνικών χρόνων».

(Μπρέναν, σελ. 180, 181).

Πιο γνωστά είναι τά αγροτικά κινήματα των ετών που προηγήθηκαν του εμφύλιου πολέμου του 1936. Ο Μίντζ αναφέρει άποτυχοσες αγροτικές εξεγέρσεις για την εγκαθίδρυση του αντιεξουσιαστικού κομμουνισμού σε 43 χωριά της Γρανάδας, Μάλιαγας, Αλμερίας και Χαέν.

«Τό Γενάρη του 1932, η FAI εξαπέλυσε επαναστατικό κύμα στή μεταλλευτική περιοχή του Άνω Λιομπρεγκάτ και της Κορντόνα... Στά τέλη του 1932, στήν επαρχία Λεβάντε, τά χωριά Μπέτερα, Μπουγκάρα, Πεντροάλμπα και Ρμπαρόχα κήρυξαν τόν άνιεξουσιαστικό κομμουνισμό, σήκωσαν τη μαυροκόκκινη σημαία, έκαψαν τά άρχεία και κήρυξαν την κατάργηση του χρήματος, της άτομικής ιδιοκτησίας και της «έκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο» (Μίντζ, σελ. 11-12 και 40-41 και 45. Αναφέρει επίσης και άλλα παραδείγματα).

Η φύση της Ισπανικής αγροτικής κολλεκτιβιστικής παράδοσης ξεπερνάει, κατά πολύ, τά ειδικά αγροτικά προβλήματα. Ήταν συγκεκριμένη και καθαρή απέναντι στους στόχους της:

«Δέν υπήρξε αγροτική εξέγερση στήν Άνδαλουσία τά τελευταία εκατό χρόνια, που νά μή σχηματίσει κομμούνια, νά μή μοιράσει τη γή, νά μή καταργήσει τό χρήμα και νά μή διακηρύξει την άνεξαρτησία της και την έλευθειά της από την επέμβαση των «ξένων» γεωκτημόνων και της αστυνομίας». (Μπρέναν, σελ. 196).

Οι χωρικοί, ερχόμενοι στις πόλεις για νά δουλέψουν στα εργοστάσια, κουβαλούσαν και την κολλεκτιβιστική παράδοση.

«... (Οι βιομηχανικοί εργάτες) ζητούσαν, πριν απ' όλα αυτοκυβέρνηση για τό βιομηχανικό χωριό ή συνδικάτο και ύστερα μείωση των ώρων εργασίας, μείωση της παρεχόμενης εργασίας. Ζητούσαν περισσότερη έλευθερία, περισσότερο έλευθερο χρόνο και πάνω απ' όλα σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και όχι αναγκαστικά, άνωτερο βιωτικό επίπεδο». (Μπρέναν, σελ. 196).

Τελειώνουμε αναφέροντας ένα απόσπασμα από τόν Μπρέναν: «Συναντάμε πάλι την αναρχική προσπάθεια για την επαναφορά της ύποδομής της τοπικής ζωής, που γεννήθηκε στήν Ισπανία, την εποχή του μεγαλείου της» (σελ. 202.)

Ἡ Ἐπιρροή τοῦ Ἀναρχισμοῦ

Ἀπὸ τὸν Σάμ Ντόλγκοφ

Ἡ ὑπόδομή τοῦ Ἰσπανικοῦ ἀναρχισμοῦ εἶναι ἡ ἀγροτική κολλεκτιβιστική παράδοση τῆς Ἰσπανίας. Οἱ βασικὲς δυνάμεις τοῦ ἀναρχισμοῦ ἐπιξεργάστηκαν ἀπὸ τὸν Μπακοῦνιν καὶ ἀπὸ τὴν ἀντιεξουσιαστικὴν πτέρυγα τῆς Πρώτης Διεθνούς καὶ καθόρισαν ἀποφασιστικά, τὸν προσανατολισμὸ τοῦ Ἰσπανικοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος. Ἡ «Διακήρυξη Ἀρχῶν», γραμμμένη ἀπὸ τὸν Μπακοῦνιν γιὰ τὴν «Διεθνή Σοσιαλδημοκρατικὴν Συμμαχίαν» στίς 25 Σεπτέμβριον 1868, προβλέπει μιὰ θεωρητικὴ βάση παρόμοια μὲ τὴν ἀγροτικὴν παράδοση, γιὰ τὴν ὅποια ἔχομε ἤδη μιλήσει:

«Ἡ Συμμαχία διακηρύσσει ὅτι εἶναι ἀθεϊστικὴ. Ἀποβλέπει στὴν πλήρη καὶ ὀριστικὴν κατάργησιν τῶν τάξεων καὶ στὴν πολιτικὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἰσότητά τῶν δύο φύλων. Θέλει νὰ μετατρέψῃ τὴ γῆ καὶ τὰ μέσα τῆς ἐργασίας (παράγωγῆς), δυνάμεις καὶ κάθε ἄλλη ἰδιοκτησία (ὄχι τὰ προσωπικὰ ὑπάρχοντα), σὲ κολλεκτιβιστικὴν ἰδιοκτησίαν ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας, γιὰ χρῆσιν (ὄχι ἰδιοκτησίαν) ἀπὸ τοὺς ἐργάτας, δηλαδὴ ἀπὸ ἀγροτικὰς καὶ βιομηχανικὰς ὁμοσπονδίας. Ὅλα τὰ ὑπάρχοντα πολιτικά καὶ ἐξουσιαστικά κράτη, τὰ ὅποια πρέπει νὰ περιορισθοῦν στίς ἀπλῆς διοικητικὰς λειτουργίας τῶν δημοσίων ἰδρυμάτων, στίς ἀντίστοιχας χώρας τους, σὸ τέλος θὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ μιὰ παγκόσμιαν ἔνωσιν τῶν ἐλεύθερων ἀγροτικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐνώσεων».

Ἀργότερα τὸν ἴδιον χρόνον, ἡ Συμμαχία μεταφυστεύθη στὴν Ἰσπανίαν, ἀπὸ τὸν Ἰταλὸ ἐπαναστάτη Γκιουζέπε Φανέλι, ἕναν ἀπειθαυμένον τοῦ Μπακοῦνιν. Παρόλο ὅτι ὁ Φανέλι δὲν ἤξερε Ἰσπανικά, κατόρθωσε μέσα σὲ λίγες βδομάδες νὰ θέσῃ ἰσχυρὰ θεμέλια γιὰ τὸν Μπακουινικὸ ἀναρχισμό.

Οἱ ἰδρυτὲς τῆς Διεθνούς στὴν Ἰσπανίαν (Φάργκαι Περισφ, Γασπάρ Σεντινιόν, Ἀνσέλμο Λορένσο, Φρανσισκο Μόρα, Γκονζάλες Μοράγο, Χοσέ Γαρσία Βίνιας) ἦταν ὅλοι τους μέλη τῆς Μπακουινιστικῆς Συμμαχίας. Στὰ μέσα τοῦ 1870, ἡ Ἰσπανι-

κὴ Ὁμοσπονδία τῆς Διεθνούς εἶχε πάνω ἀπὸ 20.000 μέλη:

«Μιὰ καινούργια ὀργάνωσις στηρικμένη στὰ συμφέροντα, στίς ἀνάγκας καὶ στίς φυσικὰς προτιμήσεις τῶν λαῶν, χωρὶς καμιά ἀρχὴν ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐλεύθερον ὁμοσπονδίαν τῶν ἀτόμων μέσα στίς κοινότητες, τῶν κοινοτήτων μέσα στίς ἐπαρχίας, τῶν ἐπαρχιῶν μέσα στὰ ἔθνη καὶ τέλος τῶν ἐθνῶν μέσα στίς Ἐνωμένους Πολιτείας τῆς Εὐρώπης καὶ ὁλόκληρον τοῦ κόσμου» (Ντόλγκοφ, σελ. 104, 105).

Οἱ ἀποφάσεις τῶν ἀντιεξουσιαστικῶν τμημάτων τῆς Διεθνούς ἀποτελοῦν τὴν «Μάγκνα Κάρτα» τοῦ Ἰσπανικοῦ Ἀναρχοσυνδικαλισμοῦ. Τὸ πρόγραμμα τῆς Συμμαχίας, γιὰ παράδειγμα, ἔκανε διάκρισιν τῆς ὀργάνωσις τῶν μαζῶν ἀπὸ τὸ κράτος καὶ τόνιζε τὴν ἀνάγκην τῆς ἑναρμόνισις τῶν ὀργανωτικῶν μορφῶν μὲ τὴν καθημερινὴν ζωὴν τοῦ ἐργάτη. Ὁ Μπακοῦνιν συνοψίζει αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον σημεῖον:

«Ἡ ὀργάνωσις τῆς Διεθνούς... θὰ πάρει ἐντελῶς διαφορετικὸν χαρακτήρα ἀπὸ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ κράτους. Ὅσο τὸ κράτος εἶναι ἐξουσιαστικόν, τεχνητὸν, βίαιον, ξένον καὶ ἐχθρικόν πρὸς τὴ φυσικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαϊκῶν ἐνοτικῶν, ἄλλο τόσο ἡ ὀργάνωσις τῆς Διεθνούς πρέπει νὰ ἑναρμονίζεται, ἀπ' ὅλες τὰς ἀπόψεις, μὲ αὐτὰ τὰ ἐνοτικὰ καὶ μ' αὐτὰ τὰ συμφέροντα. Τί εἶναι δυνάμεις ἡ ὀργάνωσις τῶν μαζῶν; Εἶναι μιὰ ὀργάνωσις στηρικμένη στίς διάφορας λειτουργίας τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ στὰ διάφορα εἶδη τῆς ἐργασίας. Εἶναι ἡ ὀργάνωσις κατὰ ἐπαγγέλματα καὶ τέχνες. Ὅταν ὅλες οἱ βιομηχανίες ἐντιπροσωπεύονται μέσα στὴ Διεθνή, περιλαμβανομένης καὶ τῆς καλλιέργειας τῆς γῆς, ἡ ὀργάνωσις τους, ἡ ὀργάνωσις τῶν λαϊκῶν μαζῶν, θὰ ἔχει πραγματοποιηθεῖ.

Ἡ ὀργάνωσις τῶν ἐπαγγελματικῶν τμημάτων καὶ ἡ ἀντιπροσώπευσίς τους στὰ Chambers τῆς Ἐργασίας (ὁμοσπονδία τῶν ἐνώσεων) δημιουργεῖ μιὰ μεγάλη ἀκαδημία, ὅπου ὅλοι οἱ ἐργάτες μποροῦν καὶ πρέπει νὰ μελετοῦν τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην. Τὰ τμήματα αὐτὰ περιέχουν τοὺς ζωντανοὺς σπόρους τῆς νέας κοινωνίας, πού προσοφίζεται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν παλιὸν κόσμον. Δημιουργοῦν, ὄχι μόνον ιδέας, ἀλλὰ καὶ τὰ μελλοντικὰ γεγονότα».

Στὴν περίπτωσιν τῆς Ἰσπανίας, αὐτοὶ οἱ ἀπόροι ἐπέτρεψαν

τήν ισχυρή διαπαιδαγώγηση και δοθήσαν τη λαϊκή διανόηση ή όποια προκάλεσε την κοινωνική επανάσταση.

Στό περιβόητο Συνέδριο της Διεθνούς στη Χάγη τό 1872, αυτές οι αντίξουσιαστικές άρχές άποκρούστηκαν από τη μαρξιστική φράξια και διαγράφηκαν ό Μπακούνιν, ό Γκιγιώμ και ή αντίξουσιαστική Όμοσπονδία της Γιούρα. Οι άποφάσεις του συνεδρίου του Σαιντ-Ιμιέ, λίγες μέρες άργότερα, επανίδρυσαν την Άντιξουσιαστική Διεθνή. Η Όσπανική Όμοσπονδία της Διεθνούς συμφώνησε μ' αυτές τις άποφάσεις, στη διάρκεια της έβδομάδας των Χριστουγέννων στην Κόρδοβα. Εύθυγραμμίστηκε με τους αντίξουσιαστές και ξανατόνισε την αντίξουσιαστική κατεύθυνση. Η τρίτη άπόφαση λέει:

«Οί οικονομικές δλέψεις του προλεταριάτου δέν μπορεί νά έχουν άλλο στόχο, έκτός από την ίδρυση άπόλυτα ελεύθερων οργανώσεων και όμοσπονδιών, στηριγμένων στην ισότητα της εργασίας όλων και άπόλυτα χωρισμένων και ανεξάρτητων από κάθε πολιτική κρατική κυβέρνηση. Αυτές οι οργανώσεις και οι όμοσπονδίες μπορούν νά δημιουργηθούν μόνο με την αυθόρμητη δραστηριότητα του ίδιου του προλεταριάτου, δηλαδή από τά επαγγελματικά σωματεία και τις αυτόνομες κοινότητες...»

Γι' αυτούς τους λόγους τό Συνέδριο του Σαιντ-Ιμιέ διακηρύσσει:

1) Ότι ή καταστροφή κάθε πολιτικής εξουσίας είναι ό πρώτος στόχος του προλεταριάτου.

2) Ότι ή εγκαθίδρυση της λεγόμενης «μεταβατικής» επαναστατικής εξουσίας που θά εκτελέσει αυτή την καταστροφή δέν είναι τίποτε άλλο παρά μία καινούργια άπάτη και θά είναι τόσο επικίνδυνη, για τό προλεταριάτο, όσο και οποιαδήποτε ύπάρχουσα κυβέρνηση».

Η τελευταία άπόφαση κάτω από τόν τίτλο «Όργάνωση Στατιστικής της Έργασίας» εισηγείται τόν διορισμό μιάς επιτροπής, για νά παρουσιάσει στο συνέδριο «πρόγραμμα για τη διεθνή αντίσταση της εργασίας ενάντια στον καπιταλισμό και στο κράτος» και νά συμπληρώσει στατιστικές για «την επίπτωση και την πορεία αυτού του άγώνα» προς την κοινωνική αναμόρφωση. Η άπόφαση επίσης έπαινει τις προσπάθειες του Όσπανικού τμήματος, προς αυτήν την κατεύθυνση.

Σκοπός μας είναι νά δώσουμε μιά εικόνα του περιεχομένου της άναρχικής σκέψης, ειδικά της σκέψης του Μπακούνιν, και μιά ιδέα της έπιρροής της στην Όσπανία. Η άναρχική έπιρροή του Μπακούνιν και ή Όσπανική κολλεκτιβιστική παράδοση έθεσαν τά θεμέλια για τους Όσπανούς άναρχικούς, ώστε πράγματι νά έπιστεύσουν τόν άγώνα και τους προσανατολισμούς της εργατιάς με στόχο την κοινωνική αναμόρφωση.

Λίγα λόγια για την έντατική ένασχόληση των Όσπανών άναρχικών με την αντίξουσιαστική ανοικοδόμηση της κοινωνίας. Είχε όνομασθεί «έμμονη ιδέα» και μάλιστα όχι άδικαιολόγητα. Για παράδειγμα, τό Συνέδριο της Σαραγόσας τό Μάη του 1936, καθόρισε με κάθε λεπτομέρεια την όργάνωση και τη δομή του αντίξουσιαστικού κομμουνισμού και τά άναγκαία πρώτα δήματα προς την πλήρη πραγματοποίηση της νέας κοινωνίας. Οι λεπτομέρειες αναφέρονται κάτω από τους τίτλους: «Δημιουργική Άντίληψη της Έπανάστασης», «Η Ίδρυση Κομμουνών. Η Λειτουργία τους και ή Δομή τους» «Πρόγραμμα Οικονομικής Όργάνωσης» «Συντονισμός και Άνταλλαγή», «Οικονομική Σημασία της Έπανάστασης», «Όμοσπονδία Βιομηχανικών και Άγροτικών Ένώσεων», «Τέχνη, Κορλτούρα, Έκπαίδευση». Μέ δύο λόγια, συζητήθηκαν όλα τά προβλήματα, περιλαμβανομένων και τών σχέσεων με μη αντίξουσιαστικά άτομα και ομάδες, του εγκλήματος, του παραπτώματος, της ισότητας των δύο φίλων, τά δικαιώματα του άτόμου κ.τ.λ.

Αυτή ή «έμμονη ιδέα» προκάλεσε αυτές τις άποφάσεις και τόσες άλλες, σχετικά με την όργάνωση της νέας κοινωνίας, που έπεξεργάστηκαν στα συνέδρια των Όσπανικών τμημάτων της Διεθνούς (1870, 1871, 1872, 1882 και στο Συνέδριο της Σαραγόσας, δύο μήνες πριν από τόν εμφύλιο πόλεμο): οι άποφάσεις αυτές, με ελάχιστες τροποποιήσεις, εφαρμόστηκαν στην πράξη από τις άγροτικές κολλεκτίβες και τις κοινωνικοποιημένες βιομηχανίες στη διάρκεια της Όσπανικής Έπανάστασης.

Σέ μιά χώρα με τεράστιο ποσοστό άναλφάβητων, τεράστιες ποσότητες βιβλιογραφίας πάνω σέ κοινωνικά θέματα μοιράστηκαν και διαβάστηκαν πολλές φορές. Οι παραπάνω άποφάσεις που αναφέρθηκαν είναι ένα μικρό δείγμα. Συζητήθηκαν

σε μεγάλη κλίμακα. Κυκλοφορούσαν δεκάδες χιλιάδες βιβλία, φυλλάδια, άποτολμούνταν τεράστια και τολμηρά πολιτιστικά και λαϊκά εκπαιδευτικά πειράματα (τά σχολεία του Φερέρ), που έφθαναν σε κάθε χωριό και συνοικισμό ολόκληρης της Ισπανίας.

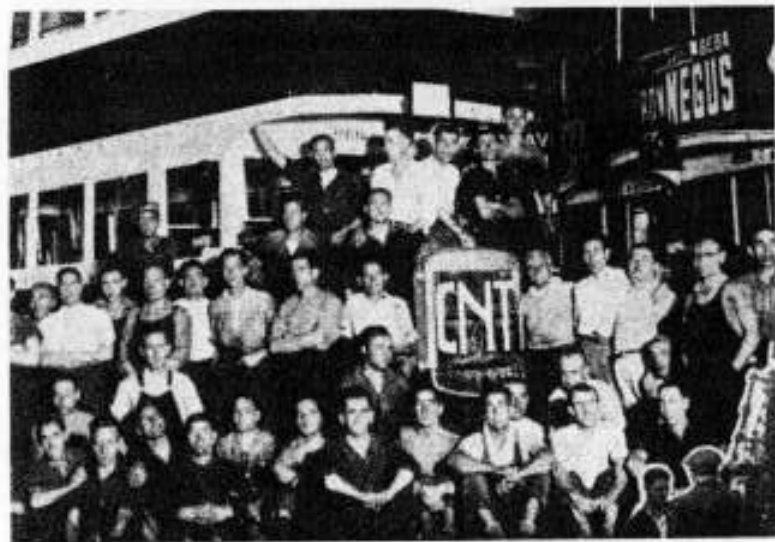
«Η ανακήρυξη της Ισπανικής Δημοκρατίας το 1931 συνοδεύτηκε από ένα ξέσπασμα έκδοσης βιβλίων: Ο Πειράς αναφέρει πενήντα περίπου τίτλους βιβλίων και υπογραμμίζει ότι εκδόθηκαν πολύ περισσότερα... κοσμογονία γραπτών, ή οποία βοήθησε στην προετοιμασία του λαού για την επαναστατική πορεία» (Γκερέν, σελ. 121).

Σπουδαίο ρόλο έπαιξαν επίσης, οι εφημερίδες και τα περιοδικά. «Στό τέλος του 1918 περισσότερες από 50 κομποπόλεις της Ανδαλουσίας είχαν δικές τους αντιξουσιαστικές εφημερίδες» (Μπρέναν, σελ. 179). Το 1934 η CNT είχε 1.500.000 μέλη και ο άναρχικός τύπος κάλυπτε ολόκληρη την Ισπανία. Στη Βαρκελώνη η ήμερήσια εφημερίδα της CNT «Εργατική Άλληλεγγύη» κυκλοφορούσε σε 30.000 φύλλα και τό περιοδικό «Γη και Έλευθερία» σε 20.000 φύλλα. Μεγάλη κυκλοφορία είχαν ή «Εργατική Ζωή» στην Γκιγιόν, ή «Παραγωγός» στη Σεβίλλη, ή «Άρσση και Κουλτούρα» στη Σαραγόσα. Τά περιοδικά «Revista Blanca», «Νέοι Καιροί» και «Estudios» κυκλοφορούσαν σε 5.000, 15.000 και 75.000 φύλλα τό καθένα και αυτά δέν είναι ούτε καν ή άρχή της λίστας.³

Έβδομηνταπέντε χρόνια συνεχούς ζύμωσης και άγριου επαναστατικού άγώνα βοήθησαν τό εργάτες και τούς άγρότες νά άπωθήσουν τούς φασίστες και νά προετοιμασθούν για τό μεγάλο δημουργικό έργο της Ισπανικής αντιξουσιαστικής επανάστασης.

....

3. Είναι παρμένα από τό βιβλίο του Γκασιόν Λεβάλ, «Αντιξουσιαστική Ισπανία».

Ἡ Πολιτική καὶ Οἰκονομική Ὅργανωση τῆς Κοινωνίας⁴

Ἀπό τόν Ἰσαάκ Πουέντε

Ὁ ἀντιξουσιαστικός κομμουνισμός βασίζεται πάνω στήν οἰκονομική ὀργάνωση τῆς κοινωνίας, τὰ οἰκονομικά συμφέροντα εἶναι τὸ μόνο εἶδος κοινωνικοῦ δεσμοῦ ὅπου συγκλίνουν τὰ συμφέροντα ὅλων τῶν ἀτόμων. Ἡ κοινωνική ὀργάνωση ἔχει ἀποκλειστικό σκοπὸ νὰ θέσει στήν κοινή κατοχή ὁ,τιδήποτε ἀποτελεῖ κοινωνικό πλοῦτο (μέσα παραγωγῆς, διανομῆ ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν) καὶ νὰ ὑποχρεώσει τὸν καθένα νὰ συνεισφέρει στήν παραγωγή σύμφωνα μέ τίς ἱκανότητές του. Ὅλες οἱ μὴ-οἰκονομικές ὑποθέσεις καὶ λειτουργίες θά ἀφεθοῦν στήν ἰδιωτική πρωτοβουλία καὶ δραστηριότητα τῶν ἀτόμων καὶ ὁμάδων, χωρίς ἐπέμβαση ἀπὸ τὰ ἔξω.

Ὁ ἀντιξουσιαστικός κομμουνισμός εἶναι ἡ ὀργάνωση τῆς κοινωνίας, χωρίς τὸ κράτος καὶ χωρίς καπιταλιστικές σχέσεις ἰδιοκτησίας. Γιά τὴν ἐγκαθίδρυση τοῦ ἀντιξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐφευρεθοῦν τεχνητὲς μορφές κοινωνικῆς ὀργάνωσης. Ἡ νέα κοινωνία θγαίνει «ἀπὸ τὸ κελυφὸς τῆς παλιᾶς». Τὰ στοιχεῖα τῆς μελλοντικῆς κοινωνίας εἶναι ἤδη ἐμφυτεμένα μέσα στὸ ὑπάρχον καθεστῶς. Εἶναι τὰ Συνδικάτα καὶ οἱ Ἐλεύθερες Κομμουνές, παλιοί, θαθεῖα ριζωμένοι καὶ δυναμικοὶ λαϊκοὶ θεσμοί, ποὺ ὀργανώνουν αὐθόρμητα καὶ ἀγκαλιάζουν ὅλες τίς πόλεις καὶ τὰ χωριά στὶς ἀστικές καὶ ἀγροτικές περιοχές. Ἡ ἐλεύθερη κομμούνια εἶναι ιδεώδης γιά τὴν ἐπιτυχή ἀντιμέτωπιση τῶν προβλημάτων τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς, στὶς ἀντιξουσιαστικές ἀγροτικές κοινότητες. Μέσα στὶς ἐλεύθερες κομμούνες ὑπάρχει χώρος γιά συνεταιριστικές ἐνώσεις τεχνιτῶν, καλλιεργητῶν καὶ ἄλλων ὁμάδων ἢ ἀτόμων ποὺ προτιμοῦν νὰ παραμένουν ἀνεξάρτητοι ἢ νὰ σχηματίζουν δικές τους ἐνώσεις γιά τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τους (ἐφ' ὅσον δὲν χρησιμοποιοῦν μισθωτὴ ἐργασία).

4. Ἀπὸ τόν «Ἀναρχικό Κομμουνισμό» τοῦ Ἰσαάκ Πουέντε.

Τόσο τά συνδικάτα όσο και οί ελεύθερες κομμούνες, και σύμφωνα μέ τίς φεντεραλιστικές και δημοκρατικές διαδικασίες, θά είναι ελεύθερα νά διευθύνουν τίς υποθέσεις τους, μέσα στη δική τους σφαίρα, χωρίς επέμβαση καμιάς εξωτερικής εξουσίας. Αὐτή ἡ επέμβαση δέν είναι ἀναγκαία, ἐπειδή οί ἐργάτες κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἀναγκῶν τους (ἀν ὄχι και γιά ἄλλους λόγους), είναι ὑποχρεωμένοι νά σχηματίσουν δικές τους βιομηχανικές ὁμοσπονδίες, γιά νά συντονίσουν τίς πολυμορφες οἰκονομικές τους δραστηριότητες.

Μέ τά συνδικάτα τους, τίς ελεύθερες κομμούνες τους και τούς συντονιστικούς ἐκπροσώπους τους, οί ἐργάτες θά ἀσκήνουν συλλογική ἰδιοκτησία τῆς ἀτομικής (ὄχι προσωπικής) ἰδιοκτησίας και θά διευθύνουν συλλογικά τήν παραγωγή και κατανάλωση τῶν ἀγαθῶν και τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, τοπικά, περιφερειακά και ἔθνικά.

Οἱ ὄροι «ἀντιεξουσιαστικός» και «Κομμουνισμός» σημαίνουν τή συγχώνευση δύο ἀξεχώριστων ἀντιλήψεων, ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά μιᾶ ελεύθερη κοινωνία: *κολλεκτιβισμός* και *ἀτομική ἐλευθερία*.

Ἡ ἀντίθεση, ἀνάμεσα στην ἐξουσιαστική κρατιστική πολιτική ὀργάνωση και ἕνα ελεύθερο κοινωνικό καθεστῶς στηρημένο πάνω στίς ἀναρχοκομμουνιστικές οἰκονομικές ἀρχές είναι τεράστια. Οἱ παρακάτω συγκρίσεις διευκρινίζουν τίς δύο διαμετρικά ἀντίθετες ἀπόψεις:

Τό Πολιτικό Κράτος

1. Χειρίζεται τούς ἀνθρώπους ὡς ἀνήλικους, ἀνίκανους νά αὐτοκυβερνηθοῦν.

2. Ὅλες οί ἐξουσίες ἀνήκουν στό κράτος: οἰκονομική ζωή, ἐκπαίδευση, δικαιοσύνη, ἐκδόση και ἐπιβολή νόμων πού ἀφοροῦν τήν ἀτομική και τήν κοινωνική ζωή.

Ἡ Βιομηχανική Ὀργάνωση

1. Οἱ ἐργάτες κάθε παραγωγικοῦ κλάδου διευθύνουν τίς εἰδικές λειτουργίες του, χωρίς τήν επέμβαση τοῦ κράτους ἢ τῶν ἐργοδοτικῶν τάξεων.

2. Ἡ πρωτοβουλία και ὁ ἔλεγχος περνάει στίς ἐργατικές ὀργανώσεις: ὁ ἔλεγχος τῆς ἐκπαίδευσης στούς διδάσκον-

3. Ἀκόμη και στό δημοκρατικό κράτος, κυρίαρχο είναι τό κράτος και ὄχι ὁ λαός. Τό κράτος συγκεντρώνει ὅλες τίς ἐνοπλες δυνάμεις (στρατό, ἀστυνομία, φυλακές και δικαστήρια) ἐνῶ ὁ λαός ἀφήνεται ἀνυπερέσπιστος νά ἀμυνθεῖ στην ἐπιθετικότητα τοῦ κράτους.

4. Στό κράτος, μέ τούς ἐξουσιαστικούς θεσμούς του, ὁ λαός είναι διαιρεμένος λόγω τῶν ποικίλων και συγκρουόμενων πολιτικῶν, θρησκευτικῶν και κοινωνικῶν ἰδεῶν και συμφερόντων. Σ' αὐτά ἀκριβῶς τά σημεῖα οἱ ἄνθρωποι ἀναπόφευκτα διαφέρουν και θά διαφέρουν και σέ μιᾶ ελεύθερη κοινωνία.

5. Παρ' ὅλον ὅτι τό κράτος ἐκπροσωπεῖ μιᾶ μειοψηφία, ἰσχυρίζεται ὅτι ἔχει περισσότερες γνώσεις και ἰκανότητες ἀπό τή συνδιασμένη συλλογική γνώση και πείρα ὅλων τῶν ἀνθρώπων. «Ένας τά ξέρει ὅλα».

6. Τό κράτος, ἐπιβάλλοντας ἕναν κανονισμό πού πρέπει νά ἀκολουθεῖται διαρκῶς (σύνταγμα ἢ κώδικα) καταδικάζει τό μέλλον και περιορί-

τες, ἡ ὑγεία στούς ἐργαζόμενους γιατρούς, οἱ ἐπικοινωνίες στούς τεχνικούς και στούς ἐργάτες. Ὁ ἔλεγχος τῆς παραγωγῆς ἀνήκει στούς ἐργάτες και στην ὁμοσπονδία τῶν συνδικάτων.

3. Ἡ ἐξουσία ἀνήκει και ἀσκείται ἀπό ἐκείνους πού ἐπιρρεάζονται ἄμεσα ἀπ' αὐτήν. Δέν ἀποτελεῖ μονοπώλιο. Κάθε ἄτομο ἔχει τό μερίδιό του, ἀφήνοντας στην κολλεκτιβὰ ὁσοδήποτε ποσοστό θέλει. Τά ἄτομα είναι αὐτόνομα και ὁ συντονισμός τῶν ὁμάδων γίνεται μέ ελεύθερη συμφωνία.

4. Οἱ ἄνθρωποι συγκροτοῦν ὁμάδες, σύμφωνα μέ τίς ἀνάγκες τους και τήν ἀσχόλησή τους και ελεύθερες κομμούνες σύμφωνα μέ τή γεωγραφική περιοχή τους και τά κοινά συμφέροντά τους. Σ' αὐτούς τούς χώρους, τά κοινά συμφέροντα ὅλων τῶν ἀνθρώπων είναι και μεγαλύτερα.

5. Στην ελεύθερη κολλεκτιβὰ καθ' ἕνα ἐπιφελεῖται ἀπό τή συσσωρευμένη γνώση και τήν εἰδικευμένη ἐμπειρία ὅλων και ἀντίστροφα. Ὑπάρχει μιᾶ ἀμοιβαία σχέση, ὅταν οἱ

ζει τη ζωή, που είναι πάντοτε εύμετάβλητη και πολυποίκιλη.

7. Το κράτος μονοπωλεί τα πάντα, για λογαριασμό του. Ο λαός δεν έχει να κάνει τίποτε άλλο εκτός από το να πληρώνει, να υπακούει, να παράγει και να προσαρμόζεται στην ανώτατη θέληση εκείνων που διατάζουν: «Δόσμον ὅλη τὴν ἐξουσία καὶ θά σέ κάνω εὐτυχισμένο».

8. Ἡ κοινωνία χωρίζεται σε δύο τάξεις: α' εκείνους που διευθύνουν και σ' εκείνους που πρέπει να υπακούσουν.

9. Το κράτος διαιωνίζει και νομιμοποιεί το μύθο της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της αυτονομίας, για να ξεαπατά τους ανθρώπους και να τους μεταβάλλει σε υπάκουα όντα.

10. Το κράτος κινείται προς την κατεύθυνση του φασισμού ή του κρατικού σοσιαλισμού.

Κρύβει τις προθέσεις του, αλλά είναι καταδικασμένο να χάσει τα προνόμιά του με την ανάπτυξη της ταξικής συνείδησης και την εξύψωση της

πληροφορίες βρίσκονται σε συνεχή κυκλοφορία.

6. Στη βιομηχανική οργάνωση ο κανόνας αποφασίζεται ανάλογα με τις επικρατούσες και μεταβαλλόμενες περιστάσεις.

7. Όλοι οι «άπελευθερωτές» και οι μεσάζοντες άχρηστεύονται. Όλοι κανονίζουν τις υποθέσεις τους και έτσι άπελευθερώνονται από την έπιδαλλόμενη πολιτική και οικονομική ρουτίνα καθώς και την στρατιωτικοποίηση, που χαράσσονται στο μυαλό των ανθρώπων από αιώνες ψευδούς πολιτικής προπαγάνδας.

8. Όλοι οι άνθρωποι συμμετέχουν εξίσου σε μία συνεργατική ένωση παραγωγών.

9. Ἡ βιομηχανική διοίκηση πραγματώνει την δημοκρατική αρχή: κυβέρνηση (αυτοδιοίκηση) από το λαό. Αυτό πραγματώνει την αρχή της δημοσπονδιοποίησης (φεντεραλισμού), τη μάξιμουμ αυτονομία και κοινοτική οργάνωση, σε κάθε παραγωγική μονάδα.

10. Ἡ εξέλιξη ανυψώνει τους

ἠθικής και διανοητικής στάθμης τῶν ἀτόμων.

11. Σε μία οργάνωση, με πολιτική βάση, η εξουσία ανήκει στους πάνω, στην ιεραρχική γραφειοκρατία και όχι στο λαό.

εργάτες στο μεγαλύτερο δυνατό επίπεδο. Για να υπερασπίσουν και να προωθήσουν τα οικονομικά δικαιώματα των ατόμων, οι εργάτες ιδρύουν οργανώσεις ικανές να εκπληρώσουν τις ἠθικές εὐθύνες τους και ὑποχρεώσεις πρὸς τοὺς συντρόφους τους.

11. Σε μία βιομηχανική οργάνωση, η εξουσία ανήκει στους κάτω, την κολλεκτίβα και το άτομο.

III. ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

‘Ο Κροπότκιν στη μνησούρα του γιά τόν «‘Αναρχικό Κομμουνισμό» γράφει:

«Είμαστε κομμουνιστές. ‘Ο κομμουνισμός μας όμως δέν είναι τής έξουσιαστικής σχολής, είναι άναρχικός κομμουνισμός, κομμουνισμός χωρίς κυβέρνηση, έλεύθερος κομμουνισμός. Είναι μιά σύνθεση τών δύο κυριότερων σκοπών τής άνθρωπότητας, από τήν άρχή τής Ιστορίας τής, οικονομική έλευθερία και πολιτική έλευθερία...

Τά μέσα παραγωγής και ικανοποίησης όλων τών άναγκών τής κοινωνίας έχοντας δημιουργηθεί από τίς κοινές προσπάθειες όλων, πρέπει νά τεθούν στη διάθεση όλων. ‘Η ιδιωτική οικειοποίηση τών μέσων παραγωγής δέν είναι δίκαια, ούτε επικοδομητική. ‘Όλοι πρέπει νά βρίσκονται στην ίδια μοίρα, σάν παραγωγοί και σάν καταναλωτές του πλούτου... Κοινή κατοχή τών άναγκαίων γιά τήν παραγωγή σημαίνει και κοινή απόλαυση τών προϊόντων τής κοινής παραγωγής. ‘Έχουμε τή γνώμη ότι μιά δίκαιη όργάνωση τής κοινωνίας, μπορεί νά συγκροτηθεί όταν έγκυαταλειφθεί κάθε σύστημα μισθών και όταν καθένας, που συνεισφέρει γιά τό κοινό καλό μέ όλη τή δύναμη τών ικανοτήτων του, άπολαμβάνει από τά κοινά αγαθά τής κοινωνίας τά άπαιτούμενα γιά τίς άνάγκες του και στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό....

Κάθε οικονομικό στάδιο τής ζωής συνεπάγεται ένα δικό του πολιτικό στάδιο και είναι αδύνατο νά άνατραπει ή πραγματική βάση τής παρούσας οικονομικής ζωής (ιδιωτική ιδιοκτησία), χωρίς αντίστοιχη μεταβολή στην ίδια τή βάση τής πολιτικής όργάνωσης. ‘Η ζωή δείχνει σέ ποιά κατεύθυνση πρέπει νά στραφεί ή άλλαγή. ‘Όχι στην αύξηση τών έξουσιών του κράτους, αλλά στην προσφυγή στην έλεύθερη όργάνωση και έλευθερη όμοσπονδία όλων εκείνων τών κλάδων, που τώρα θεωρούνται γνωρίσματα του κράτους.»

‘Ο Ρούντολφ Ρόκερ στη μνησούρα του γιά τόν «‘Αναρχοσυνδικαλισμό» γράφει:

«‘Ο σύγχρονος άναρχοσυνδικαλισμός είναι ή άμεση συνέχεια εκείνων τών κοινωνικών άπόψεων που διαμορφώθηκαν στους κόλπους τής Πρώτης Διεθνούς και που κατανοήθηκαν καλύτερα και ύποστηρίχθηκαν μέ σθένος από τήν άντιεξουσιαστική πτέρυγα τής μεγάλης εργατικής ένωσης...

Μόνο στη σφαίρα τής οικονομίας είναι σέ θέση οι εργάτες νά άναπτύξουν τήν κοινωνική τους δύναμη, γιατί ή δραστηριότητά τους, σάν παραγωγοί, είναι εκείνη που διατηρεί τή συνοχή όλόκληρης τής κοινωνικής δομής και έγγυάται τήν ύπαρξη όλόκληρης τής κοινωνίας... Γιά τόν άναρχοσυνδικαλιστή, τά συνδικάτα άποτελούν τό σπόρο τής σοσιαλιστικής οικονομίας του μέλλοντος, τό βασικό σχολείο του σοσιαλισμού γενικότερα... ‘Η εργατική ένωση, τό συνδικάτο, είναι ή ένωποιημένη όργάνωση τής εργασίας και έχει γιά στόχο τής τήν υπέρσπωση τών συμφερόντων τών παραγωγών μέσα στην ύπάρχουσα κοινωνία και τήν προετοιμασία γιά τήν πρακτική εκτέλεση τής άνοικοδόμησης τής κοινωνικής ζωής, σύμφωνα μέ τό σοσιαλιστικό πρότυπο.

‘Η όργάνωση του άναρχοσυνδικαλισμού βασίζεται στις αρχές του φεντεραλισμού, στον έλεύθερο συντονισμό από τά κάτω προς τά πάνω, θέτοντας, πάνω από κάθε άλλο, τό δικαίωμα του άυτοκαθορισμού κάθε μέλους τής και άναγνωρίζει μόνο τήν όργανική συμφωνία όλων, βάσει τής κοινότητας συμφερόντων και τών κοινών πεποιθήσεων...

Οι άναρχοσυνδικαλιστές πιστεύουν ότι τό σοσιαλιστικό οικονομικό καθεστώς δέν μπορεί νά δημιουργηθεί μέ τά διατάγματα και τους νόμους όποιασδήποτε κυβέρνησης, αλλά μόνο μέ τή σταθερή συνεργασία τών εργαζομένων, μέ τά χέρια ή τό μυαλό, σέ κάθε κλάδο τής παραγωγής, δηλαδή μέ τή διεύθυνση όλων τών εργοστασίων από τους ίδιους τους παραγωγούς, μέ τέτοιο τρόπο ώστε οι διάφορες ομάδες νά κατευθύνουν τήν παραγωγή και τή διανομή τών προϊόντων γιά τό συμφέρον τής κοινότητας και βάσει έλεύθερης και άμοιβαίας συμφωνίας.»

Το Προοίμιο τής Έπανάστασης

Από τον Σάμ-Ντόλγκοφ

Η Έπανάσταση, όπως όλα τα μεγάλα κινήματα, πρέπει να εκτιμηθεί μέσα στο πλαίσιο των συγκρουόμενων δυνάμεων που διαμόρφωσαν την πορεία της. Θα ανασκοπήσουμε τις σχέσεις τής CNT-FAI και των πολιτικών κομμάτων, στην κρίσιμη περίοδο, μεταξύ τής ανακήρυξης τής Δημοκρατίας τον Άπριλη του 1931 και του ξεσπάσματος του έμφυλου πολέμου τον Ιούλη του 1936.

Μετά τις μεγάλες απεργίες που προκάλεσαν την πτώση τής μοναρχίας, συγκροτήθηκε Δημοκρατία, με τη συνεργασία άσπρων δημοκρατικών και σοσιαλιστών. Στις γενικές εκλογές για τα Κορτές (τό Ισπανικό κοινοβούλιο) εκλέχθηκαν 115 υποψήφιοι του Σοσιαλιστικού Κόμματος, με την υποστήριξη των άσπρων κομμάτων. Ο Λάργκο Καμπαλέρο, ό σοσιαλιστής ηγέτης, έγινε ό ισχυρός ύπουργός Έργασίας. Στη διάρκεια τής θητείας του (1931-1933), οι σοσιαλιστές κυριάρχησαν στην οργάνωση τής Έργασίας, ή UGT έγινε τό ανεπίσημο εργατικό μέτωπο τής κυβέρνησης και χιλιάδες σοσιαλιστών διορίστηκαν σε κυβερνητικές θέσεις, ένιασχύνοντες τον γραφειοκρατικό μηχανισμό τής Δημοκρατίας¹.

Τά 600.000 μέλη τής CNT που αντιπροσωπεύθηκαν στο πρώτο άνοιχτό συνέδριό της (1931) άρνήθηκαν να συνεργασθούν με τή καινούργια κυβέρνηση. Στη Βαρκελώνη, σε μία μαζική συγκέντρωση 100.000 εργατών επικράτησε τό σύνθημα: «*Άπέναντι στις κάλπες. Η κοινωνική επανάσταση!*» Σ' ένα από τά πανύ ήταν γραμμένο: «*Η Βουλή είναι ένα βαρέλι με σάπια μήλα, αν στείλουμε εκεί τούς αντιπροσώπους μας θά σαπίσουν και αυτοί. Μή ψηφίσετε!*»

1. Δέν είναι τυχαίο τό γεγονός ότι στην περίοδο τής μοναρχίας, κάτω από τή δικτατορία του Πρίμο ντε Ριβέρα (1923-1929) ό Καμπαλέρο ύπηρετήσε σαν ύπουργός Έργασίας. Η UGT έγινε τό ανεπίσημο εργατικό μέτωπο τής κυβέρνησης ενώ ή CNT θριακόταν εκτός νόμου.

Ό Καμπαλέρο, σαν ύπουργός Έργασίας, έφάρμοσε μία σειρά νόμων, για τή ρύθμιση των σχέσεων ανάμεσα τούς εργάτες και στούς εργοδότες. Οι νόμοι αυτοί περιόρισαν πολύ τό δικαίωμα τής απεργίας, θεσιμίζοντας αναγκαστική προσφυγή στη διαιτησία για όλες τις διαφωνίες. Όλες οι συμβάσεις ανάμεσα τούς εργάτες και στούς εργοδότες έπρεπε να συμφωνούν με τούς κυβερνητικούς νόμους και ή κυβέρνηση επέβαλε τήν εκπλήρωση των συμβάσεων. Όλόκληρη στρατιά νεοδιορισμένων κυβερνητικών ύπαλλήλων (κυρίως σοσιαλιστές) επέβαλαν αυτούς τούς νόμους, προς όφελος τής U.G.T. Έτσι κάτω από τον Καμπαλέρο τά μέλη τής U.G.T. αύξήθηκαν από 300.000 που ήταν όταν ανέλαβε ύπουργός, σε 1.250.000 στο 1933². Ένας άλλος νόμος ενάντια στα «*κοινωνικά επικίνδυνα στοιχεία*» ήταν ή πρόφαση για τον έγκλεισμό σε στρατόπεδα συγκέντρωσης των μελών τής CNT. Η καταδίωξη και τά έναλλασσόμενα χρονικά διαστήματα νομιμότητας και παρανομίας έκαμαν άδύνατο, για παράδειγμα, τή σύγκληση από τή CNT, άλλου συνεδρίου μέχρι τό 1936.

Όπως έγραφε ό Σαντιγιάν, ή μεγάλη πλειοψηφία των στρατιωτικών και πολιτικών ύπαλλήλων, που είχαν ύπηρετήσει πιστά τή μοναρχία έξακολουθούσαν να ύπηρετούν τά συμφέροντα του στρατού, τής εκκλησίας και των πλούσιων γεωκτημόνων και καπιταλιστών κάτω από τό καθεστώς τής Δημοκρατίας. Σαμποτάριζαν τήν έπιβολή όποιουδήποτε προοδευτικού μέτρου. Και τό χειρότερο οι νέοι σοσιαλιστές και δημοκρατικοί άξιωματούχοι είχαν άποκτήσει όλες τις συνθήκες τής παλιάς μοναρχικής διοίκησης.

Γρήγορα άποδείχθηκε ότι ή Δημοκρατία δέν είναι τίποτα τό καινούργιο για τον Ισπανικό λαό. Η έγκαθίδρυση τής Δημο-

2. Αιτή ή φαινομενική αύξηση έπιτεύχθηκε με τήν έγγραφή έκτοντάδων χιλιάδων άντεπαναστατών, άσπών, μη προλεταριακών στοιχείων, όπως κοινοτικών, έπαρχιακών και έθνικών γραφειοκρατών, μικροαστών εργοδοτών, γεωκτημόνων, αντιδραστικών καθολικών, δημοκρατικών και σεπαρατιστών, τρομαγμένων φιλελευθέρων κ.τ.λ. Αυτά τά στοιχεία στρατολογήθηκαν άργότερα, στη διάρκεια του έμφυλου πολέμου από τό Κομμουνιστικό Κόμμα για να συντρίψουν τή CNT-FAI.

κρατίας δέν σημείωσε τήν αύγή ενός νέου και καλύτερου κοινωνικού καθεστώτος Ικανού νά Ικανοποιήσει τίς πιεστικές ανάγκες και τίς επιθυμίες τών εργατών τής πόλης και τής ύπαιθρου. Ἡ δημοκρατική κυβέρνηση ἀπό τήν ἀρχή και σ' ὄλη τή διάρκεια τής ὑπαρξής της ἦταν ἀποφασισμένη νά συντρίψει τό ἐπαναστατικό κίνημα.

Τότε ἀρχισε τό προανάκρουσμα τής ἐπανάστασης: ἡ περίοδος τών μερικῶν και γενικῶν ἀπεργιῶν και ἐξεγέρσεων, μέ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀπεργούς, παρά τίς δυσκολίες ἀγκάλιασε ὁλόκληρη τήν Ἰσπανία και ἄμεσα παράσχε τίς μάζες στή διαδικασία τής κοινωνικής ἐπανάστασης.

Τό Γενάρη τοῦ 1933 γά παράδειγμα, ἡ ἐξέγερση τοῦ Κάζας Βιέχας ξεσήκωσε ὁλόκληρη τήν Ἰσπανία. Τό μικρό αὐτό χωριό τής Ἀνδαλουσίας ἀνακήρυξε τόν ἀντιεξουσιαστικό κομμουνισμό. Ἡ ἐξέγερση πνίγηκε στό αἷμα. Ὁ στρατός διατάχθηκε νά σκοτώνει, ἀκόμη και τούς τραυματίες και νά μὴ πιάνει αἰχμαλώτους «*Νά τοὺς πυροβολεῖτε στήν κοιλιά*». Καταστράφηκαν 25 σπίτια και κήκαν ζωντανοί 30 χωρικοί, ὅταν οἱ στρατιῶτες ἔβαλαν φωτιά στό σπίτι τους. Ἐνας ἀπό τούς ἡγέτες τής ἐξέγερσης, ὁ ἑβδομητάρης ἀναρχικός «*ἔξαδάκτυλος*» (seisdedos), τά παιδιά του και τά ἐγγόνια του χάθηκαν μέσα στίς φλόγες. Οἱ ἀγριότητες αὐτές ξεσήκωσαν κύμα ἀπό διαμαρτυρίες στήν Ἰσπανία και σ' ὄλον τόν κόσμο και τελικά προκάλεσαν τήν παραίτηση τής κυβέρνησης. Ὁ ὑπουργός ἐσωτερικῶν Καζάρες Κιρόγκα και ὁ πρόεδρος τής δημοκρατίας Ἀθάνια ἀναγκάστηκαν νά παραιτηθοῦν.

Τήν παραμονή τών βουλευτικῶν ἐκλογῶν, τό Δεκέμβρη τοῦ 1933, ἡ CNT κήρυξε γενική ἀπεργία στήν Καταλωνία, Ἀραγὼνα, Ἀνδαλουσία και Κορούνα. Τό Χοσπιταλέτ και ἡ Βιλανουέβα ντέ λά Σερένα στήν Καταλωνία, καθώς και ἄλλα χωριά στήν Ἀραγὼνα, ἀνακήρυξαν τόν ἀντιεξουσιαστικό κομμουνισμό. Τό κίνημα καταστάληκε ὕστερα ἀπό τέσσερις μέρες. Συνελήφθησαν τά μέλη τών ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν τής Σαραγόσας, καθώς και ἡ ἔθνική ἐπιτροπή τής CNT. Στή Βαρκελώνη, φυλακισμένοι ἀγωνιστές κατόρθωσαν νά δραπετεύσουν σκάδοντας ἕνα τούνελ κάτω ἀπό τίς φυλακές.

Τό Δεκέμβρη τοῦ 1933, ἡ CNT-FAI προειδοποιούσε, μέ ἕνα

μανιφέστο της, ὅτι ὑπάρχουν δυνατότητες γιά πραξικόπημα τών δεξιῶν ἐνάντια στό ὅποιο ἡ ψηφοφορία και οἱ κοινοβουλευτικές διαδικασίες εἶναι ἀχρηστες. Παρότρυναν τούς εργάτες νά μὴ ψηφίσουν, ἀλλά νά «*προετοιμαστοῦν γιά τήν κοινωνική ἐπανάσταση*». Ἀκόμη και ἡ ἀριστερή πτέρυγα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος δήλωνε ὅτι σέ περίπτωση ἐκλογικῆς νίκης τών δεξιῶν, ἡ ἀποφασιστική μάχη θά κριθεῖ ἀπό τίς ἐνοπλες συγκρούσεις, στοὺς δρόμους. Ὑπῆρχαν δάσιμες ἀποδείξεις γι' αὐτούς τοὺς φόβους. Οἱ δυνάμεις τής δεξιᾶς εἶχαν ἡγήτη τόν φασίστα Γκίλ-Ρόμπλες. Ὁ Ρόμπλες πέρασε τό μήνα τοῦ μέλιτος στή Γερμανία ὅπου ἐνθουσιάστηκε ἀπό τίς πολιτικές ιδέες τοῦ Χίτλερ και τοῦ Αὐστριακοῦ φασίστα Ντόλφους. Αὐτός και οἱ ἄλλοι δεξιοὶ ἡγέτες θαίμαζαν ἀπό πολύ καιρό τόν Μουσοσλί-νε.

Ἡ ἐκλογή τό 1934 τής ἀντιδραστικῆς κυβέρνησης Λερρου-Ρόμπλες προκάλεσε κύμα ἀπεργιῶν και ἐξεγέρσεων ἐνάντια στό νέο καθεστῶς. Οἱ πιό μετριοπαθεῖς μεταρρυθμίσεις τής προηγούμενης φιλελεύθερης κυβέρνησης καταργήθηκαν. Ἡ κυβέρνηση εἶχε ἀποφασίσει νά μετατρέψει τήν Ἰσπανία σ' ἕνα κράτος φασιστικοῦ τύπου, προγραμμάτιζε μαζικές συλλήψεις και τή φυλάκιση 30.000 μελῶν τής CNT. Στό διάστημα τής Μαύρης Διετίας (τά δύο χρόνια τοῦ καθεστώτος τοῦ Ρόμπλες), οἱ ἀγριότητες τής προηγούμενης δημοκρατικῆς κυβέρνησης ἐναντίον τής CNT ἐφαρμόστηκαν τώρα και ἐναντίον τών σοσιαλιστῶν. Οἱ ἀριστεροὶ σοσιαλιστές, μιά και δρέθηκαν ἐκτός ἐξουσίας, ἀρχισαν νά μιλοῦν γιά ἐπανάσταση. Ὁ Καμπαλέρο, ὁ «*γαλανομάτης Λένιν τής Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης*», διακήρυξε τήν ἀναγκαιότητα τής δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, στή μεταβατική περίοδο ἀπό τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό.

Στό τέλος τοῦ 1934, ἡ ἀπεργία τών εργατῶν τής U.G.T. και CNT στίς Ἀστούριες πῆρε γρήγορα διαστάσεις μεγάλης κλίμακας. Ἐξέγερσης, δοκιμή γιά τήν κοινωνική ἐπανάσταση. Τό ἐπαναστατικό κίνημα τών συμβουλίων τών εργατῶν και τών ἀγροτῶν διαδόθηκε σ' ὁλόκληρη τήν περιοχή. Οἱ στρατιῶνες τής ἀστυνομίας στή Σούμα κτυπήθηκαν μέ δυναμίτη. Τό μικρό ἐργοστάσιο ὄπλων τής Λά Τουρμπία χυριεύθηκε μέ ἐφοδο. Πάνω ἀπό 30.000 ὄπλα, πολλά πολυβόλα, χειροβομβίδες και πυ-

ρομαγικά πάθησαν. Στά όχυρά τής CNT στά λιμάνια τών πόλεων Γκιγιόν και Λά Φιγκουέρα και σ' άλλες κομποπόλεις εφαρμόστηκε ό αντίεξουσιαστικός κομμουνισμός. Και ή μεγάλη πόλη τού Όβιέντο καταλήφθηκε από τούς άπεργούς. Ή εξέγερση καταστάληθηκε ύστερα από τρεις μέρες αίματηρών μαχών μέ Μαροκινά στρατεύματα και τήν Λιγεώνα τών Ξένων κάτω από τή διεύθυνση τού Φραντζίσκο Φράνκο, αφήνοντας 3000 νεκρούς και 7000 τραυματίες. Δεκάδες χιλιάδες (περιλαμβανομένου και τού Καμπαλέρο) φυλακίστηκαν και σέ πολλά τμήματα τής Ίσπανίας κηρύχτηκε στρατιωτικός νόμος. Στο κορτζί, ό Γκίλ Ρόμπλες, σέ στόλ Χίτλερ και Μουσοσολίνι, ζήτησε άπειρο-ριστες έξουσίες για νά καταστείλει τό επαναστατικό κίνημα.

Κάτω άπ' αυτές τίς συνθήκες, ή δεξιά κυβέρνηση, έχασε τίς εκλογές τού Φλεβάρη τού 1936. Τήν έποχή εκείνη ή CNT δέν είχε ζητήσει από τούς εργάτες νά μή ψηφίσουν. Είχε γίνει σιωπηρά κατανοητό, ότι τά μέλη τής CNT θά ψήφιζαν τά φιλελεύθερα - άριστερά κόμματα πού είχαν ύποσχεθεί ότι θά άποφυλάκιζαν τούς πολιτικούς κρατούμενους. Ό Σαντιγιάν έζησε αυτά τά τραγικά γεγονότα και σημείωνε πόσο περιορισμένη ήταν αυτή ή «νίκη»:

«Οί άριστεροί, οί όποιοί γύρισαν στην έξουσία, χάρη σέ μάς, μέ μικρή πλειοψηφία, παρέμεναν άκόμη τυφλοί μπροστά στον φασιστικό κίνδυνο. Ούτε οί εργάτες, ούτε οί άγρότες κέρδιζαν τίποτε, εκτός από τήν άποφυλάκιση τών κρατουμένων. Ή πραγματική έξουσία έμενε στα χέρια τών φασιστών καπιταλιστών, τής εκκλησίας και τής στρατιωτικής κλάσης πού προετοιμαζαν πυρετωδώς και άνοιχτά τό πραξικόπημα, για τή βίαιη άνατροπή τών δημοκρατών και σοσιαλιστών πολιτικών οί όποιοι κατέλαβαν νόμιμα τήν έξουσία στις εκλογές τού Φλεβάρη τού 1936». («Γιατί Χάσαμε Τόν Πόλεμο», σελ. 38).

Οί φασίστες φυσικά, δέν άποδέχτηκαν τή «λαϊκή έτιμηση-ρία». Ένώ ήξεραν ότι οί δημοκρατικοί ρεφορμιστές ήταν πρόθυμοι όσο κι αυτοί νά άναχαιτίσουν τήν κοινωνική επανάσταση, δέν είχαν έμπιστοσύνη στην ικανότητα τής «άριστερης» κυβέρνησης νά πραγματοποιήσει τήν πρόθεσή της. Γι' αυτόν τό λόγο οί φασίστες ήθελαν τήν άνατροπή της. Πολύ πριν από τίς εκλογές, στή διάρκεια τού δημοκρατικού καθεστώτος, οί φασί-

στες συννομοθεούσαν και όργάνωναν μαζική στρατιωτική επίθεση για τήν άνατροπή τής δημοκρατικής κυβέρνησης και τήν έπιβολή στρατιωτικής δικτατορίας. Τό πραξικόπημα άρχισε στις 19 Ίούλη 1936.

Γιατί ή δημοκρατική κυβέρνηση άγνοούσε τόσον καιρό τόν φασιστικό κίνδυνο; Και γιατί, όταν αυτός ό κίνδυνος έγινε πραγματικότητα, ή δημοκρατική κυβέρνηση ένήργησε τόσο χαλαρά, για τήν άμυνά της και τήν άμυνα τού λαού; Ό Κέζαρ Μ. Λορέντζο (ό γιός ενός διακεκριμένου άγωνιστή τής CNT πού τό διόλίο του είναι χρυσουρχείο πληροφοριών) άπάντησε καθαρά σ' αυτό τό ερώτημα:

«Ή Δημοκρατία, ξεπεράστηκε από τά γεγονότα. Αντιμέτωπη μέ τό φόβο τού φασισμού και τής κοινωνικής επανάστασης, επιτάχυνε άσυνείδητα και τό φασισμό και τήν κοινωνική επανάσταση. Οί δημοκρατικοί στην έξουσία... ήταν οί μόνοι στην Ίσπανία πού δέν μπόρεσαν ή δέν ήθελαν νά δούν τήν άμειότητα τής έθνικής καταστροφής. Άφρασαν τούς έαυτούς τους νά έξαπατηθούν από τούς στρατηγούς. Μετά τή στρατιωτική εξέγερση άρνήθηκαν νά δώσουν όπλα στους εργάτες και πίστευαν ότι θά μπορούσαν νά διαπραγματευθούν μέ τούς φασίστες συνωμότες. Στην πραγματικότητα, φοβόταν, πάνω από όλα τόν έρχομό τής προλεταριακής κοινωνίας και ένήργησαν για τήν καταστροφή τών επαναστατικών όργανώσεων (CNT-FAI), πού μισούσαν. Άλλά ή φοβερή αντίδραση τών μαζών σάρωσε τούς φασίστες άπο τή μισή Ίσπανία και τσάκισε τή νομιμότητα τών δημοκρατικών. Από τή μιά μεριά ό θρίαμβος τής αντίδρασης, από τήν άλλη ό θρίαμβος τού σοσιαλισμού...» (σελ. 241)

Ή επανάσταση τής 19 τού Ίούλη 1936 σήμανε τήν δξύτερη φάση μιås διπλής διαδικασίας. Από τή μιά μεριά, τόν οικονομικό και πολιτικό εκφυλισμό τής Ίσπανίας, όφειλόμενο στην άνικανότητα, πρώτα τής μοναρχίας και ύστερα τής Δημοκρατίας, νά πραγματοποιηθούν θεμελιώδεις αλλαγές, πού δέν μπορούσαν νά πραγματοποιηθούν χωρίς νά καταστρέψουν τό πρόνομα, τά όποια υπεράσπιζε ή Δημοκρατία. Από τήν άλλη μεριά, υπήρχε ή συνεχής και διαρκώς αύξανόμενη δραστηριότητα τού ισχυρού αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος. Τό πνεύμα τής λαϊκής δυσαρέσκειας, άποκρυσταλλωμένο από τή συνεχή ξη-

μωση της CNT, εκφράστηκε με την αυξανόμενη ένταση και διεύρυνση των στόχων των εξεγέρσεων, που τράνταξαν τα θεμέλια της εκμεταλλευτικής κοινωνίας.

....

Η Αντεπανόσταση και η Καταστροφή των Κολλεκτίδων

Από τον Σάμ-Ντόλγκοφ

Πρίν και μετά την 19 του 'Ιούλη, τό λάϊτ-μοτίβ της πολιτικής της Δημοκρατικής Κυβέρνησης, άσχετα μέ τό πιό κόμμα δρισκόταν στην έξουσία, ήταν ή συντριβή του έπαναστατικού κινήματος. Πάνω σ' αυτό τό σημείο, συμφωνούσαν όλες οι φατρίες:

« Η κυβέρνηση και τά κόμματα άρχισαν τή μεγάλη τους επίθεση ενάντια στή CNT. Ξαναμοντάρισαν μέ ύπομονή τό κράτος, άναδιοργάνωσαν τήν τακτική άστυνομία, και έξοπλισαν ένα στρατό κλασικού τύπου. Ταυτόχρονα δέν έδιναν οικονομική βοήθεια στις βιομηχανικές και άγροτικές κολλεκτίδες, αφήνοντάς τες νά ύποφέρουν από έλλειψη κεφαλαίου... Προσπαθούσαν νά έπιστρέψουν τά άγαθά και τή γή στους πρώην ιδιοκτήτες, νά σαμποτάρουν, μέ όλα τά μέσα, τό μετασχηματισμό της οικονομίας. Ταυτόχρονα άρνιόταν συστηματικά νά έξοπλίσουν τίς φάλαγγες της CNT και μέ έντατική προπαγάνδα έστρεφαν τήν κοινή γνώμη ενάντια «στις άνεύθυνες, άνεξέλεγκτες ομάδες της CNT-FAI». (Λορέντζο, σελ. 244).

Η συμμαχία των κομμάτων ενάντια στην κοινωνική επανάσταση δέν αυτοσχεδιάστηκε. Μονταριζόταν από πολύ καιρό. Η συμμετοχή των αναρχικών στό αντιφασιστικό μέτωπο και ή οργάνωση των αντιεξουσιαστικών κολλεκτίδων, έγινε άνεκτη μέ πολύ διστακτικότητα, άπ' αυτά τά στοιχεία. Δέν έδλεπαν έναλλακτική λύση. Πολλοί άπ' αυτούς προτιμούσαν τή νίκη του Φράνκο, από τήν επικράτηση της κοινωνικής Έπανόστασης. Δέν μπορούσαν όμως νά διακινδυνεύουν μιά πρόωγη κατά μέτωπο επίθεση, δεδομένης της κατάστασης και της δύναμης της CNT-FAI.

Η Αντεπανόσταση στην Καταλωνία

Η πρώτη προδοτική κίνηση για τήν έξασθένιση της θέσης της CNT-FAI άρχισε από τήν Τζενεραλιντάντ (ήμιαυτόνομη κυβέρνηση της Καταλωνίας), πρίν από τό φασιστικό πραξικόπημα της 19ης του 'Ιούλη. Ο Πρόεδρος της, Λουίς Κόμπανυς, ήξερε ότι ή κυβέρνηση δέν μπορούσε νά νικήσει τους φασίστες χωρίς τή βοήθεια της CNT. Η CNT-FAI δέχθηκε νά συνεργαστεί σ' ένα ενωμένο μέτωπο μέ όλες τίς αντιφασιστικές δυνάμεις, ενάντια στον κοινό έχθρό. Όταν όμως ζήτησε νά έξοπλιστούν οι εργάτες, ή Τζενεραλιντάντ άρνήθηκε μέ τό πρόσχημα ότι δέν είχε όπλα. Όταν οι εργάτες πήραν 200 τουφέκια, και άλλο πολεμικό ύλικό από δύο πολεμικά πλοία, ο διευθυντής της άστυνομίας ζήτησε τήν έπιστροφή των όπλων στην κυβέρνηση. Η Τζενεραλιντάντ έδινε πρόθεμα όπλα στην άστυνομία της και στην πολιτοφυλακή, αλλά άρνήθηκε πολλές φορές νά έξοπλίσει τους εργάτες. Το πνεύμα της άπειλίσιας και τό αίσθημα της τραγωδίας παρουσιάζονται γραφικά από τον Σαντιγιάν:

« Ακόμη και τό μετριοπαθές αίτημά μας για χίλια τουφέκια άπορρίφτηκε... Τά μεσάνυχτα, της προηγούμενης από τό πραξικόπημα ήμέρας, ο στρατηγός Άραγκουέν, διοικητής της πολιτοφυλακής, συνάντησε στην αίθουσα άναμονής του Προέδρου τον Κόμπανυς νά διαπραγματεύεται μέ μιά αντιπροσωπεία της CNT, ή όποία ζητούσε νά δοθούν στους εργάτες τουλάχιστον τά μισά όπλα της άστυνομίας. Ο Κόμπανυς ύποσχόταν μέ άοριστίες ότι «όταν έρθει ή στιγμή, θά χορηγήσει άμέσως όπλα». Ο Ντουρουτί τον δίκασε: «Πρέπει νά δράσουμε. Δέν ύπάρχει καιρός για κούφια λόγια. Δέν έχουμε τή διάθεση νά σφαχτούμε από τους φασίστες, από έλλειψη όπλων, για νά ικανοποιήσουμε έναν πεισματάρη πολιτικό. Από δω και μπρός, ή CNT και ή FAI θά διευθύνουν τον άγώνα!...

Οργανώσαμε πλήρως τήν άμυνα της Βαρκελώνης. Οι ένοπλες εργατικές πολιτοφυλακές της CNT-FAI περιπολούσαν στους δρόμους και έλεγχαν όλα τά στρατηγικά σημεία. Τά όδοφράγματα ήταν έτοιμα... αλλά ή άστυνομία της Τζενεραλιντάντ κτυπούσε τίς περιπόλους μας. Έπανεϊλημένα τηλεφωνήματα

για πληροφορίες σχετικά με την τύχη του ενός ή του άλλου συντρόφου που πιάστηκε για όπλοφορία δεν έπεσαν απάντησι.... Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι έπρεπε να συντονίσουμε τις προσπάθειές μας για να υπερασπιστούμε από την αστυνομία, ή όποια προσπαθούσε να κατασχέσει και τα λίγα όπλα που είχαμε». (Αναφέρεται από τον Άμπέλ-Πάζ, σελ. 281).

Ο Σαντιγιάν αναφέρει ότι:

«Τά τουφέκια που πήραμε από τα πλοία, τα περιστρόφα και τὰ άλλα όπλα που κατορθώσαμε να μαζέψουμε ή να κατασχέσουμε και τὰ χίλια μικρά και παλιά όπλα που μάς έδωσε ή Τζενεραλιντάντ ήταν όλα τὰ υπάρχοντά μας για να πολεμήσουμε 35.000 πάνοπλους φασίστες....»³ («Γιατί χάσαμε τόν πόλεμο», σελ. 43).

Στις 17 του Ιούλη, δύο μέρες πριν από την εξέγερση του Φράνκο, ή κυβερνητική λογοκρισία απαγόρευσε τή δημοσίευση στην «Εργατική Αλληλεγγύη» ενός μανιφέστου με ζωτικές οδηγίες για τήν άμυνα τής Βαρκελώνης και τήν ενθάρρυνση τών εργατών. Τό απόγευμα, ή Επιτροπή περιοχής τής FAI αναγκάστηκε να τυπώσει τό μανιφέστο σ' ένα χειροκίνητο τυπογραφείο και να τό μοιράσει σ' όλόκληρη τήν πόλη και τὰ προάστια.

Δύο μέρες, μετά τή συντριβή τών φασιστών από τούς εργατες, ή Κόμπανυς άλλαξε απότομα διαθέσεις και κάλεσε αντιπροσωπεία τής CNT-FAI για να συζητήσουν για τήν κατάσταση. Αντιλαμβανόταν ότι ή CNT κυριαρχούσε στην Καταλωνία, ότι ή κυβέρνησή του ήταν αδύνατη και προσφέρθηκε να παραιτηθεί. Αν ή C.N.T. τό επιθυμούσε, θά παρέμενε στην έξουσία σάν υπηρέτης τών εργατών και τού ενωμένου μετώπου τών αντιφασιστικών κομμάτων. Η προσφορά του να παραιμεινε στην έξουσία έγινε με άφέλεια δεκτή. Ο Κόμπανυς ήταν ένας υποκριτής:

3. Από τό φόβο τής επανάστασης, ή Τζενεραλιντάντ εξέπλιξε μόνο τις δυνάμεις τής (αστυνομία, πολιτοφυλακή) και στερήσε τὰ όπλα από τή CNT-FAI. Αρκετά όπλα για τήν καταστολή τής φασιστικής εξέγερσης πάρθηκαν όταν οι άγωνιστές τής CNT-FAI κατέλαβαν τούς στρατώνες του πυροβολικού Σάν Αντρές και άλλες αποθήκες.

«Χειραγωγούσε τὰ πράγματα με τέτοια έπιδειξίότητα, ώστε σιγά-σιγά αναδιοργάνωσε τὰ νόμιμα όργανα και τήν έξουσία του κράτους και περιορίσε τις επαναστατικές εργατικές οργανώσεις σε de-facto μαριονέτες τής κυβέρνησής του» (Πάζ, σελ. 183.)

Τό καινούργιο Συμβούλιο τής Τζενεραλιντάντ, που σχηματίστηκε στις 26 Σεπτέμβρη 1936 σήμαινε στην πραγματικότητα τόν σφετερισμό τών επαναστατικών οργανώσεων από τήν Κυβέρνηση του Κόμπανυς. Τό περίφημο «Διάταγμα Κολλεκτιβοποίησης» (24 Οκτώβρη 1936) νομιμοποιούσε παραπειστικά τὰ έπιτεύγματα τής επανάστασης και στην πραγματικότητα επέβαλε τήν έξουσία τής κυβέρνησης να ρυθμίζει ή και να διαλύει τις κολλεκτιβοποιημένες βιομηχανίες και τις αγροτικές κολλεκτίβες τής Καταλωνίας.

Ο Συνασπισμός Καμπαλέρο-Κομμουνιστών τής Ισπανικής Δημοκρατίας Διαλύει τήν Επανάσταση

Η άντεπαναστατική προδοσία τών κομμουνιστών στον Ισπανικό εμφύλιο πόλεμο έχει πολύ σωστά τονιστεί και δεν είναι υπερβολή. Ο συνασπισμός όμως τών κομμουνιστών και σοσιαλιστών και του ήγέτη τους Καμπαλέρο (άρχιτέκτονα τής άντεπανάστασης) σπανίως αναφέρεται.

Η κυβέρνηση Καμπαλέρο ανέβηκε στην έξουσία στις 8 Σεπτέμβρη 1936, παραιτήθηκε στις 15 του Μάη του 1937 και ακολούθησε ή κυβέρνηση του κομμουνιστή Νεγκρίν⁴. Η διακοπή τής συνεργασίας του Καμπαλέρο με τούς κομμουνιστές δεν άφειλόταν στο άντεπαναστατικό τους πρόγραμμα ούτε στις άγριότητες τους ενάντια στους αναρχικούς και άλλες διαφοροούσες ομάδες. Παρακινήθηκε από τόν δάοιμο φόβο ότι, στο τέλος, οι κομμουνιστές θά κυριαρχούσαν στο σοσιαλιστικό κόμμα. Κατά τή διάρκεια τής διοίκησής τους ή Καμπαλέρο και

4. Ο Νεγκρίν ήταν μέλος και τής κυβέρνησης Καμπαλέρο.

οί συμμαχοί του, πρωτοστάτησαν στη διάλυση των Ισπανικών αντιξονοαστικών κολλεκτιβίων. Μία από τις καλύτερες μελέτες αυτής της πλευράς της Ισπανικής τραγωδίας είναι το έργο του Μπάρνερ Μπολότεν «*Τό Μεγάλο Καμουφλάζ*» (Λονδίνο 1961). Οί παρακάτω παράγραφοι συνοψίζουν τό κρίσιμο αυτό σημείο.

Οί σχέσεις του Καμπαλέρο μέ τή CNT-FAI πρίν από τόν εμφύλιο πόλεμο χαρακτηριζόταν σχεδόν από συνεχείς προστριβές. Λίγο πρίν από τόν εμφύλιο πόλεμο, στις 24 'Απρίλη 1936 ή «*Εργατική 'Αλληλεγγύη*» (όργανο τών αναρχοσυνδικαλιστών) χαρακτηρίζε τόν Καμπαλέρο «*δικτάτορα, σέ έμβρονακή μορφή*», ό όποιος απέδλεπε «*στην απόλυτη ήγεμονία του σοσιαλιστικού κόμματος, τήν άλλη μέρα από τή νικηφόρα εξέγερση τών εργαζομένων τάξεων*» (Μπολότεν σελ 154).

'Αντίθετα, τούς μήνες πρίν από τόν εμφύλιο πόλεμο, οί επίσημες σχέσεις ανάμεσα στην άριστερή πτέρυγα τών σοσιαλιστών και τό κομμουνιστικό κόμμα ήταν σχεδόν φιλικές. 'Ο Καμπαλέρο, Γενικός Γραμματέας τότε της UGT και πραγματικός ήγέτης του «*Κινήματος της Σοσιαλιστικής Νεολαίας*», έκθειάζε τή συγχώνευση τών σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών συνδικαλιστικών όμοσπονδιών, καθώς και τήν ένωση τών οργανώσεων τών δύο νεολαιών. Τό Μάρτη του 1936, τό τμήμα του σοσιαλιστικού κόμματος τή Μαδρίτης, μέ ήγέτη τόν Καμπαλέρο, πρότεινε τή συγχώνευση του σοσιαλιστικού και του κομμουνιστικού κόμματος. Τόν Αύγουστο του 1936, ό Καμπαλέρο κάλεσε τούς σοσιαλιστές και τούς κομμουνιστές νά μπουν στην κυβέρνηση του, πράγμα που έγινε. Νωρίτερα, είχε είσπραξει τούς επαίνους του ήγέτη του κομμουνιστικού κόμματος Χοσέ Ντιάζ σάν «*ένος που πλησιάζει πολύ στον επαναστατικό όδρομο, τό όδρομο του κομμουνιστικού κόμματος και της κομμουνιστικής διαθνοῦς*» (Μπολότεν, σελ. 105).

Στις 19 'Ιούλη 1936, οί έξουσίες της άστυνομίας σαρώθηκαν από τό διπλό κτύπημα της στρατιωτικής εξέγερσης και της κοινωνικής επανάστασης. Τό πραξικόπημα τών φασιστών κατεστάλει βασικά από τήν επιδεξιότητα και εὐφροία τών αγωνιστών. Τό κράτος άρχισε σιγά-σιγά νά στρέφεται ενάντια στους εργαζόμενους αγωνιστές. Σ' αυτό τό θέμα συμφωνούσαν οί

κομμουνιστές, σοσιαλιστές και δημοκρατικοί. 'Απείθαργοι αγωνιστές άφορλιζόταν και στέλλονταν στη φυλακή. 'Η κυβέρνηση ανέλαμβανε τήν τήρηση της δημόσιας τάξης στο ένα μέρος μετά τό άλλο. Τήν εποχή της κυβέρνησης Καμπαλέρο χιλιάδες κατατάχθηκαν στην Πολιτοφυλακή. Τό Σεπτέμβρη του 1936 όταν σχηματίστηκε ή κυβέρνηση Καμπαλέρο υπήρχαν 15.600 άστυνομικοί (καραμπινιέροι) σ' όλόκληρη τήν 'Ισπανία. Τόν 'Απρίλη του 1937, ό αριθμός έφθασε στους 40.000 στην Δημοκρατική 'Ισπανία (ή έκταση της ήταν περίπου ή μισή όλόκληρης της 'Ισπανίας) (Μπολότεν, σελ. 170).

Τό Δεκέμβρη του 1936, ή κυβέρνηση Καμπαλέρο, ύστερα από συμφωνία μέ τό κομμουνιστικό κόμμα, εξέδωσε διάταγμα για τή διάλυση τών αυτόνομων επαναστατικών επιτροπών και τήν αντικατάστασή τους από δημοτικά και επαρχιακά κυβερνητικά συμβούλια, όπου αντιπροσωπεύονταν όλα τά κόμματα του λαϊκού μετώπου και συνδικάτα. 'Η διοίκηση του Καμπαλέρο ήταν άποφασισμένη νά διαλύσει όλα τά επαναστατικά όργανα που άσκούσαν κρατικές λειτουργίες. 'Η εφημερίδα του σοσιαλιστικού κόμματος «*Claridad*» (19 Φλεβάρη 1937) και τό όργανο του κομμουνιστικού κόμματος «*Mundo Obrero*» (25 Δεκέμβρη 1936) καταφερόταν ενάντια στις επιτροπές, σάν έμπόδια στην κρατική έξουσία. 'Η τελευταία έγραφε:

«*Δέν υπάρχει άμφιβολία ότι τή στιγμή αυτή, (τά σώματα αυτά που δημιουργήθηκαν στην αρχή του εμφυλίου πολέμου στις πόλεις και στα χωριά)... έμποδίζουν πάρα πολύ τό κυβερνητικό έργο*» (Μπολότεν, σελ. 167).

Σύμφωνα μέ τούς κομμουνιστές, τούς σοσιαλιστές και τούς δημοκρατικούς, έπρεπε νά αφαιρεθεί ή έξουσία τών επαναστατικών επιτροπών στα κολλεκτιβοποιημένα εργοστάσια, ειδικά στις βασικές βιομηχανίες, και στις άγροτικές κολλεκτιβες. 'Η έθνικοποίηση κτυπούσε τήν άριστερή πτέρυγα της επανάστασης στο πιο ευαίσθητο σημείο της έξουσίας της και ταυτόχρονα έθετε τις άγροτικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις κάτω από τόν κρατικό έλεγχο. Στις 3 του Μάρτη του 1937, ή «*Εργατική 'Αλληλεγγύη*» διαμαρτυρόταν ότι:

«*Αυτοί οί αντιδραστικοί... άπολαμβάνοντας άνήκουστη κρατική βοήθεια προσπαθούν νά καταλάβουν μέ έφοδο τις*

κολλεκτιβοποιημένες περιουσίες, με σκοπό να θέσουν τέλος στην αγροτική επανάσταση».

Η αντεπαναστατική καμπάνια, που άρχισε λίγες εβδομάδες πριν από τα επαναστατικά γεγονότα της 19ης Ιουλίου 1936, ενισχύθηκε μεταξύ του Δεκεμβρίου 1936 και άνοιξης του 1937. Προετοιμαζόμενοι για το τελικό πλήγμα έκαναν ό,τι μπορούσαν για να υποσκάψουν το γόητρο της CNT-FAI και να σαμποτάρουν τα επαναστατικά επιτεύγματα.

Η πρώτη μεγάλη επίθεση ενάντια στις αγροτικές κολλεκτίβες (Μάρτης 1937) εξαπολύθηκε στην περιοχή της Λεβάντε ανάμεσα στην Άλικάντε και στη Μούρσια. Έπικεφαλής βρισκόταν καραμπινιέροι, πολιτοφυλάκες, ειδική αστυνομία, (Assault Guards) και άλλες αστυνομικές δυνάμεις, με στρατιωτική διάθροιση, με τμήματα πυροβολικού και εξοπλισμένες από την κυβέρνηση με άφθονα όπλα και τάνκς (18 τάνκς στη Γάντια και 13 στην Άλφωρα). Ή τόσο ανίκανη, να πολεμήσει τους φασίστες στο μέτωπο, Δημοκρατία, αντιστάθηκε την ανικανότητά της με ανανδρες επιθέσεις στις κολλεκτίβες, στο έσωτερικό μέτωπο.

Οι χωρικοί περιμέναν αυτή την επίθεση και είχαν προετοιμάσει, όσο μπορούσαν, την αντίστασή τους. Δεν είχαν τάνκς και πολεμούσαν με παλιά πιστόλια και δύο παλιά κανόνια. Η κυβέρνηση είχε σκοπό να καταλάβει, στην αρχή, τα στρατηγικά χωριά Τουλέρα και Άλφωρα. Ολόκληρη όμως η περιοχή ξεσηκώθηκε και οι γειτονικοί αγρότες εξοπλίστηκαν με κρηνητικά όπλα και συγκεντρώθηκαν για να άπωθήσουν τους εισβολείς. Οι περιφερειακές ομοσπονδίες της Χατίδα, Καρκαγκέντε, Γάντια και Σουέκα ένωσαν τις δυνάμεις τους και οργάνωσαν το «μέτωπο της Γάντια». Οι χωρικοί της Καταρόχα, Λίγια, Μονκάντα, Πατιέρονα και Μπουριάνα ίδρυσαν το «μέτωπο της Βιλανέσα». Η μάχη κερδίστηκε από τους κολλεκτιβιστές, όταν οι αγρότες ενισχύθηκαν από δύο αντιξουσιαστικά τάγματα και

5. Η καταστροφή των αγροτικών κολλεκτιβίων περιγράφεται από τον Λεβάλ (- Αντιξουσιαστική Ισπανία», σελ. 367-377). Βλέπε, επίσης, στον Πειράτς (-Οι άναρχικοί στην Ισπανική Πολιτική Κρίση», Κεφάλαια XV και XVI).

από δύο τάγματα της «Ομοσπονδιακής Φάλαγγας» της CNT, τα οποία έπευσαν από το μέτωπο Τερουέλ-Σεγκόρμπε, να βοηθήσουν τους χωρικούς.

Η μάχη στην Καλέρα, περιοχή της Λεβάντε, κράτησε τέσσερις μέρες, όποτε η κυβέρνηση, ανίκανη να επιτύχει το σκοπό της, επιτέθηκε προς άλλη κατεύθυνση: προς τη Σέλα. Με την επέμβαση της CNT σταμάτησε τελικά το πύρ. Έγινε ανταλλαγή αιχμαλώτων και όπλων ανάμεσα στις δύο παρατάξεις. Η συμφωνία όμως παραβιάστηκε από την κυβέρνηση και ένας αριθμός αιχμαλώτων (μεταξύ των οποίων πολλά νεαρά άτομα) απολύθηκαν πολύ αργότερα. Παρ' όλον ότι οι σύντροφοί μας επέστησαν τις συνέπειες, οι κολλεκτίβες δεν είχαν διαλυθεί. Αντίθετα, βγήκαν ενισχυμένες από τη σύγκρουση. Όλες οι μαρτυρίες άποδεικνύουν ότι σχεδιαζόταν μυστικά ολόκληρη επιχείρηση από τους σοσιαλιστές της δεξιάς πτέρυγας (ειδικά από τον ύπουργό πολέμου Πριέτο) και τους κομμουνιστές, οι οποίοι είχαν συμμαχήσει προσωρινά, πάνω στο συγκεκριμένο αυτό θέμα.

Έτσι συνεχιζόταν ο πόλεμος ενάντια στους φασίστες και η αντεπανάσταση ενάντια στις κολλεκτίβες. Το κεντρικό σημείο βρισκόταν στην Καταλονία. Εκεί τα κέρδη της επανάστασης είχαν διασωθεί και οι ένοπλοι εργάτες αντιτίθενταν στην παλινορθωση του κράτους. Έδώ επίσης το PSUC ήταν άποφασισμένο να θέσει τέρμα στην επανάσταση. Η επιχείρηση έγινε το Μάη του 1937. Ο συνασπισμός εξαπέλυσε την επίθεσή του στη Βαρκελώνη, στο προπύργιο του άναρχισμού, με το πρόσχημα ότι το κεντρικό τηλεφωνικό κέντρο πρέπει να παύσει να έλέγχεται από τη CNT. Μπορούσε να βρεθεί και οποιοδήποτε άλλο πρόσχημα.

Στις μέρες που άκολουθούσαν την Πρωτομαγιά, άρχισε συστηματικά η καταδίωξη των συντρόφων μας σε μαζική κλίμακα και το χάσιμο των θέσεών μας σ' όλα τα μέτωπα. Τα πολιτικά κόμματα, σε συμμαχία με τον πρόεδρο της κυβέρνησης της Καταλονίας Κόμπανης (ο οποίος στράφηκε πλέον άνοιχτά ενάντια στους άναρχικούς) έδιωξαν όλους τους συντρόφους μας από τις πιο σημαντικές θέσεις. Οι σταλινικοί ανέλαβαν τον έλεγχο της άστυνομίας.

Ο κομμουνιστής ηγέτης Κομοσέρα έγινε ύπουργός οικονομικών της Καταλωνίας. Μή μπορώντας να υποσκάψει τη μεγάλη επιρροή των συνδικάτων της CNT, ο Κομοσέρα χρησιμοποίησε τις άπειροχρηστες εξουσίες του (σε συμμαχία με την κεντρική κυβέρνηση) για να σαμποτάρει την παραγωγή και να ρίξει την ευθύνη στη CNT. Διάρθρωσε στρατηγικές τοπικές ενώσεις και εργοστάσια με την διείσδυση κομμουνιστών και προσπάθησε να αποκαταστήσει τους καπιταλιστές στον έλεγχο του συστήματος μεταφορών της Βαρκελώνης και σε άλλες επιχειρήσεις. Ο κατάλογος με τα σαμποτάζ και τις αγριότητες ενάντια στους συντρόφους μας είναι ατέλειωτος και συμβαδίζει με την αποκατάσταση του ελέγχου του κράτους.

Μετά το πραξικόπημα του Μάη 1937 στη Βαρκελώνη, ο νεοδιορισμένος ύπουργός γεωργίας κομμουνιστής Ουρίμπτε, κατέπληξε ολόκληρο τον κόσμο δημοσιεύοντας ένα διάταγμα που νομιμοποιούσε τις αγροτικές κολλεκτίβες σ' ολόκληρη την Ισπανία, άσχετα με τον τρόπο οργάνωσής τους. Στην πραγματικότητα, αυτό το διάταγμα ήταν μία άπατη, ένα καμουφλάζ των σκοτεινών σχεδίων του Άντελναστατικού συνασπισμού να καταστρέψει τις κολλεκτίβες και να επιστρέψει τη γη στους παλιούς άστους γεωκτήμονες. Οι πράξεις του Ουρίμπτε απέδειξαν καθαρά τις προθέσεις του. Σε ραδιοφωνικούς λόγους του, ο Ουρίμπτε συμβούλευε επανειλημένα τους χωρικούς να μη μπαίνουν στις κολλεκτίβες. Έγγυόταν την επιστροφή της γης στους μικρούς και μεσαίους αγρότες-ιδιοκτήτες. Αναδιοργάνωσε την Άντελναστατική «Ομοσπονδία Αγροτών Γεωκτημόνων» της Λεβάντε και ίδρυσε ένα Άντελναστατικό ένοπλο μέτωπο. Με το πρόσχημα ότι θά βοηθούσαν τις αγροτικές κολλεκτίβες στο θερισμό (ύπήρχε φοβερή έλλειψη εργατικών χεριών), «ταξιαρχίες έφάδαν» από νεαρούς κομμουνιστές κατέκλυσαν την Καταλωνία και τη Λεβάντε με σκοπό να διεισδύσουν και να καταστρέψουν τις κολλεκτίβες.

Η μεγάλη επίθεση για την καταστροφή των κολλεκτίβων (Ιούνιος 1937) εξαπολύθηκε ενάντια στις κολλεκτίβες της Άραγώνας, την εποχή του θερισμού. Οι καρμινιέροι, διοικούμενοι από κομμουνιστές, σταματούσαν τα φορηγά που μετέφεραν προϊόντα από διάφορες κολλεκτίβες και έκαναν κατά-

σχεση του φορτίου τους. Λίγο άργότερα, οι καρμινιέροι έκαναν επίδρομές στις κολλεκτίβες, καταστρέφοντας το κάθε τι και έκαναν κατασχέσεις όλων των αντικειμένων άξιας, κάτω απ' την καθοδήγηση του ύπουργείου πολέμου.

Με το πρόσχημα ότι έτοιμαζόταν μία επίθεση στο μέτωπο κλητοποίησης πολλούς νέους. Το ίδιο και σε άλλα χωριά. Και ενώ αυτοί οι άνθρωποι βάδιζαν προς το μέτωπο, στρατός από άλλες περιοχές, που ούδέποτε είχε πάει στο μέτωπο, εγκαθίστατο σε στρατηγικά χωριά, απ' όπου μπορούσε να εξαπολύσει τις επιθέσεις του. Αυτά τα παράσιτα έφοδιασμένα με τρόφιμα περνούσαν την ημέρα τους παίζοντας «πελότι» (ένα δάσκινο παιχνίδι), ενώ το στάρι καταστρεφόταν στους άγρους από έλλειψη εργατικών χεριών.

Υπήρχαν όμως και χειρότερα. Τόν Ιούλη του 1937, οι κολλεκτίβες δέχτηκαν επίθεση από μηχανοκίνητες ταξιαρχίες του κανονικού στρατού, διοικούμενες από τον περιδότη, κομμουνιστή αξιωματικό Ένρικε Λίστερ. Ο ίδιος στρατός, όταν αντιμετώπισε τους φασίστες στη Μπελτοίτε, τό έβαλε στα πόδια, σαν φοβισμένος λαός.

Τό τριάντα τοίς εκατό από τις κολλεκτίβες καταστράφηκε έντελώς. Στην Άλκόρα ντέ Σίνκο, τό δημοτικό συμβούλιο που διείθυσε την κολλεκτίβα φυλακίστηκε. Γέροι συνταξιούχοι πετάχτηκαν έξω από τά γεροκομεία. Μαζικές συλλήψεις γίνονταν και σε άλλες κολλεκτίβες: Μάς ντέ λά Μάτας, Μονζόν, Μπαρμπάστρο, Αποθήκες, συνεταιριστικές αγορές, εγκαταστάσεις, γκρεμιζόταν και καταστρεφόταν. Στην «Έθνική Ολομέλεια των Αγροτών» στη Βαλέντσια, τόν Οκτώβρη του 1937, οι αντιπρόσωποι της Άραγώνας έκαναν αυτή την άναφορά (τήν όποία και συνοψίζουμε):

«Περισσότεροι από 600 οργανωτές των κολλεκτίβων ρίχτηκαν στις φυλάκες. Οι διορισμένοι από την κυβέρνηση επιτροπές πήραν τις αγορές τροφίμων, τη γη, τά ζωντανά και τά εργαλεία και τά έδωσαν πίσω στις οικογένειες των φασιστών ή των βλοπτών για φασισμό, από τούς όποιους, ή επανάσταση, είχε αφαιρέσει την ιδιοκτησία. Τά προϊόντα του θερισμού άπαλλοτριώθηκαν και διανεμήθηκαν κατά τόν ίδιο τρόπο, περιλαμβανομένων ακόμη και των ζωντανών που είχαν θρέψει οι

κολλεκτίδες. Σ' *μερικά χωριά όπως στο Μπορντόν και Καλασιέτι κατέσχισαν ακόμη και τους σπόρους*».

Τόσο μεγάλη ήταν η καταστροφή ώστε η Δημοκρατική Ισπανία απειλήθηκε από έλλειψη αγαθών. Οι άντεπαναστάτες αποδείχτηκαν άνικανοί να αποκαταστήσουν την παραγωγή, και, ενάντια στις προθέσεις τους, αναγκάστηκαν να σταματήσουν τις λεηλασίες και να επιτρέψουν την επανίδρυση των κολλεκτίδων. Παρ' όλον ότι μερικές κολλεκτίδες ξανάρχισαν να λειτουργούν, το κίνημα είχε ήδη συντριβεί αμετάκλητα (άπαγορευση, έθνικοποίηση, επαναφορά του ιδιωτικού μονοπολίου), μία ιστορική άγριότητα την οποία οι υποτιθέμενοι αντιφασίστες άντεπαναστάτες δεν θά μπορούσαν ποτέ να άποτινάξουν.

IV. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Σ' αυτή την επιλογή κειμένων, ο Γκαστόν Λεβάλ, σκιαγραφεί το πλαίσιο αναφοράς για μία σωστή αξιολόγηση της Ισπανικής Έπανάστασης: τις επικρατούσες συνθήκες, τά ειδικά εμπόδια που περιόριζαν τους στόχους της καθώς και άλλους συντελεστές που διαμόρφωσαν τό χαρακτήρα της. Ο Λεβάλ μάζ επενθυμίζει ότι ποτέ δεν πρέπει να ξεχάσουμε τό γεγονός ότι η άνωλοκληρήρητη αντιξουσιαστική κοινωνική επανάσταση στην Ισπανία, ήταν στην πραγματικότητα *«μια έπανάσταση»*. Αυτό τό γεγονός, άχι μόνο δεν υποδιάζει, αλλά αντίθετα, εξυψώνει τά θαυμαστά της έπιτεύγματα.

Όπως και άλλοι άξιόπιστοι ιστορικοί, ο Λεβάλ παρουσιάζει τό τραγικό *διήημα* των Ισπανιών άναρχικών. Τό αντιξουσιαστικό κίνημα είχε άπελπιστικά παγιδευτεί άνάμεσα στη σκληρή έκλογή να συνεργαστεί με τους αντιφασίστες έχθρους ή να άναλάβει (τουλάχιστον μερικά) την ιστορική ευθύνη για τή νίκη του φασισμού.

Περισσότερα από τριάντα χρόνια έχουν περάσει από την ισπανική τραγωδία και ακόμη γίνεται συζήτηση για τό πώς έδρασαν τότε οι άναρχικοί. Τόσο οι *«συνεργατιστές»*, που είχαν έγκρίνει τή συμμετοχή των άναρχικών στη δημοκρατική κυβέρνηση, όσο και οι *«σκληροί»* άναρχικοί, που ακόμα κατηγορούν τή CNT-FAI για τή συμμετοχή, δεν είναι σέ θέση να έποδειξουν μία ικανοποιητική πρακτική εναλλακτική λύση. Άσχετα με τό τί έπρεπε ή δεν έπρεπε να κάνουν οι άναρχικοί, είναι φανερό ένα γεγονός: ο πόλεμος ενάντια στο φασισμό και μαζί μ' αυτόν ή Ισπανική Έπανάσταση, ήταν δίβαιο ότι θά χανόταν, όπως είχε προβλέψει ο ίδιος ο Λεβάλ.

Δέν υπάρχει όμως καμία διαφωνία, σχετικά με τά δημοσεργικά έπιτεύγματα των αντιξουσιαστικών άγροτικών κολλεκτίδων και κοινωνικοποιημένων έπιχειρήσεων στις πόλεις, κάτω από την εργατική άυτοδιεύθυνση. Τά μαθήματα που δγαίνουν από τά λάθη και τους θριάμβους της Ισπανικής Έπανάστασης

Έχουν παντοτινή αξία για τις νέες γενεές που αναζητούν καινούργιους δρόμους για την ανανέωση της κοινωνίας.

.....

Τά Όρια της Έπανάστασης¹

Από τον Γκαστόν Λεβάλ

Τά δημιουργικά επιτεύγματα της Ισπανικής Έπανάστασης πέρασαν απαρατήρητα όχι μόνο λόγω της συνομοσίας σιωπής των έχθρών μας, αλλά πιο πολύ λόγω του ταυτόχρονου εμφυλίου και διεθνούς πολέμου, που κάλυψε ολόκληρο το έδαφος της Ισπανίας. Όλοι είχαν απορροφηθεί από το κυριότερο και πιστικό πρόβλημα, τον πόλεμο.

Δέν πρέπει να ξεχνάμε ότι αυτό ήταν το πρόβλημα και των επαναστατών και του Ισπανικού λαού. Για τους εργάτες, τους αγρότες, τους μικροαστούς, με λίγα λόγια για όλους, το βασικό πρόβλημα ήταν να εμποδίσουν τη νίκη του Φράνκο. Οι αναρχικοί επίσης, αντιμέτωποι με τον φασιστικό κίνδυνο, την απαγόρευση του ελεύθερου λόγου και του δικαιώματος της οργάνωσης, αντιμέτωποι με τις αναπόφευκτες διώξεις όλων εκείνων που δέν θά ύποτασσόταν στη δικτατορία, αντίληφθηκαν ότι όλοι έπρεπε να ένωθούν ενάντια στο φασισμό. Το πρωταρχικό πρόβλημα ήταν ή καταπολέμηση των φασιστών, στους οποίους και οι πιο τιποτένιες μεταρρυθμίσεις της Δημοκρατίας φαινόταν τερατώδεις και δέν θά τις άνεχόταν.

Η περιδότητη φράση του Ντουρούτι, «*αποκηρύσσουμε τά πάντα εκτός από τη νίκη*», συνοψίζει τη σκέψη πάρα πολλών αγωνιστών. Η νίκη, για την οποία μιλούσε, ήταν ή νίκη πάνω στον φασισμό. Δυστυχώς, τά πάντα, τά όποια αποκήρυξε, ήταν ή ίδια ή Έπανάσταση... Οι Ισπανοί αναρχικοί είχαν ύποστει μακροχρόνιες διώξεις. Καταδιωκόμενοι, έξορισμένοι, παρώνομοι κάτω από τό καθεστώς της μοναρχίας καθώς και κάτω από τό καθεστώς της Δημοκρατίας, ήξεραν ότι κάτω από τον φασισμό τά πράγματα θά ήταν πολύ χειρότερα. Τό κίνημά

τους, τό όποίο και στά πιο σκοτεινά χρόνια δρούσε σε κάποιο βαθμό, θά καταστειλόταν έντελώς. Τά συνδικάτα θά διαλυόταν και τό καλύτερο που θά μπορούσαν να κάνουν, οι αναρχικοί, θά ήταν να προσκολληθούν στην άμυδρη πιθανότητα μιας φιλελεύθερης ή μοναρχικής κυβέρνησης. Μ' άλλα λόγια, τά πιστικά πρόβλήματα του αναρχικού κινήματος θά χειροτέρευαν χιλιάδες φορές, σε περίπτωση στρατιωτικής νίκης του φασισμού.

Γι' αυτόν τό λόγο, ό όποιος ήταν ένας μεταξύ πολλών άλλων, ό Γκαρθία Όλιβερ (έπικεφαλής της αντιπροσοικείας της CNT) στις 20 Ιούλη 1936 δέχτηκε την προσφορά του αρχηγού της καταλανικής κυβέρνησης Κόμπανυς να οργανώσει ένα συμπαγές αντιφασιστικό μέτωπο. Ο Όλιβερ ισχυριζόταν ότι ή στιγμή δέν ήταν κατάλληλη για επανάσταση και ότι τό πρώτο μέλημα των αναρχικών θά έπρεπε να είναι τό σταμάτημα της προέλασης των φασιστικών στρατευμάτων προς την Καταλονία, απλευθερώνοντας την Αραγόνα.

Πολλοί Ισπανοί αναρχικοί είχαν μία διαστρεβλωμένη ιδέα για την κατάσταση της εποχής εκείνης. Έλεγαν ότι τους φασίστες δέν τους νίκησε ό λαός της Βαρκελώνης, αλλά ότι, περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη πόλη της Ισπανίας, τους νίκησαν οι αναρχικοί και μαζί μ' αυτούς ή ειδική αστυνομία (Asult Guards). Είναι αλήθεια ότι, από την πρώτη στιγμή, με την αριθμητική τους δύναμη και με τό παράδειγμα της πρωτοδουλίας και του θάρρους τους, οι αναρχικοί ήταν κύριοι της Βαρκελώνης. Όπως φαινόταν είχαν την ύποστήριξη του λαού. Παντού άκουγόταν ή κραυγή: «*Ζήτω ή CNT! Ζήτω ή FAI!*». Αλλά μέχρι ποιο βαθμό, ή μπουρζουαζία, οι έμποροι, οι γραφειοκράτες, οι υπάλληλοι των τραπεζών και των έμπορικών οίκων και τό σύνολο των παρασιτικών και μισο-παρασιτικών τάξεων (ό αριθμός τους έφθανε τον αριθμό των εργατών) ύποστηρίζαν τη CNT-FAI; Σ' αυτό τό ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση.

Η ύποστήριξη τους ήταν έπιφανειακή. Πολλοί απ' αυτούς έπαινούσαν τη CNT-FAI για τά μεγάλα της κατορθώματα. Αυτό όμως δέν σημαίνει ότι αυτοί συμφωνούσαν με τις άρχές, τους στόχους και τις κοινωνικές αντίληψεις των αναρχικών οργανώ-

1. Από τό βιβλίο του Λεβάλ -*Όπτε Φράνκο, Όπτε Στάλιν*- σελ. 76-94.

σεων. Υπήρχε ένα αίσθημα ευγνωμοσύνης. Οι δημοκρατικοί όμως εξακολουθούσαν να είναι δημοκρατικοί, οι καταλανοί σεπαρατιστές, οι φιλελεύθεροι άστοι, οι σοσιαλιστές σοσιαλιστές και οι αντιφασίστες μοναρχικοί περίμεναν έναν βασιλιά.

Μία μερδεμένη κατάσταση που φαινόταν πιο πολύπλοκη απ' ό,τι ήταν στην πραγματικότητα. Στο τέλος του 1936 οι αναρχικοί απορροφημένοι με το επαναστατικό πρόβλημα, υπεραπλοποιούσαν και υποτιμούσαν το πολιτικό πρόβλημα. Η κοινωνική επανάσταση θα σάρωνε τις κατεστημένες εξουσίες και τους θεσμούς. Τα πολιτικά κόμματα έπρεπε να εξαφανιστούν. Οι παρασιτικές τάξεις, μην έχοντας την υποστήριξη του κράτους, θα κατέρρεαν. Και εκείνο που θα έμενε να γίνει ήταν η οργάνωση της νέας αναρχικής κοινωνίας.

Η αναγκαιότητα όμως του πολέμου ενάντια στο φασισμό ανέτρεφε έντελως αυτές τις προσδοκίες. Το κράτος εξακολουθούσε να υπάρχει: η κεντρική κυβέρνηση, η κυβέρνηση της Καταλωνίας και άλλη κυβέρνηση στις επαρχίες των Βάσκων. Όλες αυτές οι κυβερνήσεις είχαν τη δική τους άστυνομία και μερικές στρατιωτικές μονάδες. Οι δημοτικές αρχές, με τις δικές τους τοπικές άστυνομικές δυνάμεις και τη νόμιμη εξουσία τους, εξακολουθούσαν να υπάρχουν. Τα πολιτικά κόμματα είχαν ακόμη βαθείς ρίζες. Οι μεσαιές τάξεις ήταν ακόμη μια υπολογίσιμη δύναμη. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι ήταν λίγο-πολύ αντιφασίστες. Όλοι αυτοί αποτελούσαν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη απλή ομάδα, η CNT και το αναρχικό κίνημα ήταν η μεγαλύτερη δύναμη στην Ισπανία. Όλα αυτά όμως τα στοιχεία, παρμένα συνολικά, αποτελούσαν ασύγκριτα μεγαλύτερη δύναμη.

Ένα μεγάλο τμήμα του λαού δεν ενδιαφερόταν για την πολιτική, αλλά σαν προοδευτικοί και με φιλελεύθερη σκέψη υποστήριζαν την κυβέρνηση. Γι' αυτούς, η κυβέρνηση ήταν σύμβολο και έγγηση της ελευθερίας, η μόνη δύναμη που ήταν ικανή να σχηματίσει ένα ισχυρό μέτωπο ενάντια στο φασισμό. Οι αναρχικοί δεν μπορούσαν κατά συνέπεια, να παραμερίσουν τα πολιτικά κόμματα, τα όποια με την ίδια μ' αυτούς άποφασιστικότητα πολεμούσαν το φασισμό. Δεν μπορούσαν να κτυπήσουν την εξουσία της άστυνομίας, η όποια γι' αυτούς τους ανθρώ-

πους που αναφέραμε, ήταν τόσο αντιφασιστική όσο και η πολιτοφυλακή που πολεμούσε στο μέτωπο. Η γενική προσπάθεια κατευθυνόταν προς την ήττα του φασισμού... άν, οι αναρχικοί, στρεφόταν ενάντια στο κράτος θα προκαλούσαν όχι μόνον τον ανταγωνισμό των πολιτικών κομμάτων και άλλων οργανωμένων δυνάμεων αλλά και της μεγάλης πλειοψηφίας του λαού που θα τους κατηγορούσε σαν συνεργάτες του Φράνκο².

Οι αναρχικοί ήταν, κατά συνέπεια, υποχρεωμένοι να ανεχθούν τη μπουρζουαζία, τους μικρούς καπιταλιστές, τους εμπόρους, τους αντιδραστικούς γαιοκτήμονες και όλα τα άστικά κόμματα της Καταλωνίας, γιατί όλα αυτά τα στοιχεία ήταν αντίθετα στο φασισμό.

Άλλο σοβαρό πρόβλημα ήταν η έλλειψη έργουσαίων όπλων σ' ολόκληρη την Ανατολική Ισπανία (Καταλωνία, Λεβάντε, Αραγώνα, μισή Καστίλη και μέρος της Ανδαλουσίας). Δεν υπήρχε σίδηρος, κάρβουνο, πρώτες ύλες και μηχανήματα για κατασκευή τουφεκίων, πολυβόλων, τάνκς και κανονιών. Τα κυριότερα εργοστάσια όπλων βρισκόταν στις Άστουριες ή στην κατεχόμενη από τους φασίστες Ισπανία.

Ας υποθέσουμε ότι οι αναρχικοί κατόρθωναν να ανατρέψουν την κεντρική, την καταλανική και την κυβέρνηση των Βάσκων (πράγμα πολύ άπιθανο γιατί η Βασκική κυβέρνηση κυριαρχούνταν από καθολικούς και αντιαναρχικούς μοναρχικούς αντιφασίστες). Ας υποθέσουμε ότι οι αναρχικοί θα μπορούσαν να επιβάλουν, παρά τη θέληση της πλειοψηφίας, την αναρχική δικτατορία. Το αποτέλεσμα θα ήταν το κλείσιμο του μετώπου και ο αποκλεισμός από τη θάλασσα, τόσο από τους

2. Η μεγάλη πλειοψηφία του λαού της Δημοκρατικής Ισπανίας κυριαρχούνταν από τον φόβο της νίκης του Φράνκο και δεν μπορούσε να αντιληφθεί γιατί τα αντιφασιστικά πολιτικά και κοινωνικά κινήματα και ομάδες δεν σχημάτιζαν ένα ενωμένο μέτωπο. Ο λαός δεν είχε κλίση στις πολιτικο-φιλοσοφικές θεωρίες. Οι άνθρωποι απαιτούσαν από τη CNT και τη FAI, την είσοδό τους και τη συνεργασία τους με την κυβέρνηση, για να επιτευχθεί η ένότητα δράσης και ο συντονισμός που θεωρούσαν απαραίτητα. (Αυτή η παράγραφος έχει παρθεί από το διβλίο του Γκαστόν Λεβάλ - 'Αντιφασιστική Ισπανία', σελ. 360).

φασίστες όσο και από τις δημοκρατικές χώρες. Ο έφοδιασμός με όπλα θα σταματούσε άμεσα και οι αναρχικοί θα χαρακτηριζόταν υπεύθυνοι για τα καταστροφικά αποτελέσματα. Είναι φανερό, ότι ήταν πολύ δύσκολο, αν όχι εντελώς αδύνατο, να γίνει, κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, η κοινωνική επανάσταση.

Στην αρχή, για να αποφευχθούν οι ανταγωνισμοί με τα πολιτικά κόμματα, απαλλοτριώθηκε μόνο η ξένη ιδιοκτησία... οι αγροτικές κολλεκτίβες εγκαθιδρύθηκαν με επιτυχία στην αντιφασιστική Αραγώνα, μόνο και μόνο γιατί η αναρχική πολιτοφυλακή τις προστάτευσε από τα πολιτικά κόμματα. Ακόμη και τότε ο κίνδυνος δεν είχε εντελώς απομακρυνθεί και γι' αυτό παρουσιάστηκε ανάγκη να σχηματιστεί ένα είδος κυβέρνησης. «Τό Συμβούλιο της Αραγώνας», διευθυνόμενο από τους συντρόφους μας. Η Αραγώνα ήταν η μόνη περιοχή, όπου η επαναστατική κατάσταση ικανοποιούσε τις προσδοκίες των αναρχικών, που διατυπώθηκαν στη δεκαετία του 1870. Η Αραγώνα όμως ήταν ένα μικρό τμήμα της Ισπανίας. Στην υπόλοιπη Ισπανία υπήρχε ανάγκη συνεργασίας με τους αντιφασίστες έχθρους ενάντια στον πιο επικίνδυνο κοινό έχθρο.

Μετά την απόρριψη, από την κυβέρνηση Καμπαλέρο, της πρότασης της CNT για την ίδρυση μιας «ενωμένης επιτροπής άμυνας» που θα διεύθυνε τον πόλεμο και θα σχηματιζόταν, κατά πλειοψηφία από αντιπροσώπους των εργατικών συνδικάτων της UGT (σοσιαλιστές) και CNT (αναρχοσυνδικαλιστές) και κατά μειοψηφία από εκπροσώπους των πολιτικών κομμάτων, η CNT με τη σύμφωνη γνώμη της FAI αποφάσισε να ενισχύσει τη συνεργασία (με βάση τις ψεύτικες υποσχέσεις του Καμπαλέρο) και να μπει στην κυβέρνησή του. Με την ύπουλοποίηση και την κατάληψη επίσημων κυβερνητικών θέσεων, όρισμένοι αναρχικοί προσβλήθηκαν και υπέκυψαν στο μικρόδιο της εξουσίας.

Ευτυχώς, η δύναμη του Ισπανικού αναρχικού κινήματος δεν εξαρτήθηκε από τους άξιωματούχους του. Το Ισπανικό αναρχικό κίνημα διασώθηκε από τα μέλη του, από τις χιλιάδες και χιλιάδες απλούς αγωνιστές του. Σ' όλα, ή σχεδόν σ' όλα τα χωριά της Αραγώνας, της Λεβάντε και της Ανδαλουσίας, οι αγωνιστές της CNT αποδείχθηκαν πεπειραμένοι και ικανοί

αγωνιστές μέσα στα συνδικάτα τους ή στη διεύθυνση των υποθέσεων του χωριού. Η πρωτοβουλία και η καλή διαγωγή τους κέρδισε την απεριόριστη εμπιστοσύνη του λαού. Αυτοί οι σύντροφοι προσοθούν, από πολλά χρόνια πριν, την επανάσταση, φυλακίστηκαν, εξορίστηκαν, βασανίστηκαν... Τώρα, παρά τον πόλεμο και τό σμιπτάζ των πολιτικών, συνέχισαν να δουλεύουν για την επανάσταση και έκαμαν ότι καλύτερο μπορούσαν.

Άλλοι, μέλη του αντιφασιστικού μετώπου αντιπροσώπευαν τα συμφέροντα των ιδιοκτητών και των εργοδοτών και ποζάριζαν για αντιφασίστες. Από πρόθεση ή άβικανότητα αποδείχτηκαν ακατάλληλοι και πολύ κακοί συνέταιροι στον αντιφασιστικό αγώνα. Η βιομηχανία της Καταλωνίας, είχε παραλύσει, αλλά οι ιδιοκτήτες δεν ενδιαφέρθηκαν καθόλου για την αποκατάσταση της οικονομίας.

Αυτοί κατασκεύασαν στα μεταλλουργικά εργοστάσια το πρώτο τεθωρακισμένο όχημα. Η CNT αύξησε την παραγωγή και άρνήθηκε να δεχθεί τη μείωση των ωρών εργασίας, που πρότεινε η καταλανική κυβέρνηση. Σ' ένα σύστημα τόσο αποδιοργανωμένο από τον εμφύλιο πόλεμο, ο οποίος παρέλυε τη δραστηριότητα, αποπροσανατόλιζε το λαό και προκαλούσε τόσο πολύ χάος, δεν μπορούσε κανείς να περιμένει τέλεια αποτελέσματα. Βέβαια έγιναν και λάθη, αλλά ποιά επανάσταση δεν κάνει λάθη; Το γεγονός όμως είναι ότι μόνο η CNT ανέλαβε όλες τις ευθύνες για να αποκαταστήσει τις υπηρεσίες και να αυξήσει την παραγωγή και τις άλλες οικονομικές δραστηριότητες.

Όταν η CNT δεν μπορούσε να απαλλοτριώσει άμεσα μία εταιρεία άσκούσε έλεγχο πάνω στη συμπεριφορά του εργοδότη. Με τη θέλησή τους ή όχι, οι εργοδότες δεχόταν αυτήν την κατάσταση. Οι βιομηχανίες και οι άλλοι οργανισμοί που δεν είχαν απαλλοτριωθεί λειτουργούσαν κάτω από επίδωψη «επιτροπών έλέγχου». Αυτές ανάγκαζαν τους εργοδότες να κινούν τις βιομηχανίες τους και να πληρώνουν τού εργάτες. Όταν όμως ή έπιχειρήση χρεωκοπούσε, και αυτό γινόταν συχνά, τότε απαλλοτριωνόταν, και έμπαινε κάτω από τον πλήρη έλεγχο των εργατών.

Σ' άλλες περιπτώσεις η απαλλοτριώση γινόταν πιο γρήγορα. Με διάφορα προσήματα και κάτω από την παρακίνηση και καθοδήγηση των συντρόφων μας, οι εργάτες απαλλοτριώναν τις βιομηχανίες, πριν αυτές χρεωκοπήσουν. Τόσο δυνατό ήταν το κίνημα των απαλλοτριώσεων που η καταλανική κυβέρνηση (στην όποια είχαμε τότε τέσσερεις ύπουργούς) με το «*Διάταγμα Κολλεκτιβοποίησης*» του 1936 νομιμοποίησε τις απαλλοτριώσεις των εργοστασίων, γραφείων, αποθηκών και αποβαθρών με περισσότερους από 100 εργάτες, τα όποια είχαν εγκαταλειφθεί από φασίστες ή άλλους εργοδότες. Το διάταγμα νομιμοποιώντας ένα τετελεσμένο γεγονός, σταθεροποιούσε την κατάσταση.

Το διάταγμα είχε το καταστροφικό αποτέλεσμα να εμποδίζει τα συνδικάτα από το να έλεγκτουν τα κέρδη τους. Έθετε εμπόδια στην επανάσταση μέσα στη βιομηχανία. Η CNT αντιμετώπισε νέους περιορισμούς. Αναγκασμένη από τις περιστάσεις να μπει μέσα σε μία ίερη αντιφασιστική ένωση μαζί με τη μπουρζουαζία, έπρεπε να καταπνίγει τις επιθυμίες της και να ανέχεται τις εξοργιστικές δολοπλοκίες των μη-φίλων συνεργατών της.

Η ανάγκη να υπολογίζει τους ιδιοκτήτες, τους μικροαστούς και τα πολιτικά κόμματα οδήγησε σε μία παραξενή κατάσταση. Οι εργάτες, απαλλοτριώνοντας και ελέγχοντας τις διάφορες επιχειρήσεις, άρχισαν να βλέπουν τα εργοστάσια σαν ιδιωτική τους ιδιοκτησία. Άρχισαν να σκέφτονται και να ενεργούν όπως οι πρώην εργοδότες τους. Οι «*εργοστασιακές επιτροπές*» πήγαν τόσο μακριά, ώστε να θεωρούν δικές τους τις επιχειρήσεις και πολλές φορές να ανταγωνίζονται με παρόμοιες επιτροπές. Η κατάσταση πόλεμον συνέβαλε σε κάποιο βαθμό, σε αυτή την κατάσταση. (Αυτή η πρακτική γρήγορα σταμάτησε και ολοκλήρω το σύστημα αναδιοργανώθηκε ριζικά).

Σε πολλές περιπτώσεις τα συνδικάτα μας πέτυχαν να αναλάβουν τον έλεγχο, εφαρμόζοντας μία διπλή τακτική. Από τη μία μεριά η CNT συνεργαζόταν με μη προλεταριακές ομάδες για να κερδηθεί ο πόλεμος, αλλά από την άλλη, και με το επιχείρημα της αύξησης της πολεμικής παραγωγής, η CNT άσκούσε ντε-φάκτο έλεγχο πάνω σε πολλές άλλες βιομηχανίες.

Ο έλεγχος αυτός γινόταν διαρκώς και πιο αναγκαίος γιατί οι εργοδότες γινόταν διαρκώς και περισσότερο αδιάφοροι. Αντιμέτωποι με μία ημι-επανάσταση, οι εργοδότες προτιμούσαν τη νίκη του φασισμού. Ταυτόχρονα, οι σχέσεις μας με την UGT γινόταν διαρκώς και χειρότερες. Για παράδειγμα, το διάταγμα της δημοκρατικής κυβέρνησης για αναγκαστική συνδικαλιστικοποίηση, Όλοι οι μισθωτοί έπρεπε να μπειν στη CNT ή στην UGT. Όλοι οι αντεπαναστάτες έπρεσαν να μπειν στην UGT, επειδή αυτή ήταν ενάντια στην επανάσταση. Καταλανοί αγρότες μικρο-ιδιοκτήτες, κρατικοί γραφειοκράτες (ιπάλληλοι), δεσμοφύλακες, αστυνομικοί, μη απαλλοτριωμένοι μαγαζάτορες, επαγγελματίες και ρεφορμιστές ή συντηρητικοί χερσάκτες εργάτες, Όλα αυτά τα στοιχεία επηρεάστηκαν από την αυξανόμενη σταλινική προπαγάνδα³.

Οι σταλινικοί οργάνωσαν στην Καταλονία το PSUC (Καταλανικό Κόμμα Σοσιαλιστικής Ενότητας). Πολλοί εργάτες και άλλοι που δεν ήξεραν τις πραγματικές προθέσεις του μπήκαν σ' αυτό το κόμμα με καλή πίστη. Πολλοί απ' αυτούς αναγκάστηκαν να γραφούν στην UGT της Καταλονίας (την όποια οι σταλινικοί κατόρθωσαν να θέσουν υπό τον έλεγχό τους).

Πολλοί σοσιαλιστές που άσκούσαν ακόμη τον έλεγχο των συνδικατίων τους ήταν αδιόρθωτοι ρεφορμιστές, αντίθετοι προς τους επαναστατικούς σκοπούς και τα μέτρα της CNT. Πολλοί ηγέτες προτιμούσαν τη νίκη του Φράνκο από το θρίαμβο της μισοεπανάστασης. Πολλοί εργάτες μέλη της UGT συνέχιζαν, όπως πάντοτε, να συνεργάζονται μαζί μας. Πολλοί άλλοι θα το επιθυμούσαν, αλλά δεν είχαν το θάρρος να αντιμετώπισουν τους ηγέτες τους. Είχαν ακινητοποιηθεί από τους ηγέτες τους.

Αυτό έγινε σε όλους φανερό με το διάταγμα της «*συνδικαλιστικοποίησης της παραγωγής*», ειδικά στην ύφαντουργική βιομηχανία (ή πιο σημαντική σ' ολόκληρη την Ισπανία και στην Καταλονία όπου ήταν συγκεντρωμένη). Το διάταγμα ανέφερε ότι η κολλεκτιβοποίηση, η απαλλοτριώση και ο έλεγχος των επιχειρήσεων από τους εργάτες πρέπει να εγκρίνεται ομόφωνα

3. Αυτή η προπαγάνδα ήταν σχεδιασμένη έτσι, πού να ικανοποιεί τα αντεπαναστατικά τους αισθήματα.

από τα μέλη των συνδικάτων. Η ύφαντουργική διομηχανία ήταν εν μέρει, οργανωμένη από την UGT. Ένώ σε τέτοιες περιπτώσεις η UGT ψήφιζε υπέρ του συνδιασμένου έλεγχου UGT-CNT και υπέρ της κοινωνικοποίησης, στη γενική συνέλευση των μελών των συνδικάτων, που συγκλήθηκε για να αποφασιστεί η κοινωνικοποίηση της ύφαντουργικής διομηχανίας, οι εργάτες της UGT ψήφισαν εναντίον. Αυτή τη φορά, τα μέλη, κάτω από την πίεση των ηγετών, ψήφισαν ενάντια στην κοινωνικοποίηση. Παρ' όλον ότι πολλά μέλη εννοούσαν τη συνεργασία με τη CNT, ήταν πολύ εύκολοπιστοι και δεν μπορούσαν να ξεφύγουν από τη συνήθεια να υπακούουν στους ηγέτες τους. Το πρόβλημα γι' αυτή την προδοσία: «Οι καιροί δεν είναι κατάλληλοι για κοινωνικοποίηση», «μπορεί να προκαλέσει έλξη για προστασία των επενδύσεων των ξένων καπιταλιστών» και παρόμοιες δικαιολογίες. Στις διομηχανίες, όπου η έπιρροή της UGT, των σοσιαλιστών και των κομμουνιστών ήταν μικρή, η έγκριση των αναρχικών μέτρων ήταν πολύ πιο εύκολη...

Παρ' όλο ότι το κράτος αποδυναμώθηκε με τη φασιστική επίθεση της 19 Ιούλη (1936), δεν ήταν τόσο αδύναμο όσο ισχυρίζονται πολλοί. Όλος ο κρατικός μηχανισμός ήταν ακόμη ανέπαφος. Τα ύπουργεία και οι αξιωματοίχοι τους, η αστυνομία και όλα τα παρακλάδια της, ένας στρατός έστω και εξασθενημένος, και μία δηλητηριασμένη γραφειοκρατία, επέζησαν του πραξικοπήματος. Παρά την υπεραίσιοδοξία των επαναστατών, το κράτος εξακολουθούσε να αποτελεί ύπολογισμη δύναμη σε πολλές επαρχίες και πόλεις. Μόνο σε τρεις ή τέσσερις πόλεις (με πιο αξιόλογη τη Βαρκελώνη) κυριάρχησαν οι αναρχικοί και μόνο για τρεις ή τέσσερις εβδομάδες. Ακόμη και στη Βαρκελώνη, όπου η κατάσταση ήταν εξαιρετικά εύνοική, η ύποστήριξη του κοινού (έκτός από τα μέλη μας και τους συμπαθούντες) δεν προχωρούσε πιο πέρα από ένα άοριστο αίσημα εύγνωμοσύνης.

Στις τρεις άλλες επαρχιακές πρωτεύουσες της Καταλωνίας, Ταραγόνα, Γκερόνα και Λερίντα (παρ' όλον ότι οι δυνάμεις μας έλεγχαν τους δρόμους) δεν είχαμε πλήρη έλεγχο. Στην Καστελόν ντε λά Πλάνα, Βαλέντσια και Μούρσια, οι δημοκρατι-

κές άρχες, ύποστηριζόμενες από τη δημοτική αστυνομία και ένα τμήμα της πολιτοφυλακής καθώς και από στοιχεία της έθνικής κυβέρνησης της Βαλέντσια, άσκούσαν πλήρη Έλεγχο και δέχτηκαν τη συνεργασία των συντρόφων μας, γιατί δεν μπορούσαν να την άπορρίψουν⁴. Η ίδια κατάσταση έπικρατούσε στην Άλμακίτε, Άλμερία και σ' όλες τις ανατολικές και βορειοανατολικές περιοχές (Σάν Σεμπάστιαν, Μπιλμπάο και Σαταντέρ) και στις πόλεις των Άστουριών.

Είναι αβταπάτη να πιστεύουμε ότι οι αναρχικοί ήταν κύριοι της κατάστασης. Όταν μερικοί σύντροφοι έπιμένουν ακόμη ότι είχαμε πλήρη έλεγχο βασίζονται στην άτμόσφαιρα που επικρατούσε για λίγες εβδομάδες στη Βαρκελώνη και δυό ή τρεις μικρότερες πόλεις. Βέβαια, κάτω από πιο εθνικές περιπτώσεις, άσκούσαμε μεγάλη έπιρροή. Στους δρόμους που περιτολούσαμε, η κυκλοφορία ήταν κανονική. Η κόκκινη και μαύρη σημαία κυμάτιζε σε πολλά κτίρια, έγκαταστάσεις και δημόσιες πλατείες. Είχαμε καταλάβει τα έργοστάσια και τα γραφεία. Παρά την άνεπαρκή προετοιμασία και την άναγκαστική σνύπαρξη με μη-φιλικούς συμμάχους, κατορθώσαμε να διοικήσουμε και να συντονίσουμε οικονομικές και έμπορικές λειτουργίες και να έποφεληθούμε από τις συμβουλές πεπειραμένων παλιών διοικητικών, που συνεργαζόταν και μίηκαν στις έπιτροπές, οι όποιες διαχειριζόνταν τις έμπορικές μας έπιχειρήσεις.

Τά πολιτικά κόμματα, σαν ύποστηρικτές του κράτους, δεν μπορούσαν να άνεχθούν την τόσο τολμηρή παραβίαση των άγαπημένων τους άντιλήψεων και άρχων και έδλεπαν με άγανάκτηση εκείνο που σε μάς φαινόταν σαν μία άνεπαρκής και άτελής επανάσταση. Δεν μπορούσαν να άνεχθούν την άμφισδήτηση της έξουσίας τους και την περιφρόνηση των θεσμών της.

Τη στιγμή εκείνη όμως, οι έχθροι μας δεν μπορούσαν να έπιτεθούν στην CNT-FAI. Ήταν η ώρα της ίερής συμμαχίας και της συγκέντρωσης των δυνάμεων ενάντια στο φασισμό. Ούτε

4. Η Βαλέντσια έγινε έδρα της κεντρικής κυβέρνησης όταν αυτή έγκατέλειπε την Μαδρίτη.

εμείς, ούτε εκείνοι μπορούσαν να διακινδυνεύσουν έναν έμφύλιο πόλεμο ανάμεσα στους αντίφασιστες που θα ωφελούσε αποκλειστικά τον Φράνκο, ο οποίος καταδιώκοντας οποιαδήποτε αντιπολίτευση δεν έκανε καμιά διάκριση ανάμεσα σε δημοκρατικούς ή αναρχικούς «ήγέτες». Μιά επίθεση ενάντια στην επανάσταση αλαιτούσε χρόνο για την αναδιοργάνωση των ανταναστασιακών δυνάμεων. Έπρεπε να γίνει προσεκτικά και επιδέξια. Στο χρονικό διάστημα που είχαμε αμφιβολίες για το διάταγμα κολλεκτιβοποίησης, στην Καταλωνία γινόταν το πρώτο δήμα της εκστρατείας για τη συντριβή της επανάστασης. Το γεγονός της νομιμοποίησης των κολλεκτίβων (ένα τετελεσμένο γεγονός που δεν μπορούσε να αποτρέψει ή κυβερνήσει) ή διεκδίκηση από το κράτος του αποκλειστικού δικαιώματος να επιβάλλει την κολλεκτιβοποίηση με διάταγμα, είχε σαν αποτέλεσμα την αναπόφευκτη διεύρυνση και ενίσχυση των εξουσιών του, για τους δικούς του σκοτεινούς σκοπούς.

Όπως γίνεται συνήθως, η κυβέρνηση άρχισε με την αναδιοργάνωση και την αύξηση των δυνάμεων της αστυνομίας. Τέσσερις μήνες μετά την 19 Ιούλη, δημοτικοί φρουροί, πάνω σε αυτοκίνητα, περιπολούσαν στους δρόμους με το πρόσημα ότι θα βοηθούσαν τους συντρόφους μας της CNT-FAI, ενώ στην πραγματικότητα αφαιρούσαν απ' αυτούς βαθμιαία τον έλεγχο στους δρόμους. Ο ίδιος ο ύπουργός των εσωτερικών της κεντρικής κυβέρνησης της Βαλέντσιας (είχε εγκαταλείψει τη Μαδρίτη) ήρθε στη Βαρκελώνη με σκοπό να αποκαταστήσει τις εξουσίες της αστυνομίας και να αυξήσει τη δύναμή της. Ίσχυριζόταν ότι η αστυνομία θα ενίσχυε τις δυνάμεις του μετώπου, αλλά, στην πραγματικότητα οι αστυνομικοί παρέμεναν στα μετόπισθεν. Εκτός από την αστυνομία ενισχύθηκαν τα πάνοπλα και πειθαρχημένα στρατιωτικά σώματα των καραμπινιέρων. Η δύναμη αυτή, σε συνεργασία με άσυνειδητα άτομα και τά κόμματα, έδειχνε διαρκώς και μεγαλύτερη έχθρα προς τους αναρχικούς.

Το Γενάρη του 1937, ταξιδεύοντας για τη Γαλλία, είδα με κατάπληξη, το δρόμο από τη Βαρκελώνη στα σύνορα γεμάτο από μακριές ουρές ύγειονομικών και άλλων μικρών αυτοκινήτων που έγραφαν στα πλευρά τους «καραμπινιέροι»: όκτώ μήνες μετά την επανάσταση, ο αριθμός των καραμπινιέρων στην

Καταλωνία έφθασε τις 20.000 απόδειξη της διεφρονόμενης εξουσίας του κράτους.

Η εξουσία του κράτους στην Καταλωνία ήταν φυσικά μικρότερη απ' ότι στην κεντρική Ισπανία. Οι σύντροφοί μας πολεμούσαν άοπλοι στο μέτωπο της Αραγονίας, ενώ τα 20.000 όπλα και τουφέκια των καραμπινιέρων ήταν ύπεραρκητά για να συντριφουν και να διασπάσουν το φασιστικό μέτωπο. Ταυτόχρονα, η κεντρική κυβέρνηση ενίσχυε συνεχώς την εξουσία της, με διπλό σκοπό: τον πόλεμο ενάντια στον Φράνκο και ενάντια στην επανάσταση (ύπερισχυε ή δεύτερη άποστολή). Έχω πειστεί ότι αν στρεφόταν ενάντια στο Φράνκο ή μιά προσπάθεια που καταναλώθηκε για τη συντριβή της επανάστασης, ο θρίαμβος του τελευταίου θα ήταν αδένυτος⁵.

Πρέπει να τονίσουμε αυτό το συμπέρασμα: η προσπάθεια της κυβέρνησης να αποκαταστήσει τις εξουσίες του κράτους και των αυταρχικών θεσμών συμβάδιζε με την πίεση των ιδιοκτητηρίων τάξεων και των πολιτικών κομμάτων (ρεφορμιστικών και συντηρητικών) τά όποια σε καμιά περίπτωση δεν δεχόταν την οικονομική ισοότητα καθώς και εκείνων που για άλλους λόγους φοβόταν την επανάσταση.

Πολλά άτομα συνεργαζόταν μαζί μας, έστω και αν διαφωνούσαν με τις ιδέες μας. Έννοο, όχι μόνο χειρόνακτες εργάτες, αλλά και επαγγελματίες, διανοούμενους και μικρούς ιδιοκτήτες

5. Αναφέρουμε μερικά παραδείγματα από τον Γκερέν, για την προσπάθεια της κεντρικής κυβέρνησης να πνίξει την αντιεξουσιαστική επανάσταση:

«Η κεντρική κυβέρνηση κατέπειρε τις κολλεκτίβες. Με την έθνικοποίηση των μεταφορών μπορούσε να εφοδιάσει μερικές και να στερεί όλα τα εφόδια από άλλες... Έκανε εισαγωγή σταλίων για τον δημοκρατικό στρατό, αντί να στραφεί προς τις ύφαντοεργικές κολλεκτίβες της Καταλωνίας... Η δημοκρατική κεντρική κυβέρνηση αρνήσαν πιστώσεις στην Καταλανική αυτόδιαχείριση, τη στιγμή που ο ύπουργός των οικονομικών της Καταλωνίας, Φαμπρέγκας, προσέφερε ένα διακαταμμένο ποσό της των αποταμιευτικών τραπεζών, σαν έγγυηση. Τον Ιούνη του 1937, ο σταλινικός Κομοσέρρα έγινε ύπουργός οικονομικών στέργησε τα κολλεκτιβοποιημένα εργοστάσια από πρώτες ύλεις και εφοδίασε με τα παραπάνω τον ιδιωτικό τομέα...» (σελ. 131,132).

γής. Για παράδειγμα, όλοι οι γιατροί της Βαρκελώνης διαπίστωσαν ότι η CNT είναι η μοναδική οργάνωση που ενδιαφέρεται σοβαρά για τη δημιουργία νέων και βελτίωση των παλιών υπηρεσιών δημοσίας υγείας. Όλοι σχεδόν οι μη εκμεταλλευτές επαγγελματίες άρνήθηκαν να μπουν στην UGT, καταφύγιο όλων των συντηρητικών και εκείνων που λίγο-πολύ συμπάθουσαν το φασισμό. Υπήρχαν όμως και άλλοι, όχι μόνο οι παλιοί αντιαναρχικοί, αλλά εκείνοι που ισχυριζόταν ότι είναι «ριζοσπάστες» ουδέτεροι, αλλά όταν αντιμετώπιζαν καινούργια γεγονότα έγιναν άνοιχτά αντιεπαναστάτες.

Τά πολιτικά κόμματα, κάτω από την πίεση των προοδευτικών επαναστατικών αισθημάτων μεγάλου αριθμού μελών τους, τροποποίησαν, σε κάποιο βαθμό, την πολιτική τους. Άλλα έκαναν ότι μπορούσαν για να σώσουν το κράτος. Άλλοι συνεργαζόταν ή μπήκαν στο κομμουνιστικό κόμμα, για να εξασφαλίσουν όπλα και βοήθεια απ' τη Ρωσία. Αύτοί μπήκαν και στην αντιεπαναστατική UGT, με σκοπό να καταπολεμήσουν τη CNT.

Η Κυβέρνηση της Καταλωνίας (περιελάμβανε τέσσερις από τις πλέον βιομηχανικές επαρχίες της χώρας), παρά τις άσχές της, αναγκάστηκε να νομιμοποιήσει την κολλεκτιδοποιημένη βιομηχανία, ενεργούσε κάτω από την πίεση ενός τετελεσμένου γεγονότος, για το οποίο δεν είχε, εκείνη τη στιγμή, άλλη έναλλακτική λύση. Η κεντρική κυβέρνηση της Βαλέντοιας άρνήθηκε να ακολουθήσει το παράδειγμά της. Άρνήθηκε να κάνει υποχωρήσεις, γιατί είχε την πεποίθηση ότι η κυβέρνηση θα έκανε νόμιμη επέμβαση για την επιστροφή της κολλεκτιδοποιημένης ιδιοκτησίας στους παλιούς ιδιοκτήτες της. Η κυβέρνηση της Βαλέντοιας ήταν υποχρεωμένη να άνεχτεί εκείνη τη στιγμή, την κολλεκτιδοποίηση γιατί οι εργοδότες, θυμαστές του Φράνκο, δεν ήταν όλοι διατεθειμένοι να συνεργαστούν στον αντιφασιστικό πόλεμο, ενάντια στον Φράνκο.

Υπήρχε, επίσης, μια άλλη, μόνη κρατιστική δύναμη απέναντι στην επανάσταση: το κομμουνιστικό κόμμα. Στην αρχή της επανάστασης, η επιρροή του ήταν μηδαμινή. Αργότερα, οι κομμουνιστές είχαν πολλές συμπάθειες, σε μερικές πόλεις, στη ζώνη του πολέμου. Τα Ρωσικά όπλα κέρδισαν τη συμπάθεια

του λαού, ο οποίος είδε το στρατό του Φράνκο μπροστά από την Μαδρίτη. Οι κομμουνιστές εκμεταλλεύτηκαν επιδέξια αυτήν την κατάσταση. Διευθυνόμενοι έξυπνα από ένα διαλεχτό γενικό επιτελείο, από εμπειρους και άδιστακτους υποκιτές, δημιούργησαν μια ισχυρή πολιτική εξουσία, την οποία κανένα κόμμα δεν μπορούσε να ανταγωνιστεί. Διεύθυναν όλες τις στρατιωτικές επιχειρήσεις (πρός τιμή του, ο στρατηγός Μιάχα, ένας γενναίος αλλά ανίκανος αξιωματικός, άρνήθηκε να υποκύψει). Το γόητρο των διεθνών ταξιαρχιών, των οποίων τα μέλη θυσιάστηκαν χυδαία προ χάριν της κομματικής προπαγάνδας, αύξησε τη δημοτικότητά τους. Η επιδέξια τακτική τους πέτυχε...⁶

Ακόμη και το POUM (Εργατικό Κόμμα Μαρξιστικής Ένότητας), το οποίο οι σταλινικοί μισούσαν περισσότερο και από τους αναρχικούς, ήταν αντίθετο στα δημιουργικά επαναστατικά επιτεύγματά μας (στην Αραγόνα, διάβασα δημοσιεύματά τους ενάντια στις κολλεκτίδες) όχι για λόγους αρχών... αλλά με το επιχείρημα ότι δεν ήταν κατάλληλη ή στιγμή για κοινωνικοποίηση. Σχετικά με την αναγκαιότητα του κόμματος και του κράτους, το POUM δεν είχε βασικές διαφορές από τα άλλα εξουσιαστικά κόμματα. Το POUM δεν μπορούσε να αντιληφθεί πώς ήταν δυνατό να γίνει κοινωνικοποίηση χωρίς την αποκλειστική διεύθυνση του κράτους. Τα πολιτικά κόμματα και οι ομάδες (άστικά, προλεταριακά, δικτατορικά δημοκρατικά) παρά τις μεταξύ τους διαφορές και τις διαφορετικές ιδέες τους συμφωνούσαν όλοι σ' ένα πράγμα: την αναγκαιότητα του κράτους. Γι' αυτόν τον λόγο και μόνο ήταν αντίθετοι στην αντιεξουσιαστική κοινωνικοποίηση.

6. Η περιγραφή του αντιεπαναστατικού ρόλου και της προδοσίας του κομμουνιστικού κόμματος στη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου και η έκστρατεια τους για την καταστροφή των κολλεκτιδίων (ειδικά στην Αραγόνα) και του αναρχικού κινήματος είναι πολύ τεκμηριωμένα στους Άγγλους και δεν χρειάζεται να τα επαναλάβουμε. Ο Λεβάλ καταλήγει ότι οι κομμουνιστές έκαναν οτιδήποτε εξαρτόταν απ' αυτούς και χρησιμοποίησαν τις πιο άσχές πρακτικές για να προκαλέσουν την ιχθθα των στρατιωτικών και το πλεθυσμό ενάντια στους αναρχικούς και στις επαναστατικές τους καινοτομίες...»

Μερικοί ακόμη και από τους συντρόφους μας, συγχισμένοι από το μπέρδεμα της κατάστασης και από την άποτυχία των δημοκρατικών τους ιδεών, έχασαν την πίστη τους και μὴν έχοντας ἄλλη ἐναλλακτική λύση συνεργάστηκαν με τὴν κυβέρνηση. Ἀκόμη μιὰ φορά, ἡ ἱστορία ἀπέδειξε τὴν καταστροφική ἐπίδραση τῆς ἐξουσίας (εἰδικότερα τῆς ἐξουσίας τοῦ κράτους) πάνω στὸν χαρακτήρα τῶν ἀνθρώπων ποὺ τὴν ἐξασκοῦν. Πολλοὶ σύντροφοί μας, καταλαμβάνοντας ἐπίσημες θέσεις, ἔδωκαν τὰ προβλήματα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ κράτους καὶ ἀπέριπταν τὰ ἀντικρατιστικά ἢ χωρὶς κράτος ὀργανωτικά μέτρα. Πολλές φορές τὸ πνεῦμα τῆς κυβερνητικῆς συνεργασίας καὶ τῆς συναλλαγῆς ἀποδεικνυόταν ἰσχυρότερο ἀπὸ τὴν ἀνάγκη γιὰ κοινή, ἀμεση δράση, ὀδηγώντας τους νὰ ἐνθροῦν σὰν ἀντίπαλοι τῆς ἀντιεξουσιαστικῆς κοινωνικοποίησης. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Κόμπανυς⁷ ἀπέδειξε ὅτι ἡ κυβέρνηση δὲν μπορούσε νὰ ἀνεχθεῖ ἄλλο τὸ μοῖρασμα τῆς ἐξουσίας με ὅποιονδήποτε ἄλλον. Οἱ ἀναρχικοὶ ἔπρεπε νὰ ἀνατραποῦν καὶ ἡ σύγκρουση γινόταν ἀναπόφευκτη. Ἡ ἀποφασιστικὴ μάχη δόθηκε τὶς τραγικὲς μέρες τοῦ Μάη τοῦ 1937 καὶ κατέληξε στὸν ἀποκλεισμό μας ἀπὸ τὴν ἐξουσία. Τὸ πρόσημα: Ἡ Καταλανικὴ κυβέρνηση ἤθελε νὰ καταλάβει τὸ κεντρικὸ Τηλεφωνικὸ Κέντρο, τὸ ὁποῖο βρισκόταν στὰ χεῖρα τῶν συντρόφων μας ἀπὸ τὸν Ἰούλι τοῦ 1936. Ἡ σύγκρουση ὁμως θὰ ξέσπαγε, ἄσχετα με ποῖο πρόσημα. Παρ' ὅλον ὅτι οἱ σύντροφοί μας, δοηθούμενοι ἀπὸ τὸ ΡΟUM, ὕστερα ἀπὸ μάχες τριῶν ἡμερῶν διατηροῦσαν κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό τους τὰ τέσσερα πέμπτα τῆς Βαρκελώνης, ὁ ἀγῶνας μας σταμάτησε ὕστερα ἀπὸ τὴν βλακώδη ἐπέμβαση τῶν ἀναρχικῶν ὑπουργῶν Γκαρθία Ὀλίβεγ καὶ Φεντερέρκα Μοντσένι.

Εὐτυχῶς τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἦταν πολὺ ἰσχυρὸ. Εἶχε τὴν αἰ-

7. Προδίδοντας τοὺς ἀναρχικοὺς συμμάχους του, συνεργάτες στὴν Καταλανικὴ κυβέρνηση, ὁ Κόμπανυς δοῦθηκε τὴν ἀντεπαναστατικὴ σημασία. Κατὰ τὴν διάρκεια τῶν τραγικῶν ἡμερῶν τοῦ Μάη τοῦ 1937, ὁ Κόμπανυς δοῦθηκε καὶ ἐποκίνησε τὸ ξήλωμα τῆς CNT ἀπὸ τὸ ἀγροτὸ τῆς τῆ Βαρκελώνης, συνεργαζόμενος με τοὺς κομμουνιστὲς, τὴ μπουρζουαζία καὶ τὴ διευθυνόμενη ἀπὸ τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα UGT, γιὰ τὴν καταστροφή τῶν κολλεκτίβων στὴν Καταλωνία.

σθησι τῆς πραγματικότητας, ἐξαιρετικὴ ὀργανωτικὴ ἱκανότητα καὶ παρὰ τὰ σοβαρὰ ἐμπόδια, τὸ κίνημα συνέχισε τὴν πορεία του. Ἐνας ὁμιλητὴς μπορούσε νὰ πείσει μὰ ὀσμῆλεια νὰ δεχθεῖ συνεργασία με τὸ κράτος, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ σκέψη τοῦ πράγματος, τὰ μέλη τῆς CNT καὶ τῆς FAI ἐπιφοιτοῦσαν τὴν καταδίκη τοῦ κράτους καὶ συνέχισαν νὰ δουλεύουν γιὰ τὴν ἐπαναστάση. Αὐτοὶ οἱ ἀγωνιστὲς ἦταν σὲ θέση νὰ διευθύνουν μιὰ κολλεκτίβα, νὰ δουλεύουν στὴ γῆ, νὰ χρησιμοποιοῦν ἓνα σφυρί, νὰ καθοδηροῦν μιὰ τοπικὴ γυνικὴ συνέλευση ἢ ἓνα σινδικάτο, γνωρίζοντας πὺς λύνονται τὰ πρακτικὰ προβλήματα.

Τὸ Ἰσπανικὸ ἀντιεξουσιαστικὸ κίνημα στηριζόμενο σ' αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς συγκεκριμένης πρακτικῆς δραστηριότητας (εἰδικὰ οἱ ἀγωνιστὲς τῆς CNT με μεγάλη πείρα, ἀγῶνα καὶ γνώσεις), μπορούσε νὰ ἐπανασυγκροτήσει τὶς ἀντιεξουσιαστικὲς ὀργανώσεις, παρὰ τὴν αὐξάνουμένη δύναμη τοῦ κράτους καὶ τῶν κυβερνητικῶν πολιτικῶν κομμάτων. Ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ Κομορέρα, ὁ κομμουνιστὴς ὑπουργὸς τῶν οικονομικῶν τῆς Καταλωνίας, σαμπλοτάριζε τὴν δημοκρατικὴν κολλεκτισοποίηση... ἡ ἐπιφροή μας συνέχιζε νὰ μεγαλώνει. Καὶ τοῦτο, γιατί ὁ καπιταλιστικὸς μηχανισμὸς εἶχε σχεδὸν παραλύσει, τὸ κράτος ἀποδεικνυόταν ἀνίκανο νὰ διευθύνει τὴν παραγωγή καὶ τὰ σινδικάτα τῆς UGT δὲν εἶχαν θάρρος καὶ πρωτοβουλία.

II

**Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ**

V. ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Η κοινωνική επανάσταση στην Ιαπωνία αντιμετώπισε βασικά οικονομικά προβλήματα κάτω από συνθήκες άσυνήθιστα δύσκολες. Πώς θα γινόταν η παραγωγή και διανομή των αγαθών και η παροχή των δημοσίων υπηρεσιών; Τα προβλήματα αυτά αντιμετωπίστηκαν, στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, με αντιξονοσιαστικό κομμουνιστικό τρόπο, χωρίς το καπιταλιστικό σύστημα του κέρδους και χωρίς το ξονοσιαστικό γραφειοκρατικό σύστημα του κρατικο-καπιταλιστικού «σοσιαλισμού». ΟΙ Ιαπωνικές αντιξονοσιαστικές κολλεκτίβες έδωσαν πρακτικές εναλλακτικές λύσεις και για το «δημοκρατικό» και για το κρατικοκαπιταλιστικό σύστημα.

Σ' αυτό το κεφάλαιο, ο Σαντιγιάν αναφέρεται με παραδείγματα στην έλλειψη πηγών καθώς και στο οικονομικό σκεπτόταξ των ξονοσιαστών. Ο Λουγκουστίν Σούχι περιγράφει πως οι εργατικές κολλεκτίβες οργανώθηκαν σε όμοσπονδίες, για να συντονίσουν σωστά την αντιξονοσιαστική οικονομία. Η έπιλογή, στο τέλος του κεφαλαίου, ασχολείται με την ανάγκη για κάποιο μέσο ανταλλαγής, αποδεικνύοντας ότι η επαναστατική οικονομία πρέπει να επαναστατικοποιηθεί και τη μορφή της ανταλλαγής. Δίνει εξηγήσεις γιά τον τρόπο που οι εργατικές κολλεκτίβες έπεξεργάστηκαν καινούργιες και εύφυες μορφές ανταλλαγής, (τοπικό νόμισμα, αποδεικτικά εργασίας, τεκμήρια εργασίας, δελτία συμμετοχής), χωρίς κέρδος, τόκο ή ναίκι. Έτσι απομακρύνθηκαν από το μονοπόλιο του χρήματος και τὰ δάνεια του καπιταλιστικού τραπεζιτικού συστήματος, τó όποιο διαφωνίζει την έκμετάλλευση του λαού.

Δέν υπάρχουν αρκετές στατιστικές πληροφορίες πάνω στην άγροτική και βιομηχανική κοινωνικοποίηση αλλά τὰ παρακάτω στοιχεία δίνουν μιά γενική εικόνα γιά την έκταση της αντιξονοσιαστικής επανάστασης στην ύπαιθρο και τις πόλεις:

Ο Pierre Broué και ο Emile Témime αναφέρουν ότι στην Αραγώνα «κάτω από τον έλεγχο των αναρχικών, το κίνημα της κολλεκτιβοποίησης αγκάλωσε περισσότερο από τα τρία τέταρτα της γης, σχεδόν αποκλειστικά σε κοινότητες φίλικές προς τη CNT» (σελ. 159).

«Πάνω από τη μισή γη, στη ζώνη των δημοκρατικών είχε κολλεκτιβοποιηθεί» (Σούχι). Ο Λεβάλ μιλάει για «επαναστατική εμπειρία που αγκάλωσε άμεσα ή έμμεσα 7-8 εκατομμύρια ανθρώπους».

Ο Πειράτζ είναι πιο συγκεκριμένος στον αριθμό των καλλιεργημένων εκταρίων από τις κολλεκτίδες και κάνει μια αποκαλυπτική σύγκριση με τη γη «που διανεμήθηκε νόμιμα στα πέντε χρόνια της αγροτικής μεταρρύθμισης από την κυβέρνηση της Δημοκρατίας»: 876.327 εκτάρια ενώ μόνο μέσα σε «λίγες εβδομάδες η επανάσταση απαλλοτρίωσε 5.692.202 εκτάρια που καταλήφθηκαν άμεσα από τους χωρικούς...» («Οι Αναρχικοί στην Πολιτική Κρίση της Ισπανίας», Μπουένος Άιρες, 1964, σελ. 145).

Ο Φράνκ Μίντζ υπολογίζει 1265-1865 κολλεκτίδες «με 610.000-800.000 εργάτες. Μαζί με τις οικογένειές τους φθάνουν τα 3.200.000 ανθρώπους...» (σελ. 149).

Ο Λεβάλ αναφέρει 1700 αγροτικές κολλεκτίδες: 400 στην Αραγώνα (ό Σούχι τις υπολογίζει σε 510), 900 στη Λεβάντε, 300 στην Καστίλη, 30 στην Εστραμαδούρα, 40 στην Καταλωνία, άγνωστος αριθμός στην Ανδαλουσία. Για την κολλεκτιβοποιημένη βιομηχανία υπολογίζει: ολοκλήρη τη βιομηχανία και όλες τις μεταφορές στην Καταλωνία, το 70% ολοκλήρης της βιομηχανίας στη Λεβάντε, μέρος της βιομηχανίας στην Καστίλη. («Αντιξουσιαστική Ισπανία» σελ. 80.)

Οικονομική Δομή και Συντονισμός

‘Από τον ‘Αουγκουστίν Σούχι’¹

Δύο μεγάλα βιομηχανικά συστήματα, ο ιδιωτικός καπιταλισμός και ο κρατικός καπιταλισμός κυριαρχούν στην οικονομία της κοινωνίας. Η αντίληψη ότι η κρατική ιδιοκτησία ή ο κρατικός έλεγχος της παραγωγής είναι προτιμότερος από τον ιδιωτικό καπιταλισμό είναι ένα διαδεδομένο ψέμα... Αυτό βέβαια, δεν σημαίνει ότι ο καπιταλισμός είναι καλό οικονομικό σύστημα. Και χωρίς ακόμη τον ενδημικό οικονομικό ιμπεριαλισμό και τους ιμπεριαλιστικούς πολέμους, ο καπιταλισμός εξοκολουθεί να είναι κοινωνικός κίνδυνος. Ούτε το βασικό κακό της εκμετάλλευσης καταργείται αυτόματα από τον κρατικό καπιταλισμό.

Τό έναλλακτικό οικονομικό σύστημα είναι ο κολλεκτιβισμός, ένας σοσιαλισμός που εγκαθίσταται από τον ίδιο το λαό, χωρίς επέμβαση του κράτους. Σε ένα καταληκτικό βαθμό, αυτό το ιδανικό πραγματοποιήθηκε στην Ισπανία. Μέσα σε λίγα χρόνια, στη διάρκεια του έμφυλου πολέμου, οι Ισπανοί εργάτες και αγρότες εγκαθίδρυσαν εκείνο που μπορεί να ονομαστεί αντιξουσιαστικός συνδικαλιστικός σοσιαλισμός, ένα σύστημα χωρίς εκμετάλλευση και αδικίες. Σ’ αυτόν τον τύπο της αντιξουσιαστικής κολλεκτιβιστικής οικονομίας, η μισθωτή σκλαβιά αντικαθίσταται από την ίση και δίκαιη κατανομή των προϊόντων της εργασίας. Ο ιδιωτικός καπιταλισμός ή ο κρατικός καπιταλισμός αντικαθίστανται από το συμβούλιο των εργατών του εργοστασίου, την ένωση και τη βιομηχανική ένωση των ενώσεων, μέχρι την έθνική δημοσπονδία των βιομηχανικών ενώσεων.²

1. ‘Από το βιβλίο του «Νύχτα πάνω από την Ισπανία», σελ. 164-167.

2. Είναι βασικά ένα σύστημα ‘Εργατικό έλεγχο» σε όλα τα επίπεδα, με αυτόνομες μονάδες, μέσα στη δική τους σφαίρα. Η διατύπωση του Σαντιγιάν είναι πιο σαφής:

«Η δομή της νέας οικονομίας ήταν απλή: κάθε εργοστάσιο διευθυνόταν από τους δικούς του τεχνικούς και διοικητικούς εργάτες. Τα έρ-

Οι Ισπανοί συνδικαλιστές απέδειξαν ότι ένα τέτοιο σύστημα είναι πρακτικό. Ο αντιξουσιαστικός κολλεκτιβισμός διατηρεί και διευρύνει την ελευθερία, προκαλεί και ενθαρρύνει την πρωτοβουλία και εξομαλύνει τον δρόμο για την πρόοδο. Η συνδικαλιστική κολλεκτιβιστική οικονομία δεν προγραμματίζεται ούτε κυριαρχείται από το κράτος. Ο προγραμματισμός αποδίδεται στην ικανοποίηση του καταναλωτή. Ο συνδικαλιστικός κολλεκτιβισμός είναι για τον παραγωγό ό,τι είναι ο καταναλωτικός συνεταιρισμός για τον καταναλωτή.

Οι κολλεκτίβες του ισπανικού εμφυλίου πολέμου ήταν εργατικές οικονομικές ενώσεις, χωρίς ατομική ιδιοκτησία. Το γεγονός ότι τα κολλεκτιβιστικά εργοστάσια διεθνονόταν από τους ίδιους τους εργαζόμενους σ' αυτά, δεν σημαίνει ότι οι εγκαταστάσεις έγιναν ατομική τους ιδιοκτησία. Η κολλεκτίβα δεν είχε το δικαίωμα να πουλά ή να νοικιάζει ολόκληρο ή τμήμα του κολλεκτιβιστικού εργοστασίου ή εργοστηρίου. Η νόμιμη επίδραση άνηκε στη CNT στην «Εθνική Ομοσπονδία των Εργατικών Ένωσεων», αλλά ούτε και αυτή δεν είχε το δικαίωμα να ενεργεί όπως ήθελε. Όλα αποφαισιζόταν και έγκρινόταν από τους ίδιους τους εργάτες, στις συνδιασκέψεις και στα συνέδρια.

Το νέο καθεστώς ήταν εύκαμπτο. Το εργοστάσιο ή η εγκατάσταση διεθνονόταν από τους εργάτες, αλλά δεν έμοιαζε με τα «γαλανστήρια» του Φουρέ ή τα «έθνικα εργοστήρια» του Λουί Μπλάν. Οι κολλεκτίβες ήταν προσπάθεια οργάνωσης της εργασίας, με βάση την αλληλεγγύη και την αμοιβαία οφέλη: η οργάνωση της οικονομίας με την οργάνωση του αμοιβαίου δανει-

γιστάσια της ίδιας βιομηχανίας και της ίδιας τοπικής οργανώνονται σε τοπική ομοσπονδία. Όλες οι τοπικές ομοσπονδίες οργανώνονται σε τοπικά οικονομικά συμβούλια, όπου αντιπροσωπεύονται όλα τα κέντρα παραγωγής και υπηρεσιών: συνεταιρισμός, ανταλλαγή, βιομηχανία και ύφια κεντάρα, μεταφορές, κτλ. Οι τοπικές ομοσπονδίες κάθε βιομηχανίας και τα τοπικά οικονομικά συμβούλια κατά περιοχές και στην κλίμακα ολόκληρου του έθνους σε παράλληλες εθνικές ομοσπονδίες βιομηχανίας και εθνικές οικονομικές ομοσπονδίες...» («Γιατί χάσαμε τον πόλεμο», Μπουένος Άϊρες, 1940, σελ. 82)

σμού, χωρίς τόκο, κατά τρόπο παρόμοιο με τις τράπεζες αμοιβαίου δανεισμού του Προγνόν. Η συνδικαλιστική κολλεκτιβιστική οικονομία δεν έμοιαζε με το σύστημα της «ελευθέρης επιχείρησης». Δεν υπάρχει καμιά σχέση ανάμεσα στην οικονομία που στηρίζεται στον εργατικό έλεγχο, στην αμοιβαία οφέλη και στην αετιοδιέθυνση και στην καπιταλιστική οικονομία με την ατεριόριστη εκμετάλληση και τον αποτυπικό αυταρισμό.

Η συνδικαλιστική οικονομική δομή εγκαθιδρύθηκε σταθερά μέσα σε λίγα χρόνια. Τα εργοστάσια διεθνονόταν από τους ίδιους τους εργάτες, με διεθνοντές εκλεγμένους απ' αυτούς. Προβλήματα που ξεπερνούσαν την δικαιοδοσία του απλού εργοστασίου αντιμετώπιζόταν από το «Τοπικό Οικονομικό Συμβούλιο...». Στις 28 Απριλίου 1937, ένα χρόνο μετά την έναρξη της κολλεκτιβιστικής, έγινε στη Βαρκελώνη οικονομικό συνέδριο των κολλεκτιβίων της Καταλονίας. Λίγο αργότερα, συγκλήθηκε στη Βαλέντσια εθνικό οικονομικό συνέδριο από τις αστικές και αγροτικές κολλεκτίβες και από την κοινωνικοποιημένη διομηχανία. Ο τρόπος, με τον οποίο αντιμετώπισε τα προβλήματα το συνέδριο της Βαρκελώνης, απεικονίζει το χαρακτηρισμό της νέας οικονομικής δομής. Διάφορα παραδείγματα:

1) Τα κολλεκτιβιστικά εργοστάσια ύποδημάτων έχουν ανάγκη από πίστωση 2.000.000 πεσέτων. Πάντοτε πλήρωναν τους εργάτες τους με ολόκληρο το ημερομίσθιο, αλλά αναγκάστηκαν, από την έλλειψη δέματος να μειώσουν το χρόνο εργασίας. Παρ' όλα αυτά πλήρωναν 500 εργάτες με ολόκληρο ημερομίσθιο, χωρίς μείωση για τον χαμένο χρόνο. Το οικονομικό συμβούλιο συζήτησε την περίπτωση της διομηχανίας ύποδημάτων. Αναφέρθηκε στο ότι δεν υπάρχει περίσσειμα παπουτσιών. Η χορήγηση του δανείου θα καταστήσει δυνατή την αγορά δέματος και τον εκανυχρονισμό αριθμού παλιών εργοστασίων, με αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους και των τιμών και την αύξηση της κατανάλωσης. Η αναδιοργάνωση και η αποκατάσταση αυτής της διομηχανίας θα οφέλησει και άλλες διομηχανίες, σε περίπτωση ανάγκης. Το δάνειο εγκρίθηκε.

2) Δεν υπάρχουν εργοστάσια αλωνισμών στην Καταλονία. Το εργοστάσιο αλωνισμών στην Χουέσκα βρίσκεται σε φασί-

στικά χέρια. Το αλουμίνιο είναι απαραίτητο για την διεξαγωγή του πολέμου. Το οικονομικό συμβούλιο, με τη βοήθεια χημικών, μηχανικών και τεχνικών απομάσησε την άνεργη εργοστασίων αλουμίνιου. Υπήρχαν διαθέσιμα αποθέματα διοξίτη, άνθρακα, ηλεκτρικής ενέργειας και υδροηλεκτρικής ενέργειας. Το οικονομικό συμβούλιο προγραμμάτισε την χρηματοδότηση των εγκαταστάσεων. Η χρηματοδότηση θά γινόταν από τις κολλεκτιβοποιημένες επιχειρήσεις, τις κοινωνικοποιημένες βιομηχανίες και από τα συνδικάτα. Η έκδοση μετοχών και όμολογιών δέν συνίσταται, γιατί αυτό θά οδηγούσε στην επαναφορά του καπιταλισμού. Ο καπιταλισμός, διωγμένος από τη πόρτα, θά προσπαθούσε νά ξαναγυρίσει από τό παράθυρο...

3) Το οικονομικό συμβούλιο της Βαρκελώνης, για νά μειώσει την ανεργία στις πόλεις επεξεργάστηκε ένα σχέδιο, με τη συνεργασία της ένωσης των εργατών γης, για την αύξηση της καλλιεργούμενης γης (άρδευση, λιπάσματα, καινούργιες εγκαταστάσεις κ.τ.λ.). Έτσι θά μειωνόταν η ανεργία στις πόλεις και θά εκσυγχρονιζόταν η γεωργία. Ο Ρωσικός κρατικός καπιταλισμός έβλεπε αυτά τά προβλήματα με καταναγκαστική εργασία, στέλνοντας πολλούς εργάτες (τουλάχιστον 2.000.000) σέ στρατόπεδα συγκέντρωσης. Οί αντιξοονομιστές έδωλεπαν αυτά τά μέτρα με περιφρόνηση. Οί Ισπανικές αντιξοονομιστικές κολλεκτίβες απέδειξαν ότι η καταναγκαστική εργασία είναι αντιπαραγωγική και άχρηστη. Ο άνεργος εργάτης δέν πρέπει νά αναγκαστεί νά εργαστεί στην ύπαιθρο. Αντίθετα, γίνεται δεκτός υπό ίσους όρους, σάν αδελφός εργάτης, στην κοινή συνεργατική επιχείρηση, μοιραζόμενος και τά φορτία και τις αποζημιώσεις με τούς συντρόφους του.

4) Πώς θά χρηματοδοτούνταν τόσο μεγάλα και περίπλοκα έργα και πώς θά συντονίζονταν; Οί εργάτες βοηθούσαν ο ένας τόν άλλον. Οί απομονωμένες επιχειρήσεις ήταν οικονομικοί νάνοι. Όλα όμως τά κολλεκτιβοποιημένα εργοστάσια και οί εγκαταστάσεις, συνεργαζόμενες και συνεισφέροντας σέ κοινό ταμείο ήταν γίγαντες. Τά κεφάλαια όλων των κολλεκτιβοποιημένων εγκαταστάσεων, των κοινωνικοποιημένων εργοστασίων και των ένώσεων βρισκόταν στην «Κεντρική Τράπεζα Έργασίας» της Βαρκελώνης, και στα τμήματά της σ' ολόκληρη τή

χώρα. Η τράπεζα διοχέτευε κεφάλαια από τις πιο αποδοτικές κολλεκτίβες στις λιγότερο αποδοτικές, υπό μορφή πιστώσεων. Οί συναλλαγές με μετρητά μειώθηκαν στο ελάχιστο. Η τράπεζα ίσσοσκέλιζε τούς λογαριασμούς ανάμεσα στις κολλεκτίβες και κανόνιζε τις πιστώσεις, όχι με μετρητά, αλλά με ανταλλαγή προϊόντων και υπηρεσιών.

Η Τράπεζα Έργασίας ρύθμιζε τις ανταλλαγές με τό εξωτερικό, εισαγωγές και αγορά πρώτων υλών και άλλων προϊόντων. Στις έσωτερικές ανταλλαγές, η πληρωμή γινόταν (όπου ήταν δυνατό) με αγαθά και όχι με μετρητά. Όλες οί τραπεζιτικές εργασίες ρυθμιζόταν από τά συνέδρια των συνδικάτων. Τέλος, η Τράπεζα Έργασίας δέν ήταν καπιταλιστική τράπεζα με στόχο τό κέρδος. Χρησίμευε σάν συντονιστής και η επίδραση ήταν 1% για την κάλυψη των εξόδων της.

Σημείωση Πάνω στα Δύσκολα Προβλήματα³ της Άνοιχοδόμησης

Άπό τόν Ντιέγκο Άμπάντ Ντέ Σαντιγιάν

Είναι δύσκολο νά φανταστεί κανείς τά πολύπλοκα προβλήματα που δημιούργησε η θύελλα του πολέμου και της επανάστασης: κατάρρευση των παλιών σχέσεων και δημιουργία νέων μορφών κοινωνικής ζωής. Και όλα αυτά τή στιγμή της διεξαγωγής του αντιφασιστικού πολέμου, με 30.000 ανθρώπους μας στό μέτωπο της Αραγόνας, χωρίς νά υπολογίζονται οί βοηθητικές δυνάμεις. Για τόν εφοδιασμό ενός στρατού 30.000 ανδρών, χρειάζεται η εργασία 200.000 βιομηχανικών και αγροτικών εργατών. Όλα αυτά έπρεπε νά γίνουν κάτω από φοδερή έλλειψη πηγών και κάτω από τις χειρότερες συνθήκες.

Αν τό σιδηροδρομικό δίκτυο δέν λειτουργούσε κανονικά, από τήν πρώτη μέρα της νίκης μας πάνω στους φασίστες, αυτό δέν όφειλόταν στην έλλειψη ικανότητας της νέας εργατικής

3. Άπό τό βιβλίο του, «Γατί Χάσαμε Τόν Πόλεμο», σελ. 81

διεύθυνσης, αλλά στην έλλειψη άνθρακα και στην προτεραιότητα των πολεμικών μεταφορών. Από την πρώτη στιγμή, ύποφεραμε από φοβερή έλλειψη των απαραίτητων πρώτων υλών, σε μία περιοχή φτωχή σε όρυκτα, νήματα ύφαντουργίας και κάρβουνο. Η Βαρκελώνη κατανάλωνε κανονικά 56.000 τόννους κάρβουνο την ημέρα. Η παραγωγή των φτωχών άνθρακωρειών της περιοχής και μάλιστα με φοβερές προσπάθειες, ήταν 300 τόννοι την ημέρα. Σε λίγους μήνες κατορθώσαμε να αυξήσουμε την παραγωγή σε 1000 τόννους. Παρά τις προσπάθειές μας, η έλλειψη κάρβουνο ήταν μία διαρκής τραγωδία, ειδικότερα για τη βιομηχανία μετάλλου (χυτήρια, κ.τ.λ.) Οι Άστούριες μπορούσαν να μάζεψουν⁴ αλλά ο Αμάντορ Φερνάντεζ προτιμούσε να στέλνει το κάρβουνο αλλού ή να το αφήνει άχρησιμοποίητο. Και μάλιστα, παρά την πρότασή μας για ανταλλαγή με προϊόντα, που τόσο μεγάλη ανάγκη είχαν οι Άστούριες (σε ύφασματα, κ.τ.λ.)

Χρήμα και Άνταλλαγές

Άπό τον Σάμ Ντόλγκοφ

Ένα από τα πιο ένοχλητικά προβλήματα της Ίσπανικής Επανάστασης, όπως και κάθε επανάστασης, είναι το πρόβλημα της ανταλλαγής. Η «κατάργηση του χρήματος» προκαλεί πολλές αντιγνομίες. Το πρόβλημα έχει μεγάλες επιπτώσεις στην επανάσταση, ειδικότερα στις αγροτικές κολλεκτίβες. Οι απόψεις του συνδικάτου των ύφαντουργών της CNT (ή βιομηχανία κολλεκτιβοποιήθηκε λίγους μήνες μετά τη 19η του Ιούλη) είναι πολύ ενδιαφέρουσες:

«Σ' ένα θιώσιμο κοινωνικό καθεστώς, το χρήμα σαν ένα σύμβολο για τη διευκόλυνση των ανταλλαγών των αγαθών και των υπηρεσιών θα πρέπει να προσαρμοστεί στην επαναστατική οικονομία, διατηρώντας όλα τον τα αγαθά πλεονεκτήματα (το

4. Ο Σαντιγιάν αναφέρεται στην περίοδο πριφ από την κατάληψη της περιοχής από το φασίστες.

προϊόν της οικονομικής εμπειρίας γενιών). Πρέπει να χρησιμοποιείται αποκλειστικά σαν το πιο αποτελεσματικό μέσο στις ανταλλαγές, που έχει μέχρι τώρα φανερηθεί».⁵

Κάποια μορφή χρήματος, ένα ομοιόμορφο μέτρο για την ανταλλαγή της τεράστιας ποικιλίας διαφορετικών αγαθών και υπηρεσιών, είναι απαραίτητη σε μία περίπλοκα οργανωμένη κοινωνία. Έτσι το «χρήμα» είναι ένα μέτρο για τον υπολογισμό της αξίας των αγαθών και των υπηρεσιών, όπως ακριβώς το μετρικό σύστημα για τη μέτρηση των αποστάσεων ή των διαστάσεων και του βάρους των αντικειμένων. Όπως ακριβώς το μετρικό σύστημα αντικαθιστά άλλα συστήματα μετρήσεων, έτσι μπορεί να μεταβληθεί και το νομισματικό σύστημα. Ποσοστό 99% των ανταλλαγών στον κόσμο, δεν γίνεται με μετρητά αλλά με γραμμάτια, έπιταγές πιστωτικές κάρτες, έμπορικές σφραγίδες κ.τ.λ. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το χρήμα έχει καταργηθεί. Απλώς σημαίνει ότι ένα σύμβολο ανταλλαγής αντικαταστάθηκε μ' ένα άλλο.

Σχετικά με την Ίσπανική επανάσταση, η σύγχυση οφείλεται σε μία παράληψη: «η κατάργηση του χρήματος» αφορά το επίσημο έθνικό νόμισμα της Ίσπανίας και όχι το τοπικό νόμισμα που εκδόθηκε από τις κολλεκτίβες. Μόνο η τοπική χρήση του έθνικου νομίσματος απαγορεύτηκε και συχνά περιορίστηκε σε διάφορους βαθμούς (η αξία των προϊόντων, και οι λογαριασμοί έκφραζόταν ακόμη με δάση την πεισσία). Είναι πιο σωστό να πούμε ότι οι αντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες, σε κάθε τοποθεσία (για να εξασφαλίσουν δίκαιη και ίση κατανομή αγαθών και υπηρεσιών και να έμποδίσουν την αποταμίευση και την κερδοσκοπία) έπεξεργάστηκαν δικά τους συστήματα ανταλλαγής. Εκδόθηκε τοπικό νόμισμα υπό μορφή αποδείξεων, μαρ-

5. Συμπερασματικά, αυτή η άποψη συμφωνεί με τη δήλωση του Μολατέστα ότι κατά την κατάργηση του κράτους και του καπιταλισμού, με τον έλεγχο της ύλικής αφθονίας και μέχρι την όλική πραγματοποίηση της αναρχικής κοινωνίας, το χρήμα αναγκαστικά θα παραμείνει «το μόνο μέσο που έχει φανερηθεί από την ανθρώπινη εφευρέση για την αυτόματη ρέθμιση της παραγωγής και της διανομής» («Ζωή και Ίδέες», σελ. 101.).

κόν, διβλιάρων, μερίδων, πιστοποιητικών, κουλονιών, κ.τ.λ.,
τά όποια δέν είχαν καμιά ίσχύ έξω από τήν κολλεκτίδα.

Έκτός από τή χαλαρή χρήση του όρου «*χρήμα*» ό Μπάρνετ
Μπολότεν δίνει μιá πολύ καλή γενική εικόνα του συστήματος
άνταλλαγής, στις τυπικές άντιεξουσιαστικές κοινότητες:

«*Στις άντιεξουσιαστικές κοινότητες που είχε καταργηθεί τό
χρήμα, τά μεροκάματα πληρωνόταν με κουπόνια, ανάλογα με
τόν αριθμό των ατόμων τής οικογένειας. Τά τοπικά προϊόντα,
άν υπήρχαν σε μεγάλες ποσότητες, όπως ψωμί, κρασί και λάδι,
διανεμόταν δωρεάν, ένώ τά άλλα άγοραζόταν με κουπόνια από
τήν κοινοτική αποθήκη. Τά πλεονάζοντα αγαθά άνταλλασσό-
ταν στις άναρχικές κομποπόλεις και χωριά· τό χρήμα (τό νόμιμο
έθνικό νόμισμα) χρησιμοποιούταν σε σχέση με τίς κοινότητες
που δέν είχαν άκόμη προσαρμοστεί στο νέο σύστημα» (σελ.
61,62).*

Μερικές κολλεκτίδες είχαν πράγματι καταργήσει τό χρήμα.
Δέν είχαν σύστημα άνταλλαγής, ούτε καν κουπόνια. Για παρά-
δειγμα, όταν ένας κάτοικος τής Μαγκνταλένα ντέ Πούλβις ρω-
τήθηκε «*πως οργανωθήκατε χωρίς χρήμα; Χρησιμοποιείτε δι-
βλιάρια με κουπόνια ή κάνετε άνταλλαγή προϊόντων ή τίποτε
άλλο;*» απάντησε, «*Τίποτε. Όλοι δουλεύουν και όλοι έχουν τό
δικαίωμα να πάρουν ό,τιδήποτε τους χρειάζεται δωρεάν.
Άλλως πηγαίνεις στο μαγαζί, όπου υπάρχουν όλες οι
άναγκαίες προμήθειες. Όλα διανέμονται δωρεάν και μόνο ση-
μειώνεται τί παίρνει ό καθένας*».

Όλες όμως οι προσπάθειες για τήν κατάργηση του χρήματος
δέν είχαν γενικά έπιτυχία. Ό Πείράτς γράφει ότι:

«*Κάτω από τή συνεχή πίεση των πολιτικο-στρατιωτικών πε-
ριστάσεων, οι πρώτες προσπάθειες για τήν κατάργηση του χρή-
ματος και τής μισθωτής εργασίας έπρεπε να εγκαταλειφθούν
και να αντικατασταθούν με τό οικογενειακό μεροκάματο» («*Οί
Άναρχικοί στη Πολιτική Κρίση τής Ίσπανίας*», σελ. 131).*

Στις Ίσπανικές κολλεκτίδες υιοθετήθηκε κάποιο είδος «*οί-
κογενειακού ήμερομίσθιου*». Τό ήμερομίσθιο αυτό έξαρτιόταν
από τόν αριθμό των μελών τής οικογενείας. Στηριζόταν πε-
ρισσότερο στις άνάγκες των μελών τής και λιγότερο στην παρε-
χόμενη από τά μέλη τής εργασία. Τό άκριβές οικογενειακό ήμε-

ρομίσθιο έξαρτιόταν από πολλούς συντελεστές (όπως ή σχετική
άρθρονα ή έλλειψη των άπαραίτητων για μιá κολλεκτίδα ή πε-
ριοχή). Έτσι παρουσιάστηκε μεγάλη ποικιλία «*νομισματικών*»
πειραμάτων. Ό Λεβάλ αναφέρει ότι:

«*Στις περιοχές τής Καστίλλης, τής Καταλωνίας ή τής Λεβάν-
τε, όπου τό δημοκρατικό κράτος ήταν πιο ίσχυρό, ή «*πεσέτα*»,
έπίσημο νόμισμα στηριγμένο στο χρυσάφι, διατηρήθηκε. Αν
και υποχρεωμένες να χρησιμοποιούν τήν «*πεσέτα*» σαν μέτρο
τής αξίας και μονάδα τής διανομής, οι άντιεξουσιαστικές κολ-
λεκτίδες υιοθέτησαν τό οικογενειακό ήμερομίσθιο... Όπου τό
κράτος ήταν πιο αδύναμο, κάθε χωριό άντιμετώπιζε τήν άνταλ-
λαγή με δικό του τρόπο. Σ' αυτά τά μέρη, περισσότερο απ' όλα
στην Άραγώνα, οι τοπικές κολλεκτίδες εξέδωσαν μέχρι 250 ή
και 300 είδη τοπικού χρήματος, άποδείξεις, κουπόνια, διβλιάρια,
μερίδες, μεταλλικά νομίσματα, κάρτες, κτλ.» («*Άντιεξου-
σιαστική Ίσπανία*», σελ. 203, 208).*

Αυτή ή χαοτική κατάσταση δέν μπορούσε να γίνει άνεκτική
για πολύν καιρό. Τό «*Συνέδριο των Άγροτικών Κολλεκτιδών
τής Όμοσπονδίας τής Άραγώνας*», για παράδειγμα, ένέκρινε
όμόφωνα τήν αντικατάσταση των τοπικών νομισμάτων με ένα
κανονικό διβλιάριο μερίδων για όλες τίς κολλεκτίδες τής Άρα-
γώνας, αφήνοντας σε κάθε κολλεκτίδα τόν καθορισμό τής πο-
σότητας των αγαθών που θά χορηγούνταν σε κάθε οικογένεια ή
σε μόνοακά άτομα.

«*Τό οικογενειακό διβλιάριο μερίδων, με ήμερομηνία 23
Άπριλή 1937 (όταν εφαρμόστηκε τό νέο σύστημα) μέχρι 31 Δε-
κέμβρη 1937, ήταν διαιρεμένο σε εβδομαδιαίες στήλες, με 21 εί-
δη και με τήν παρακάτω σειρά: ψωμί, κρασί, λάδι, ρύζι, μπιζέ-
λια, χλωρά φασόλια, άλεύρι, λουκάνικα και καπνιστά λουκάνικα,
λαρδί, ζάχαρη, πουτίγκα, διατηρημένα φρούτα, διατηρημέ-
νες ντομάτες, πατάτες, γάλα, φακές, έλιες, σοκολάτα, παπού-
τσι, οικιακά είδη, είδη κικκαλερίας, ψιλικά...» (Γκαστόν Λε-
βάλ «*Άντιεξουσιαστική Ίσπανία*», σελ. 210).*

Τό όμοιόμορφο διβλιάριο μερίδων ήταν προσπάθεια να έξο-
μαλυνθεί μιá χαοτική κατάσταση. Άλλο πρόβλημα ήταν ή διε-

6. Βλέπε στον Μίνιτζ, σελ 36-37.

ξαγωγή των πολύπλοκων συναλλαγών της οικονομίας, χωρίς παλινδρόμηση στις παλιές κρατιστικές και καπιταλιστικές μεθόδους. Ο Γκαστόν Λεβάλ αναφέρει την απόφαση της «'Αγροτικής Ομοσπονδίας της Λεβάντε»:

«... να ιδρυθεί δική μας τράπεζα... για τη μετακίνηση ειδών ανάμεσα στις κολλεκτίδες των χωριών μας και για να εμπορευτείται με άλλες κοινοπόλεις... αντί να βοηθάμε την κεντρική να αφαιρεί το έδαφος κάτω από τα πόδια μας». («Ούτε Φράγκο, ούτε Στάλιν», σελ. 310).

Και ο Μίντζ σημειώνει ότι:

Οι άναρχοί εγκατέλειψαν την ιδέα υποκατάστασης του εθνικού νομίσματος. Οι αγροτικές κολλεκτίδες αποφάσισαν να καταργήσουν το χρήμα και να εισάγουν άλλα ουστήματα ανταλλαγής... Γρήγορα παρουσιάστηκαν δυσκολίες με το τοπικό νόμισμα και την έλλειψη ενιαίου νομίσματος. Πολύ γρήγορα οι κολλεκτιβιστές της Αραγώνας είδαν τα πλεονεκτήματα ενός ενδούς εθνικής τράπεζας» (σελ. 168)⁷.

Ο Ντιέγκο Αμπάντ ντε Σαντιγιάν (Υπουργός της Οικονομίας στην Καταλανική Κυβέρνηση 1936) διατύπωσε μία άποψη γι' αυτό το πρόβλημα. Σκιαγραφώντας τις αντιλήψεις του για τη μελλοντική νέα επαναστατική οικονομία, εισηγείται όπως οι συναλλαγές στο εσωτερικό και το εξωτερικό διεξάγονται από ομοσπονδίες των συντονιστικών «Συμβουλίων Πίστωσης και Ανταλλαγών», ένα είδος οίκων ανταλλαγής, του οποίου το «προσωπικό θα εκλέγεται από τους επάρχοντες τραπεζιτικούς οργανισμούς».

«'Η πίστωση θα είναι μία κοινωνική λειτουργία και όχι μία ιδιωτική κερδοσκοπία ή τοκογλυφία... 'Η πίστωση θα βασίζεται στις οικονομικές δυνατότητες της κοινωνίας και όχι στον τόκο ή στο κέρδος... Θα είναι ίσως αναγκαίο, ή δημιουργία ενός συμβόλου (νομίσματος) ανταλλαγής, για τις ανάγκες της κυκλοφορίας και ανταλλαγής τών προϊόντων, τó σύμβολο αυτό

7. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι δεν πρόκειται για καπιταλιστικές τράπεζες, δηλαδή δάνεια σε καρχαρίες, συσσώρευση πλούτου με τοκογλυφία, επενδύσεις, έλεγχο ιδιοκτησίας, και εκμετάλλευση εργασίας. Ο Μίντζ δεν κάνει αυτή τη βασική διάκριση.

θα τó δημιουργήσει τó Συμβούλιο με αποκλειστικό σκοπό τή διευκόλυνση και όχι σαν μία έξουσία τού χρήματος... Τό Συμβούλιο Πίστωσης και Ανταλλαγής θα είναι κάτι σαν θερμομέτρο τών προϊόντων και τών αναγκών της χώρας». («Μετά τήν Επανάσταση», σελ. 87,88,89).

Ο Σαντιγιάν προέβλεψε τά μέτρα ανταλλαγής τού υιοθέτησε ή αντιεξουσιαστική «Ομοσπονδία τών Αγροτικών Κολλεκτιδών» της Λεβάντε. Ο Σούχι σημειώνει:

«Πολλές και πολύπλοκες ανταλλαγές ανάγκασαν τήν Ομοσπονδία να ιδρύσει δική της τράπεζα... 'Η τράπεζα και τά ομοσπονδιακά παραρτήματά της αντόνισαν τίζ ανταλλαγές και πωλήσεις τών προϊόντων μέσα στή Δημοκρατική Ύαπανία και ούθιζαν όλα τά θέματα, σχετικά με τó εξωτερικό έμποριο. 'Η τράπεζα της Ομοσπονδίας διενθινόταν φτωικά από τήν Ένωση τών τραπεζιτικών... Στήν Κεντρική Τράπεζα Εργασίας της Καταλωνίας, τού οργανώθηκε τόν Αύγουστο τού 1937, οι συναλλαγές με μετρητά μειώθηκαν στο ελάχιστο. 'Η πίστωση δέν δινόταν σε μετρητά. 'Η τράπεζα ίσοσκελίζε λογαριασμούς ανάμεσα σε κολλεκτίδες και έδινε πιστώσεις, σε περίπτωση ανάγκης, όχι σε μετρητά, αλλά με ανταλλαγή αγαθών ή υπηρεσιών... Χρησίμενε σαν οργανο συντονισμού» (Σούχι, σελ. 156,157).

Ο Μπολότεν περιγράφει τίζ αναφερόμενες από τόν Σούχι «περίπλοκες συναλλαγές»: «Στήν περιοχή της Βαλέντσια, τó κέντρο της μεγάλης παραγωγής πορτοκαλιών... ή CNT δημιούργησε μία οργάνωση για αγορά, συσκευασία και εξαγωγή της σοδειάς⁸, με ένα δίκτυο από 270 επιτροπές σε κοινοπόλεις και χωριά, άποστερώντας, άπ' αυτό τó έμποριο, μερικές χιλιάδες έμπορων» (σελ. 49).

Ο Λεβάλ συμπεραίνει ότι οι κολλεκτίδες αντιμετώπισαν τó πρόβλημα της διανομής, τó όποιο είναι, πάνω άπ' όλα πρόβλημα χρήματος και ανταλλαγής:

«... με άθθεντικότητα, πρωτοβουλία και πρακτική αίσθηση, τού προκάλεσαν παγκόσμιο θαυμασμό... 'Η ονολογική εϊφύνα

8. Ποσοστό 90% εξαγόταν στο εξωτερικό.

των μελών των αγροτικών συλλογικών έλυσαν, με δοκιμές και λάθη, προβλήματα, που η κεντρική κυβέρνηση ούδέποτε μπόρεσε να λύσει... Στις ζώνες των Δημοκρατικών που κυριαρχούνταν από το κράτος, η ανικανότητα της κυβέρνησης να σταματήσει την άνοδο των τιμών και την κερδοσκοπία, προκάλεσε καταστροφικό πληθωρισμό και την υποτίμηση της αξίας της πεσέτας...» (- 'Αντιεξουσιαστική Ισπανία», σελ. 211).

Τό ότι οι συλλογικές έλυσαν τό πρόβλημα της διανομής, σύμφωνα μέ τό πνεύμα και τίς αρχές του αντιεξουσιαστικού κομμουνισμού, κάτω από τέτοιες περιστάσεις και σε τόσο μεγάλη κλίμακα, αποτελεί κατόρθωμα που ούδέποτε πραγματοποίησε ή Γαλλική, ή Ρωσική ή οποιαδήποτε άλλη επανάσταση.

VI. ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Η συλλογικοποίηση είναι αδόμητο προϊόν της επαναστατικής κατάστασης. Τό βιομηχανικό σύστημα αποσυντίθεται και παρουσιάζεται ή ανάγκη αποκατάστασης της παραγωγής. Οι εργάτες όμως αρνούνται νά επιστρέψουν στο παλιό σύστημα εκμετάλλευσης. Ζητούν την απαλλοτρίωση των καπιταλιστών και πλήρη συλλογιστική αυτοδιεύθυνση από τους ίδιους.

Ο Σούχι σημειώνει ότι πολλές επιχειρήσεις συλλογικοποιήθηκαν άμέσως και ολοκληρωτικά. Σε πολλές ιδιωτικές επιχειρήσεις σαν προανάκρουσμα στην πλήρη συλλογικοποίηση, οι «επιτροπές έλέγχου» ανέλαβαν μερικό έλεγχο και παρακολούθησαν από κοντά τίς εργασίες των επιχειρήσεων. Μέ την πλήρη συλλογικοποίηση αποκαθίσταται ή γνήσια εργατική αυτοδιεύθυνση. Οι εργάτες εκλέγουν μέσα από τίς τάξεις τους τεχνικές-διοικητικές επιτροπές, για νά διευθύνουν την επιχείρηση. Οι επιτροπές είναι υπεύθυνες απέναντι στους εργάτες και εκτελούν τίς οδηγίες τους. Εκείνες που αρνούνται νά τίς εκτελέσουν αντικαθίστανται άμέσως.

Όργανωτικά οι αρχές του αναρχισμού, που συντόνισαν τά 2 1/2 εκατομμύρια εργάτες της CNT μέσα σε μιά όργάνωση μέ όμοσπονδιακή δομή, εφαρμόστηκαν και στις συλλογικοποιημένες επιχειρήσεις. Οι αρχές της εργατικής αυτοδιεύθυνσης και της όμοσπονδιοποίησης (φεντεραλισμού) δοκιμάστηκαν μέ επιτυχία, στο έργο για την άμηση και άποδοτική αποκατάσταση των αναγκών της καθημερινής ζωής, σε τρόφιμα, ρούχα, στέγη και δημόσιες υπηρεσίες.

* * * *

Ἑργατική Αὐτοδιεύθυνση στὴ Βιομηχανία¹

Ἀπὸ τὸν Ἀουγκουστίν Σούχι

Μὲ τὴν ἀπόκρουση τῆς φασιστικῆς ἐπίθεσης τῆς 19ης τοῦ Ἰούλη καὶ τῶν ἡμερῶν ποὺ ἀκολούθησαν, οἱ μεγάλες ἐμπορικὲς καὶ βιομηχανικὲς περιοσεῖς ἐγκαταλείφθηκαν ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτῆτες τους. Οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῶν σιδηροδρόμων, τῶν ἀστικῶν μεταφορῶν, τῶν μεγάλων ἐργοστασίων μετάλλου καὶ μηχανουργείας, τῆς ὑφαντουργείας κτλ. ἐξαφανίστηκαν. Ἡ ἐπαναστατικὴ γενικὴ ἀπεργία τῶν ἐργατῶν σὰν μέτρο ἐνάντια στὸ φασιστικὸ στρατιωτικὸ πραξικόπημα παρέλυσε τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ στὴ Βαρκελώνη καὶ στὶς συνοικίες. Μετὰ τὴ νίκη πάνω στοὺς φασίστες, οἱ ἐργάτες ἀποφάσισαν νὰ γυρῶσιν στὴ δουλειά. Ἀλλὰ ἡ γενικὴ ἀπεργία δὲν ἦταν μιά ἀπεργία γιὰ καλύτερες συνθῆκες ἐργασίας. Τὰ ἀφεντικά εἶχαν φύγει. Οἱ ἄστοι δημοκρατικοὶ δὲν ἤξεραν πῶς νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν παραγωγή.

Ἀπὸ ἄπλοιο ὑπάλληλοι ποὺ ἔπαιρναν διαταγὲς ἀπὸ τὰ παλιὰ τους ἀφεντικά, οἱ ἐργάτες ἀνέλαβαν τὸν ἔλεγχο καὶ τὴ διαχείριση ὁλόκληρης τῆς οἰκονομίας. Μὲ λίγα λόγια, ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς οἱ ἐργάτες ἦταν ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν ἀποδοτικὴ διεύθυνση τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ πιστέψει κανεὶς ὅτι ἡ κοινωνικοποίηση ἢ κολλεκτιβοποίηση ἔγιναν σύμφωνα μὲ ἕνα προκαθορισμένο σχέδιο. Στὴν πραγματικότητα, τίποτε δὲν εἶχε προετοιμαστῆ καὶ ὅλα ἔπρεπε νὰ ρυθμισθοῦν μέσα σὲ μιά ἀνώμαλη κατάσταση. Καὶ ὅπως συμβαίνει σὲ ὅλες τὶς ἐπαναστάσεις, ἡ πράξι προηγεῖται τῆς θεωρίας. Οἱ θεωρίες ἀλλάζουν καὶ τροποποιεῖνται, σύμφωνα μὲ τὴν πιεστικὴ πραγματικότητα. Οἱ ὁδοὶ τῆς

ιδέας ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ ἐγκαθίδρυση ἑνὸς νέου κοινωνικοῦ καθεστώτος βαθμιαία, μὲ τὴν εἰρηνικὴ ἐξέλιξη, κάνουν τόσὸ λάθος ὅσο καὶ ἐκεῖνοι ποὺ πιστεύουν ὅτι ἡ νέα κοινωνικὴ τάξι θὰ ἐγκαθιδρυθεῖ εὐκόλα ὅταν ἡ πολιτικὴ ἐξουσία πέσει στὰ χεῖρα τῆς ἐργατικῆς τάξης....

Καὶ οἱ δύο ἀπόψεις εἶναι λανθασμένες καὶ ἡ σωστὴ ἀποψη μπορεῖ νὰ διατυπωθεῖ σικφῶς: ἡ στρατιωτικὴ, ἀστυνομικὴ καὶ δημόσια ἐξουσία τοῦ καπιταλιστικοῦ κράτους πρέπει νὰ τσακιστεῖ γιὰ νὰ ἀφήσει ἐλεύθερο τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐμφάνιση καὶ τὴν ἐδραίωση τῶν νέων κοινωνικῶν μορφῶν. Πρέπει ἐπίσης νὰ τονιστεῖ ὅτι οἱ δημιουργοὶ τῆς νέας οἰκονομικῆς ζωῆς πρέπει νὰ εἶναι θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ προετοιμασμένοι μὲ σαφεῖ ἀντίληψη τῶν οργανωτικῶν τους στόχων καὶ τακτικῶν. Σὲ κάθε κοινωνικὴ θεωρία ὑπάρχει πάντα ἕνα μεγάλο ποσοστὸ οὐτοπίας. Καὶ αὐτὸ εἶναι καλὸ, γιατί χωρὶς τὸ στοιχεῖο τῆς οὐτοπίας τίποτε τὸ καινούργιο δὲν δημιουργεῖται. Οἱ σοσιτὲς ἰδέες, οἱ γνώσεις καὶ οἱ ἐπεξηγήσεις γιὰ τὸ πῶς θὰ πραγματοποιηθεῖ ὁ σκοπὸς μας, πηγάζουν ἀπὸ τὸ ὄραμα μας γιὰ τὸ μέλλον....

Στὴν Ἰσπανία, εἰδικὰ στὴν Καταλωνία, ἡ κοινωνικοποίηση ἄρχισε μὲ κολλεκτιβοποίηση.... Ἄν καὶ ἡ κοινωνικοποίηση ἦταν αὐθόρμητη, ἡ ἐπιρροή τοῦ ἀναρχικοῦ δόγματος εἶναι ἀναμφισβήτητη.... Στὶς συνέλευσεις τῶν ἐνώσεων τους καὶ τῶν ὁμάδων τους, στὰ φυλλάδια καὶ στὰ διβλία τους, συζητοῦσαν ἀκατάπαυστα τὰ προβλήματα τῆς ἐπαναστάσεως. Τί πρέπει νὰ γίνει τὴν ἄλλη μέρα ἀπὸ τὴ νίκη τοῦ προλεταριάτου; Ὁ κυβερνητικὸς μηχανισμὸς πρέπει νὰ συντριθεῖ. Οἱ ἴδιοι οἱ ἐργάτες πρέπει νὰ διεθύνουν τὴ βιομηχανία. Τὰ συνδικάτα πρέπει νὰ ἐλέγχουν ὁλόκληρη τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ. Οἱ ἐνωμένοι κλάδοι τῆς βιομηχανίας πρέπει νὰ διαχειρίζονται τὴν παραγωγή. Οἱ τοπικὲς ὁμοσπονδίες πρέπει νὰ διεθύνουν τὴν κατανάλωση καὶ τὴ διανομή².

Ὁ ἄμεσος στόχος τῶν ἐπαναστατῶν, τὴν ἄλλη μέρα ἀπὸ τὴν ἐπικράτηση τῆς ἐπανάστασης εἶναι νὰ θρέψουν τὸ λαό... Στὴν

1. Ἀπὸ τὶς «Κολλεκτιβοποιήσεις: Τὸ Δημοσφρικό Ἔργον τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπαναστάσεως» (1936-1939). Συλλογὴ Νοκομμένων ἀπὸ τὸν Ἀουγκουστίν Σούχι, σελ. 6,7,8, καὶ «Οἱ Ἀναρχικοὶ στὴν Ἰσπανικὴ Πολιτικὴ Κρίσι», σελ. 121-128, 133.

2. Αὐτὰ σχεδίαζαν νὰ πραγματοποιήσουν οἱ ἐργάτες, ἀμέσως μετὰ τὴν ἦττα τοῦ φασισμοῦ. Στὸ τελευταῖο τμῆμα τοῦ κεφαλαίου, ὁ Χοσὲ Πειράτς συνοψίζει γραφικὰ τὴν ἀρχὴ τῆς προσπάθειάς τους.

επανάσταση ένας πεινασμένος λαός γίνεται αναπόφευκτα θέμα αδιάσπαστων τυχοδιωκτών και δημαγωγών. Πριν ακόμη σταματήσει το πυρ στους δρόμους, γίνεται διανομή βασικών τροφίμων από τις «Επιτροπές Ανθρακωμάτων». Οι επιτροπές προέρχονται από τις γειτονιές και τις συνοικίες³.

Οι επιτροπές μάζευαν και αποθήκευαν τρόφιμα σε μεγάλες αποθήκες. Οι αγορές πέρασαν κάτω από τον έλεγχο των ενώσεων και οι επιτροπές των ενώσεων ανέλαβαν τον εφοδιασμό τους με έμπορεύματα. Κινητά συνεργεία των επιτροπών μάζευαν τρόφιμα από τις γειτονικές φάρμες και τα χωριά και φρόντιζαν για την ανταλλαγή των προϊόντων με τις πόλεις. Οι επιτροπές ίδρυσαν ένα σύστημα διανομής των εφοδίων. Για παράδειγμα, το γάλα, τα κοτόπουλα, τα αυγά διανεμόταν στα νοσοκομεία και σε άλλες επείγουσες περιπτώσεις. Οι τραυματίες, τα παιδιά, οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι είχαν προτεραιότητα στις διανομές. Στην αρχή εφαρμόστηκε σύστημα ελεύθερης ανταλλαγής: βιομηχανικά προϊόντα ανταλλάσσονταν με αγροτικά προϊόντα. Σε πολλές περιπτώσεις δινόταν

3. Ποιά ουσία λεγόταν «Εργατικές Επιτροπές Έλεγχου και Διαχείρισης».

4. Δεν ήταν μικρό καθάρημα να εφοδιάσεις με τρόφιμα και να αποκαταστήσεις την οικονομική ζωή στη Βαρκελώνη, μία πόλη με 1.200.000 κατοίκους (ή μεγαλύτερη της Ισπανίας). Ο Σούχι αναφέρει ότι οι ενώσεις τροφίμων μαζί με τους εργάτες των ξενοδοχείων και των εστιατορίων, άνοιξαν κοινές αίθουσες φαγητού σε κάθε γειτονιά. Οι Μπρούε και Τερίμ γράφουν ότι τον Αύγουστο η επιτροπή τροφίμων «έδινε φαγητό σε 120.000 ανθρώπους την ημέρα δωρεάν σε εστιατόρια, με την επίδειξη μιάς κάρτας του συνδικάτου». (σελ. 166). Τα μεγάλα καταστήματα χονδρικού εμπορίου ήταν κολλεκτιβοποιημένα. Τριάντα ενώσεις οργανώθηκαν στη βιομηχανική ένωση των εργατών τροφίμων (οι κυριότερες: αρτοποιών, χοσάληδων, γαλακτοποιών). Στις γειτονικές συνλεύσεις των μελών τους, κανόνιζαν τους μισθούς. Οι εργάτες είχαν γίνει άρνητικά του εαυτού τους. Το σύστημα αρχαίαζε δολοκλήρη την Καταλονία και πεντακάσοι εργάτες συντόνιζαν τις εργασίες. Οι Μπρούε και Τερίμ συμπεραίνουν, «ό βασικός εφοδιασμός με τρόφιμα των αγωνιστών και των κατοίκων των πόλεων εξασφαλίστηκε χωρίς υπερβολική αύξηση των τιμών» (σελ. 166).

αποδείξεις ή γραμμάτια για τρόφιμα και πολλά αγαθά, εγγυημένα από τα συνδικάτα και την κυβέρνηση της Καταλονίας...

Κάτω από την πίεση των αναρχικών, η Γενεραλιντάντ απαλλοτριώσε τράπεζες και μπλοκάρισε τις καταθέσεις εκείνων που ήταν ύποπτοι ή αποδεδειγμένοι συνεργάτες των φασιστών. Τη στιγμή του άνοδικού ρεύματος της επανάστασης, οι αναρχικοί δεν έδωσαν σημασία στο χρήμα. Χαρτονομίσματα, προερχόμενα από απαλλοτριώσεις εκκλησιών, μοναστηριών και πλούσιων άρχοντικών, παραδινόταν στις επιτροπές ή στην κυβέρνηση της Καταλονίας. Μερικές φορές τα χαρτονομίσματα ριχνόταν στη φωτιά, μαζί με θρησκευτικές εικόνες, τίτλους ιδιοκτησίας, κτλ. Τα χρυσά και τα ασημένια νομίσματα φυλάγονταν, για ανταλλαγές με το εξωτερικό. Τα νομίσματα αυτά θα τα χρησιμοποιούσαν για αγορά όπλων και άλλων εφοδίων από το εξωτερικό, κάτι που η κεντρική κυβέρνηση παραμελούσε.

Η κολλεκτιβοποίηση της απαλλοτριωμένης ιδιοκτησίας από τους εργάτες της CNT ήταν αεθόδημη. Αφού διακινδύνευαν τη ζωή τους στα όδοφράγματα, οι εργάτες αρνούνταν να επιστρέψουν στα εργοστάσια, κάτω από τις παλιές συνθήκες. Η κόκκινη και μαύρη σημαία της CNT κυμάτιζε πάνω από τα απαλλοτριωμένα εργοστάσια. Για να εξασφαλιστεί η παραγωγή και η παροχή υπηρεσιών, οι εργάτες και οι τεχνικοί ανέλαβαν τη διεύθυνση, τον έλεγχο και τη διαχείριση των επιχειρήσεων.

Από το 1931, οι εργάτες της CNT οργανώθηκαν στην «Εθνική Βιομηχανική Ομοσπονδία»⁵. Αυτή η προετοιμασία

5. Το 1919, στη συνδιάσκεψη της CNT στη Μυδρότη, αποφασίστηκε η αντικατάσταση των ξεπερασμένων επαγγελματικών ενώσεων, με βιομηχανικές ενώσεις, σύμφωνα με την ανάπτυξη της σύγχρονης βιομηχανίας. Εκείνοι που ήταν αντίθετοι σε αυτήν τη μεταβολή ισχυριζόταν ότι τούτο οδηγεί σε υπερβολικό συγκεντρωτισμό και ότι τα τοπικά επαγγελματικά συνδικάτα θα έχαναν την αυτονομία τους. Η απόφαση για την υιοθέτηση της βιομηχανικής μορφής οργάνωσης δεν εγκρίθηκε (1919), αλλά τελικά τέθηκε σε εφαρμογή από το συνέδριο της CNT, το 1936. Το συνέδριο χώρισε τη βιομηχανία σε 18 βιομηχανικές ομοσπονδίες (στην οικονομική ολομέλεια της CNT, στη Βαλέντσια, το 1938, οι

διευκόλυνε την άναγκαιά επαναστατική άναδιοργάνωση και τό συντονισμό... Τά παραγωγικά κέντρα μιάς βιομηχανίας αποτελούσαν άλληλοεξαρτημένες μονάδες. Κάθε άπαλλοτριωμένη άστική έγκατάσταση λειτουργούσε και διεθνονόταν συλλογικά, άπό τους πιό ικανούς εργάτες και τεχνικούς, έλεγμένους έλεύθερα άπό τίς γενικές συνέλεύσεις των εργατών, στον τόπο της παραγωγής.

Σέ μερικές βιομηχανίες ή κολλεκτιβοποίηση ξεπέρασε τά τοπικά όρια. Άγκάλιασε ολόκληρες περιοχές και ολόκληρες βιομηχανίες, άπό πρώτες ύλες μέχρι τελικά προϊόντα. Αύτός ό τύπος κολλεκτιβοποίησης ονομάστηκε «κοινωνικοποιημένη βιομηχανία». Παράδειγμα, ή βιομηχανία ξύλου της Βαρκελώνης, άπ' τό κόψιμο δέντρων στα δάση μέχρι την κατασκευή και πώληση τελικών προϊόντων ξύλου, άποτελούσε μιά συντονισμένη μονάδα.

Γιά την άποδοτικότερη χρησιμοποίηση των μηχανών και τή μείωση της χειρωνακτικής εργασίας, τά μικρά εργαστήρια ένσωματώθηκαν σε μεγάλα, σύγχρονα εργοστάσια, πού ονομαζόταν *talleres confederales* (συνμοσπονδιακά εργαστήρια). Αύτή ή διαδικασία έξασφάλισε τή μεγίστη τεχνική ανάπτυξη.

Άλλο παράδειγμα, τά άρτοποιεία. Όπως και στην έπόλοιπη Ίσπανία, τό ψωμί της Βαρκελώνης φηνόταν σε εκατοντάδες μικρά άρτοποιεία. Πολλά άπ' αυτά βρισκόταν, άπό άποψη ύγιεινής, σε άθλια κατάσταση. Περισσότερο και καλύτερο ψωμί, φηνόταν στα καινούργια άρτοποιεία, με σύγχρονους φούρνους και με βοηθητικό έξοπλισμό.

Οί επιχειρήσεις, πού δέν είχαν ακόμη κολλεκτιβοποιηθεί, τοποθετήθηκαν κάτω άπό τον εργατικό έλεγχο. Οί οικονομικές, καθώς και οι άλλες πράξεις των ιδιοκτητών, παρακολουθούν-

όμοσπονδίες μειώθηκαν σε 15). Οί βιομηχανικές ένώσεις με κανένα τρόπο δέν περιόριζαν την έλευθερία των διαφόρων επαγγελματιών. Ή βιομηχανική ένωση ήταν βασικά μιά όμοσπονδία άλληλοεξαρτημένων επαγγελματιών, καθένα αυτόνομο μέσα στη δική του σφαίρα. Ή βιομηχανική ένωση, άχι μόνο μεγαλώνει τή μαχητική ικανότητα των προλεταρίων κάτω άπό τον καπιταλισμό, αλλά άποτέλει και τή βάση για τή νέα κοινωνικοποιημένη οικονομία.

ταν άπό κοντά. Οί επιτροπές έλέγχον σ' αυτά τά εργοστάσια είχαν για άποστολή νά παρακολουθούν τό διοικητικό προσωπικό, νά έλέγχουν την οικονομική κατάσταση της εταιρείας και νά εκτιμούν τό πραγματικό κόστος των προϊόντων. Μάζευαν πληροφορίες για τίς παραγγελίες, τό κόστος των ύλικών και όλες τίς συναλλαγές, την κατάσταση των μηχανών, τους μισθούς και παρακολουθούσαν τίς οικονομικές άπάτες (με ιδιαίτερη προσοχή στα άντεπαναστατικά σκαμπότα των ιδιοκτητών και των μπράβων τους).

Ό εργατικός έλεγχος ήταν πολλές φορές ό πρόλογος της άπαλλοτριώσης: μιά μεταβατική περίοδος, στη διάρκεια της οποίας οι επιτροπές έλέγχου μετατρέπονταν σε τεχνικές-διοικητικές επιτροπές της κολλεκτιβοποιημένης εταιρείας. (Σ' όλες τίς περιπτώσεις και οι επιτροπές έλέγχου και οι τεχνικές-διοικητικές επιτροπές έλεγόταν άπό τή γενική συνέλευση των εργατών της επιχείρησης). Οί μέθοδοι της επαναστατικής όργάνωσης της παραγωγής, της διανομής και της διεύθυνσης υιοθετήθηκαν σ' όλες τίς άπελευθερωμένες περιοχές ή αναπτύχθηκαν αυθόρητα, πάντοτε κάτω άπό την έπιρροή των άναρχικών άκτιβιστών...

Ή θεμελιώδης διαφορά ανάμεσα στην UGT και CNT, για τον εργατικό έλεγχο ήταν ότι ή UGT συνεργαζόταν με τους εργοδότες για νά ξεζουμίσουν όσο μπορούσαν περισσότερο τους εργάτες, ενώ ή CNT άσκούσε έλεγχο πάνω στον εργοδότη με σκοπό νά τον ξεπεράσει και νά αναλάβει ολόκληρωτικά τή διαχείριση.

Ή κολλεκτιβοποίηση της άλευτικής βιομηχανίας, της δεύτερης σε σημασία βιομηχανίας των Άστουριών, άγκάλιασε τά εργοστάσια έπεξεργασίας, κονσερβοποιίας και ξήρανσης των ψαριών. Ή κοινωνικοποίηση εφαρμόστηκε με την πρωτοβουλία των συνδικάτων των ψαράδων. Στίς πόλεις και τά χωριά, άνέλαβαν τή διανομή συνεταιρισμοί συντονισμένοι άπό μιά όργάνωση, «Τό Συμβούλιο των Όμοσπονδιών των Έπαρχιακών Συνεταιρισμών». Τους πρώτους μήνες, καταργήθηκε τό νόμισμα. Ό έφοδιασμός των οικογενειών γινόταν με τήν επίδειξη μιάς παραγωγικής και καταναλωτικής κάρτας. Οί ψαράδες παρέδιναν τά προϊόντα τους και έπαιρναν σε άνταλλαγή τέτοιες

κάρτες. Ένα παρόμοιο σύστημα δοκιμάστηκε στη Σανταντέρ (έπαρχία του Λαρέντο), με κοινή συμφωνία ανάμεσα στην UGT και τη CNT.

Σε μία ολομέλεια των *Βιομηχανικών Συνδικάτων* (Δεκέμβρης 1936) διτυπώθηκαν κανόνες για την κοινωνικοποίηση, όπου αναλύθηκε η μεγάλη αδυναμία του μικροαστικού βιομηχανικού συστήματος. Ένα απόσπασμα:

«Τό μεγάλο μειονέκτημα πολλών μικρών εργατηρίων είναι ο κατακεκοματισμός και η έλλειψη τεχνικής-έμπορικής προετοιμασίας. Αυτό εμποδίζει τον εκσυγχρονισμό τους και την ενσωμάτωσή τους σε καλύτερες και πιο αποδοτικές παραγωγικές μονάδες, με καλύτερο εξοπλισμό και συντονισμό... Για μάζ, η κοινωνικοποίηση πρέπει να διορθώσει αυτά τα μειονεκτήματα και τα συστήματα οργάνωσης σ' όλες τις βιομηχανίες... Για να κοινωνικοποιήσουμε μία βιομηχανία, πρέπει να ενσωματώσουμε όλες τις μονάδες όλων των κλάδων της, σύμφωνα με ένα γενικό και οργανικό σχέδιο, τό οποίο θα καταργεί τό ανταγωνισμό και τις άλλες δυσκολίες, που επηρεάζουν την καλή και αποδοτική οργάνωση της παραγωγής και της διανομής...»

Αυτό τό ντοκουμέντο έχει μεγάλη σημασία στην πορεία της κολλεκτιβοποίησης. Οί εργάτες πρέπει να λάβουν υπόψη τους ότι η μερική κολλεκτιβοποίηση εκφυλίζεται με τό χρόνο σ' ένα είδος αστικού συνεργατισμού. Κλεισμένες μέσα στις αντίστοιχες ανταγωνιστικές κολλεκτίβες, οι επιχειρήσεις θά συμπληρώνουν τά κλασσικά τμηματικά μονοπώλια και θά εκφυλιστούν ανηρόφρευκτα σέ μία γραφειοκρατία: τό πρώτο βήμα οδηγεί σέ μία νέα μορφή κοινωνικής ανισότητας. Οί κολλεκτίβες θά καταλήξουν σέ έμπορικούς πολέμους, τόσο άγριους όσο και οι έμπορικοί πόλεμοι των παλιών αστικών εταιρειών. Είναι ανάγκη να διευρευνηθεί η βάση της κολλεκτιβοιστικής αντίληψης, για να ενσωματώσει και να συμπληρώσει την οργανική άλληλεγγύη όλων των βιομηχανιών σέ μία άρμονική κοινότητα. Αυτή η άποψη της κοινωνικοποίησης, επικράτησε από την αρχή, ανάμεσα στους πιο σοβαρούς άναρχικούς και συνδικαλιστές....

VII. Η ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

Η βιομηχανική κολλεκτιβοποίηση *πριορίστηκε* βασικά στην Βαρκελώνη και την έπαρχία της Καταλονίας, όπου η άναρχο-συνδικαλιστική έπιρροή ήταν και η μεγαλύτερη. Άρέσως μετά τις 19 Ιούλη του 1936, ο έλεγχος των βιομηχανιών στην Καταλονία πέρασε στα χέρια των εργατών της CNT.

Η κολλεκτιβοποίηση της γής στην ύπαιθρο ήταν πολύ πιο έκτεταμένη και ολοκληρωτική από την κολλεκτιβοποίηση στις πόλεις. Οί CNT-FAI δέν μπόρεσαν να πραγματοποιήσουν την κολλεκτιβοποίηση στις πόλεις στο βαθμό που ήθελαν ή στην έκταση που μπορούσαν, χάρη στην αντίδραση που συνάντησαν - πολύ μεγαλύτερη στις πόλεις από την ύπαιθρο. Η UGT, οι δημοκρατικοί, οι φιλελεύθεροι, οι σοσιαλιστές, οι κομμουνιστές, οι πρώην ιδιοκτήτες και οι σύμμαχοί τους, ή κυβέρνηση της Καταλονίας και η κεντρική κυβέρνηση της Βαλέντσιαις άντέδρασαν με όξυτητα και σαμποτάρισαν, όχι μόνο την πλήρη αλλά και τη μερική κολλεκτιβοποίηση.

Έντούτοις όμως, όπως αποδεικνύουν αυτά τά κείμενα, η κολλεκτιβοποίηση στις πόλεις ήταν έπιτυχής, άκόμη και στο μικρό βαθμό που εφαρμόστηκε. Η έκταση της κολλεκτιβοποίησης ήταν μεγάλη όχι μόνο στην Καταλονία, αλλά και στην Άλκοι (της έπαρχίας Άλικάντε) όπου όλη η βιομηχανία είχε κολλεκτιβοποιηθεί και στην περιοχή του κάλλου της Βισκαίας, όπου η άλιευτική βιομηχανία είχε μερικά κολλεκτιβοποιηθεί.

Τά παρακάτω κείμενα αποδεικνύουν ότι η δομή και η λειτουργία των κολλεκτιβών στις πόλεις παρουσίαζαν μεγάλες διαφορές. Οί κολλεκτιβοποιημένες επιχειρήσεις περιελάμβαναν βιομηχανίες με πολλές χιλιάδες εργάτες, καθώς και εργαστήρια με λιγότερους από έκατο εργάτες. Η έκταση της κολλεκτιβοποίησης κυμαινόταν, από πολυάριθμα μικρά εργοστάσια και εργαστήρια, μέχρι όμοσπονδιακό συντονισμό των σιδηροδρομικών δικτύων.

Τέλος, τά παρακάτω κείμενα αποδεικνύουν πάλι τον άντιεξουσιαστικό χαρακτήρα των κολλεκτιβών. Οί τεχνικές-διοικη-

τικές επιτροπές αποτελούνταν από εργάτες, εκλεγμένους από τους εργάτες και υπεύθυνους πάντα απέναντί τους. Οι εργάτες των επιτροπών δεν πληρώνονταν και γενικά διεκπεραιώναν τις δουλειές τους μετά τον εργάσιμο χρόνο τους. Δεν εκλέγονταν για ορισμένο χρονικό διάστημα και ήταν *ανακλητοί*, οποιαδήποτε στιγμή, από τα μέλη της κολλεκτίδας. Ένας νεοτερισμός ήταν η *εναλλαγή της συμμετοχής* των εργατών στις επιτροπές. Δεν υπάσχει φυσικά μορφή οργάνωσης, που να εμποδίζει αυτόματα το σφετερισμό της εξουσίας. Έγινε όμως ότι ήταν ανθρώπινα δυνατό για να εξασφαλίσει την άμεση δημοκρατία στη βιομηχανία.

Οι Κολλεκτιβοποιήσεις στην Καταλωνία¹

Από τον *Αουγκουστίν Σούχι*

Η κολλεκτιβοποίηση στη Βαρκελώνη αγκάλιασε τις οικοδόμες, τη βιομηχανία μετάλλου, τα αρτοποιεία, τα σφαγεία τις δημόσιες υπηρεσίες (γκάζι, νερό, ρεύμα, κτλ.) τις μεταφορές, τις υπηρεσίες υγείας, τα θέατρα και τους κινηματογράφους τους οίκους καλλονής, τα ξενοδοχεία, τους οίκους συγκεντρώσεων, κ.τ.λ... Τα ημερομίσθια είχαν εξισωθεί. Τα κατώτερα ημερομίσθια των εργατών αυξήθηκαν και τα ανώτερα μειώθηκαν.

Η κατάληψη της βιομηχανίας ήταν εκπληκτικά γρήγορη. Η κατάληψη απέδειξε ότι η σύγχρονη βιομηχανία μπορεί να λειτουργήσει ικανοποιητικά χωρίς μετόχους και καλοπληρωμένους διευθυντές. Οι ημερομίσθιοι εργάτες και οι μισθωτοί υπάλληλοι (μηχανικοί, τεχνικοί, κ.τ.λ.) μπορούν μόνοι τους να χειριστούν τις πολύπλοκες μηχανές της σύγχρονης βιομηχανίας. Τα παραδείγματα είναι άπειρα, εδώ παρουσιάζουμε μερικά.

1. Από το βιβλίο του *Αουγκουστίν Σούχι* «*Νύχτα Πάνω Από Την Ισπανία*», σελ. 98-110.

Η Κολλεκτιβοποίηση των Δημοτικών Μεταφορών

Το πρώτο μέτρο της κολλεκτιβοποίησης των τράμ της Βαρκελώνης ήταν η απόλυση των καλοπληρωμένων διευθυντών και των ρουφινιών της εταιρείας. Η οικονομία ήταν πολύ μεγάλη. Ένας υπάλληλος έπαιρνε 250-300 πεσέτες το μήνα, ενώ ο γενικός διευθυντής (διαχειριστής) 5000 και οι τρεις βοηθοί του 4.441, 2.384 και 2.000 πεσέτες αντίστοιχα. Η εξοικονόμηση από την κατάργηση αυτών των θέσεων χρησιμοποιήθηκε για την αύξηση των κατωτέρων ημερομισθίων των εργατών από 40-60% και των ανωτέρων ημερομισθίων από 10-20%. Το επόμενο βήμα ήταν η μείωση του εργάσιμου χρόνου σε 40 ώρες τη βδομάδα (ήθελαν να ορίσουν 36 ώρες τη βδομάδα, αλλά εξαιτίας του πολέμου συμφώνησαν για 40 ώρες).

Μια άλλη βελτίωση έγινε στο επίπεδο της διαχείρισης. Μέχρι την επανάσταση, τα τράμ, τα λεωφορεία και ο υπόγειος σιδηρόδρομος ήταν ξεχωριστές ιδιωτικές επιχειρήσεις. Το συνδικάτο αποφάσισε να ενώσει όλες τις μεταφορές σε μία επιχείρηση. Αυτή η συγχώνευση είχε σαν αποτέλεσμα ουσιαστική βελτίωση της συγκοινωνίας και καλύτερη εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού. Τα εισιτήρια μειώθηκαν από 15-10 εκατοστά της πεσέτας και δόθηκαν δελτία ελεύθερης κυκλοφορίας σε μαθητές, τραυματίες, ανάκονους προς εργασία και γέροντες.

Τά συνεργεία επισκευών δούλεψαν πολλές ώρες για να επισκευάζουν τις φθορές και να θέτουν σε κίνηση παλιά όχημα. Αυτό αποδείχτηκε καλό για όλους: καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού φθηνότερα εισιτήρια, καλύτερα ημερομίσθια και συνθήκες δουλειάς. Φυσικά, οι μόνοι παραπενοούμενοι ήταν οι παλιοί μέτοχοι και οι καλοπληρωμένοι γραφειοκράτες. Το συνδικάτο μεταφορών και επικοινωνιών έγινε κολλεκτιβοποιημένη ένωση μεταφορών. Η αναφορά της επιτροπής απαλοτρίωσης είναι ένα παράδειγμα για το πώς έγινε αυτή η μεταβολή:

«Το πρωί της 24 του Ιουλίου και ενώ ακόμη ο λαός πολεμούσε τους φασίστες στους δρόμους της Βαρκελώνης... αριθμός ένοπλων συντρόφων της CNT, ύστερα από αίτηση του συνδικάτου μεταφορών, έφτασε από τα όδοφράγματα και με θεωρηκισμένα αυτοκίνητα, πήγαν στα κεντρικά γραφεία της εταιρείας των

τροχιδορόμων για να επιβάλλουν την απαλλοτρίωση και την κολλεκτιβοποίηση του συστήματος των τροχιδορόμων. Τα γραφεία και οι έξω χώροι φνιάζονταν από πολιτογράφους. Έπειτα από διαπραγματεύσεις, οι φρονφοί έγγιναν και τα γραφεία καταλήφθηκαν από τη CNT. Δεν υπήρχαν μετρητά, ούτε κεφάλαια στην τράπεζα. Οι ιδιοκτήτες έγγιναν παίρνοντας τα μετρητά και τα κεφάλαια και οι εργάτες έπρεπε να ξαναρχίσουν τις δουλειές χωρίς κεφάλαιο...².

2. Τα τρένα της Βαρκελώνης και των προαστίων της ξεκινούσαν 69 δρόμους και αποτελούσαν την καρδιά του συστήματος μεταφορών (το οποίο περιλάμβανε ακόμη, λεωφορεία και ταξί). Από τους 7000 αποσολογμένους, οι 6500 ανήκαν στο συνδικάτο των εργατών μεταφορών, της CNT.

Στη διάρκεια της μάχης με τους φασίστες, οι δρόμοι αποκλείστηκαν με όδοφράγματα. Μετά την έκτιμηση των ζημιών και τον καθορισμό των επιδιορθώσεων, η έπιτροπή των διαφόρων τμημάτων (παραγωγή ενέργειας, καλώδια, σήματα κυκλοφορίας, τροχαίο υλικό, προσωπικό κ.τ.λ.) άποφάσισε την επανάληψη των εργασιών και ζήτησε μέσω του ραδιοφώνου, από το προσωπικό να γυρίσει στη δουλειά του.

Δουλεύοντας ολόκληρο το είκοσιτετάωρο, άποκατάστησαν τις ζημιές μέσα σε πέντε μέρες από το τέλος των μαχών. Έφταξια τρέλλε (έναντι 600) φρεσκοχρωματισμένα με τα κόκκινα και μαύρα χρώματα της CNT, μπήκαν σε ύπηρεσία. Αυτό το θαύμα έγινε λόγω συντονισμού και οργάνωσης των διαφόρων επαγγελματιών μέσω του ένιαίου διομηχανικού συνδικάτου όλων των εργατών μεταφορών. Κάθε τμήμα διευθυνόταν από ένα μηχανικό διαρισμένο από το συνδικάτο και έναν εργάτη υποδεικνυόμενος από τη γενική συνέλευση. Οι αντιπρόσωποι των διαφόρων τμημάτων συντόνιζαν τις εργασίες έπιτόπου. Τα τμήματα έκαναν ξεχωριστές συναντήσεις για την έπίλυση των ειδικών προβλημάτων τους, τα γενικά όμως προβλήματα των εργατών συζητόταν στις γενικές συνέλεύσεις τους.

Οι μηχανικοί και οι τεχνικοί δεν άποτελούσαν, όπως στις «σοσιαλιστικές» και καπιταλιστικές χώρες ξεχωριστές προνομιούχες έλίτ. Η εργασία των τεχνικών, μηχανικών και εργατών ήταν συνεχώς άλληλοξαρτημένη και συνδυασμένη. Ο μηχανικός για παράδειγμα, δεν μπορούσε να αναλάβει μιá σοβαρή δουλειά, χωρίς να συμβούλευτεί τους άλλους εργάτες, όχι μόνο για το μοίρασμα της εθήςνης αλλά και για τον λόγο ότι οι χειρωνακτες εργάτες είχαν πείρα στα πρακτικά προ-

Η Κολλεκτιβοποίηση της Τηλεφωνικής Υπηρεσίας

Περισσότερες από τις μισές τηλεφωνικές γραμμές είχαν καταστραφεί από χειροβομβίδες στη διάρκεια των μαχών. Η άποκατάσταση των τηλεφωνικών επικοινωνιών ήταν έπείγουσα. Χωρίς να περιμένουν διαταγές από κανένα, οι εργάτες άποκατέστησαν την τηλεφωνική ύπηρεσία μέσα σε τρεις μέρες. Χιλιάδες νέων γραμμών εγκαταστάθηκαν σε τοπικά συνδικάτα, κέντρα της πολιτοφυλακής και έπιτροπές συνοικιών. Μόλις τέλειωσε αυτή η κατάσταση ανάγκης, οι εργάτες άποφάσισαν, σε γενική συνέλευση, να κολλεκτιβοποιήσουν την τηλεφωνική έπιχείρηση. Οι εργάτες διάλεξαν από τις ίδιες τους τις τάξεις, μιá έπιτροπή διεχείρησης. Κάθε συνοικία έξέλεξε έναν υπεύθυνο διεθυντή. Παρ' όλο που πολύ λίγα εργάτες ανήκαν στην UGT (οι περισσότεροι ανήκαν στην CNT), η κολλεκτιβοποίηση έγινε κάτω από την αίγίδα της UGT και CNT.

Οι συνδρομητές δήλωναν ότι η τηλεφωνική ύπηρεσία ήταν καλύτερη κάτω από το καθεστώς της κολλεκτιβοποίησης, σε σύγκριση με την έποχή της άτομικής ιδιοκτησίας. Όπως και στις κολλεκτιβοποιημένες μεταφορές τα ήμερομίσθια των χειρότερα πληρωμένων εργατών βελτιώθηκαν σημαντικά.

Η Κολλεκτιβοποίηση των Σιδηροδρόμων

Οι Ίσπανικοί σιδηρόδρομοι ήταν ιδιωτικοί. Στη διάρκεια

αλήματα, που δεν είχαν οι τεχνικοί. Οι έπιτροπές των εργατών συμβούλευαν τους τεχνικούς πάνω στη σκοπιμότητα των διαφόρων προγραμμάτων και έκαναν διάφορες εισηγήσεις.

Με τις κοινωνικοποιημένες μεταφορές έξασφαλίστηκε καλύτερη έξυπνέτηση για περισσότερους έπιβάτες (αύξηση 50 εκατομμυρίων έπιβατών το χρόνο). Μέχρι την επανάσταση, ποσοστό 2% των ανταλλακτικών για τη συντήρηση και τις έπισκευές κατασκευάζόταν από την ιδιωτική έπιχείρηση. Μετά την κοινωνικοποίηση και μέσα σ' ένα χρόνο το ποσοστό αυτό έφθασε το 98%. Το συνδικάτο έπισης παρείχε δωρεάν ιατρικές ύπηρεσίες, περιλαμβανομένων κλινικής περιθάλψης και ύπηρεσίες από νοσοκόμες στα σπίτια των εργατών και των οικογενειών τους.

του φασιστικού στρατιωτικού προξικολήματος και της γενικής άπεργίας, ή λειτουργία τους σταμάτησε. Άγριες μάχες έγιναν κοντά στον κεντρικό σιδηροδρομικό σταθμό της Βαρκελώνης. Την τρίτη μέρα της μάχης, τα αναρχοσυνδικαλιστικά συνδικάτα δέδωσαν για τη νίκη (παρ' όλο ότι ή μάχη συνεχιζόταν) όργανωσαν μία επαναστατική έπιτροπή για τους σιδηροδρόμους. Η έπιτροπή αυτή κατέλαβε και άπάλωτρώσε τους σιδηροδρομικούς σταθμούς, τα δικαιώματα των σιδηροδρόμων και τα κεντρικά διοικητικά γραφεία. Όλες οι σημαντικές σιδηροδρομικές διασταυρώσεις ψελάγονταν από εργατικές περιπόλους. Οι άνωτεροι διοικητικοί υπάλληλοι έφυγαν στο έξωτερικό. Οι εργάτες έγκατέστησαν έπιτροπές διοίκησης. Άν και οι συνδικαλιστές άποτελούσαν τη συντριπτική πλειοψηφία, παραχώρησαν στα σοσιαλδημοκρατικά συνδικάτα ίση αντιπροσώπευση στις έπιτροπές διαχείρισης: τρία μέλη για κάθε όργανωση. Οι Ίσπανοί αναρχοσυνδικαλιστές δέν ήθελαν νά άσκήσουν μία μπολσεβίκικου τύπου δικτατορία³.

Σε λίγες μέρες κοινωνικοποιήθηκαν όλοι οι σιδηρόδρομοι της Καταλονίας. Δέν μπορούσαν νά γίνουν τεχνικές βελτιώσεις λόγω έλλειψης έφοδίων. Μέ τό τέλος των μαχών, επαναλείφθηκαν οι εργασίες των σιδηροδρόμων κάτω από τη νέα διαχείριση του συνδικάτου. Οι σιδηρόδρομοι λειτουργούσαν κανονικά, χωρίς διακοπές. Τά εισιτήρια και τά φορτωτικά έμειναν τά ίδια. Τά ήμερομίσθια των πιό κακοπληρωμένων εργατών αυξήθηκαν σημαντικά. Οι όργομισθίες των καλοπληρωμένων άνωτέρων υπαλλήλων και των άχρηστον γραφειοκρατών καταργήθηκαν. Η κολλεκτιβοποίηση προφανώς, ήταν τό τέλος των καπιταλιστικών ιδιωτικών επιχειρήσεων. Μετοχές, όφειλές κ.τ.λ. της παλιάς διοίκησης δέν αναγνωρίζονταν.

Τό εργοστάσιο έπισκευών των σιδηροδρόμων της Βαρκελώνης κατασκευάζε θεωρακισμένα αυτοκίνητα. Μία όδομάδα μετά την επανάληψη των εργασιών κατασκευάστηκε και τό πρώτο νοσοκομειακό αυτοκίνητο. Ο έξοπλισμός του προκάλεσε τον

3. Αυτό άμφισβητείται μέ τό έπιχείρημα ότι θα ήταν πιό σωστή ή άντιλογική αντιπροσώπευση.

έπαινο των γιατρών. Τό ιατρικό τμήμα της Καταλονικής κυβέρνησης έδωσε τά συγχαρητήριά του στους σιδηροδρομικούς εργάτες μετάλλων για την έξαιρετική δουλειά τους. Αύτά τά έπιτεύγματα άνήκαν άποκλειστικά στους συνδικαλιστές εργάτες. Δέν ύπήρχαν άνωτατοι διοικητικοί υπάλληλοι για νά δίνουν διαταγές. Οι ίδιοι οι εργάτες διάλεγαν, μέσα από τις τάξεις τους, τους τεχνικούς και τους διοικητικούς. Τά έπιτεύγματα αύτά δέν πρέπει νά άποδοθούν στο Σταχουνοβικό άνταγωνισμό ανάμεσα στους εργάτες, αλλά στο πνεύμα της καλής θέλησης και της άμοιβαίας βοήθειας που ένέπνεε τους εργάτες⁴.

4. Ύπήρχαν δύο μεγάλα συνδικάτα των σιδηροδρομικών, τό -Συνδικάτο των Έθνικών Σιδηροδρόμων- της UGT και ή - Έθνική Βιομηχανική Όμοσπονδία των Σιδηροδρομικών- της CNT. Στην Καταλονία, οι περισσότεροι σιδηροδρομικοί ήταν μέλη της CNT. Στην όποίοκλη Ίσπανία, πριν από τις 19 Ίουλ, ή πλειοψηφία των σιδηροδρομικών άνήκε στην UGT. Μετά την επανάσταση, ό αριθμός των μελών της CNT, έγινε ίσος σχεδόν μέ τον αριθμό των μελών της UGT.

Οι τεχνικοί που είχαν έγκαταλείψει τις θέσεις τους, αντικαταστάθηκαν από ίκανούς και έμπειρους εργάτες, διαλεγμένους μέσα από τις τάξεις των ίδιων των εργατών. Παρ' όλον ότι οι εργάτες αυτοί είχαν λιγότερη, τυπικά, τεχνική εκπαίδευση ήξεραν πώς νά κάνουν σωστά τη δουλειά τους. Μέ τη στενή συνεργασία των έμπειρων εργατών, μέσα στη σφαίρα της ειδιότητάς τους, ή ύπηρεσία των σιδηροδρόμων άποκαταστάθηκε γρήγορα. Η πολύπλοκη γραφειοκρατική διοίκηση των σιδηροδρόμων διαλύθηκε και ή νέα άποκεντρώθηκε για νά έξασφαλίσει πραγματική και άποτελεσματική εργατική διεύθυνση σε όλα τά επίπεδα: τοπικό, περιφερειακό και έθνικό. Τά τμήματα και τά όπο- τμήματα όριζαν τις τεχνικές-διοικητικές έπιτροπές τους. Τά τμήματα έκλέγανε επίσης τους αντιπροσώπους τους για την -τοπική συντονιστική έπιτροπή-. Η γενική συνέλευση του τμήματος συνεργόταν δύο φορές τό μήνα, για νά συζητήσει τις άναφορές της έπιτροπής συντονισμού και νά δώσει νέες οδηγίες.

Αυτό εφαρμόστηκε και στην άνοδιοργάνωση του συστήματος των σιδηροδρόμων της Καταλονίας και τη μετατροπή του σε μία ένοποιημένη όμοσπονδία, όπου οι τοπικές και οι περιφερειακές λειτουργίες συγχρονιζόταν από τις τοπικές και περιφερειακές έπιτροπές συντονισμού.

Η όμοσπονδία περιελάμβανε όσιακά τρεις όποδιοικήσεις: κυκλοφο-

Η Κολλεκτιβοποίηση των Λιμενεργατών

Τά λιμάνια κυριαρχούνταν από συμμορίες, τά ημερομίσθια τών εργατών ήταν χαμηλά και οι συνθήκες εργασίας κακές. Οι άπάτες, οι κλοπές και ή κερδοσκοπία ήταν καθημερινά γεγονότα. Οι συμμορίτες, οι πράκτορες τών καραβιών, οι καπετάναι-οι τών καραβιών και τά άφεντικά τού λιμανιού άργωνναν συνεχώς διάφορες άπάτες. Αυτά προκαλούσαν άτέλειωτες άπεργίες που συνοδεύονταν πολλές φορές με πράξεις βίας, όχι μόνο ενάντια στους εργοδότες, αλλά και ενάντια σ' όλοκληρο τό σύστημα.

Μετά τίς 19 Ιούλη 1936, τά συνδικάτα τών λιμενεργατών και τών ναυτικών ξεκαθάρισαν τίς συμμορίες και τούς πράκτορες

ρία, τεχνική-τεχνολογία, διοίκηση. Η τεχνικο-τεχνολογική ύποδιαιρέση περιελάμβανε τρία τμήματα: ύλικό και άτμομηχανές κινητήριος δύναμη, διάνοξη και κατασκευή νέων διαδροσιών. Το πρώτο τμήμα φρόντιζε για ή συντήρηση τών άτμομηχανών και τών άγωνιών, έπιδοτικών και έμπορικών και για τά συνεργεία έπισκευών. Στο δεύτερο τμήμα ύπαγόταν ό ήλεκτρισμός τά καύσιμα (κάρβουνο-πετρέλαιο), οι τηλεπικοινωνίες (τηλέγραφοι, τηλεφώνια, σύστημα σηματοδότησης, κ.τ.λ.) Το τρίτο τμήμα έφοδίαζε τούς εργαζόμενους με τρόφιμα σέ τιμή κόστους και διεύθυνε μία σχολή τεχνικής και διοικητικής εκπαίδευσης.

Η διοίκηση άποτελούνταν από τρία τμήματα. Το πρώτο τμήμα άσχολείτο με θέματα άσφαλείας, καθαριότητας άγωνιών και έξοπλισμού και πρώτων βοηθειών στους σιδηροδρομικούς σταθμούς και στους τόπους εργασίας. Το δεύτερο τμήμα περιορίζονταν σέ οικονομικά θέματα, κρατούσε τά ημερήσια έξοδα και έσοδα και συγκέντρωνε στατιστικές πληροφορίες. Το τρίτο τμήμα φρόντιζε για τίς παροχές στους εργαζόμενους και τίς οικονομικές τους ήατρικές ύπηρεσίες, νοσοκόμες στά σπίτια, κλινική περίθαλψη, κ.τ.λ.)

Στίς 5 Νοέμβρη 1936, μετά την κατάληψη τών σιδηροδρόμων από τούς εργάτες, ή Όμοσπονδία κυκλοφόρησε ένα έρωτηματολόγιο, έξηγώντας ότι:

« Έν όψη τού ριζικού κοινωνικο-οικονομικού μετασχηματισμού τής χώρας μας, πρέπει νά επιξεργαστοίμε νέους και καλύτερους τρόπους βελτίωσης τών σιδηροδρόμων... Κανονία Ψακίση γενικά σταις ανιτροφούς μας και ειδικά στίς έπιτροπές όλων τών σιδηροδρομικών

τους. Αποφάσισιν νά διαπραγματεύονται άπευθείας και χωρίς ένδιάμεσους με τούς καπετάναιους τών καραβιών και τίς ναυτικές έταιρείες. Γι' αυτό, ή νέα κολλεκτιβία τών λιμενεργατών, ανέλαβε όλες τίς δουλειές στά λιμάνια. Τά συμβόλαια, άνάμεσα στίς ξένες πλοιοκτήτριες έταιρείες και τούς πράκτορες τους, δέν καταργήθηκαν, τά συνδικάτα όμως επέδωλεσαν από κοντά τίς οικονομικές πράξεις τών Ιαπανών πρακτόρων τών ξένων ναυτικών έταιρειών.

Αυτές οι μεταβολές άπέφεραν στους λιμενεργάτες καλύτερα ημερομίσθια και βελτιωμένες συνθήκες εργασίας. Αποταμιεύοντας ένυ όρισμένο ποσό, για κάθε τόνο φορτίου, εξασφαλίστηκαν έπιδόματα άνεργίας, άσθενης και άτυχημάτων⁵. Το λιμάνι τής Βαρκελώνης κοινωνικοποιήθηκε.

Η Κολλεκτιβοποίηση Γκαζιού, Νερού, Ήλεκτρισμού

Τό γκάζι, τό νερό και ό ήλεκτρισμός σ' όλες σχεδόν τίς Ιαπωνικές πόλεις ήταν ιδιωτική ιδιοκτησία. Η έταιρεία ύδάτων τής Βαρκελώνης και ή θυγατρική τής έταιρεία τής Λιουπρεγκάτ διαχειριζόταν όλα τά έργοστάσια γκαζιού και τίς εγκαταστάσεις ύδροδότησης πολλών Ιαπωνικών πόλεων. Ήταν μία γιγαντιαία έταιρεία με κεφάλαιο 275 έκατομμύρια πεσέτες και μέσο έτήσιο κέρδος πάνω από 11 έκατομμύρια πεσέτες.

Οί χρηματοδότες τής εγκατέλειψαν τη χώρα πριν από τίς 19 Ιούλη περιμένοντας τό άποτέλεσμα τής φασιστικής στρατιωτι-

*σταθμών, νά μας δώσουν τίς παρακάτω πληροφορίες... (Δέκα περί-
που έρωτήσεις σχετικάς με καλύτερο συντονισμό, έπηρεσίες, κ.τ.λ...)*

Μεταξύ τών έπιτευγμάτων τής νέας διοίκησης ήταν ή εξυπηρέτηση με λινοφορία και όχηματα άτομικευομένου περιοχών τής Κατάλωνίας (ειδικά στην επαρχία τής Λερίντα) οι όποιες δέν διέθεταν τέτοιες ύπηρεσίες στά παρελθόν. Το οικονομικό έλλειμα συμπληρωνόταν από άλλες γραμμές, πιο άποδοτικές.

5. Τα έπιδόματα αυτά, γνωστά σάν «ρόνοια», παρέχονται σήμερα στους εργάτες τών βιομηχανικών χωριών. Στην Ιαπωνία τού 1936, και σέ πολλές χώρες και σήμερα άκόμη, αίτοί οι «άκραίοι» νεωτερισμοί θεωρούνται σάν «έπαναστατικοί».

κής επίθεσης. Τά συνδικάτα αποφάσισαν την κατάληψη και την κολλεκτιβοποίηση της ιδιοκτησίας τους. Το διαχειριστικό συμβούλιο εκλέχτηκε από τους ίδιους τους εργάτες και μίσα από τις τάξεις τους. Οί ιδιοκτήτες αρνιόνταν στους εργάτες αύξηση των αποδοχών τους, και την ικανοποίηση των άλλων αίτημάτων τους. Κάτω από τό καθεστώς της κολλεκτιβοποίησης, θεσμοποιήθηκε ένα κατώτερο ήμερομίσθιο 14 πεσετών και εβδομάδα 36 ώρων εργασίας. Αργότερα, ή πολεμική κρίση και ή έλλειψη εργατικών χειρών είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των εργασίμων ώρων σε 40 και ακόμη αργότερα σε 48, με ίσα ήμερομίσθια για άντρες και γυναίκες, επιδόματα άσθενείας και συντάξεις γήρατος. Οί οικονομίες από την καλή διαχείριση και την κατάργηση των μετόχων, των κερδών, των τόκων, των δανείων, κ.τ.λ. χρησιμοποιήθηκαν για τη μείωση της τιμής του νερού κατά 50%. Τους πρώτους λίγους μήνες, μετά τις 19 Ιούλη, δόθηκε στην «Αντιφασιστική Στρατιωτική Έπιτροπή» ποσό πάνω από 100.000 πεσέτες.

Οί Ξένοι παρατηρητές αϊφνιδιάστηκαν από τη γρήγορη και όμαλή μετάβαση από την ιδιωτική στην κολλεκτιβιστική διαχείριση. Δέν ήταν δύσκολο νά βρεθεί ό λόγος. Η θανατοστή επιτυχία της κολλεκτιβοποίησης όφειλόταν, σε μεγάλο βαθμό, στη συστηματική προετοιμασία των συνδικαλιστών, για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων της κοινωνικής επανάστασης. Η έφημερίδα της κολλεκτίβας του νερού, του γκαζιού και του ηλεκτρισμού έγραφε:

«Στή διάρκεια της επαναστατικής περιόδου οργανώσαμε μέσα στα συνδικάτα, έπιτροπές διαχείρισης. Οί έπιτροπές αυτές προετοιμάζονταν για τη διαχείριση, μελετώντας τά ειδικά προβλήματα κάθε ονοικίας. Η έπιτροπή επέδλεπε την παραγωγή, έπολόγιζε τις ανάγκες του νερού, για τό καλοκαίρι και τό χειμώνα, μελετούσε τρόπους για εξέγερση του κατάλληλου προσωπικού για κάθε δουλειά, παρακολουθούσε τά μέτρα άσφαλείας, τά έστιατόρια, κ.τ.λ.»

Με αυτές και άλλες προετοιμασίες, οί εργάτες μπήρεσαν νά λύσουν δύσκολα προβλήματα. Οί τρόποι διαχείρισης, έπεξεργασμένοι από τους ίδιους τους εργάτες, άποδεικνύουν τον ύψηλό βαθμό υπευθυνότητας των εργατών, που υποδουλιζό-

ταν από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Τά εργατικά συμβούλια, οί διευθυντές, τά διοικητικά σωματα σε κάθε επίπεδο, λειτουργούσαν σύμφωνα με οδηγίες συζητημένες άνοιχτά και έγκραυμένες άπ' όλους τους εργάτες, στις γενικές συνέλεύσεις των εργοστασίων. Όλα τά πρόσωπα με υπεύθυνες θέσεις ήταν ύπόλογα άπέναντι στις έπιτροπές έλέγχου του συνδικάτου. Στις υπεύθυνες θέσεις, ύποδεικνύονταν εργάτες ικανοί, με προσόντα και με άποδεδειγμένη άκεραιότητα. Έθεωρείτο προνόμιο και τιμή, ή άνάθεση σε κάποιον υπεύθυνης θέσης από τά μέλη του συνδικάτου....⁶

6. «Η Όμοσπονδιοποιημένη Βιομηχανική Ένοση Έργατών Δημοσίων Υπηρεσιών τη Καταλωνίας», ή όποια από την άρχή της επανάστασης έξουσάσισε τον έφοδιασμό με νερό, ηλεκτρισμό και γκαζί, οργανώθηκε τό 1927 (παρά την αντίδραση της δικτατορίας του στρατηγού Πρίμο ντε Ριβέρα). Το συνδικάτο έξουτρητοόσε ολόκληρη την Καταλωνία. Ανάλογες περιφερειακές όμοσπονδίες έπήρχαν σ' ολόκληρη την Ίσπανία και άνήκαν στην «Έθνική Όμοσπονδία των Έργατών Δημοσίων Υπηρεσιών», με έδρα της τη Μαδρίτη. Τά μέλη της που άνήκαν στη CNT της Καταλωνίας έφθαναν τις 8.000. Κάτι λιγότερο από τους μισούς εργάτες των ύπηρεσιών αυτών ύποστήριζαν την UGT.

Τεχνικοί και όρισμένοι ειδικευμένοι εργάτες δέν άνήκαν στην UGT, ούτε στη CNT, αλλά σε ιδιαίτερο συνδικάτο. Η άνάγκη για την άποκατάσταση και θελίωση της ύπηρεσίας και τά αισθήματα άλληλεγγύης που δημιούργησε ή επανάσταση ενέπνευσαν σ' αυτό τό πνεύμα της ένότητας με τους χειρώνικτες εργάτες. Οί τεχνικοί, σε μία γενική τους συνέλευση, αποφάσισαν νά διαλύσουν τό ανεξάρτητο συνδικάτο τους και νά μπουν στη CNT (50 μόνο τεχνικοί, για ιδεολογικούς λόγους, μπήκαν στην UGT).

Σοβαρές τεχνικές-διοικητικές αποφάσεις παίρνονταν σε κοινές γενικές συνέλεύσεις και των δύο συνδικατίων. Παρά την αντίδραση των ήγετών τους, οί εργάτες όπαδοί της UGT συνεργάζονταν με πλήρη άλληλεγγύη με τους εργάτες της CNT. Νερό, γκαζί και ηλεκτρισμός παρέχόταν σ' ολόκληρη τη διάρκεια του έμφυλιου πολέμου, ακόμη και παρά τους φασιστικούς βομβαρδισμούς.

Κάθε έγκατάσταση διευθυνόταν από ένα συμβούλιο έλεγμένο από τους εργάτες κάθε τμήματος. Για τό συντονισμό της δουλειάς σ' ολόκληρη τη συνοικία, ή γενική συνέλευση κάθε έγκατάστασης έστéλν

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῶν Κουρείων

Ἡ κολλεκτιβοποίηση περιέλαβε καί μικρότερες ἐγκαταστάσεις: μικρά ἐργοστάσια, ἐργαστήρια τεχνιτῶν, καταστήματα ὑπηρεσιῶν καί ἐπισκευῶν, κ.τ.λ. Οἱ τεχνίτες καί οἱ ἰδιοκτῆτες τῶν μικρῶν ἐργαστηρίων, μαζί μέ τοὺς ὑπαλλήλους τοὺς καί τοὺς βοηθοὺς, ἐμπαιναν πολλές φορές στό συνδικάτο τοῦ ἐπαγγέλματός τους. Συντονίζοντας τίς προσπάθειές τους καί ἐνόηοντας τά μέσα πού διέθεταν, πάνω σέ μιά ἀδελφική βάση, τά καταστήματα μπορούσαν νά ἀναλάβουν τήν ἐκτέλεση μεγάλων σχεδίων καί νά ἐξασφαλίζουν ὑπηρεσίες σέ πολύ μεγαλύτερη κλίμακα. Ἀνεξάρτητοι τεχνίτες, μέ τά ἐργαλεία τους καί τά ἐργαστήριά τους ἐμπαιναν στίς ἐπαγγελματικές κολλεκτίδες. Ἡ κολλεκτιβοποίηση τῶν κουρείων εἶναι ἓνα ἐξαιρετικό παράδειγμα γιά τό πῶς γίνεται ἡ μετατροπή τῆς μικρῆς κλίμακας βιομηχανίας καί τῶν ὑπηρεσιῶν, ἀπό καπιταλιστική σέ σοσιαλιστική.

Οἱ κουρείς τῆς Βαρκελώνης, τῆς Μαδρίτης καί ἄλλων Ἰσπα-

νοῦ ἀντιπροσώπους στό «Βιομηχανικό Συμβούλιο» τῆς συνδικαίας, ἓναν τεχνικό καί ἓναν διοικητικό.

Τά τοπικά καί συνδικαϊκά σωματά καί τά σωματά τῆς περιοχῆς κάθε βιομηχανίας (νερό, γκάζι καί ἤλεκτρισιμός) ἀποτελοῦνταν ἀπό 4 ἀντιπροσώπους τῆς UGT καί 4 τῆς CNT. Οἱ μισοί ἀπ' αὐτούς τοὺς ἀντιπροσώπους ἐλέγονταν ἀπό τίς γενικές συνέλεύσεις τῶν συνδικάτων, οἱ ἄλλοι μισοί ἀπό τίς γενικές συνέλεύσεις τῶν τεχνικῶν-ἐργατῶν. Ἡ διαδικασία αὕτη ἐξασφάλιζε τήν ἐκλογή τῶν ἐργατῶν μέ τά περισσότερα προσόντα, γιατί ὑπῆρχε κίνδυνος νά ἐκλεγθῶν ἀπό τίς γενικές συνέλεύσεις, λιγότερο ἱκανοί ἀντιπρόσωποι, γιά ἰδεολογικούς καί πολιτικούς λόγους.

Τό «Γενικό Συμβούλιο» καί τῶν τριῶν βιομηχανιῶν ἀποτελεῖτο ἀπό 8 ἀντιπροσώπους, 4 τῆς UGT καί 4 τῆς CNT, συντόνιζε τήν κοινῆ δραστηριότητα καί τῶν 3 βιομηχανιῶν, ἐναρμόνιζε τήν παραγωγή, τίς προμήθειες, τή διανομή τῶν ἐφοδίων, ἀργάνων τῆ γενικῆ διοίκηση, καθόριζε τά τιμολόγια γιά τίς ὑπηρεσίες καί ἐπέβαλλε μέτρα γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν καταναλωτῶν. Πρέπει νά τονιστεῖ ὅτι ἡ δραστηριότητα τοῦ «Γενικοῦ Συμβουλίου» (ὁπως καί οἱ ἐργασίες τῶν «Βιομηχανικῶν Συμβουλίων») ἐλέγχονταν σέ κάθε ἐπίπεδο, ἀπό τό σύνολο τῶν μελῶν.

νοικῶν πόλεων, μέ δική τους πρωτοβουλία καί ἐθελοντικά ἀναδιοργάνωσαν τήν παροχή τῶν ὑπηρεσιῶν τους. Στή Μαδρίτη, τά κουρεία εἶχαν κολλεκτιβοποιηθεῖ πρὶν ἀπό τίς 19 Ἰούλη 1936. Σκοπός τῆς κολλεκτιβοποίησης ἦταν ἡ κατάργηση τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στοὺς ἰδιοκτῆτες τῶν μαγαζιῶν καί τοὺς βοηθοὺς τους. Ἡ κομμωτικὴ δὲν ἦταν μεγάλη ἐπιχείρηση. Γιά τοὺς Ἰσπανοὺς συνδικαλιστῆς ὅμως, ὁ σοσιαλισμός καί ὁ κολλεκτιβισμός δὲν μπορούσε νά περιοριστεῖ μόνο στήν κατάργηση τοῦ μεγάλου κλίμακας καπιταλισμοῦ. Στὴν ἀναδιοργάνωση τῆς ἐργασίας, σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τῆς ἐλευθερίας καί τῆς συνεργασίας, ὑπῆρχε τόπος γιά ὅλους. Ἀκόμη καί οἱ μικρότερες ἐπιχειρήσεις, πού ἀπασχολοῦσαν ἓνα ἢ μερικά ἄτομα, μπορούσαν νά πάρουν μέρος στήν ἀναδιοργάνωση τῆς κοινωνίας.

Στή Βαρκελώνη ὑπῆρχαν πρὶν ἀπό τὴν 19 Ἰούλη 1936 1.100 κουρεία, τά περισσότερα ἀπὸ τά ὅποια ἀνήκαν σέ φτωχοὺς μεροκαματιάρηδες. Τά κουρεία ἦταν πολλές φορές ἀκάθαρτα καί κακῶς συντηρημένα. Οἱ 5.000 βοηθοὶ τῶν κουρείων ἀνήκαν στήν κατηγορία τῶν λιθό κακοπληρωμένων ἐργατῶν, κερδίζοντας 40 πεσέτες περίπου τῆ βδομάδα, ἐνῶ οἱ οἰκοδόμοι ἐπαιρναν ἀπὸ 60-80 πεσέτες τῆ βδομάδα. Ἡ βδομάδα τῶν 40 ὥρων καί ἡ αὐξηση τῶν μισθῶν κατὰ 15% πού καθορίστηκαν μετὰ τὴν 19ῃ Ἰούλη ἀπειλοῦσαν μέ καταστροφή τά περισσότερα ἀπ' αὐτά. Γι' αὐτὸ ἰδιοκτῆτες καί βοηθοὶ ἀποφάσισαν ἐθελοντικά νά τά κοινωνικοποιήσουν.

Πῶς ἐγινε αὐτό; Ὅλα τά μαγαζιά προσχώρησαν ἀπλά στό συνδικάτο. Σέ μιά γενικὴ συνέλευση ἀποφάσισαν νά κλείσουν ὅλα τά μὴ ἀποδοτικά μαγαζιά. Τά 1100 κουρεία μειώθηκαν σέ 235, μέ ἀποτέλεσμα οἰκονομία 135.000 πεσέτες τὸ μῆνα ἀπὸ ἐνοικία, φωτισμό καί φόρους. Τά 235 κουρεία ἐκσυγχρονίστηκαν καί ἐξοπλίστηκαν. Ἀπὸ τίς οἰκονομίες αὐξήθηκαν τὰ ἡμερομίσθια κατὰ 40%. Ὅλοι εἶχαν τὸ δικαίωμα νά δουλεύουν καί ὅλοι ἐπαιρναν τὸ ἴδιο ἡμερομίσθιο. Οἱ πρῶην ἰδιοκτῆτες δὲν ζημιώθηκαν ἀπὸ τὴν κοινωνικοποίηση. Τώρα εἶχαν ἀπασχόληση καί ἓνα σταθερὸ εἰσόδημα. Ὅλοι δούλευαν μαζί, κάτω ἀπὸ τίς ἴδιες συνθήκες καί μέ τοὺς ἴδιους μισθοὺς. Ἡ διάκριση ἀνάμεσα σέ ἐργοδότες καί ὑπαλλήλους καταργήθηκε καί μετασχηματίστηκε σέ μιά κοινότητα ἴσων ἐργαζομένων, δηλαδή σέ σοσιαλισμὸ ἀπὸ τά κάτω.

Η Κολλεκτιβοποίηση της Ύφαντουργικής Βιομηχανίας

Δέν είναι εύκολη δουλειά η κολλεκτιβοποίηση και η σταθεροποίηση μιιάς βιομηχανίας, μέ προσωπικό 1/4 περίπου του εκατομμυρίου ύφαντουργούς και μέ πολλά μικρά εργοστάσια διασκορπισμένα σέ πολλές πόλεις. Τό συνδικάτο όμως τών ύφαντουργών τής Βαρκελώνης πραγματοποίησε τήν κολλεκτιβοποίηση σέ ελάχιστο χρόνο. Ήταν ένας πειραματισμός, μέ τρομακτική σημασία. Ή δικτατορία τών άφεντοκών ανατράπηκε και μισθοί, συνθήκες εργασίας και παραγωγή καθορίζονταν από τούς ίδιους τού εργάτες και τούς εκλεγμένους αντιπροσώπους τους. Όλοι οι ύπάλληλοι εκτελούσαν τίσ οδηγίες τών μελών και ήταν άμεσα υπεύθυνοι στους ανθρώπους τής δουλειάς και στίς συνελεύσεις τού συνδικάτου. Ή κολλεκτιβοποίηση τής ύφαντουργικής βιομηχανίας διέφνευσε μιιά γιά πάντα τό έπιχείρημα ότι οι εργάτες είναι άνίκανοι νά διευθύνουν μιιά μεγάλη και πολύπλοκη έπιχείρηση.

Μέ τήν ίδρυση τής κολλεκτίδας εκλέχτηκε μιιά έπιτροπή διαχείρισης από 19 άτομα, τά όποία ανήκαν στά μέλη τής. Μετά από τρεις μήνες ή έπιτροπή διαχείρισης έκανε απολογισμό, μπροστά στά μέλη, γιά τίσ συνθήκες τής κολλεκτίδας και τίσ προόδους τών εργασιών.⁷

7. Τό τμήμα Β τού απολογισμού αὐτοῦ, μέ τόν τίτλο: «*Η Οργανωτική Δομή τής Κολλεκτίδας τής Ύφαντουργικής Βιομηχανίας*», αναφέρει:

«*Μέ τήν κολλεκτιβοποίηση κάθε απαλλοτριωμένον εργοστάσιον, ή Έπιτροπή Έλέγχει τή όποία επέβλεπε τούς πρώην ιδιοκτήτηι μετατρέπεται σέ Τεχνική Συμβουλευτική Έπιτροπή... ή όποια θά εκλέγεται άπ' όλους τούς εργάτες τού εργοστασιού σέ γενική συνέλευση τού συγκλείται από τό Έργοστασιακό Συμβούλιον και τό Τοπικό Συνδικάτο...*»

Κάτω από τόν τίτλο: «*Τμήματα Οργάνωση Ομάδας Έργουσιών*», γράφει:

«*Οί έπιτροπές συντονισμού και διαίκεσης όλων τών εργοστασιών μιιάς όρισμένης πόλης ή διαμερίσματος θά εκλέγονται από τίσ τεχνικές έπιτροπές τών εργοστασιών αὐτῶν και θά υπόκεινται στήν Έγκριση τής γενικής συνέλευσης τού Βιομηχανικού Συνδικάτου τών Έργατιών Ύφαν-*

Μέ τή συντριβή τού φασιστικού πραξικοπήματος, οι ιδιοκτήτες πήραν τά κεφάλαια τής βιομηχανίας στο έξωτερικό. Μέ τήν κατάργηση όμως τών μετόχων, τών καλοπληρωμένων διευθυντών και άλλων άχρηστων δαπανών, οι κολλεκτίδες μπόρεσαν νά κάλυψουν τήν αύξηση τού κόστους τών πρώτων ύλών. Διό καινούργιες μηχανές γιά κατασκευή τεχνητού μεταξιού αγοράστηκαν από τό έξωτερικό. Τό άναγκαίο ξένο συναλλαγμα όγήκε από τήν πώληση προϊόντων στο έξωτερικό.

Σέ κάθε εργοστάσιο εκλεγόταν μιιά διοικητική έπιτροπή, από τούς πιό ίκανούς εργάτες. Άνάλογα μέ τό μέγεθος τού εργοστασιού, ή δουλειά αὐτῶν τών έπιτροπών περιελάμβανε έσωτερική όργάνωση τού εργοστασιού, στατιστικές, χρηματοδότηση, άλληλογραφία και σχέσεις μέ άλλα εργοστάσια, καθώς και μέ τήν κοινότητα. Ειδικότερη σημασία είχε ή όργάνωση μιιάς ανωτάτου έπιπέδου τεχνικής έπιτροπής, από τά πιό έμπειρα τεχνικά και διοικητικά μέλη, όλόκληρης τής βιομηχανίας. Αὐτή ή έπιτροπή μηχανικών, τεχνικών και έμπορικών έμπειρογνωμόνων έκανε προγράμματα γιά τήν αύξηση τής παραγωγής, τήν κατανομή τής εργασίας, τίσ έγκαταστάσεις κ.τ.λ. Μερικούς μήνες μετά τήν κολλεκτιβοποίηση, ή ύφαντουργική βιομηχανία τής Βαρκελώνης βρισκόταν σέ πολύ καλύτερη κατάσταση, σέ σχέση μέ τήν έποχή τής καπιταλιστικής διαχείρισης. Κι άλλο ένα παράδειγμα πού άποδεικνύει ότι ό σοσιαλισμός από τά κάτω δέν καταστρέφει τήν πρωτοδοουλία. Ή άπληστία γιά πλουτισμό δέν είναι τό μοναδικό κίνητρο στίς ανθρώπινες σχέσεις.

Ή κολλεκτιβοποίηση καλύτερευσε τήν κατάσταση τών εργατών. Οί 60 ώρες εργάσιμη όδομάδα, σέ μερικά εργοστάσια, μειώθηκε μέχρι 40. Τά ήμερομισθια ήταν πιό έξισομένα. Καταργήθηκαν οι ύπερωρίες και τό όδομαδιότικο αύξήθηκε από 68 σέ 78 πεσέτες. Τά ήμερομισθια καθορίζονταν από τούς ίδιους τούς εργάτες στίς συνελεύσεις τού συνδικάτου.

Πολλοί από τούς εργάτες τής ύφαντουργίας πήγαν στά πολεμικά μέτωπα. Μόνο από τήν Βαρκελώνη, περισσότεροι από

τονργίας, τής δεδομένης πόλης ή τού διαμερίσματος...» («*Κολλεκτιβοποιήσεις*», σελ. 50,52)

20.000 εργάτες ύφαντες της CNT μπήκαν στην πολιτοφυλακή. Οι μη μάχιμοι εργάτες έδιναν έθελοντικά 10-15% από το βδομαδιακό τους για τη χρηματοδότηση του αντιφασιστικού πολέμου και τους τρεις τελευταίους μήνες του 1937 έδωσαν 2,5 εκατομμύρια πεσέτες στις αντιφασιστικές πολιτοφυλακές...

....

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῆς Βιομηχανίας Μετάλλου καί τῆς Πολεμικῆς Βιομηχανίας⁸

Ἀπό τόν Ἀουγκουστίν Σούχι

Ἐνα ἀπό τὰ πιά έντεπρωσιακά έπιτεύγματα τῶν Καταλωνῶν εργατῶν μετάλλου ἦταν ἡ άνοικοδόμηση τῆς βιομηχανίας ἀπό τό τίποτε. Λίγο πρίν ἀπό τό τέλος τοῦ έμφυλίου πολέμου, 80.000 εργάτες έφοδίαζαν μέ πολεμικό ύλικό τόν αντιφασιστικό στρατό. Τῆ στιγμή τῆς έναρξης τοῦ έμφυλίου πολέμου, ἡ βιομηχανία μετάλλου τῆς Καταλωνίας ἦταν άπανάπτυκτη. Τό μεγαλύτερο εργοστάσιο αὐτοκινήτων Hispano-Suiza άπασχολούσε 1100 εργάτες. Λίγες μέρες μετά τήν 19η τοῦ Ἰούλη, τό εργοστάσιο εἶχε μετατραπεί σέ εργοστάσιο θωρακισμένων αὐτοκινήτων, χειροβομβίδων, αὐτοκινήτων-πολυβόλων, νοσοκομειακῶν αὐτοκινήτων κ.τ.λ. για τό πολεμικό μέτωπο. Τό πρώτο πολεμικό όχημα έφερε τά σήματα CNT-FAI, σήματα τῶν δύο οργανώσεων τῶν εργατῶν μετάλλου. Στή διάρκεια τοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου 400 εργοστάσια μετάλλου κατασκεύαζαν πολεμικό ύλικό.

Ποσοστό 80% ἀπό τούς εργάτες τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας ύποστηρίζαν τῆ CNT. Ἐνώ τά πολιτικά κόμματα συνέχιζαν τίς μηχανογραφίες για τήν κατάληψη τῆς έξουσίας, οἱ συνδικαλιστές δούλευαν για τήν άνοικοδόμηση τῆς βιομηχανίας καί τήν ἥττα τοῦ φασισμού. Ἡ δουλειά άρχισε τόν Αὐγουστο τοῦ 1936.

8. Ἀπό τό βιβλίο του «Νύχτα Πάνο Ἀπό Τήν Ἰσπανία», σελ. 111-112.

κάτω ἀπό τῆ διεύθυνση τοῦ δυναμικοῦ καί ίκανοῦ τεχνικοῦ Εὐγένιο Βαλέχο ενός άφοσιωμένου άναρχοσυνδικαλιστή. Οἱ ειδικοί είχαν άπορήσει ἀπό τήν έμπειρία τῶν εργατῶν στήν κατασκευή καινούργιων μηχανῶν, για όπλα καί πολεμοφόδια. Ἐλάχιστες μηχανές άγοράστηκαν ἀπό τό έξωτερικό. Σέ μικρό χρονικό διάστημα, 200 διαφορετικές ύδραυλικές πρέσες πιεστικής ισχύος μέχρι καί 250 τόννων, 178 περιστροφικοί τόρνοι καί εκατοντάδες πλάνες καί τρυπάνια κατασκευάστηκαν. Ἐνα χρόνο μετά τήν έναρξη τοῦ έμφυλίου πολέμου, ἡ παραγωγή πολεμοφοδίων έφθάσε στο 1 εκατομμύριο όλόμενα τῶν 155 χιλιοστών, 50.000 βόμβες άέρος καί εκατομμύρια σφαίρες. Τούς τρεις τελευταίους μήνες τοῦ 1937, κατασκευάστηκαν 15 εκατομμύρια φουζίγια, ένα εκατομμύριο θήκες για χειροβομβίδες καί τεράστιες ποσότητες άλλου πολεμικοῦ ύλικού.

Μέ τήν είσαγωγή τοῦ κρατικοῦ έλέγχου πάνω στή βιομηχανία όπλων καί πολεμοφοδίων τεματίστηκε ἡ αὐτοδιεύθυνση ἀπό τούς εργάτες. Τά μεγάλα όμως έπιτεύγματα τῶν Ἰσπανῶν εργατῶν στήν κολλεκτιβοποιημένη βιομηχανία μετάλλου, είναι αιώνιοι μάρτυρες τῶν έπιτευγμάτων τοῦ άναρχοσυνδικαλιστικοῦ κινήματος.

....

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῆς Ὀπτικῆς Βιομηχανίας⁹

Ἀπό τίς «Collectivization»

Ἐν βιομηχανία σημαίνει μιá ομάδα εγκαταστάσεων για τήν κατασκευή ενός τύπου έμπορεύματος, σ' ένα διαμέρισμα, έπαρχία ἡ περιοχή, τότε δέν θά υπήρχε όπτική βιομηχανία πρίν ἀπό τήν 19η τοῦ Ἰούλη, στήν Ἰσπανία. Μέ τό τέλος τῆς μάχης (στήν όποια πήραν μέρος οἱ εργάτες τῆς όπτικῆς βιομηχανίας), οἱ εργάτες άρχισαν άμέσως νά κολλεκτιβοποιήσουν τά μικρά έρ-

9. Ἀπό τό βιβλίο του «Κολλεκτιβοποίηση: Τό Δημόσιο Έργο τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης 1936-1939», σελ. 72-74.

γαστήρια. Στην πρώτη φάση, ασκήθηκε αυστηρή έργατική επί-
δραση, για να εμποδίσει τους ιδιοκτήτες να δραστηρεύουν,
παίροντας τα κεφάλαια και τα έμπορεύματα. Όσοι ιδιοκτή-
τες δέχτηκαν την κολλεκτιβοποίηση, μπήκαν στις κολλεκτίβες
υπό ίσους όρους με τους πρώην υπαλλήλους τους. Τα εργοστά-
σια μετατράπηκαν σε μία παραγωγική κολλεκτίβα... Μελετή-
θηκαν και εφαρμόστηκαν μέθοδοι έκσυγχρονισμού και άνοιχο-
δόμησης της βιομηχανίας.

Καταργήθηκε η διαφορά των φύλων. Ίση πληρωμή για άν-
τρες και γυναίκες και με επικρατέστερο τον οικογενειακό μι-
σθό. Όσοι εργάτες είχαν περάσει τα 24 χρόνια έπαιρναν 400
πεοέτες το μήνα και 50 πεοέτες για κάθε εξαρτημένο άπ' αυ-
τούς πρόσωπο, έστω και μη συγγενικό, και δεν είχαν δουλέψει
πρίν στην ίδια βιομηχανία. Ο μεγάλος νεοτερισμός ήταν η
άνεγερση ενός νέου εργοστασίου για όπτικά όργανα και εργα-
λεία. Το έργο χρηματοδοτήθηκε από τις έθελοντικές εισφορές
των εργατών. Σε ελάχιστο χρονικό διάστημα, το εργοστάσιο
έδωσε στην κυκλοφορία κυάλια, τηλεμετρα, γωνιόμετρα, βιο-
μηχανικά γυαλιά σε διάφορους χρωματισμούς και όρισμένα
έπιστημονικά όργανα. Κατασκεύαζαν και έπισκεύαζαν επίσης
διάφορα όπτικά όργανα για τις ανάγκες του μετώπου. Άλλο
έπιτεύγμα ήταν το άνοιγμα μιας νέας, έκσυγχρονισμένης όπτι-
κής σχολής... Οί εργάτες υπεργαρευόνταν, με το δίκιο τους,
γι' αυτά τα έπιτεύγματα. Ότι δεν μπόρεσε να κάνει ο καπιτα-
λισμός το έκαναν, με τη δημιουργική ικανότητά τους τα μέλη
του συνδικάτου όπτικών εργατών της CNT.

....

Η Κολλεκτιβοποίηση των Ύγειονομι- κών Ύπηρεσιών¹⁰

Από τον Γκαστόν Λεβάλ

Η κολλεκτιβοποίηση των ύγειονομικών ύπηρεσιών ήταν ένα

10. Από το βιβλίο του Γκαστόν Λεβάλ «Όπτε Φράνκο, όπτε Στάλι-
σελ. 122-127.

από τα μεγαλύτερα έπιτεύγματα της επανάστασης. Για να εκπ-
μηθούν οι προσπάθειες των συντρόφων μας πρέπει να έχουμε
υπόψη ότι άποκατάστησαν τις ύπηρεσίες ύγείας σ' ελόκληρη
τήν Καταλωνία, μέσα σ' ελάχιστο χρονικό διάστημα από την
19η Ίούλη. Η επανάσταση στηρίχτηκε στη συνεργασία ενός
αριθμού άφοισωμένων γιατρών, οι όποιοι δεν φρόντιζαν να
συσσωρευθούν πλούτο, αλλά να έξυληθεύσουν τους φτωχούς
και τους μη προνομιούχους.

Το «Συνδικάτο Εργατών Ύγεινής» ιδρύθηκε το Σεπτέμβρη
του 1936. Σύμφωνα με την τάση να έννοθούν όλες οι διαφορετι-
κές κατηγορίες, άπασχολήσεως και ύπηρεσιών, που έξυληθε-
τούσαν μία συγκεκριμένη βιομηχανία, όλοι οι εργάτες ύγεινής,
από τους πορτιέρηδες μέχρι τους γιατρούς και τα διοικητικά
στελέχη, όργανώθηκαν σε ένα μεγάλο «Συνδικάτο Εργατών
Ύγεινής».

Πέντε μήνες μετά την επανάσταση, 8.000 εργάτες ύγεινής
προσχώρησαν στο συνδικάτο (έκτός από τους μασέρ και τους
φυσιοθεραπευτές για τους όποιους δεν διαθέτουμε στοιχεία).
Και η UCT όργανωσε ένα συνδικάτο, πολύ κατώτερο αριθμη-
τικά από το δικό μας, 100 γιατροί έναντι 1.020 δικών μας.
Ίδου ένας άποσπασματικός κατάλογος: 1020 γιατροί, 330
μαίες, 3.206 νοσοκόμοι, 133 όδοντογιατροί, 203 άσκαούμενοι
(σπουδαστές ιατρικής), 180 φαρμακοποιοί και 66 βοηθοί φαρ-
μακοποιών, 153 βοτανολόγοι, 353 άποστειρωτές, 71 άκτινολό-
γοι και 200 κτηνίατροι.

Τα συνδικάτα όμως δεν άρκέστηκαν στη στρατολογία νέων
μελών. Η έπιθυμία για την άναδημιουργία του συστήματος
ύγεινής ήταν μεγαλύτερη άνάμεσα σε γιατρούς, που δεν είχαν
κάνει τίποτε πρós αυτή την κατεύθυνση πρίν από την επανά-
σταση. Αυτοί άκριδώς οι γιατροί έγιναν και οι πιο άφοισωμέ-
νοι επαναστάτες. Θα μπορούσα να φέρω πολλά παραδείγματα.

Η παιδική θνησιμότητα ήταν από τις μεγαλύτερες στην Εύ-
ρώπη, παρ' όλο που η Ίσπανία έχει ύγεινό και γενικά ξηρό
κλίμα. Αυτό δεν όφείλεται μόνο στη φτώχεια και στην έλλειψη
ύγειονομικού έξοπλισμού, αλλά και σε μία σπείρα γιατρών, οι
όποιοι έκμεταλλευόμενοι την κατάσταση και την άνικανότητα
της κυβέρνησης, φρόντιζαν να πλουτίζουν.

Οι σύντροφοί μας ηγήθησαν στην ίδρυση ενός νέου συστήματος υγιεινής... Η νέα Ιατρική υπηρεσία κάλυπτε ολόκληρη την Καταλωνία. Σχηματίστηκε ένας μεγάλος μηχανισμός, του οποίου τα μέρη ήταν γεωγραφικά κατανεμημένα, σύμφωνα με τις ανάγκες και το γενικό πρόγραμμα. Η Καταλωνία διαιρέθηκε σε 9 ζώνες: Βαρκελώνη, Ταραγόνα, Λερίντα, Ρέους, Μποργκίντα, Ριπάλ και Άνω Πυρηναία. Όλα τα γειτονικά χωριά και οι κομποπόλεις εξυπηρετούνταν απ' αυτά τα κέντρα.

Σε 27 κομποπόλεις της Καταλωνίας υπήρχαν 36 κέντρα υγιεινής που παρείχαν υπηρεσίες σε τέτοιο βαθμό - ώστε κάθε χωριό, κάθε συνοικισμός, κάθε απομονωμένος χωρικός στα βουνά, κάθε γυναίκα, κάθε παιδί, παντού είχε άρκετη και σύγχρονη Ιατρική περίθαλψη. Σε κάθε μία, από τις 9 ζώνες, υπήρχε ένα κεντρικό συνδικάτο και μία επιτροπή έλεγχου, με έδρα τη Βαρκελώνη. Κάθε ζώνη ήταν αυτόνομη, μέσα στη σφαίρα της δραστηριότητάς της. Αδίκη όμως ή αυτόνομη δεν ταυτιζόταν με την απομόνωση. Τα μέλη της «Κεντρικής Επιτροπής της Βαρκελώνης», εκλεγμένα απ' όλα τα τμήματα συναντιόνταν κάθε εβδομάδα μ' ένα αντιπρόσωπο κάθε τμήματος, για να συζητήσουν κοινά προβλήματα και να βελτιώσουν το γενικό πρόγραμμα....

Ο λαός έπωφελήθηκε από τα σχέδια του συνδικάτου υγιεινής. Το συνδικάτο διαχειριζόταν όλα τα νοσοκομεία και τις κλινικές. Έξη νοσοκομεία άνοιξαν στη Βαρκελώνη... Όχι νέα σανατόρια εγκαταστάθηκαν σε σπίτια πολυτελείας, που βρίσκονταν στα βουνά και στα δάση. Ήταν πολύ εύκολη ή μετατροπή αυτών των σπιτιών σε νοσοκομεία και ο έφοδιασμός τους με τον κατάλληλο εξοπλισμό. Ένα απ' αυτά, για τη θεραπεία της φυματίωσης, έθεωρείτο ένα από τα καλύτερα του είδους...

Οργανώθηκαν πολυκλινικές, για παροχή ειδικευμένων υπηρεσιών για όλες τις ασθένειες... Ένω, κάτω από τον καπιταλισμό, υπήρχε τεχνικό πλεόνασμα γιατρών, τώρα, με το κοινωνικοποιημένο Ιατρικό σύστημα, υπήρχε έλλειψη γιατρών, για την εξυπηρέτηση των μαζών, οι οποίες ουδέποτε είχαν σωστή Ιατρική περίθαλψη...

Όταν οι κάτοικοι μιάς τοποθεσίας ζητούσαν τις υπηρεσίες

ενός γιατρού, το συνδικάτο, εκτιμώντας τις ανάγκες τους, αποδείκνυε ένα γιατρό του οποίου η εκπαίδευση θα εξυπηρετούσε καλύτερα τους ασθενείς. Αν ο γιατρός αρνιόταν να πάει, έπρεπε να παρουσιάσει ένα ισχυρό επιχειρήμα. Χωρίς επιχειρήμα, έχανε τη θέση του. Οι νοσοκομειακές δαπάνες, πληρωνόταν από την Καταλωνική κυβέρνηση και το δημαρχείο. Οι πολυκλινικές ιδρύονταν κάτω από την εθένη των συνδικάτων και των δήμων. Όλες οι υπηρεσίες υγιεινής δεν είχαν κοινωνικοποιηθεί στην Καταλωνία, αλλά οι περισσότερες από τις οδοντοιατρικές κλινικές ελεγχόταν από τα συνδικάτα, καθώς και όλα τα νοσοκομεία, οι κλινικές και τα σανατόρια. Έτειναν προς την αντικατάσταση του ιδιωτικού τομέα με την κοινωνικοποιημένη οργάνωση της Ιατρικής. Υπήρχαν ακόμη ιδιώτες γιατροί, αλλά οι περισσότερες απάτες είχαν εξαφανιστεί. Το κόστος της περίθαλψης ελεγχόταν. Οι πληρωμές των γιατρών γίνονταν μέσω των συνδικάτων¹¹.

Η χειρουργική επέμβαση και η εξαγωγή δοντιών γίνονταν δωρεάν. Ο αριθμός των ψυχοπαθών που πήγαιναν για θεραπεία στα άσπια ήταν πολύ μεγαλύτερος από πρώτα. Οι πιο προνομιούχοι γιατροί αντέδρασαν σ' αυτές τις αλλαγές, αλλά οι νεότεροι και λιγότερο προνομιούχοι συνεργάστηκαν έθελοντικά με τη νέα οργάνωση. Οι νέοι γιατροί ήταν ενθουσιασμένοι. Κάτω από το παλιό καθεστώς θα δούλευαν χρόνια ολόκληρα με ελάχιστο ή χωρίς μισθό και έπρεπε να περιμένουν το θάνατο των ηλικιωμένων γιατρών για να πάρουν τη θέση τους.

Όλοι οι νοσοκομειακοί γιατροί έπαιρναν 500 πεσέτες το μήνα, για τρεις ώρες δουλειά την ημέρα. Δεν επιτρεπόταν, σ' αυτούς ή ιδιωτική άσκηση του επαγγέλματός τους. Ο αναγνώστης μπορεί να θυμάται τα συμπεράσματά του, αν σκεφτεί ότι ο ειδικευμένος εργάτης έπαιρνε 350-400 πεσέτες το μήνα, για έφτα ώρες δουλειάς την ημέρα¹².

Με τις οικονομίες, από την εξίσωση των μισθών, πληρώνον-

11. Έτσι ο γιατρός δεν μπορούσε να ζητήσει υπερόλοκλη αποζημίωση για τις υπηρεσίες του.

12. Για το βαθμό εξίσωσης των μισθών και τις προηγούμενες μεγάλες διαφορές στα εισοδήματα.

ταν άλλα έξοδα. Δεν υπήρχαν πλέον γιατροί με τεράστια εισοδήματα και άλλοι σε κακή οικονομική κατάσταση. Περισσότεροι από τους μισούς γιατρούς, δούλευαν δωρεάν, μετά το κανονικό ωράριό τους. Καμιά πίεση δεν ασκήθηκε πάνω τους. Παραχωρούσαν ευχάριστα τον ελεύθερο χρόνο τους, χωρίς κανέναν καταναγκασμό.

-*Όλα είναι θαύμα*-, έλεγε ο γραμματέας του Ιατρικού τμήματος, ένας Βάσκος, για τον οποίο η ακούραστη άσκηση του επαγγέλματός του αποτελούσε ήθικη επίταξη. -*Ο φημισμένος γιατρός, ο οποίος καταδεχόταν να επισκέπτεται μία φορά τη βδομάδα το εξωτερικό ιατρείο έχει χαθεί. Το αξιόλογο πρόσωπο, το οποίο επιθεωρούσε τις πτέρυγες του νοσοκομείου συνοδούμενος από μισή ντονζίνα έμπορικούς γιατρούς κατώτερους ιεραρχικώς, από τους οποίους ο ένας κρατούσε μία λεκάνη, ο άλλος την τσάντα του και οι άλλοι σαν τιμητική συνοδεία, είναι τώρα είντηχως εικόνα του παρελθόντος. Τώρα τήμαστε όλοι ίσοι σύντροφοι, εργαζόμαστε μαζί, εκτιμάμε και σεβόμαστε ο ένας τον άλλον*».

Η Βιομηχανική Κολλεκτιβοποίηση στην Άλκοι¹³

Από τον Γκαστόν Λεβάλ

Η Άλκοι είναι η δεύτερη σε πληθυσμό πόλη της επαρχίας Άλικάντε, με 45.000 κατοίκους ασχολούμενους με τη βιομηχανία και το εμπόριο. Η πιο σημαντική βιομηχανία ήταν η ύφαντουργία, που κατασκεύαζε υφάσματα, εσώρουχα, πλεκτά. Δεύτερη σε σημασία ήταν η βιομηχανία χαρτιού.

Το κίνημά μας στην Άλκοι έχει μακριά παράδοση πάλης, που φθάνει μέχρι την εποχή της «Πρώτης Διεθνούς» (1869)....

13. Αυτό το τμήμα αποτελείται από δύο μέρη με ύλη από το βιβλίο, του Λεβάλ, «Όντε Φράνκο, Όντε Στάλιν», σελ. 160-169 και ύλη από το βιβλίο του «Αντιεξουσιαστική Ισπανία», σελ. 357,369,371.

Είχε πράγματι, μεγαλύτερο ποσοστό άναρχικών από οποιαδήποτε άλλη πόλη της Ισπανίας... Το 1919 το κίνημα ενισχύθηκε με την οργάνωση των Sindicatos Unicos.¹⁴

Στην πρώτη μου επίσκεψη, το Φλεβάρη του 1937, η UGT (υποστήριζε το Σοσιαλιστικό Κόμμα) είχε 3.000 μέλη, άντεπναστατές δημοσίους υπαλλήλους και μικροεπαγγελματίες (έδλεπαν την UGT σαν έγγυηση της κατάστασής τους). Άλλά οι βασικές για την κοινωνική ζωή, οικονομικές λειτουργίες δρισκόταν κάτω από τον έλεγχο της CNT.

Οι οργανωμένες στά συνδικάτα της CNT βιομηχανίες: τροφίμων, χαρτιού, χαρτονιών, οικοδομών (περιλαμβανομένων και των αρχιτεκτόνων), υγιεινής (κουρβες, υπάλληλοι πλυντηρίων, οδοκαθαριστές), μεταφορών, δημοσίων υπηρεσιών, υποδηματοποιείων, καθαριστηρίων υποδημάτων, τεχνικών γραφείων, εργατών ένδυμάτων και εσφορούχων, εργατών μετάλλου, επαγγελματιών (δάσκαλοι, ζωγράφοι συγγραφείς) και, στά προάστεια, κηπουρών.

Οι σύντροφοί μας έδρασαν γρήγορα και αποφασιστικά, λόγω της καθαρότητας των ιδεών τους. Η κολλεκτιβοποίηση στην Άλκοι δεν είχε ανάγκη να περάσει από την παρατεταμένη φάση της τμηματικής κολλεκτιβοποίησης μικρών εργαστηρίων και απομονωμένων εργοστασίων. Τά συνδικάτα, από την πρώτη στιγμή, πήραν την πρωτοβουλία να οργανώσουν όλες τις βιομηχανίες. Αυτό ήταν το πιο ολοκληρωμένο παράδειγμα της «συνδικαλιστικοποίησης της παραγωγής»..... Τό καλύτερο παράδειγμα τό έδωσε η ύφαντουργία, με 6.500 εργάτες μέλη της CNT.

Όπως θά περίμενε κανείς, ήταν αναπόφευκτες οι συγκρούσεις με τους εργοδότες της ύφαντουργίας. Οι εργοδότες έρημνευαν τον «εργατικό έλεγχο» τελείως διαφορετικά απ' ό,τι τά συνδικάτα. Για τους εργοδότες «εργατικός έλεγχος» σήμαινε (τό πολύ-πολύ) να επιτρέπουν σε μία επιτροπή να σκαλίζει τους λογαριασμούς της εταιρείας. Άλλά οι απαιτήσεις των εργατών πήγαιναν πολύ μακρύτερα. Ήθελαν την απολλοτρίωση

14. Βιομηχανικά συνδικάτα (δη επαγγελματικά) τά οποία περιλαμβάνουν όλους τους εργάτες μιάς βιομηχανίας, ασχέτως επαγγέλματος.

των εργοστασίων κάτω από τον ολοκληρωτικό έλεγχο και τη διεύθυνση της παραγωγής από το συνδικάτο τους, τη CNT...

Το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση ήταν η οργάνωση από τους εργάτες, μιας «Τεχνικής Επιτροπής Έλέγχου», η οποία αρχίζοντας από την επίβλεψη της δραστηριότητας των εργοδοτών μετατράπηκε γρήγορα σε όργανο συνολικής διεύθυνσης της φαντουργικής βιομηχανίας. Οι εργοδότες καταργήθηκαν και ανέλαβαν οι εργάτες. Στις 14 Σεπτεμβρίου, το συνδικάτο πήρε υπό τη κατοχή του 41 εργοστάσια φαντουργίας, 10 κλωστήρια, 4 βαφεία, 5 εργοστάσια καταργασίας, 4 εργοστάσια λινών και 11 εργαστήρια λαναρσίματος, δηλαδή το σύνολο της φαντουργικής βιομηχανίας στην Αλκoi. Οι καθημερινές δραστηριότητες καθορίζονταν από τις επιθυμίες των εργατών και από την οργάνωση των επιτροπών διαχείρισης.

Όλα βρίσκονταν κάτω από τον έλεγχο συνδικάτων. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλα αποφασίζονταν από λίγες ανώτερες γραφειοκρατικές επιτροπές, χωρίς τη συγκατάθεση των μελών του συνδικάτου. Έδω εφαρμόζονταν η αντιεξουσιαστική δημοκρατία. Υπήρχαν όπως και στη CNT, δύο αλληλοεπηρεαζόμενες δομές: από τη βάση (οι μάζες των συνδικαλιστών εργατών αγωνιστών) προς τ' άνω και στην αντίθετη κατεύθυνση, η επίτροπή των ομοσπονδιών των ίδιων οργανώσεων σε όλα τα επίπεδα προς τα κάτω. Από την πηγή πίσω στην πηγή, «Από την περιφέρεια προς το κέντρο και από το κέντρο στην περιφέρεια» όπως τό διατύπωσε ο Προιντόν και υπογράμμισε ο Μπακοΐν.

Κάθε Κυριακή, σ' όλα τα εργοστάσια, σχεδιαστές τεχνικοί και εργάτες παραγωγής, συνερχόνταν σε κοινή συνέλευση και έλεγχαν τους λογαριασμούς, τις εκθέσεις πάνω στην ποιότητα της παραγωγής και άλλα σχετικά θέματα. Στις συνέλεύσεις αυτές δεν παίρνονταν αποφάσεις, αλλά οι διαπιστώσεις τους υποβάλλονταν στο αρμόδιο τμήμα του συνδικάτου.

Η τεχνική οργάνωση του εργοστασίου είχε διαιρεθεί σε πέντε τμήματα. Κάθε τμήμα, υποδείκνυε έναν αντιπρόσωπο για την εργοστασιακή επιτροπή και οι επιτροπές αυτές σχημάτιζαν, την «Επιτροπή Διοίκησης του Συνδικάτου». Έτσι αντι-

προσωπειούνταν κάθε ομάδα εργασίας του εργοστασίου και η συντονισμένη οργάνωση αντανακλούσε την εσωτερική δομή της βιομηχανίας....

Οι αντιπρόσωποι των πέντε τεχνικών υποδιαιρέσεων αποτελούσαν τα μισά μέλη της «Επιτροπής Διοίκησης». Τα άλλα μισά, αποτελούσε η «Επιτροπή Έλέγχου», που αναφερόθηκε πού πάνω. Διοριζόνταν από τη γενική συνέλευση των συνδικαλισμένων εργατών και αποτελούνταν από εργάτες των εργοστασίων, με σκοπό την αποφυγή της διακοπής της έπαφής με τους εργάτες. Οι επιτροπές εκλεγόνταν από τις γενικές συνέλεύσεις των εργοστασίων και των εργαστηρίων, που συγκαλούνταν στον τόπο της δουλειάς... Μ' αυτόν τον τρόπο, αποφεύγεται η δικτατορία της διοίκησης και εισάγεται η λειτουργική δημοκρατία, όπου όλοι οι ειδικευμένοι εργάτες παίρνουν μέρος, ανάλογα με τα καθήκοντα που τους αναθέτει η γενική συνέλευση....

Και οι άλλες βιομηχανίες είχαν οργανωθεί με ανάλογο τρόπο: η οργάνωση θρυσκόταν στα χέρια του συνδικάτου. Στα μεταλλουργικά εργοστάσια που επισκέφθηκα, η δουλειά διευθυνόταν από τα «Εργατικά Συμβούλια». Μέσα σε λίγους μήνες ιδρύθηκε μία νέα πολεμική βιομηχανία, χωρίς συνταγματικό, κέρδη ή καπιταλιστικές σχέσεις... Οι ασθενέστερες βιομηχανίες, όπως τυπογραφεία και βιομηχανίες χάρτου, ξεπερνούσαν τις δυσκολίες τους (οικονομικές και άλλες) με την αλληλεγγύη των αντιεξουσιαστικών οργανώσεων. Τα 16 άλλα συνδικάτα της τοπικής βιομηχανικής ομοσπονδίας της Αλκoi αλληλοβοηθούσαν, σε περίπτωση ανάγκης.

Όλες οι βιομηχανίες συντονιζόνταν από τη «Συνδικαλιστική Διοικητική Επιτροπή». Αυτή η επιτροπή είχε τόσο τμήματα όσα είχαν και οι βιομηχανίες. Το τμήμα πωλήσεων διαβίβαζε τις παραγγελίες στο τμήμα παραγωγής, το οποίο αποφάσιζε ποιό εργοστάσιο διέθετε τον κατάλληλο εξοπλισμό, για την εκτέλεση κάθε παραγγελίας, το ίδιο τμήμα φρόντιζε και για την προμήθεια των πρώτων υλών.

Παρ' όλες τις φοβερές δυσκολίες, παραμένει ένα τεράστιο γεγονός: στην Αλκoi, 20.000 εργάτες διεύθυναν την παραγωγή, συντόνισαν τις οικονομικές δραστηριότητες και απέδειξαν ότι η βιομηχανία μπορεί έτσι να λειτουργήσει καλύτερα, απ'

όλες τις απόψεις, σε σύγκριση με την καπιταλιστική διεύθυνση, εξασφαλίζοντας ακόμη ελευθερία και δικαιοσύνη για όλους.....

* * * *

“Έλεγχος των Βιομηχανιών στο Βορά¹⁵

‘Από τον Χοσέ Πεϊράτς

Παρ’ όλον ότι οι αναφορές γύρω από την κολλεκτιβοποίηση στο Βόρειο μέρος της χώρας είναι άοριστες, οι τρεις παρακάτω εκθέσεις είναι πιο συγκεκριμένες και αντανακλούν τα αθόρμητα επαναστατικά επιτεύγματα, παρά τις μνημειώδεις δυσκολίες. Το κοινό μανιφέστο της UGT και CNT για την άλιευτική βιομηχανία της Γκιγιόν και της Λερίντα¹⁶, γράφει:

«Μανιφέστο για τον Έλεγχο των Βιομηχανιών των Αστουριών, της Λεόν και της Παλένσια.

‘Η - Έπαρσιακή γραμματεία της UGT- και η - Επιτροπή Περιοχής της CNT- των Αστουριών συμφώνησαν τα παρακάτω:

1) Όπου τό ένα ή τό άλλο συνδικάτο που αντιπροσωπεύεται στην ‘Επιτροπή Έλέγχου διαθέτει ποσοστό μικρότερο του 10% των εργατών, τό συνδικάτο της πλειοψηφίας αναλαμβάνει τή διεύθυνση της ‘Επιτροπής Έλέγχου.

15. ‘Από τό βιβλίο του - Η CNT και η ‘Ισπανική ‘Επανάσταση», σελ. 356-359.

16. Η CNT, παρά τή δύνομή της, μειοψηφούσε στό εργατικό κίνημα της βόρειας περιοχής (ιδικότερα στό Σανταντέρ, Γκιγιόν και Λαφέντο), τό όποιο ύποστηριζε τή σοσιαλιστική UGT και στην περιοχή των Βάσκων, όπου επικρατούσαν οι καθολικοί-δημοκρατικοί σепαρατιστές. ‘Η ήγηση της UGT ήταν αντίθετη με τήν κολλεκτιβοποίηση και μόνο κάτω, από τήν πίεση των μελών της τάσης της αναγκαζόταν και μάλιστα με πολλούς δισταγμούς, νά τήν εγκρίνει. Γι’ αυτό, ή κολλεκτιβοποίηση στις έλεγχόμενες από τήν UGT περιοχές δέν ήταν έκαινη, πού, θά πραγματοποιούσαν τό συνδικάτο της CNT όλως και στην περίπτωση της άλιευτικής βιομηχανίας. Ένας άλλος και πιο σημαντικός παράγων ήταν ή γρήγορη κατάληψη από τους φασίστες των βορεινών περιοχών πού συνετέλεσε τόσο άποφοριστικά στην ήττα της Δημοκρατίας και άνέκοψε τήν εξέλιξη της επανάστασης.

2) Οι εκλογές στην ‘Επιτροπή Έλέγχου θά είναι δημοκρατικές. Τό συνδικάτο θά διορίζει ύποψηφίους, οι όποιοί με τό παράδειγμά τους θά έχουν κερδίσει τήν εμπιστοσύνη των μελών, κατά προτίμηση άνθρωπος πού άνήκαν στό ένα ή στό άλλο συνδικάτο πριν από τήν 19η ‘Ιούλη 1936. Και τό δύο συνδικάτα θά συγκροτούν κανονικά κοινές συγκεντρώσεις, για τή μέλετη των κοινών προβλημάτων.

3) Οι ‘Επιτροπές Έλέγχου θά εγκατασταθούν στα:

α) Έργοστάσια και στα εργοστήρια

β) μεταλλεία και στις οικοδομές

γ) λιμάνια και στις προκυμαίες

δ) σιδηροδρόμους

ε) άγροτικούς παραγωγικούς και καταναλωτικούς συνεταιρισμούς.

4) Οι ‘Επιτροπές Έλέγχου δέν πρέπει με κανένα τρόπο νά σφετεριστούν τις εξουσίες της διαχείρισης ή της τεχνικής διοίκησης και τις λειτουργίες τους. Οι κυριότερες δουλειές των ‘Επιτροπών Έλέγχου θά είναι νά βοηθούν τή διαχείριση νά πραγματοποιεί σοβαρά προγράμματα, νά κάνουν έπαικοδομητικές εισηγήσεις, νά εξετάζουν παράπονα εργατών και νά δελτιώνουν τις συνθήκες δουλειάς και τους μισθούς....

5) ‘Η εκλογή στην ‘Επιτροπή Έλέγχου πρέπει νά θεωρείται τιμή και σημάδι εμπιστοσύνης, τό όποιο δέν πρέπει νά προδώσει... Για νά καταπολεμηθεί ή γραφειοκρατία στή ρίζα της, τά μέλη των ‘Επιτροπών θά ύπηρετούν έθελοντικά και χωρίς πληρωμή, θά εκτελούν τήν ύπηρεσία τους μετά τις εργάσιμες ώρες τους και θά πρέπει νά κάνουν άπολογισμό στα μέλη τους σε συχνές και κανονικές συναντήσεις.

7) ‘Η UGT και ή CNT συμφωνούν ότι δέν πρέπει νά έμποδίζουν τήν έπαφή των μελών τους και τήν προσχώρηση στο συνδικάτο της εκλογής τους...

9) ‘Ο άποκλειστικός και ό άμισσος στόχος της UGT και της CNT είναι νά κερδίσουν τον πόλεμο και νά οργανώσουν τήν επανάσταση και όλες οι προσπάθειες και των δύο συνδικάτων πρέπει νά κατευθύνονται προς αυτόν τό σκοπό...

10) ‘Η συμφωνία θά πρέπει νά δημοσιεύεται επί όχτώ μερες στις επίσημες έφημερίδες και των δύο συνδικάτων... Γκιγιόν, Γενάρης 1937».

¹⁷Υπογραφόταν: για την «Επιτροπή Περιοχής της CNT» από τον γραμματέα της Σιλδέριο Τουνιόν, για την «Επαρχιακή Ομοσπονδία της UGT» από τον Γραμματέα της Βάλντερες».

Η Άλιευτική Βιομηχανία της Γκιγιόν¹⁷

Η τοπική «Επιτροπή Έλέγχου» άφησε τη διανομή των ψαριών στις επιτροπές που σχηματίστηκαν αυθόρμητα για να εφοδιάσουν το λαό. Οι λεπτομέρειες διακανονίζονταν από τη γενική συνέλευση των μελών του βιομηχανικού συνδικάτου των άλιεργατών. Μόλις έφθανε στο λιμάνι ο στόλος των άλιευτικών, γινόταν πρώτα ο εφοδιασμός με ψάρια στα νοσοκομεία και ύστερα του πληθυσμού και της πολιτοφυλακής.

Μέσα σε λίγους μήνες από την 19η του Ιούλη, καταργήθηκε η μισθωτή εργασία στην άλιευτική και τις άλλες βιομηχανίες. Κάθε εργάτης εφοδιάστηκε με μία κάρτα καταναλωτού, η οποία ανέφερε τον αριθμό των μελών της οικογένειάς του, την ηλικία του και την απασχόλησή τους. Οι άλιεργάτες έδιναν τα προϊόντα τους και σε αντάλλαγμα έπαιρναν κάρτες καταναλωτή.

Αργότερα, οι «Επιτροπές Εφοδιασμού» αντικαταστάθηκαν από τους τοπικούς συνεταιρισμούς. Το Υπουργείο Εμπορίου εφοδίαζε όλους τους συνεταιρισμούς μέσω του «Συμβουλίου του Επαρχιακού Συνεταιρισμού»¹⁸. Το Νοέμβρη του 1936, ο Αμάντορ Φερνάντεζ δημοσίευσε μία σειρά άρθρων στο Advance¹⁹, υποστηρίζοντας τα δικαιώματα της μικρομπορζουαζίας και των εμπόρων, τα οποία προκάλεσαν οξεία πολεμική ανάμεσα στους αναρχοσυνδικαλιστές και τους σοσιαλιστές. Ο φασιστικός αποκλεισμός είχε μετριάσει, αφού πολλά ψαράδικα είχαν πιαστεί ή δυθιστεί και τα πληρώματά τους πνίγηκαν ή μεταφέρθηκαν από τους φασίστες στη βάση του Έλ

Φερνάλ, για να βασανιστούν και να εκτελεστούν.

Τά εργοστάσια κατάψυξης και κονσερβοποιίας τροφίμων, τα μεγαλύτερα της Ισπανίας και η δεύτερη σε σημασία βιομηχανία των Άστουριών, κοινωνικοποιήθηκαν από την πρώτη στιγμή (όπως και οι αγορές.) Όλα έλέγχονταν από τα συνδικάτα, που αργότερα προσχώρησαν στο «Συμβούλιο της Άλιευτικής». Ο έλεγχος ασκοίνταν από αντιπροσώπους σ' όλα τα λιμάνια των Άστουριών, όπου υπήρχαν κονσερβοποιεία και εργοστάσια κατεργασίας ψαριών.

Η Άλιευτική Βιομηχανία στο Λαρέντο²⁰

Η άλιευτική βιομηχανία..... κοινωνικοποιήθηκε από την UGT και CNT και οργανώθηκε ένα «Οικονομικό Συμβούλιο» από έξι αντιπροσώπους της UGT και έξι της CNT. Ολόκληρος ο στόλος των άλιευτικών απαλλοτριώθηκε. Οι ιδιοκτήτες έφυγαν. Η οικονομική ανισότητα καταργήθηκε. Οι ιδιοκτήτες των άλιευτικών και οι πράκτορές τους δεν έπαιρναν πλέον τη μερίδα του λέοντος από τα εισοδήματα. Το 45% από τα κέρδη πήγαινε για τη δελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της άλιευτικής βιομηχανίας, το υπόλοιπο 55% μοιραζόταν εξίσου ανάμεσα στους ψαράδες. Πρίν από καιρό, οι μεσάζοντες πουλούσαν τα ψάρια στο Μπιλμπάο, στο Σανταντέρ, κ.τ.λ. και τσέπωναν τα κέρδη. Οι μεσάζοντες εξαφανίστηκαν και όλες τις συναλλαγές έκανε το «Οικονομικό Συμβούλιο». Αυτό κοινοτοποει το ψέμα ότι οι εργάτες δεν μπορούν να διεκθύνουν τη βιομηχανία χωρίς τους εργοδότες... Η UGT και η CNT δημοτικοποίησαν γρήγορα τα σπίτια, τη γη, τις δημόσιες υπηρεσίες, με δυο λόγια τα πάντα. Η κοινωνία άρχισε να αλλάζει. Τα ιδανικά των Μαρξιστών και των Αναρχικών πραγματοποιήθηκαν από το λαό του Λαρέντο....

17. Σύνοψη του Πειράτς από ένα άρθρο του Σολάνο Παλάχο στο περιοδικό «Τιπασ», Ιούλης 1938.

18. Η έκθεση δεν εξηγεί τό γιατί.

19. Μία κοινωνική δημοκρατική έφημεριδα.

20. Αναφέρεται από τον Πειράτς, αναδημοσιευμένο από την Υπηρεσία τύπου της «Αντεξομοιαστικής Ντοκίμας του Μπιάκαπο» Γενάρης 1937.

VII. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ

Στήν εισαγωγή μας αναφέρουμε το συμπέρασμα του Γκαστόν Λεβάλ: «Στό έργο της δημιουργίας και της κοινωνικοποίησης, οι αγρότες ανέπτυξαν κοινωνική συνείδηση πολύ ανώτερη από εκείνη των εργατών των πόλεων».

Σ' αυτό το κεφάλαιο ο Χοσέ Πειράτς μάς λέει πώς απαλλοτριώθηκε η γη και μετατράπηκε σε κολεκτίβες, πώς λειτουργούσαν οι κολλεκτίβες, ποιοί ρυθμιζαν τις δουλειές των κολλεκτίβων (ομάδες εργασίας, διανομή, κοινωνικές υπηρεσίες, συντήρηση, στέγαση, διοικητικές επιτροπές, σχέσεις με άλλες κολλεκτίβες, κ.τ.λ.) και πώς έκαναν τον απολογισμό τους στις γενικές συνελεύσεις όλων των μελών των κολλεκτίβων.

Έχει μεγάλη σημασία το γεγονός ότι η κολλεκτιβοποίηση δεν επιβλήθηκε με διατάγματα από τα πάνω (όπως στη Σοβιετική Ένωση ή την Κούβα), αλλά ήταν το αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας των ίδιων των αγροτών, από τα κάτω. Οι αντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες δεν εφάρμοσαν, όπως ο Στάλιν, καταστροφικά μέτρα, για να εξαναγκάσουν φτωχούς ιδιοκτήτες αγρότες να παραδώσουν τη γη τους και να μπούν στις κολλεκτίβες. Αντίθετα, οι κολλεκτίβες σεβάστηκαν τα δικαιώματα των ανεξάρτητων ιδιοκτητών, οι οποίοι καλλιεργούσαν τη γη τους και δεν χρησιμοποιούσαν μισθωτή εργασία: στηρίχτηκαν στην πειθώ και στο παράδειγμα για να πείσουν τους αγρότες ιδιοκτήτες να προσχωρήσουν στις κολλεκτίβες. Ύψανάπτυκτες περιοχές, που αποβλέπουν στην κολλεκτιβοποίηση της γης, θα μπορούσαν να μάθουν πολλά από τα πετυχημένα παραδείγματα των Ισπανικών αγροτικών κολλεκτίβων.

* * * *

Ἡ Ἐπανάσταση στήν Ὑπαιθρο¹ Ἀπό τόν Χοσέ Πειράτς

Στίς 19 τοῦ Ἰούλη τοῦ 1936, τά συνδικάτα τῆς CNT καί τῆς UGT, μαζί καί τά πολιτικά κόμματα ὀργάνωσαν, στά χωριά καί στίς κοινοπόλεις, ἕναν ἀντιφασιστικό συνασπισμό ἡ ἀντιφασιστικές ἐπιτροπές. Οἱ ἀντιφασιστικές ἐπιτροπές ἀπαλλοτριώσαν τή γῆ καί τήν ἄλλη ἰδιοκτησία τῶν γαιοκτημόνων καί τῶν φασιστῶν πού εἶχαν δρατετεύσει. Οἱ ἐπιτροπές, στήν ἀρχή, ἀντικατέστησαν τά κοινοτικά συμβούλια. Πολύ ἀργότερα μετασχηματίστηκαν σέ δημοτικά συμβούλια, μέ ἀναλογική ἀντιπροσώπηση. Τό συνδικάτο ἡ τό κόμμα πού πλειοψηφοῦσε ἕποδεικνε ἕνα ἀπό τά μέλη του γιά δήμαρχο ἡ πρόεδρο τοῦ νέου συμβουλίου.

Τά ἀπαλλοτριωμένα χωράφια μεταβιβαζόταν στά συνδικάτα καί τά συνδικάτα ὀργάνωσαν τίς πρώτες κολλεκτίβες. Ἡ μικρή ἰδιοκτησία ἐγινε σεβάστη, μέ τήν προϋπόθεση ὅτι θά τήν καλλιεργοῦσε ὁ ἴδιος ὁ ἰδιοκτήτης ἡ ἡ οἰκογενειά του καί ὅτι δέν θά χρησιμοποιοῦσε μισθωτή ἐργασία. Σέ περιοχές, ὅπως στήν Καταλονία, ὅπου ἐπικρατοῦσε ἡ παραδοσιακή μικρή ἰδιοκτησία, ἡ γῆ ἦταν κατατεμαχισμένη. Δέν ὑπῆρχαν μεγάλα ἀγροκτήματα. Πολλοί ἀπ' αὐτούς τοῦς χωρικούς ὀργάνωσαν, μαζί μέ τή CNT, κολλεκτίβες, παραχώρησαν σ' αὐτές τή γῆ τους, τά ζῶα τους, τά ἐργαλεῖα τους, τά πουλερικά τους, τοῦς σπόρους τους, τά λιπάσματά τους ἀκόμη καί τή σοδεία τους.

Ἰδιωτικά ἀγροκτήματα, εὐρισκόμενα ἀνάμεσα ἀπό κολλεκτίβες, παρεμπόδιζαν τήν ἀποτελεσματική καλλιέργεια. Σ' αὐτούς τοῦς ἰδιοκτήτες παραχωροῦσαν, πολλές φορές, περισσότερη καί πιό εὐφορη γῆ, στήν περίμετρο τῆς κολλεκτίβας καί ἔτσι τοῦς ἐπειθάν νά μετακινηθοῦν.

Οἱ κολλεκτιβιστές, οἱ ὅποιοι δέν εἶχαν τίποτε νά προσφέρουν στίς κολλεκτίβες, προσχωροῦσαν μέ τά ἴδια, ὅπως καί οἱ ἄλλοι, δικαιώματα καί καθήκοντα. Σέ μερικές κολλεκτίβες,

1. Ἀπό τό βιβλίο του «Οἱ Ἀναρχικοί στήν Πολιτική Κρίση τῆς Ἰσπανίας», σελ. 149-168 Χοσέ Πειράτς.

ἐκείνοι πού προσχωρούσαν ἔπρεπε νά προσφέρουν καί τά χρη-
ματά τους (Τζιροντέλα στήν Καταλωνία, Λαγκουναρότα στήν
'Αραγώνα καί Θερόδρα ντέλ Μαέστρα στή Βαλέντοια).

Μικροί γεωκτήμονες, λίγο ἢ πολύ ἀντίθετοι στήν κολλεκτι-
δοποίηση, γνωστοί σάν «ἀτομικιστές», συναντούσαν πολλές
δυσκολίες, εἰδικά τήν ἐποχή τοῦ θερισμοῦ, καθὼς δέν μπορού-
σαν νά μοθώσουν ἐργάτες οὔτε νά χρησιμοποιήσουν μηχανές
(ἡ ἰδιοκτησία τους ἦταν σχετικά μικρή γιά μηχανές). Σέ μερικές
περιπτώσεις οἱ «ἀτομικιστές» συνεργαζόταν μεταξύ τους, ἀλλά
οἱ σοδειές ἦταν μικρές καί κακῆς ποιότητος. Οἱ περισσότεροι
κολλεκτιδιστές συμπεριφέρονταν καλά στούς «ἀτομικιστές».
Στή Μονζόν, οἱ κολλεκτιδιστές τοῦς νοίκιαζαν μηχανήματα καί
ὀρισμένα ἀπαραίτητα ἐφόδια. Ὄρισμένοι «ἀτομικιστές» διέθε-
ταν τά προϊόντα τους μέσω τῶν συνεταιρισμῶν τῆς κολλεκτί-
δας. Τέλος μερικοί προσχωρούσαν στίς κολλεκτίδες (Μάς ντέ
λάς Μάταξ).

Σέ μερικές περιοχές, οἱ ἑπανωστατικές ἐπιτροπές ἀπαλλο-
τρίωσαν τά μεγάλα ἀγροκτήματα τῶν μεγάλων γεωκτημόνων.
Σέ μιὰ συγκέντρωση τῶν ἐργατῶν γῆς, στήν ὁποία πήραν μέρος
ὅλοι οἱ κάτοικοι, ἡ γῆ παραδόθηκε στίς κολλεκτίδες καί στούς
«ἀτομικιστές». Οἱ κολλεκτιδιστές διατύπωσαν ἕνα γενικό πρό-
γραμμα γιά τήν πορεία τῆς κολλεκτίδας. Ὅταν ἡ CNT καί ἡ
UGT δέν συμφωνοῦσαν γιά τόν τρόπο ὀργάνωσης τῆς κολλε-
κτίδας τότε σχηματιζόταν δύο κολλεκτίδες (πολλές φορές ἡ μιὰ
δίπλα στήν ἄλλη).

Ἡ ἔκταση τῆς κολλεκτίδας ἐξαρτιόταν ἀπό τόν πληθυσμό
καί τόν πολιτικό προσανατολισμό τῶν κολλεκτιδιστῶν... Σέ με-
ρικές περιοχές, τό μέγεθος τῶν κολλεκτίδων μειώθηκε ἐξαιτίας
τῶν συρροῶν τοῦ πολέμου, τῆς ἀντιδραστικῆς κυβερνητικῆς
πολιτικῆς καί τῶν στρατιωτικῶν ἐπιθέσεων τῶν κομμουνιστι-
κῶν στρατευμάτων. Στήν Πενιάλμπια ('Αραγώνα) ἡ κολλεκτίδα
ἀγκάλιαζε ὁλόκληρη τήν κομόπολη... Πολλοί μικροῖδιοκτήτες,
προστατευόμενοι ἀπό τίς κομμουνιστικές ξιφολόγους, ἀπαίτη-
σαν καί πήραν γῆ, ἀπό τίς κολλεκτίδες. Στή Μπριχονέγκα, με-
τά τήν κατωστρεπτική ἦττα τῶν Ἰταλῶν φασιστῶν (Μάρτις
1937), πολλοί μικροῖδιοκτήτες ἐγκατέλειψαν τή γῆ τους καί
ἀκολούθησαν τά ὑποχωροῦντα στρατεύματα. Ἔτσι ὁλόκληρη ἡ

'Αλκαρία κολλεκτιδοποιήθηκε.

Ἡ δουλειά στίς κολλεκτίδες γινόταν ἀπό ὀμάδες ἐργατῶν, μέ
ἐπικεφαλῆς ἕναν ἀγρότη ἐκλεγμένο ἀπό κάθε ὀμάδα. Ἡ γῆ
διαιρέθηκε σέ καλλιεργούμενες ζώνες. Οἱ ἐπικεφαλῆς τῶν
ὀμάδων δούλευαν ὅπως καί οἱ ἄλλοι. Δέν ὑπῆρχαν εἰδικά προ-
νόμια. Μετά τή δουλειά τῆς ἡμέρας, ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν
ὀμάδων συναντιόταν στόν τόπο τῆς δουλειᾶς καί ἀποφάσιζαν
γιά τή δουλειά τῆς ἐρχόμενης μέρας. Ὅλοι οἱ ἐπικεφαλῆς τῶν
ὀμάδων καθὼς καί τά μέλη τῆς ἐπιτροπῆς διοίκησης τῆς κολλε-
κτίδας ἐκλέγονταν ἀπό τή γενική συνέλευση ὅλων τῶν ἐργα-
τῶν. Ἡ γενική συνέλευση ἀποφάσιζε γιά ὅλα τά σοβαρά θέμα-
τα καί ἔδινε ὁδηγίες στούς ἐπικεφαλῆς τῶν ὀμάδων καί στήν
ἐπιτροπή διοίκησης.

Ἡ ἐργάσιμη ἡλικία κυμαίνονταν ἀπό 14 ἡ ἐλάχιστη μέχρι 60
ἡ μέγιστη. Νεαροί ἀνύπαντροι δούλευαν συνήθως στά ἐργα-
στήρια τῶν κολλεκτίδων ἢ στούς συνεταιρισμούς διανομῆς (μα-
γαζιά). Οἱ παντρεμένες γυναῖκες δέν εἶχαν ὑποχρέωση νά δου-
λεύουν ἔξω ἀπό τό σπίτι, ἐκτός ἀπό εἰδικές περιπτώσεις ἀπό-
λυτης ἀνάγκης. Οἱ ἔγκυες γυναῖκες εἶχαν εἰδική μεταχείριση.
Ὅλοι δούλευαν ἀνάλογα μέ τή σωματική τους ἱκανότητα. Οἱ
μέρες πού κάποιος δέν ἐργαζόταν λόγω ἀσθενείας ὑπολογιζό-
ταν σάν ἐργάσιμες. Στή Χουένκα, ἄτομα ἡλικίας 60 χρόνων
μποροῦσαν νά ἀποσυρθοῦν, ἀλλά στήν Γκράους ἀποφάσιζαν
νά συνεχίσουν τή δουλειά...

Τά πλεονάζοντα προϊόντα πουλιόταν ἢ ἀνταλλάσσονταν κα-
τευθεῖαν ἢ μέσω ὁμοσπονδιακῶν πρακτόρων, πού εἶχαν αἰτόν
τόν προσρισμό... Σέ μερικές κομοπόλεις τῆς Καταλωνίας, τά
παλιά ἀστικά ἀγροτικά συνδικάτα ἐφοδίαζαν τοῦς γεωκτήμο-
νες καί τοῦς μικροεμπόρους. Τό συνδικάτο τῆς Μοντιμπλάνκ
μοίραζε κρασί καί λάδι πού πλεόναζε ἀπό τήν κολλεκτίδα. Οἱ
προσανατολισμένες στή μπουρζουαζία ἐνώσεις, ὀργάνωναν συ-
νήθως δικούς τους συνεταιρισμούς. Παράδειγμα: στή Βαρκε-
λώνη, οἱ ἀγροτικές ἐνώσεις ἀνοίξαν δικά τους μαγαζιά, σέ διά-
φορα σημεία τῆς πόλης, ἀλλά ἡ κεντρική ἀγορά φρούτων καί
λαχανικῶν σπό ἀγροτικό προάστιο τῆς Βαρκελώνης ἦταν κολλε-
κτιδοποιημένη... Στήν 'Αραγώνα, τά προϊόντα διανεμόταν

από την « Ομοσπονδία των Κολλεκτίβων της Περιοχής » (όργανώθηκε τον Φλεβάρη του 1937).

Οι κολλεκτίβες εφοδιάζονταν από τους δικούς τους συνεταιρισμούς, από μεγάλες αποθήκες έγκαιροποιημένες συνήθως σε έκκλησιες, που αντιδρούσαν στην επανάσταση. Η πληρωμή για τα αγαθά παρουσίαζε διαφορές. Στη Λερίντα, οι αγροτικές οικογένειες εφοδιάζονταν μ' ένα βιβλιάριο, όπου αναγράφονταν η ποσότητα των ειδών που έπαιρναν από την αποθήκη της κολλεκτίβας. Κάθε εβδομάδα καταγραφόταν η διαφορά ανάμεσα στο εισόδημα και στη δαπάνη. Στο Μοντιπλάνκ (6.000 κάτοικοι), οι αγορές γίνονταν με τοπικό νόμισμα, που είχαν εκδώσει οι κολλεκτίβες. Σε μερικές περιοχές, τη διάρκεια των πρώτων μηνών της επανάστασης, είχε εγκαθιδρυθεί ο αντιξοουσιαστικός κομμουνισμός: « Πάρε ότι σου χρειάζεται ». Σε άλλα μέρη είχαν εκδοθεί μη μεταδιδάσιμες αποδείξεις πληρωμής. Στη Λιομπάι (Καστελόν) διανεμόταν όρισημένη ποσότητα αγαθών σε κάθε οικογένεια. Οι τιμές καθοριζόταν από ένα διοικητικό συμβούλιο. Σε όλες τις περιπτώσεις, τα παιδιά, οι γέροι οι άνικανοι και οι έγκριες γυναίκες είχαν προτεραιότητα για ό,τι παρουσίαζε έλλειψη. Τα μη βασικά αγαθά διανεμόταν έναλλακτικά.... Όταν υπήρχε πλεόνασμα εφοδίων (όπως φρούτα, λαχανικά) διανεμόταν δωρεάν και χωρίς κανέναν περιορισμό.

Οι συνεταιρισμοί διανομής των κολλεκτίβων κατηγορούν τους μεσάζοντες, τους μικρέμπορους, τους χονδρέμπορους και τους κερδοσκόπους, μειώνοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό τις τιμές των καταναλωτικών αγαθών. Οι κολλεκτίβες εξόντωναν πολλά από τα παρασιτικά στοιχεία της αγροτικής ζωής και θα τα σώζαν δια παντός αν δεν προστατευόταν από διεφθαρμένους αξιωματούχους και τα πολιτικά κόμματα. Κερδοσήμενοι δήγκαν επίσης κι εκείνοι που δεν είχαν κολλεκτιβοποιηθεί, έποφελούμενοι από τις χαμηλές τιμές καθώς και από τις δωρεάν υπηρεσίες των κολλεκτίβων (πλυντήρια, κινηματογράφοι, σχολεία, κουρεία κ.λ.π)

Οι συναλλαγές ανάμεσα στις κολλεκτίβες γίνονταν χωρίς

χρήματα². Η κολλεκτίβα της Καλάντα, χρησιμοποιώντας το σύστημα ανταλλαγής προϊόντων, αντάλλαξε λάδι με ύφασμα από την Βαρκελώνη. Η κολλεκτίβα του Άνταμού (Βαλέντσια) συναλλάσσονταν με προϊόντα και με χρήματα. Στην άρχη, οι έμποροι των πόλεων αρνιόταν τις ανταλλαγές σε είδος. Όταν όμως η παράταση του πολέμου προκάλεσε έλλειψη προϊόντων, ακόμη και στοιχειωδών εφοδίων καθώς και πληθωρισμό, οι έμποροι δέχονταν τις ανταλλαγές σε είδος.

Οι αγροτικές κολλεκτίβες μεγάλωσαν τις δουλειές τους, αναπτύσσοντας συμπληρωματικές βιομηχανίες: άρτοποιεία, ξυλουργεία, σιδηρουργεία. Άλλοι τομείς επέκτασης των εργασιών ήταν: εξοπλισμός αγροκτημάτων, έκτροφη ζώων. Έτσι, το Βιλαμπόι (500 κάτοικοι) εγκατέστησε έναν τεράστιο σταύλο κόστους 30.000 πεσετών και στέγασε 20 γαλακτοφόρες αγελάδες, 200 γουρούνια, 27 αγελάδες για αναπαραγωγή και κοτέτσια για πουλερικά. Οι εγκαταστάσεις της Άμπόστα στείχισαν 200.000 πεσέτες και του Γκράους έγιναν γνωστές για το σύγχρονο εξοπλισμό τους (πλύσιμο ζώων και έπιστημονική θεραπεία των ασθενειών).

Οι κολλεκτίβες ήταν καλά εφοδιασμένες με ζώα και τα άπαιτούμενα εργαλεία. Σε λίγες υπήρχε έλλειψη μηχανημάτων. Το Χοσπιταλέτ ντε Λιομπρεγκάτ είχε μηχανήματα άξιας 180.000 πεσετών, περιλαμβανομένων και καινούργιων φορητών αυτοκινήτων. Η Άμπόστα (10.000 κάτοικοι) είχε 4 τρακτέρ, 15 άλωνιστικές μηχανές, 70 ομάδες άλόντων εργασιών. Η Καλάντα έκανε μεγάλη χρήση μηχανών σποράς, άλωνιστικών μηχανών και τρακτέρ. Στις 27 του Μάρτη του 1938, η κολλεκτίβα Σέρρος καταλήφθηκε από τον έχθρο. Εκείνη τη στιγμή η κολλεκτίβα δεν διέθετε χρήματα, αλλά είχε: 1200 πρόβατα, 100 γουρούνια, 30 αγελάδες, 36 άλογα και μουλάρια, ένα μεγάλο κοτέτσι και μία άλωνιστική μηχανή. Από τον Σεπτέμβρη του 1936 μέχρι τον Αύγουστο του 1937 το Χοσπιταλέτ ντε Λιομπρεγκάτ εισέπραξε πάνω από 5 εκατομμύρια πεσέτες και οι δαπάνες, για την ίδια περίοδο, έφθασαν τά 4.200.000 πεσέτες. Η κολλεκτί-

2. Οι ανταλλαγές ανάμεσα στις κολλεκτίβες και την «ελεύθερη» αγορά ή την κυβέρνηση γίνονταν με το τρέχον νόμισμα, την πεσέτα.

δα της Σουέκα, το Μάρτη του 1938, είχε απόθεμα 850.559 κιλά ρύζι, έμπορεύματα αξίας 140.000 πεσέτων και 3300 κιβώτια, των 25 λιβρών, πορτοκάλια.

Πώς διέθεταν οι κολλεκτίδες το εισόδημά τους; Κοινώνια 25% για εκπαίδευση, 25% για μηχανήματα και εργαλεία και το υπόλοιπο 50% διατίθονταν σύμφωνα με την απόφαση της γενικής συνέλευσης. Η κολλεκτίδα του Χοσπιταλέτ ντε Λιομπρεγκάτ δαπανούσε 7000 πεσέτες τη δομάδα για βελτίωση των εγκαταστάσεων έλεγχου των πλημμυρών του ποταμού Λιομπρεγκάτ. Η κολλεκτίδα της Αμπόστα έκτισε 14 καινούργια σχολεία, ένα υγειονομικό κέντρο, ένα νοσοκομείο και εγκαταστάσεις για τον καθαρισμό του πόσιμου νερού. Στο Μοντηπλάνκ η κολλεκτίδα ξεριζώνει τα παλιά άχρηστα άμπελια και φύτεψε καινούργια. Η γη βελτιώθηκε, με σύγχρονη καλλιέργεια με τρακτέρ, αποδίδοντας μεγαλύτερη και καλύτερη σοδειά... Πολλές κολλεκτίδες στην Αργωίνα κατασκεύασαν καινούργιους δρόμους, επιδιόρθωσαν πολλούς, ίδρυσαν σύγχρονα εργοστάσια για το άλεσμα των σιτηρών και επεξεργαζόταν γεωργικά και ζωικά απόρριμματα, μετατρέποντάς τα σε χρήσιμα όιομηχανικά προϊόντα. Πολλές βελτιώσεις έγιναν με πρωτοβουλία των κολλεκτιδίων. Μερικά χωριά, όπως η Καλάντα, έφτιαξαν πάρκα και λουτρά. Όλες σχεδόν οι κολλεκτίδες, απόκτησαν βιβλιοθήκες, σχολεία και πολιτιστικά κέντρα. Μερικά απ' αυτά τα κέντρα στεγάστηκαν σε πολυτελείς μπουρζουάδικες βίλες και πήραν όνόματα σαν: Βίλα Κροπότκιν, Βίλα Μοντσένι, Βίλα Μπακούνιν κ.τ.λ.

Ένα γεγονός, χωρίς προηγούμενο στην αγροτική Ισπανία, ήταν η άνασχόληση σε πολιτιστικούς και παιδαγωγικούς νεωτερισμούς. Οι κολλεκτιδιστές της Αμπόστα όργανωσαν μαθήματα για ήμιαναλφάβητους, νηπιαγωγεία και ακόμη σχολή τεχνών και επαγγελματιών. Τα σχολεία του Σέρος ήταν δωρεάν, για κολλεκτιδιστές και μη. Στο Γκράουζ χτίστηκε ένα καινούργιο σχολείο που πήρε το όνομα του πιο έπιφανούς πολιτη του, του Χοακίν Κόστα³. Από τα σχολεία της Καλάντα (4.500 κά-

τοικοί) πέρασαν 1233 παιδιά. Οι καλύτεροι μαθητές πήγαιναν στο Λύκειο της Κωσπέ και όλες οι δαπάνες πληρώνονταν από την κολλεκτίδα. Στο σχολείο της Αλκορίζα (4000 κάτοικοι) παρακολουθούσαν 600 παιδιά. Πολλά σχολεία είχαν στεγαστεί σε εγκατελειμένα μοναστήρια. Στην Γκραναντέλα (πληθυσμός 2000), τα μαθήματα γίνονταν στους εγκατελειμένους στρατώνες της πολιτοφυλακής. Στο Γκράουζ όργανώθηκε βιβλιοθήκη και σχολή τεχνών και επαγγελματιών με 60 μαθητές. Το ίδιο κτίριο στέγαζε τη σχολή καλών τεχνών και ένα υψηλής στάθμης μουσείο. Σε πολλά χωριά άνοιξε, για πρώτη φορά, κινηματογράφος. Ο κινηματογράφος της Πενάλμα εγκαταστάθηκε σε μιά εκκλησία. Στη Βιλαντεκάνα ιδρύθηκε πειραματικό άγροτικό εργαστήριο....

Μερικές κολλεκτίδες δέν διευθύνονταν από μέλη ή συμπαθούντες της CNT. Με εξαίρεση την Καταλωνία, πολλά μέλη της CNT προσχώρησαν στους αντίξοσιαστικούς πειραματισμούς. Στην Καταλωνία, η UGT είχε κυριευθεί από τους κομμουνιστές, για να άμφοδητήσει την ήγεμονία της CNT. Στην υπόλοιπη Ισπανία, η CNT και η UGT διατηρούσαν καλές σχέσεις, ιδίως τους πρώτους μήνες, πριν έπιστούν πλύση έγκεφάλου από τον προλαγανδιστικό μηχανισμό του έπιδέξιου κομμουνιστικού κόμματος⁴.

Η CNT, μόνη ή με τη συνεργασία των έπιτροπών, έκανε τις άπαλλοτριώσεις. Η γη δόθηκε στα άγροτικά τμήματα της CNT. Τα τμήματα αυτά, με την καθοδήγηση της CNT, όργανωσαν τις κολλεκτίδες. Η CNT, φοβόταν ότι οι κολλεκτίδες, οι όποιες λόγω της μεγάλης τους οικονομικής σημασίας άσκούσαν τρομερή πολιτική έπιρροή, μπορούσαν να δουλιάξουν στην τοπική μικροπολιτική, να χάσουν τον έπαναστατικό τους χαρακτήρα και να έκφυλιστούν βαθμιαία σε μαριονέτες του κρά-

3. Φιλιάκη του 1911. Έγραψε για την τραγωδία της Ισπανικής άγροτιάς και ίχνηάτησε την άπορία του άγροτικού κολλεκτιδισμού όπως δημοσιεύθηκε από τους ίδιους τους άγρότες. Ο Κόστα έχει έπιρροή σε μεγάλο βαθμό το Ισπανικό κολλεκτιδιστικό κίνημα.

4. Είμαισι οόσοι ότι ο Πείράς άναφέρεται στα μέλη της UGT και όχι στους ήγέτες της, οι όποιοι συμπεριφέρθηκαν άισχυρά.

3. Γεννήθηκε στο Γκράουζ στις 14 του Σεπτεώρη 1846 και πέθανε στις

τους και των πολιτικών κομμάτων. Η CNT, για να εμποδίσει αυτόν τον κίνδυνο, εξασφάλισε τον έλεγχο τους με ένα δίκτυο οικονομικών επαφών, σχέσεων και συνδικάτων, παράλληλων με τις δημοσπονδίες των κολλεκτιβίων και σ' όλα τα επίπεδα, τοπικό, περιφερειακό και εθνικό. Έτσι οι δημοσπονδίες απέκτησαν διπλό χαρακτήρα, οικονομικό και συνδικαλιστικό.

Σε μερικά μέρη, η άπαλλοτριωμένη γη γινόταν δημόσια (δημοτική) ιδιοκτησία. Η κοινότητα επέτρεπε και στις κολλεκτιβες και στους «άτομικιστές» να καλλιεργούν τη γη (όπως στην Αμπόστα). Σε άλλες περιοχές (Αλκανίτζ, Μοντιπλιάν), μόνο η άστική (των πόλεων) ιδιοκτησία δημοτικοποιήθηκε.

Τά ημερομίσθια εξαρτιόταν από την εποχή και από άλλες συνθήκες. Μετά τον θερισμό στο Βιλαμπόι... οι κολλεκτιβες αύξησαν το βδομαδιακό σε 85 πεσέτες. Στο τέλος του 1938, το βδομαδιακό, λόγω του πληθωρισμού, ανέβηκε στις 130 πεσέτες... Μερικές κολλεκτιβες υιοθέτησαν τον αντιεξουσιαστικό κομμουνισμό ή ένα μικτό σύστημα⁵ και κατά συνέπεια κατάργησαν τη μισθωτή εργασία. Καθένας δούλευε σύμφωνα με την ικανότητά του και τη φυσική του κατάσταση και χρησιμοποιούσε ό,τι υπήρχε. Κοινά εστιατόρια ιδρύθηκαν στις πόλεις. Η επιθυμία όμως για περισσότερη ιδιωτικότητα, έναν πιο κλειστό τρόπο ζωής ικανοποιήθηκε με τον «οικογενειακό μισθό». Αυτός φυσικά δημιούργησε το πρόβλημα των ατόμων χωρίς οικογένεια. Στη Λερίντα, ένας άντρας χωρίς οικογένεια έπαιρνε βδομαδιακό 50 πεσέτες για τον εαυτό του και 25 πεσέτες για το κολλεκτιβιστικό εστιατόριο. Ένας παντρεμένος χωρίς παιδιά έπαιρνε 60 πεσέτες και 70 αν είχε παιδιά. Στην Πλά ντε Κάμπρα, 5 πεσέτες την ημέρα και 2 πεσέτες την ημέρα, για κάθε μέλος της οικογένειάς του. Στο Οριόλς, εγκατέλειψαν την «κοινή αποθήκη» (πάρει ό,τι σου χρειάζεται) και υιοθέτησαν το «οικογενειακό ημερομίσθιο»: 5 πεσέτες ο σύζυγος, 3 ή γυναίκα του, οι ανύπαντροι χωρίς οικογένεια, 3 πεσέτες. Στη Μονζόν: 9 πεσέτες ο παντρεμένος και 3 1/2 επιπλέον για

5. «Μικτό σύστημα» σε σχέση με τον αντιεξουσιαστικό κομμουνισμό σημαίνει ότι υπήρχε ένα αποδεικτικό στοιχείο για μερικά είδη και διαφορετική διανομή για τα απαραίτητα και τα πλεονάζοντα είδη.

κάθε ανήλικο παιδί. Σ' όλες τις κολλεκτιβες πληρωνόταν ολοκληρωτό το ημερομίσθιο σε περιόδους άνεργειας, ανικανότητας, ατυχήματος, κ.τ.λ.

Στο Σέρος, οι εργαζόμενοι που δεν είχαν οικογένεια, έτρωγαν στα εστιατόρια των κολλεκτιβίων και έκαναν χρήση των πλυντηρίων τους. Τα ένοικια των νιόπαντρων πληρωνόταν από τις κολλεκτιβες... Στην Πενιάλμπτα, τα σπίτια των νιόπαντρων εξοπλιζόταν, πλήρως και δωρεάν, από τις κολλεκτιβες. Στο Σάν Ματέο, μαγειρεία και πλύσιμο παρηγόταν στα άτομα χωρίς οικογένεια, από τις κολλεκτιβες.

Πολλές κολλεκτιβες εκδίδανε έκδοση δικό τους νόμισμα. Άλλες δεν χρησιμοποιούσαν χρήμα, για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Πολλές, είχαν αντικαταστήσει το επίσημο νόμισμα με πιστοποιητικά και αποδείξεις πληρωμής. Στην Πενιάλμπτα, είχαν παρθεί δρακόντια μέτρα για να εμποδίσουν τη συγκέντρωση του χρήματος. Ελεξεργάστηκαν ένα σύστημα, το οποίο ανάγκαζε τους κολλεκτιβιστές να δαπανούν τα χρήματά τους άμεσα. Ο πληθωρισμός υποτιμούσε την αξία του χρήματος και κατέστρεφε την εμπιστοσύνη στη σταθερότητα της πεσέτας.

Όλες οι εσωτερικές υποθέσεις των κολλεκτιβίων ρυθμιζόταν με δημοκρατικές διαδικασίες. Στο Χοσπιταλέτ ντε Λιομπρεγκάτ γινόταν, κάθε τρίμηνο, γενική συνέλευση, για την ανασκόπηση της πορείας της παραγωγής και τη συζήτηση των καινούργιων προβλημάτων. Το διοικητικό συμβούλιο και όλες οι επιτροπές υπέβαλαν πλήρεις αναφορές, για όλα τα θέματα. Η συνέλευση ενέκρινε, απέρριπτε, διόρθωνε, έδινε οδηγίες, κ.τ.λ.⁶

6. Η ανίατη εξουσία άνηκε και ασκούνταν από τη γενική συνέλευση των μελών και όλες οι εξουσίες πήγαιναν και επέστρεφαν στις οργανώσεις του λαού. Ο Λεβάλ σημειώνει στο βιβλίο του «Αντιεξουσιαστική Ισπανία» σελ. 219 ότι: «Οι γενικές συνελεύσεις γίνονταν μία φορά τη βδομάδα, κάθε δύο βδομάδες ή μία φορά το μήνα... και σ' αυτές τις συνελεύσεις δεν παρουσιαζόταν οι προστριβές και οι αντιγλήψεις, που παρατηρούνται αναπόφευκτα, όταν η εξουσία λήφης αποφάσεων δρίσκεται τα χέρια λίγων ατόμων, έστω και αν έχουν έκλεγει δημοκρατικά. Οι συνελεύσεις ήταν ανοικτές για το κοινό, οι αντιρρήσεις και οι

Σε όλες τις κολλεκτίβες, η είσοδος και η άπομομη κολλεκτιβιστών αποφαιζόταν από τη γενική συνέλευση όλων των κολλεκτιβιστών. Η παραβίαση των κανόνων της κολλεκτίδας, για πρώτη φορά, έπασυρε την ποινή της επίπληξης. Σε περίπτωση ύπαιτρολης, γινόταν παραπομη στη γενική συνέλευση. Μόνο η γενική συνέλευση, αφού εξέταζε προσεχτικά όλα τα στοιχεία, μπορούσε να διατάξει τη διαγραφή ενός μέλους της. Στην Κουένκα, οι επικεφαλές των ομάδων εργασίας δέν μπορούσαν να τιμωρήσουν έναν κολλεκτιβιστή για παραβίαση των κανόνων της δουλειάς. Η περίπτωση άναφερόταν στη Διοικητική Έπιτροπή, η οποία έφερε το ζήτημα στη γενική συνέλευση, για την τελική απόφαση. Έπικεφαλής των ομάδων εργασίας η μέλη του Συμβουλίου, που έκαναν κατάχρηση εξουσίας η δέν έκτελούσαν τις οδηγίες των μελών, πανόταν η και διαγράφονταν από τη γενική συνέλευση...

Οι κολλεκτίβες φρόντιζαν για την υγεία, την ιατρική περίθαλψη και την υγιεινή - όλες αυτές οι υπηρεσίες παρεχόταν δωρεάν. Η κολλεκτίδα της Μασρόγκ πλήρωνε το γιατρό, με τό χρόνο, για να παρακολουθεί τους κολλεκτιβιστές. Στην Πενιάλμα, ο γιατρός, ο βοηθός του και οι κτηνίατροι άνηκαν στην κολλεκτίδα. Η θεραπεία όλων των κολλεκτιβιστών της Άραγόνας στο Γενικό Νοσοκομείο πληρωνόταν από την «Ομοσπονδία των Άγροτικών Κολλεκτίδων την Άραγόνας». Η Γκραναντέλα είχε την ίδια σύμβαση με τό Λαϊκό Νοσοκομείο της Βαρκελώνης.

Όταν ο πόλεμος πλησίαζε στο καταστροφικό τέλος του, οι φυγάδες από τις περιοχές που κατελάμβαναν οι φασίστες οδηγούνταν στα μετόπισθεν. Πολλές χιλιάδες φυγάδες έγιναν δεκτοί με πλήρη άλληλεγγύη. Η άγροτική κολλεκτίδα της Βαρκελώνης δέχτηκε 600 φυγάδες, η Βαλαμπόι 100 οικογένειες, η Άμπόστα στην Άραγόνα 162 οικογένειες, η Γκράους 50 οικο-

προτάσεις ανζητιόταν άνοιχτά και άποιοσδήποτε ήθελε μπορούσε να πάρει μέρος. Η δημοκρατία άγκάλιαζε άλόκληρη την κοινωνική ζωή. Σε πολλές περιπτώσεις, και οι «άτομικιστές» που δέν συμμετείχαν στις κολλεκτίβες μπορούσαν να πάρουν μέρος στις ανζητήσεις και να θγάλουν λόγο στους κολλεκτιβιστές...»

γένειες και η Ουτιέλ 600 οικογένειες προερχόμενες από τό κεντρικό μέτωπο (Μαδρίτης).

Οι κολλεκτίβες συνεισέφεραν έθελοντικά τεράστιες ποσότητες έφοδίων, για τους πολεμιστές του μετώπου. Η Ουτιέλ έστειλε 1490 λίτρα λάδι και 300 μπουσέες πατάτες στο μέτωπο της Μαδρίτης (έκτός από τις τεράστιες ποσότητες φασολιών, ρυζιού, κ.τ.λ.) Η Ποράλες ντέ Τουχάνα έστειλε μεγάλες ποσότητες ψωμιού, λαδιού, άλευριού και πατατών στο μέτωπο, καθώς και αυγά, κρέας και γάλα στο στρατιωτικό νοσοκομείο.

Οι προσπάθειες των κολλεκτίδων άποκτούν άκόμα μεγαλύτερη σημασία άν ληφθεί ύπόψη ότι οι πιο νέοι και οι πιο δραστήριοι εργάτες πολεμούσαν στα χαρακώματα, 200 μέλη από τη μικρή κολλεκτίδα του Βιλαμπόι, 60 από τη Βιεντεκάνς, 300 από την Άμπόστα και 500 από την Καλάντα δρισκόταν στο μέτωπο.

ΙΧ. Ο ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΩΝ

Τό αιώσιο πρόβλημα του αποτελεσματικού και άρμονικού συντονισμού των εργασιών των τοπικών μονάδων κάθε κολλεκτίβας και των κολλεκτίβων μέσα στις όμοσπονδίες των διαιμερισμάτων, των περιοχών και του έθνους, χωρίς στραγγαλισμό της τοπικής πρωτοβουλίας και μέ έλευθερία δράσης, σε όλα τά επίπεδα, ξεπεράστηκε από τίς άγροτικές μάζες, οι όποιες όργάνωσαν τίς κολλεκτίβες σύμφωνα μέ τίς άντιεξουσιαστικές αρχές.

Αυτό τό κεφάλαιο δίνει στοιχεία για δύο από τά πιο πετυχημένα παραδείγματα: μία έκθεση του Λεβάλ για τό πώς όργάνωσαν οι εργάτες γής την «Άγροτική Όμοσπονδία της Λεβάντε», ή όποία άγκάλιαζε 900 κολλεκτίβες και άποσπάσματα από τίς άποφάσεις του ίδρυτικού συνεδρίου της «Όμοσπονδίας των Κολλεκτίβων της Άραγώνας», ή όποία περιελάμβανε 500 κολλεκτίβες. Έδώ άποδεικνύεται ξεκάθαρα τό πνεύμα της άλληλεγγύης και ή δημιουργική ικανότητα των καταδικασμένων άγροτικών μαζών.

Ή Άγροτική Όμοσπονδία της Λεβάντε¹

Άπό τόν Γκαστόν Λεβάλ

Ή «Όμοσπονδία της Περιοχής της Λεβάντε», που όργανώθηκε από τους συντρόφους μας της CNT, ήταν μία άγροτική όμοσπονδία που κάλυπτε 5 επαρχίες μέ πληθυσμό, στην αρχή του έμφυλίου πολέμου, 1.650.000 και μέ ποσοστό 78% της πιο εύφορης γής της Ίσπανίας. Έδώ, στη Λεβάντε, χάρη στο δημιουργικό πνεύμα των συντρόφων μας, όργανώθηκαν οι πε-

ρισσότερες και πιο άναπτυγμένες κολλεκτίβες. (Ό αριθμός των κολλεκτίβων αύξήθηκε από 340 τό 1937 σε 900 στο τέλος του 1938, και 40% του συνολικού πληθυσμού αυτών των επαρχιών ζούσε στις κολλεκτίβες....)

Τά έπιτεύγματα αυτά δέν προκαλούν κατάπληξη σ' αυτούς που ξέρουν την ιστορία της περιοχής. Άπό τό 1870, οι άντιεξουσιαστές άγρότες ήταν ανάμεσα στους πιο άπορασιαστικούς και επίμονους άγωνιστές. Ένώ σε όρισμένες περιόδους, τό κίνημα είχε κατασταλεί ολοκληρωτικά στις πόλεις (Βαλέντοια), παύσιμε ζωντανό στην ύπαιθρο. Οι άγρότες προχωρούσαν. Ή επανάσταση δέν περιοριζόταν γι' αυτούς στα όδοφράγματα. Γι' αυτούς, ή επανάσταση σήμαινε κατάληψη της γής και εγκαθίδρυση του άντιεξουσιαστικού κομμουνισμού...

Ό χαρακτήρας των κολλεκτίβων της Λεβάντε διέφερε, γενικά, από εκείνον των κολλεκτίβων της Άραγώνας. Στην Άραγώνα, ή κυριαρχία της πολιτοφυλακής της CNT-FAI προσάτευε για πολύ καιρό τίς κολλεκτίβες από την άστυνομία, τό κράτος και τά πολιτικά κόμματα. Στη Λεβάντε, όπως και στην υπόλοιπη Δημοκρατική Ίσπανία, ή ειδική άστυνομία, οι καρμπινιέροι, και ό στρατός που διευθυνόταν από αξιωματικούς χωρίς επαναστατικό πνεύμα άποτελούσαν σταθερή άπειλή για την άνάπτυξη, ακόμη και την ύπαρξη των άντιεξουσιαστικών κολλεκτίβων.

Στη Λεβάντε, σε όλες σχεδόν τίς περιπτώσεις είχαν όργανωθεί από τά συνδικάτα στο «χώρο της παραγωγής», Άλλά παρέμειναν αυτόνομες όργανώσεις. Δέν κυριαρχούνταν από τά συνδικάτα, μέ τά όποία είχαν μόνο τυπικές σχέσεις. Τά συνδικάτα άποτελούσαν τόν άναγκαστικά ένδιάμεσο σύνδεσμο ανάμεσα στους «άτομικιστές» (μικροϊδιοκτήτες γής) και τους κολλεκτιβιστές. Οι «άτομικιστές» έκαναν τίς συναλλαγές τους μέσω των συνδικάτων. Ό άπομονωτισμός τους περιοριζόταν από την εξάρτησή τους από τά συνδικάτα. Τά άγροτικά συνδικάτα όργάνωσαν δικές τους διοικητικές έπιτροπές, για την άγροτική παραγωγή: μία για τό ρύζι, άλλη για τά πορτοκάλια, μία τρίτη για μηχανική καλλιέργεια, κ.τ.λ. Οι κολλεκτίβες επανελάμβαναν τό έργο των συνδικάτων. Είχαν κι αυτές δικές τους άποθήκες και διοικητικές έπιτροπές. Πολύ άργότερα εγκαταλήφθηκε

1. Άπό τό βιβλίο του «Ότε Φράνκο, ότε Στάλιν», σελ. 143-152.

ή άχρηστη διπλή έργασία. Οί άποθήκες ένοποιήθηκαν και οί έπιτροπές περιλάμβαναν κολλεκτιβιστές και «άτομικιστές» μέλη των συνδικάτων. Οί μιστές έπιτροπές έκαναν άγορές για λογαριασμό των κολλεκτιβίων καθώς και για τους άνεξάρτητους καλλιεργητές (μηχανήματα, λιπάσματα, έντομοκτόνα, σπόρους, κ.τ.λ.). Οί τελευταίοι χρησιμοποιούσαν τά ίδια αυτόκινητα και βαγόνια. Αύτή ή πρακτική έκφραση άλληλεγγύης έφερε πολλούς διστακτικούς «άτομικιστές» στις κολλεκτιβές. Η μέθοδος οργάνωσης έξυπηρετούσε δύο σκοπούς: άγκάλιαζε ό,τιδήποτε μπορούσε να συντονιστεί και χάρη στά συνδικάτα πέτυχε να διαδώσει τό πνεύμα των κολλεκτιβίων ανάμεσα σε νέα λαϊκά στρώματα, καθιστώντας τα δεκτικά στην έπιρροή μας.

Οί έπαναστατικές μεταβολές έγιναν γρήγορα, ή έπαναστατική τάξη δγήκε από τό καπιταλιστικό χάος. Μερίδες τροφίμων, για τά όποια ύπήρχε έλλειψη και οίκογενειακό ήμερομίσθιο, εφαρμόστηκαν σ' όλα τά διαμερίσματα. Τά πλουσιότερα χωριά δοηθούσαν τά φτωχότερα μέσω των έπιτροπών του διαμερίσματος που ίδρύθηκαν γι' αυτόν τό σκοπό. Κάθε διαμέρισμα ή τοπικό κέντρο οργάνωνε έναν πίνακα τεχνικών, λογιστών, άγρονόμων, κτηνιάτρων, γεωπόνων, μηχανικών, αρχιτεκτόνων και ειδικών στο έμπόριο. Έτσι εξασφαλιζόταν ή σωστή κάτανομή και ό συντονισμός των ύπηρεσιών. Οί πιά πολλοί μηχανικοί και κτηνίατροι άνήκαν στά συνδικάτα της CNT, καθώς και πολλοί άγρονόμοι. Όλοι, εκτός από έξη, οί ίδικοί για την καλλιέργεια των άμπελιών άνήκαν στά συνδικάτα της CNT. Ακόμη και οί ιδιωτικά εργαζόμενοι μηχανικοί και κτηνίατροι που δέν ήταν μέλη των κολλεκτιβίων, συνεργαζόταν ήθελοντικά στον προγραμματισμό και την εκτέλεση πολλών έργων.

Οί άγρονόμοι κάναν εισηγήσεις σέ βασικά και πρακτικά έργα, όπως προγραμματισμό άγροτικών βελτιώσεων, άναδασώσεις, και κάτανομή των φυτειών, σύμφωνα με τις γεωλογικές και κλιματικές συνθήκες (οί ιδιώτες ιδιοκτήτες σπάνια τά δέχονται αυτά). Οί κτηνίατροι φρόντιζαν για την έπιστημονική διατροφή των ζώων. Αντί να δουλεύουν χωριστά, οί τεχνικοί και οί έπιστήμονες συνεργάζονταν, συμβουλευόντας ό ένας τον άλλον για τή σκοπιμότητα και τό συντονισμό όλων των έργων.

Παράδειγμα: οί κτηνίατροι συμβουλευόταν τον αρχιτέκτονα και τό μηχανικό για την κάτασκευή χοιροστασιών, σταύλων και κοτετσιών.

Οί μηχανικοί κάτασκεύασαν τά πιά σύγχρονα συστήματα άρδευσης, σε μεγάλη κλίμακα, ειδικά στις περιοχές της Μούρσια και της Καρταγένα. Στη Βιλαγογιόσα, ένα τεράστιο φράγμα εξασφάλισε νερό για ένα έκατομμύριο άμυγδαλιές. Σ' όλόκληρη την περιοχή, οί αρχιτέκτονες σχεδιάζαν κάτασκευές. Κέντρο για την παρακολούθηση των άσθενειών των φυτών και την ανάπτυξη των δένδρων, γεωργικές σχολές, καινούργια στίπια και δρόμοι, βελτιώσεις, σύμφωνα με γενικά σχέδια που άφρουσαν όλόκληρη την περιοχή. Τά σχέδια αυτά έπεξεργάστηκαν με τή συνεργασία εργατών τεχνικών και κολλεκτιβίων, τις γενικές συνελεύσεις και τά διοικητικά τεχνικά συμβούλια².

Οί 900 κολλεκτιβές της Λεβάντε άνήκαν σε 54 τοπικές (ή διαμερισμάτων) όμοσπονδίες, οί όποιες ύπαγόταν σε 5 έπαρχιακές όμοσπονδίες. Οί εργασίες των όμοσπονδιών συντονιζόταν από διοικητικές έπιτροπές των περιοχών. Η διοικητική έπιτροπή άποτελείτο από 26 τεχνικά τμήματα. Τό άγροτικό τμήμα περιλάμβανε: καλλιέργεια φρούτων, χόρτων, άμπελιών, έλιάς, μηχανική καλλιέργεια, ρύζι, κτηνοτροφία (άγελάδες γουροίνα,

2. Τό αντιξουσιαστικό κίνημα ήταν πάντα πολύ εύσίοθητο στους κινδυνους της γραφειοκρατικής οργάνωσης, ειδικότερα όταν έπρόκειτο για τή δουλειά ειδικών, έπιστημόνων και διοικητικών. Σχετικά μ' αυτό, ό Σούχι γράφει ότι οί αντιξουσιαστικές κολλεκτιβές πήραν μέτρα:

«... για να ξεριζώσουν απ' την άρχή κάθε γραφειοκρατική εκδήλωση. Κάθε ομάδα εργασίας είχε τον αντιπρόσωπό της. Οί κολλεκτιβές, για να πληροφορούνται σχετικά με την τρέχουσα δουλειά, συγκάλωσαν κανονικές συναντήσεις των διοικητικών έπιτροπών. Κάθε έξάμηνο συγκάλωσαν γενικό συνέδριο όλων των κολλεκτιβίων. Στο συνέδριο άνασκοπούσαν όλα τά προγράμματα και τά σχέδια των κολλεκτιβίων, παρέχονταν στις διοικητικές έπιτροπές λεπτομερείς οδηγίες για όλα τά σοβαρά θέματα. Απομακρόνονταν οί άνίκανοι διοικητικοί. Τό συνέδριο ήλεγχε όλες τις εργασίες της όμοσπονδίας...» («Νύχτα πάνω από την Ίσπανία», σελ 156).

κ.τ.λ.). Τά διομηχανικά τμήματα περιελάμβαναν: παραγωγή κρασιού ποτών, κονιάκ και ούσκι, λαδιού, ζάχαρης, φρούτων, αιθερίων ελαίων και οίνοπνεύματος, άρωμάτων και άλλων άγροτικών παραγόντων, μηχανημάτων, λιπασμάτων, οικοδομικών υλικών, εισαγωγικό-έξαγωγικό έμποριο, ύφαινη, εκπαίδευση, κ.λ.π.

Ένα παράδειγμα για την κλίμακα των εργασιών της «*Άγροτικής Όμοσπονδίας της Λεβάντε*» είναι τó γεγονός ότι η παραγωγή της σέ πορτοκάλια ξεπερνούσε τή μισή παραγωγή ολόκληρης της Ισπανίας: σχεδόν 4 εκατομμύρια κιλά. Ποσοστό 70% αυτής της παραγωγής μεταφέρονταν και πουλιόταν από τις έμπορικές οργανώσεις της (όχι από μεσαζόντες). Η έμπορική οργάνωση της Όμοσπονδίας διέθετε δικές της άποθήκες, αυτοκίνητα και πλοία. Στις άρχές τού 1938, τó τμήμα έξαγωγών εγκατέστησε πράκτορες τού στη Γαλλία: Μασσαλία, Πεμπινιάν, Χερδούργο, Μπορντό και Παρίσι. Από 47.000 έκταρία που καλλιεργούνταν με σόζι σ' ολόκληρη τήν Ισπανία, οι κολλεκτίδες της έπαρχίας της Βαλέντσια καλλιεργούσαν 30.000 έκταρία.

Άξιζει τόν κόπο νά προσέξουμε έναν άλλο νεωτερισμό: τή μεγάλη κλίμακα παρασκευή άγροτικών παραπροϊόντων, με τήν ουσιαστική δόθητα των ίδιων των άγροτών. Οι άγροτικές όμοσπονδίες ίδρυσαν εργοστάσια κονσερβολοίας φρούτων και λαχανικών και άλλα εργοστάσια έπεξεργασίας (τά μεγαλύτερα ήταν στη Μπουριάνα, Μούρσια, Άλφασόρ, Καστιγιάν, Όλιδα και Πατέρινα)...

Γιά νά διευκολύνουν τή μεταφορά των προϊόντων, εγκατέστησαν τά κέντρα διανομής και τις άποθήκες των όμοσπονδιών των διαμερισμάτων κοντά στους έθνικούς δρόμους και τούς σιδηροδρομικούς σταθμούς. Κάθε κολλεκτίδα τού διαμερισματος, έστειλε τά πλεονάσματά της σ' αυτά τά κέντρα, όπου τά ζύγιζαν, τά ταξινομούσαν και τά άποθήκευαν. Τά στοιχεία αυτά τά μάζευαν και τά συντόνιζαν, τά διάφορα τεχνικά τμήματα (άνεφέρθησαν παραπάνω) της «*Διοικητικής Έπιτροπής της Περιχής*», που είχε έδρα τή Βαλέντσια. Έτσι, οι «*Όμοσπονδίες των Διαμερισμάτων*» ήξεραν με άκρίβεια τó ποσόν τού

πλεονάσματος που μπορούσε νά ανταλλάγει³.

Η οργάνωση της οικονομικής δικαιοσύνης δέν ήταν τó μοναδικό έπίτευγμα της κολλεκτίδας. Κάθε κολλεκτίδα οργάνωσε ένα ή δύο έλεύθερα σχολεία για τά παιδιά. Κάτω από τó νέο καθεστώς, οι κολλεκτίδες της Λεβάντε καθώς και εκείνες της Άραγόνας, της Καστίλλης της Ανδαλουσίας και της Έστραμαδούρας έξάλειψαν σχεδόν τόν αναλφάβητισμό (70% της άγροτικής Ισπανίας ήταν άγραμματοί πριν από τόν εμφύλιο πόλεμο). Τó 1937 άνοιξε σχολή λογιστών, με 100 μαθητές. Στη Βαλέντσια, πρωτεύουσα της Λεβάντε, ή «*Άγροτική Όμοσπονδία*» έκτισε δικό της ξενοδοχείο για τή φιλοξενία κολλεκτιδιστών και των οικογενειών τους...

Οι άγροτικές κολλεκτίδες ήταν ιδιαίτερα υπερέφανες για τó Πανεπιστήμιο της Μονκάντα, τó όποιο ή «*Όμοσπονδία Περιχής της Λεβάντε*» έθεσε στη διάθεση της «*Ισπανικής Έθνικής Άγροτικής Όμοσπονδίας*». Τó πανεπιστήμιο έδινε μαθήματα έκτροφής ζώων, πουλερικών, κ.τ.λ.... Τά μαθήματα γινόταν στην Ύπαιθρο, ανάμεσα στις πορτοκαλιές...

Συμπέρασμα: τó πνεύμα άλληλεγγύης ήταν μεγάλο ανάμεσα στις κολλεκτίδες της Βαλέντσια, καθώς και ανάμεσα στους άδελφούς τους εργάτες της Άραγόνας. Οι κολλεκτίδες της Λεβάντε φιλοξενούσαν πολλούς φυγάδες, κυρίως γυναίκες και παιδιά, από τήν Καστίλλη. Οι κολλεκτίδες δώρησαν έθελοντικά, μεγάλα ποσά τροφίμων και άλλων έφοδιών στά μαζόμενα αντιφασιστικά στρατεύματα τού μετώπου της Μαδρίτης και της Άραγόνας. Πέντε μικρά χωριά έδωσαν μέσα σέ λίγους μήνες, 187 φορτηγά αυτοκίνητα με τρόφιμα. Με ένα τηλεφώνημα, λίγο πριν από τήν πτώση της Μάλαγχα στάλθηκαν, άμέσως και δωρεάν, 7 φορτηγά αυτοκίνητα με τρόφιμα στους πεινασμένους φυγάδες, στην Άλμερία. Αναλογιστείτε όλες αυτές τις

3. Ό Σότσι παρατηρεί ότι «... οι έμπορικές ανταλλαγές έγιναν τόσο περίπλοκες, ώστε ή όμοσπονδία άποφάσισε νά ιδρύσει τράπεζα, για τήν άγορά και πώληση προϊόντων στο έσωτερικό και τó έξωτερικό...» Ό Σότσι ύπογραμμίζει ότι δέν πρόκειται για καπιταλιστική τράπεζα που άπέδλεπε στο κέρδος μέσω της τοκογλυφίας («*Νέχτα Πάνω από τήν Ισπανία*», σελ 156).

προσπάθειες που έκαναν όλες οι κολλεκτίδες της Λεβάντε -ή γενναιοδορία άκτινοβολεί σαν τον ζυθοδότη ήλιο- και θα αποκτήσετε καινούργια γνώση πάνω στον έμπνευσμένο χαρακτήρα της κοινωνικής τους ζωής...

.....

‘Η ‘Ομοσπονδία Κολλεκτίδων της ‘Αραγώνας: Τό Πρῶτο Συνέδριο ⁴

‘Από τόν Χοσέ Πείρατς

‘Η ‘Αραγώνα είχε έκταση 47.391 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό, πριν από τόν εμφύλιο πόλεμο, έναμιση εκατομμύριο, περίπου. Τά τρία τέταρτα της έκτασής της διοικούταν στή ζώνη τών Δημοκρατικῶν και ὁ ἀριθμός τών κολλεκτίδων της έφθανε τίς 500, μέ 433.000 μέλη (ύπολογισμοί τοῦ Σούχι). Οἱ στόχοι και οἱ λειτουργίες της - ‘Ομοσπονδίας τών ‘Αγροτικῶν Κολλεκτίδων της ‘Αραγώνας-, καθοριζόταν ἀπό τίς παρακάτω δηλώσεις και ἀποφάσεις που έγκρίθηκαν ἀπό τό ίδρυτικό της Συνέδριο, που έγινε στή μικρή κομόπολη Κασπέ, ‘Επαρχία της Σαραγόσα, στίς 14 τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1937:

1) Σκοπός της ‘Ομοσπονδίας ‘Αγροτικῶν Κολλεκτίδων εἶναι νά οργανώσει στήν ‘Αραγώνα μία ένωση γιά τήν υπεράσπιση και τήν προώθηση τών συμφερόντων ὅλων τών εργατῶν, που ἀνήκουν στίς κολλεκτίδες.

2) Οἱ λειτουργίες της ‘Ομοσπονδίας θά εἶναι,....

Σημεῖον 4) ‘Η ‘Ομοσπονδία ‘Αγροτικῶν Κολλεκτίδων ὀργανώνεται γιά νά συντονίσει τοὺς οικονομικούς πόρους της περιοχής, σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τοῦ φεντεραλισμοῦ. ‘Η δομή της ‘Ομοσπονδίας της Περιοχής θά εἶναι:

α) Οἱ κολλεκτίδες ὀμοσπονδοποιῶνται σέ διαμερίσματα.

β) Γιά τήν εξασφάλιση συνοχής και ἑλέγχου, οἱ ἐπιτροπές τών διαμερισμάτων θά συγχωνευτοῦν στήν ‘Ομοσπονδία Περιοχής τών Κολλεκτίδων.

4. ‘Από τό βιβλίο του: - ‘Η CNT στήν ‘Ισπανική ‘Επανάσταση-, τόμ. 1 σελ. 340-342.

‘Η ‘Εσωτερική Δομή της ‘Ομοσπονδίας.

1) Οἱ κολλεκτίδες θά ὑποβάλουν ὡσπύς στατιστικές παραγωγής και κατανάλωσης στίς ἀντίστοιχες ‘Επιτροπές Διαμερισματος, οἱ ὁποῖες μέ τή σειρά τους, διαμορφώνουν τά στοιχεία τους και τά στέλνουν στήν ‘Επιτροπή Περιοχής, δημοινυγώντας έτσι τήν ὑπόδομή γιά μιá πραγματική ἀνθρώπινη ἀλληλεγγύη.

2) ‘Η κυκλοφορία χρήματος (ή τών διαφόρων μέσων ἀνταλλαγῆς) μέσα και ἀνάμεσα στίς κολλεκτίδες καταργεῖται και τή θέση του παίρνει ἓνα δημοῖομορφο βιβλιάριο μερίδων, ἀφήνοντας στίς ἴδιες τίς κολλεκτίδες τό δικαίωμα νά καθορίσουν τίς μερίδες τους, ἀνάλογα μέ τά ὑπάρχοντα ἐφόδια.

3) Οἱ κολλεκτίδες ἢ τά διαμερίσματα θά συγκεντρώσουν κεφάλαια (ἐπίσημο ἐθνικό νόμισμα), ἀνάλογα μέ τίς οικονομικές δυνατότητές του, γιά τήν ἴδρυση ἐνός ταμείου της Περιοχής, μέ σκοπό τήν προμήθεια ἀπό τίς κολλεκτίδες ἢ τά διαμερίσματα προϊόντων ἀπό ‘Εξωτερικές πηγές... ‘Οργανώνοντας τίς ‘Ομοσπονδίες Διαμερισμάτων, καθώς και τήν ‘Ομοσπονδιακή Κοινότητα της Περιοχής, καταργούμε τοὺς παραδοσιακοὺς σνοριακούς περιορισμούς, ὥστε τά εργατεῖα και τά ἑλικά παραγωγῆς διακινῶνται ἐλεύθερα ἀνάμεσα στίς κολλεκτίδες ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες... Στίς κολλεκτίδες, ὅπου ὀρισμένες ἐποχές τοῦ χρόνου, ὑπάρχει πλεόνασμα ἀγροτικῶν χειρῶν οἱ ‘Επιτροπές Διαμερισματος συμφωνοῦν νά ζητήσουν ἀπό τοὺς συντρόφους νά δουλέγουν ἐκεῖ που εἶναι περισσότερο ἀπαραίτητοι...⁵

Αὔξηση Παραγωγῆς και βελτίωση Ποιότητας ‘Αγροτικῶν Προϊόντων.

α) Τά κέρδη τοῦ κολλεκτιβισμοῦ ἐπεκτείνονται μέ τήν ἀμοιβαία βοήθεια.

5. ‘Υπογραμμίζουμε τή φράση ὅτι καταργούμε τοὺς παραδοσιακοὺς σνοριακούς περιορισμούς, γιατί αὐτό τονίζει τήν ἀπόφαση τών συγκεντρωθέντων κολλεκτιβιστῶν νά ἀγροήσουν τά ἀσθαιρέτα ἔδαφικά ἐμπόδια που ἐπιβάλλει τό κράτος στούς ἀνθρώπους και νά ξεπεράσουν (για νά χρησιμοποιήσουμε τή φράση τοῦ Λεβιά) -τό εἶδος τοῦ τοπικισμοῦ και ἀκόμη τοῦ περιφερειακοῦ πατριωτισμοῦ, που πηγάζει ἀπό μιá στενή και ἐσφαλμένη ἀντίληψη τοῦ ἀληθινῶ κοινωνικισμοῦ-.

β) Προσπάθεια οργάνωσης, στις πιο κατάλληλες περιοχές πειραματικών αγροκτημάτων και σταθμών.

γ) Ενθάρρυνση για την ίδρυση τεχνικών σχολών, για τα πιο προικισμένα παιδιά του λαού.

δ) Οργάνωση ενός σώματος τεχνικών, για τη μελέτη του τρόπου επίτευξης της μεγίστης απόδοσης, στους διάφορους κλάδους της γεωργίας.

ε) Για την αύξηση και τη βελτίωση της κτηνοτροφικής παραγωγής, πρέπει να οργανωθούν σε κάθε κολλεκτίου σύγχρονοι μέθοδοι εκτροφής ζώων και εφοδιασμός με τον κατάλληλο εξοπλισμό... οι όποιοι πρέπει να κατεβήνουν από πειραμαμένους... Η κτηνοτροφική και η αγροτική παραγωγή πρέπει να συγχωνευθούν πλήρως.

στ) Οργάνωση διεθνούς ανταλλαγής, με τη βοήθεια στατιστικών πάνω στην παραγωγή της περιοχής⁹.

Πάνω στα προβλήματα των σχέσεων με τους μικροϊδιοκτήτες γης και διανομής της απάλλτρωμένης γης στους ένοικιαστές καλλιεργητές, σ' εκείνους τους καλλιεργητές που αποζημιώνονταν με μέρος της σοδειάς και τους άκτημονες καλλιεργητές, το Συνέδριο ένεγκρισε τα παρακάτω μέτρα:

«1) Μικροϊδιοκτήτες, οι όποιοι θέλουν να παραμείνουν έξω από τις κολλεκτίδες, πιστεύοντας ότι μπορούν να τα καταφέρουν μόνοι δεν θα δικαιούνται τα ενεργήματα της κολλεκτίδας. Τα δικαιώματά τους όμως θα είναι σεβαστά, υπό τον όρον ότι δεν θα συγκροτούνται ή δεν θα επηρεάζουν τα συμφέροντα της κολλεκτίδας.

2) Μικροί γεωκτήμονες έξω από την κολλεκτίδα μπορούν να κατέχουν 50η γή μπορούν οι ίδιοι να καλλιεργούν, απαγορευμένης της μισθωτής εργασίας.

3) Ολόκληρη ή έκταση γης ή όποια νοικιαζόταν ή δινόταν για μέρος της σοδειάς, θα καταληφθεί από τις κολλεκτίδες.

δ. Εφαρμόζοντας την ίδια αρχή ανταλλαγής άγυθων ανάμεσα στις κολλεκτίδες, η Ομοσπονδία ρέθμιζε την ανταλλαγή πλεοναζόντων προϊόντων με εκείνα για τα όποια υπήρχε έλλειψη. Όταν αυτό δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί, τα πλεοναζόντα προϊόντα παραδίδονταν, χωρίς περιορισμό, στις κολλεκτίδες που τα είχαν ανάγκη.

4) Όλη η ιδιοκτησία, αγροτική ή αστική καθώς και αγαθά που κατέσχεσαν οι εργάτες από τους φασίστες, θα παραμείνουν υπό την κατοχή των οργανώσεών τους, υπό τον όρον ότι θα προσχωρήσουν στις κολλεκτίδες... -

Σχετικά με τη δημόσια εκπαίδευση, η «Ομοσπονδία Αγροτικών Κολλεκτίδων της Λεβάντε», αποφάσισε να:

-α) Εφοδιάσει τις κολλεκτίδες με όλα τα απαιτούμενα για τη βελτίωση της εκπαίδευσης και της κοινότητας.

β) Οργανώσει αγινάκια για την εκπαίδευση των αγροτών (νεογυμναστές, απογευματινές κινηματογραφικές παραστάσεις, θέατρα, εκδρομές, κ.τ.λ.), και όλα τα είδη προπαγάνδας και πολιτιστικά θέματα....»

Αυτή η τελευταία απόφαση του Συνεδρίου περιέγραφε πως θα σταματούσαν την άντεπιθεση της κεντρικής κυβέρνησης της Βαλέντοια. Η κυβέρνηση ήθελε να καταστρέψει τις κολλεκτίδες, εγκαθιδρύοντας μιá δυαδική εξουσία, ή όποια θα καταργούσε την ανεξαρτησία των κολλεκτίδων και των συνδικάτων που δημιούργησε ή επανάσταση με την παλινόρθωση των «Δημοτικών Συμβουλίων». (Τά νόμιμα όργανα της κεντρικής κυβέρνησης αποτελούμενα από άντεπαναστάτες αντικολλεκτιβιστές μέλη των πολιτικών κομμάτων, άστους σοσιαλιστές, άριστους και δεξιούς δημοκρατικούς, αντιδραστικούς μικρούς γεωκτήμονες, κ.τ.λ.)

Η πραγματοποίηση αυτών των άντεξουσιαστικών σχεδίων εγκαταλείφθηκε με την καταστροφή των κολλεκτίδων, από τη συνδυασμένη στρατιωτική επίθεση της φασιστικής εξουσίας και (για παντοτινή τους περιφρόνηση) του κομμουνιστικού στρατού και των πολιτικών συμμάχων του, τον Αύγουστο του 1937, έξη μήνες μετά τό τέλος του Συνεδρίου.

Είναι άξιόλογα κι άν είναι, δεν κάνουν την επανάσταση. Η δύναμη της επανάστασης πρέπει να αναζητηθεί στις πηγές της: ανάμεσα στο λαό, στις πόλεις και τα χωριά, τά εργοστάσια και τά χωράφια, όπου οι δημιουργικές προσπάθειες των εργατών διαμορφώνουν τον χαρακτήρα της επανάστασης.

X. ΟΙ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΕΣ ΣΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ

Όλοι, όσοι πήραν μέρος στις κολλεκτίβες και όλοι οι παρατηρητές, συμφωνούν ότι οι αγροτικές κολλεκτίβες ξεπερνούσαν σε έκταση και σε βάθος τις βιομηχανικές κολλεκτίβες. Απομακρυσμένες, τις πιο πολλές φορές, από τις έδρες της κρατικής εξουσίας και με τη μακρινά παράδοση του αγροτικού κομμουνισμού και της αγωνιστικής ζήσης, οι αγροτικές κολλεκτίβες κατόρθωσαν να ευδοκιμήσουν, για ένα χρονικό διάστημα.

Ο βαθμός ισχύος των θεωριών καθορίζεται μόνο από το βαθμό της πρακτικότητάς τους. Οι θεωρίες που δεν άντεχουν τη σκληρή δοκιμασία της πραγματικής ζωής είναι χειρότερες και από άχρηστες, εάν οδηγός δράσης. Γι' αυτόν το λόγο, το παρόν κεφάλαιο αποτελείται από έκθεσεις αυτοπτών μαρτύρων, πάνω σ' έναν αριθμό τυπικών αγροτικών κολλεκτίδων, από άμεση επαφή με τους εργάτες γης, οι όποιοι έκαναν μία επιτυχημένη αγροτική επανάσταση. Αυτές οι εμπειρίες αναγεννούν την πίστη στις εποικοδομητικές και δημιουργικές ικανότητες του «κοινού» λαού, στο να κάνει και να διατηρήσει την κοινωνική επανάσταση και να αντιμετωπίσει με επιτυχία τα καθημερινά του προβλήματα. Το αυθόρμητο, η αλληλεγγύη και η αλληλοβοήθεια εμπλούτισαν και διεύρυναν τη ζωή τους (έτσι και μόνο για λίγα χρόνια και κάτω από τη συνεχή απειλή της επίθεσης). Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η κολλεκτιβοποίηση προκάλεσε εκσυγχρονισμό των μέσων, των μεθόδων και πολιτιστικές ευκαιρίες για όλους. Όλα αυτά και περισσότερο, επιτεύχθηκαν από τους ίδιους τους εργάτες!

Ταξίδι στην 'Αραγόνα¹ 'Από τον 'Αουγκουστίν Σούχι

Καλάντα

Στην Καλάντα, ψυχή της επανάστασης, ήταν η νεολαία. Η επανάσταση άλλαξε ριζικά τη ζωή του χωριού και όλες οι αλλαγές, μετά την 19η 'Ιούλη όφειλονταν στη νεολαία.

Καθώς πλησιάζαμε στην πλατεία του χωριού, ακούγαμε το τραγούδι της επανάστασης, «*Στά όδοφράγματα! Στά όδοφράγματα!*» *Όλα για τη νίκη της Συνομοσπονδίας*» (Η CNT-FAI αναφερόταν και εάν «*ή συνομοσπονδία μας*»). Οι δίσκοι με τον παλιό αναρχικό ύμνο «*παιδιά του λαού*» θύμιζαν τους ήρωικούς αγώνες του περασμένου αιώνα.

Στην πλατεία του χωριού, απέναντι από την εκκλησία, δρισκεόταν μία νέα βρύση, από γρανίτη. Στη βάση, είχαν χαραχτεί με κεφαλαία γράμματα «*CNT-FAI-JLL*» (JLL είναι η οργάνωση της αντιεξουσιαστικής νεολαίας). Η βρύση ήταν τό καμάρι του χωριού, κτίστηκε, με δική τους πρωτοβουλία από τους οικοδόμους, πάνω σε σχέδιο της αναρχικής νεολαίας.

'Από τους 4.500 κατοίκους οι 3.500 ανήκαν στη CNT. Παραγωγή και διανομή είχαν οργανωθεί πάνω στις αντιεξουσιαστικές αρχές. Παρ' όλον ότι δεν υπήρχαν τέτοιες οργανώσεις στην Καλάντα πριν από την 19η 'Ιούλη 1936, οι αναρχικοί επέδειξαν άνοχη και καλωσόρισαν τις δημοκρατικές και σοσιαλιστικές ομάδες.

Οι σχέσεις ανάμεσιν στις αντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες και στους «άτομιστές» (μικροιδιοκτήτες) ήταν φιλικές. Υπήρχαν δύο καφενεία. Το καφενείο των κολλεκτιβιστών σέρβιρε καφέ δωρεάν, το άλλο καφενείο των «άτομιστών» με πληρωμή. Το κούρειο της κολλεκτίβας έκοβε τὰ μαλλιά δωρεάν και παρείχε δύο δωρεάν ξυρίσματα τη βδομάδα.

Τό χρήμα καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε με αποδείξεις

1. 'Από τό βιβλίο του «*Νίχτα Πάνω 'Από την 'Ισπανία*», σελ. 137-139, 145-147, 147-149, 151.

πληρωτής. Τρόφιμα, κρέας και όλες οι προμήθειες διανέμονταν σε απεριόριστες ποσότητες, όταν πλεονάζαν και σε ίσες μερίδες σε περίπτωση έλλειψης. Οι κολλεκτίδες μοίραζαν 5 λίτρα κρασιού κατ' άτομο, τή εβδομάδα. Ιατρική περίθαλψη και φάρμακα παρέχονταν δωρεάν. Ακόμη και τα γραμματόσημα δίνονταν δωρεάν. Δεν πληρωνόταν ένοικια. Στέγαση, επιδιορθώσεις, νερό, γκάζι, ρεύμα, όλα ήταν δωρεάν, όχι μόνο στους κολλεκτιβιστές αλλά και στους «ατομιστές». Το χωριό είχε και παραγωγή ρεύματος, από μία υδατόπτωση. Δεν υπήρχε έλλειψη ρούχων. Γινόταν ανταλλαγή λαδιού με ρούχα, ένδυματα, κ.τ.λ., παραγωγής ενός ύφαντουργείου της Βαρκελώνης. Κάθε μέρα μοίραζαν ρούχα, σε σαράντα άτομα.

Τό «Κοινοτικό Συμβούλιο» αποτελείτο από 6 μέλη, 3 της CNT και 3 της Αναρχικής Νεολαίας. Οι νέοι ήταν πολύ δραστήριοι. Έκτισαν δημόσια λουτρό, βιβλιοθήκη, διεύθυναν πολιτιστικές εκδηλώσεις, κ.τ.λ. Ο κινηματογράφος είχε κολλεκτιβοποιηθεί. Εκτός από μερικά μικρά μαγαζιά που προτιμούσαν να παραμένουν ανεξάρτητα, τα πάντα είχαν κολλεκτιβοποιηθεί. Η γη καλλιεργούνταν από ομάδες 10 ατόμων, κάθε ομάδα καλλιεργούσε μία ζώνη. Κάθε ομάδα επιλέγει τον επικεφαλής της. Οι ομάδες εργασίας σχηματιζόταν ελεύθερα και με βάση τη «σιγγένεια»². Η τράπεζα έκλεισε και οι καταθέσεις των 70.000 πεστών κατασχέθηκαν για αγορά εφοδίων.

Η κολλεκτίδα υπερηφανευόταν με το νέο σχολείο Φερέ (άντιεξουσιαστικό) που είχε στεγαστεί σε ένα παλιό μοναστήρι. Η κολλεκτίδα ζήτησε 10 ακόμη δασκάλους από τη Βαρκελώνη. Σχολικά εφόδια, θρανία, καθίσματα και άλλος εξοπλισμός, δίνονταν από την κολλεκτίδα. Από μία χούφτα προνομιούχων παιδιών, το σχολείο τώρα φιλοξενούσε 1233 μαθητές. Τα προικισμένα παιδιά στέλνονταν, με δαπάνες της κολλεκτίδας, στο Γυμνάσιο, στην Κασπέ. Οι αγωνιστές του μετώπου έστελναν, έθελοντικά, τις οικονομίες τους, όχι στους συγγενείς τους, αλλά στην κοινή οικογένεια, στην κολλεκτίδα.

2. Δηλαδή, με προσωπική προτίμηση. «Ομάδα σιγγενείας» - μπορεί να νοηματοδοτηθεί εργατικός συνεταιρισμός στενών φίλων.

Οι 1700 κάτοικοι της Μουνιέσα δεν έδειξαν μεγάλη προθυμία για κολλεκτιβοποίηση, πριν από την 19η Ιούλη. Δεν υπήρχε φασιστικός κίνδυνος στην περιοχή τους, ούτε μάχες. Δεν υπήρχαν μεγάλοι γαιοκτήμονες (και κατά συνέπεια άπαλλοτριώσεις). Υπήρχαν μόνο φτωχοί αγρότες, αγωνιζόμενοι σκληρά για να κερδίσουν τη ζωή τους, από τη μικρή περιουσία τους.

Μετά την 19η Ιούλη το καινούργιο πνεύμα έδρασε τη Μουνιέσα από το λήθαργό της. Η κινητήρια δύναμη ήταν ο Χοακίν Βαλιέντε. Είχε ζήσει 17 χρόνια στη Βαρκελώνη όπου γνώρισε τις αντιεξουσιαστικές ιδέες. Γύρισε στη Μουνιέσα ενθουσιασμένος και οπαδός της νέας ιδεολογίας. Η πρότασή του για κολλεκτιβοποίηση έπεσε σε γόνιμο έδαφος. Τα πράγματα δεν πήγαιναν καλά για τους χωρικούς και ανταποκρινόμενοι στην αλλαγή, αποφάσισαν να εφαρμόσουν την κολλεκτιβοποίηση. Ο Χοακίν Βαλιέντε... εκλέχτηκε δήμαρχος.

Η αντιεξουσιαστική κομμουνιστική κοινότητα οργανώθηκε σε μία γενική συνέλευση των χωρικών. Πρόεδρος ήταν ο Βαλιέντε. Πάνω στο τραπέζι του είχε ανοικτό το κλασικό έργο του Κροπότιν «Εφημερία για όλους». Ένας διάβαζε δυνατά διάφορα αποσπάσματα. Αυτό ήταν το νέο εὐαγγέλιο. Έδώ είναι γραμμένο το πώς θα εξασφαλιστεί εφημερία για όλους.

Ψωμί, κρέας, λάδι, κρασί και όρισμένα άλλα προϊόντα διανέμονταν από το κοινοτικό κέντρο, όπου οι αγρότες αποθήκευαν τα προϊόντα τους. Πολλά όμως προϊόντα έπρεπε να αγοράστούν από άλλου. Το κοινοτικό συμβούλιο αγόραζε για όλους, σε ποσότητες. Αποφασίστηκε ότι αυτά τα συμπληρωματικά εφόδια θα πρέπει να πληρώνονται από τους καταναλωτές. Γι' αυτό το λόγο, το Συμβούλιο τέλειωσε 100.000 πεσέτες σε τοπικό νόμισμα (δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί έξω από την κολλεκτίδα). Για την αγορά αυτών των συμπληρωματικών εφοδίων, κάθε ενήλικος άνδρας και γυναίκα έπαιρνε από την κοινότητα μία πεσέτα την ημέρα και τα παιδιά μισή. «Δεν φοβάσαστε», ρώτησα, «οτι οι απεριόριστες ποσότητες κρασιού που μοιράζονται δωρεάν, θα προκαλέσουν υπερβολική οινοποίηση»;

«Μέ κανένα τρόπο. Έδώ δέν μεθά κανένας. Ζούμε κάτω άπ' αυτό τό σύστημα ένα χρόνο και όλοι είμαστε εύχαριστημένοι...»

Άπό τίς 100.000 πεσέτες του τοπικού νομίματος, κυκλοφορούσαν μόνο οί 11.000. Οί υπόλοιπες πεσέτες φιλαγόταν σαν άπόθεμα, άπό τό «Κοινοτικό Σημβούλιο». Τό τοπικό νόμισμα χρησιμοποιείται μόνο γιά ανταλλαγές και δέν τοκίζεται. Όλοι (όπως αναφέρθηκε παραπάνω) έπαιρναν τό ίδιο ποσό. Κανένας δέν σκέφτονταν νά συγκεντρώσει κεφάλαιο.

Τό μεγαλύτερο πρόβλημα των κατοίκων του χωριού ήταν ή έκπαιδευση των παιδιών. Δέν υπήρχαν δάσκαλοι, ούτε άρκετό έκπαιδευτικό ύλικό. Ή κοινότητα ήταν πρόθυμη νά κάνει ό,τιδήποτε γιά νά προσελκύσει δασκάλους. Ή «Ένωσή Δασκάλων της Βαρκελώνης» ύποσχέθηκε νά στείλει. Σ' αυτό τό διάστημα δύο κάτοικοι του χωριού προσπαθούσαν νά μάθουν τά μεγαλύτερα παιδιά νά γράφουν και νά διαβάζουν.

Καθώς ξεπλώναμε τό βράδι στό πρόχειρο κατάλυμά μας είπα στό συνοδό μου: Στην άρχή του αιώνα μας, μερικοί κοινωνιολόγοι και οικονομολόγοι πίστευαν ότι ό σοσιαλισμός ήταν πραγματοποιήσιμος, άλλοι ότι ήταν ούτοπία. Άν παρατηρήσει κανείς τους άγρότες αυτού του χωριού μέ πόση άποφασιστικότητα, άφοσίωση και πρακτικό μυαλό δημιούργησαν, μέ την έθελοντική συνεργασία τους, μία νέα και καλύτερη ζωή, μέσα στην έλεύθερη κοινότητα, τότε αυτές οί άκαδημαϊκές συζητήσεις φαίνονται φοβερά άφηρημένες και άσχετες μέ την πραγματικότητα. Οί χωρικοί δέν ήξεραν θεωρίες. Είχαν όμως καθαρό μυαλό, άποφάσιζαν σύμφωνα μέ τίς δικές τους έμπειρίες και έλεγαν ότι μαζί πετυχαίνουν καλύτερα άποτελέσματα άπό τό νά ένεργεί ό καθένας μόνος του. Τό ίδιο συνέβαινε σέ χιλιάδες χωριά όλόκληρης της Ίσπανίας...

Άλμπαλάτε ντέ Σίνκα

Τό χωριό Άλμπαλάτε ντέ Σίνκα της Άραγωνίας βρίσκεται κοντά στό σύνορα μέ την Καταλωνία. Και έδώ, όπως και στην Μουγιόσα, οί χωρικοί γνώριζαν έλάχιστα γιά πολιτική ή σο-

σιαλιστικές θεωρίες. Όπως και σέ τόσα άλλα χωριά, οί άκτήμονες άγρότες και οί μικροϊδιοκτήτες χωρικοί, άφού συνέτριψαν τους ντόπιους φασίστες, όργάνωσαν την κολλεκτιβα τους. Όλα αυτά έγιναν πολύ διαστικά και γι' αυτό έγιναν και λάθη, αλλά ύστερα άπό ένα χρόνο, οί συνθήκες δελτιώθηκαν σημαντικά. «Τά πράγματα είναι τώρα καλύτερα» είπε ένας γέρος χωρικός. «Πρίν όλοι δρισκόμαστε στό πρόθυρα της λιμοκτονίας, τώρα έχουμε άφθονία τροφίμων και άλλων πραγμάτων δωρεάν...»

Άπό τίς 7 τό πριό όλο τό χωριό βρίσκεται στην δουλειά. Μία γυναίκα που υπέφερε άπό ρευματισμούς έρχεται στό κοινοτικό κέντρο, ζητώντας τά έξοδα του ταξιδιού της γιά τη Λερίντα, όπου θά συμβουλευόταν έναν ειδικό. Παρ' όλο που τό χρήμα είχε καταργηθεί στό χωριό, ή κοινότητα διέθετε άπόθεμα μετρητών γιά τίς άναγκαίες έξωτερικές ύπηρεσίες. Ό υπάλληλος τή ρώτησε «Έχετε πιστοποιητικό γιατρού;» «Όχι» «Τότε δέν μπορώ νά σάς δώσω χρήματα γιά τό ταξίδι σας. Ή γενική συνέλευση έχει άποφασίσει ότι έξοδα ταξιδιού πληρώνονται μόνο μέ την έγκριση του γιατρού του χωριού» Ή γυναίκα έφηνε και πήγε γιά τό πιστοποιητικό. Ό υπάλληλος έξηγούσε. «Πρίν, κανένας δέν πήγαινε στην πόλη (Λερίντα), αλλά τώρα που δέν τους κοστίζει τίποτε όλοι βρίσκουν δικαιολογίες γιά νά πηγαίνουν». Ίσως ό υπάλληλος νά ήταν πολύ άνθρωπος, όμως ό γιατρός θά άποφάσιζε.

Ό γιατρός Χοσέ Μαρία Πονέγιο, ένας μεσόκοπος άνδρας άπό τη Σαραγόσα, ζούσε τώρα στο χωριό. Φρόντιζε τους χωρικούς 12 χρόνια και γνώριζε τή φυσική κατάσταση και τίς άνάγκες της ύγείας τους. Είναι ένας φιλελεύθερος, αλλά δέν άνήκει σέ κανένα κόμμα. Είναι άγαμητός στό χωριό. Έδώ στην Άλμαλάτε ντέ Σίνκα, όπως και σέ πολλά χωριά της Ίσπανίας, ή ιατρική περίθαλψη παρεχόταν συνήθως μέ καταβολή ενός όρισμένου ποσού τό χρόνο, στό γιατρό... Μετά την κολλεκτιβαποίηση άλλαξε ριζικά ή κατάσταση. Ήπειδή τό χρήμα είχε καταργηθεί, ρώτησαμε τό γιατρό Πονέγιο:

«Πώς πληρώνόσαστε;»

«Μέ φροντίζει ή κολλεκτιβα»

«Σίγουρα έχετε και άλλες ανάγκες εκτός από το φαγητό, το πιωτό και το ντύσιμο. Χρειαζόμαστε ιατρικά όργανα, βιβλία και πολλά άλλα.

«Για όλα αυτά φροντίζει η κολλεκτίβα, όπως ακριβώς στις πόλεις ή διαχείριση του νοσοκομείου, εφοδιάζει το γιατρό με όλα τα εφόδια και τις υπηρεσίες...»

Ο Πουέγιο μάς έδειξε κάποιο καινούργιο βιβλίο. Είχε πάει για λίγες μέρες στη Βαρκελώνη όπου αγόρασε με έξοδα της κολλεκτίβας, ό,τιδήποτε χρειαζόταν. Έπειδή δεν υπήρχε φαρμακείο στο χωριό, ο γιατρός αγόρασε όλα τα απαιτούμενα για τους αρρώστους φάρμακα.

«Τι γνώμη έχετε γιατρό για την κολλεκτιβοποίηση;»

«Η κολλεκτιβοποίηση, κατά τη γνώμη μου, είναι ήθικα ανώτερη από τον καπιταλισμό. Έξασφαλίζει τη μεγαλύτερη δυνατή κοινωνική δικαιοσύνη. Το νέο σύστημα δεν είναι ακόμη τέλειο... Τα κυριότερα εμπόδια προέρχονται από την ανομοιομορφία του... Ένώ στις πόλεις διατηρείται το χρήμα, πολλές αγροτικές κολλεκτίβες το έχουν καταργήσει. Πολλά χωριά εκδίδουν δικό τους νόμισμα. Αυτό δεν είναι καθόλου πρακτικό. Αν το χρήμα πρέπει να καταργηθεί, τότε πρέπει να καταργηθεί σ' ολόκληρη την Ισπανία. Αν το χρήμα πρέπει να διατηρηθεί, τότε πρέπει να είναι το ίδιο, σ' ολόκληρη την Ισπανία. Δεν είναι πρακτική η έκδοση τοπικού νομίσματος. Επαναλαμβάνω: από την πλευρά της κοινωνικής δικαιοσύνης το χρήμα πρέπει να καταργηθεί και ότι ο αντιξοονοσιαστικός κομμουνισμός είναι άπειρες φορές ανώτερος από τον καπιταλισμό...»

Λίγες μέρες αργότερα, πηγαίνοντας να επισκεφτούμε την «Ομοσπονδία των Αγροτικών Κολλεκτιβίων» στο Μπαρμιέστρο, συζητούσαμε για την κολλεκτιβιστική οικονομία και αναφέρθηκα στον γιατρό Πουέγιο: Η κριτική του κολλεκτιβισμού από τον Πουέγιο είναι σωστή, αναφορικά με την ανάγκη για ενιαίο νόμισμα σ' ολόκληρη την Ισπανία. Η εγκαθίδρυση όμως, ενός ομοιόμορφου οικονομικού συστήματος, αντίθετα, καταστρέφει την ελευθερία και καταλήγει αναπόφευκτα σε οικονομικό ολοκληρωτισμό... Η οικονομική ποικιλία, ή συνύπαρξη για παράδειγμα, κολλεκτίβας και ιδιωτικών επιχειρή-

σεων³ δεν επηρεάζει δυσμενώς την οικονομία, αλλά αντίθετα είναι η αληθινή εκδήλωση και η απαραίτητη προϋπόθεση της ελεύθερης κοινωνίας. Η στρατιωτικοποίηση, ή επίθεση από το κράτος και για λογαριασμό του, ενός ομοιόμορφου οικονομικού συστήματος οδηγεί αναπόφευκτα σε οικονομική και πολιτική δουλεία....

♦ ♦ ♦ ♦

‘Η Κολλεκτιβοποίηση στο Γκράους⁴

‘Από τους Γκαστόν Λεβάλ και ‘Αλάρντο Πράτς

Το Γκράους είναι ένα διαμέρισμα στη βορεινή όρεινη περιοχή της επαρχίας Χουέσκα, μία περιοχή λιγότερο κατάλληλη για κοινωνικοποιημένη γεωργία από τα χωριά της νότιας Αραγώνας για τα οποία μιλήσαμε. Σ' αυτή την απομονωμένη βορεινή περιοχή, η πρόοδος έρχεται αργά. Οι νέες ιδέες δύσκολα μπαίνουν σ' αυτούς τους γιμνούς λόφους, τα βουνά και τις κοιλάδες της Αραγώνας... Το διαμέρισμα έχει 23 χωριά και λίγα απ' αυτά είναι διατεθειμένα να έγκρίνουν μεγάλης κλίμακας κολλεκτιβοποίηση. Μόνο ένα, η Σκασιτίγκλια, είναι πλήρως κολλεκτιβοποιημένο... Τα άλλα είναι κοινωνικοποιημένα κατά το ήμισυ.

Το μέρος που είχα χρόνο να μελετήσω ήταν το χωριό Γκράους, πρωτεύουσα του διαμερίσματος, που επισκέφτηκα τον Ιούνιο του 1937. Το Γκράους μοιάζει περισσότερο με πόλη παρά με χωριό, παρ' όλο που ο πληθυσμός του είναι 2600 κάτοικοι. Βρίσκεται στη διασταύρωση πολλών δρόμων και είναι σχετικά αξιόλογο εμπορικό κέντρο, με πολλές μικρές έγκατα-

3. Επιχειρήσεις που δεν χρησιμοποιούν μισθωτή εργασία.

4. Αυτή η επιλογή διαφεύγει σε τρία μέρη. Το πρώτο είναι από το βιβλίο του Γκαστόν Λεβάλ «Όρτε Φράνκο, όρτε Στάλιν» σελ. 234-252. Το δεύτερο από τον ‘Αλάρντο Πράτς, έναν σοσιαλιστή παρατηρητή που αναφέρεται από τον Πειράτς στο βιβλίο του «Η CNT στην Ισπανική Έπανάσταση», τόμ. 1, σελ. 314. Το τελευταίο είναι από το βιβλίο του Λεβάλ «Αντιξοονοσιαστική Ισπανία» σελ. 94-108.

στάσεις, για την εξυπηρέτηση της υπαίθρου. Η γεωργία έχει εδώ μικρή σημασία, λόγω έλλειψης εύφορης γης. Μέχρι τον Ιούλη του 1936, το 40% του ενεργού πληθυσμού εδρίαζε απασχόληση στο εμπόριο. Οι υπόλοιποι εργαζόνταν στη βιομηχανία και τη γεωργία. Ποσοστό 20% της γης άρδευόταν. Τα κυριότερα προϊόντα ήταν σιτηρά, σταφύλια για κρασί, έλιες, λάδι, αμύγδαλα και χόρτα. Το ένα τέταρτο της νεολαίας είχε πάει για δουλειά στην Καταλονία ή στη Γαλλία, και οι νέες κοπέλες δούλευαν σαν υπηρέτριες στις πόλεις ή στο εξωτερικό. Το βιοτικό επίπεδο των διαφόρων εργαζομένων στρωμάτων του πληθυσμού παρουσιάζει μεγάλες διαφορές. Ένας μηχανικός (τεχνίτης) πληρωνόταν διπλά από έναν εργάτη γης.

Οι αντιφασίστες, καθοδηγούμενοι από τους συντρόφους μας, εφαρμόζαν ριζικές κοινωνικές αλλαγές. Το «οικογενειακό ημερομίσθιο», υιοθετήθηκε άμεσα και εξασφάλισε ίση πληρωμή και ίσα δικαιώματα για όλους. Ένα ζευγάρι παντρεμένων έπαιρνε 2 πεσέτες τη μέρα και μία πεσέτα για κάθε επιπλέον μέλος της οικογένειας. Μετά ένα μήνα, τα κουπόνια έγιναν το βασικό μέσον ανταλλαγών. Πολύ αργότερα, η εμπορική σημασία του Γκράους σαν εμπορικό κέντρο, επέβαλε την επανεισφορά της επίσημης πεσέτας, για τις εξωτερικές συναλλαγές. Οι κολλεκτίδες όμως συνέχιζαν την έκδοση νομίσματος, για τις τοπικές συναλλαγές.

Οι μερικά ελεγχόμενες εγκαταστάσεις γρήγορα κοινωνικοποιήθηκαν. Τα ιδιωτικά μαγαζιά λιανικής πώλησης αντικαταστάθηκαν από συνεταιριστικές κοινότητες αγορές. Ένα φαντασμαγορικό, ένα κατάστημα ψιλικών και ένα κέντρο για ρουχισμό, αντικατέστησαν 23 από τα 25 μικρομαγαζα. Είκοσιπέντε ή τριάντα ιδιωτικά μικρομαγαζα τροφίμων συγχωνεύτηκαν σε μία αγορά τροφίμων. Δύο από τα τρία έποδηματοποιεία κολλεκτιβοποιήθηκαν. Τέσσερεις φούρνοι συνενώθηκαν σε δύο και αντί για τρεις φούρνους λειτουργούσε ένας, αρκετός για την κάλυψη όλων των αναγκών.

Και στη γεωργία εφαρμόστηκαν ανάλογες μέθοδοι κολλεκτιβοποίησης. Στο Γκράους όπως και σε πολλές περιοχές της Αραγόνας η πρώτη βαθμίδα της κοινωνικοποίησης ήταν η οργάνωση της αγροτικής κολλεκτίδας. Η «Επαναστατική Επι-

τροπή» αντιμετώπισε πρώτα τα πιο πιεστικά προβλήματα του θερισμού, της σποράς, της έλλειψης νεαρών εργατών (πολλοί πολεμούσαν στο μέτωπο της Αραγόνας) και παρ' όλα αυτά εξασφάλισε τη μεγαλύτερη απόδοση της γης. Με τις προσπάθειες και την προτοβουλία των συντρόφων μας της CNT και της UGT, έγινε προμήθεια καλύτερων αρότρων και δυνατότερων αλόγων, καθώς και άλλες βελτιώσεις. Η ίδρυση της αγροτικής κολλεκτίδας έγινε την 16η Οκτώβρη 1936, τρεις μήνες μετά την απόκρουση της φασιστικής επίθεσης. Την ίδια μέρα, κολλεκτιβοποιήθηκαν οι μεταφορές και προγραμματίστηκαν και άλλες κολλεκτιβοποιήσεις από την CNT (αντιεξουσιαστική) και την UGT (σοσιαλιστική). Στις 24 Νοέμβρη κολλεκτιβοποιήθηκαν τα τυπογραφεία και ύστερα από δύο μέρες τα ύποδηματοποιεία και οι φούρνοι. Την 1η Δεκέμβρη κολλεκτιβοποιήθηκαν: εμπόριο, φαρμακεία, σταύλοι, σιδηροδρομική και στις 11 Δεκέμβρη τα ξυλουργεία και τα έπιπλαποιεία. Έτσι όλες οι οικονομικές δραστηριότητες ενσωματώθηκαν βαθμιαία στο νέο κοινωνικό καθεστώς...

Δέν υπήρξε βία στη κολλεκτιβοποίηση. Τα μέλη των κολλεκτιβίων ήταν έθελοντικά και ομάδες μπορούσαν να αποχωρήσουν από την κολλεκτίδα αν τό επιθυμούσαν. Αν και η απομόνωση ήταν δυνατή, τό προφανή κέρδη από την κολλεκτίδα ήταν τόσο μεγάλα που τό δικαίωμα της αποχώρησης σούδέποτε χρησιμοποιόταν. Η «Επαναστατική Επιτροπή», που έκανε την κολλεκτιβοποίηση, γινόταν «Επιτροπή Συντονισμού», μετά την ίδρυση της κολλεκτίδας. Η επιτροπή διαλύθηκε τό Γενάρη του 1937, μετά την κυβερνητική απόφαση για την παλινόρθωση του «Δημοτικού Συμβουλίου».

Τό «Κοινοτικό Συμβούλιο» απαρτιζόταν από 4 συμβούλους της CNT και 4 της UGT. Ένας εργάτης εκλεγόταν Πρόεδρος από τη γενική συνέλευση όλων των κατοίκων. Οι σχέσεις ανάμεσα στη CNT και UGT ήταν φιλικές και χωρίς προστριβές. Έτσι αποφεύγονταν η εθνοκρατία και επικρατούσε η αρμονία. Τό αξίωμα του Προέδρου ήταν κύρια έθιμοτυπικό. Δέν είχε πραγματικές εξουσίες και έκτελούσε μόνο τις οδηγίες των δύο συνδικάτων που αποτελούσαν τό Συμβούλιο. Τό «Κοινοτικό Συμβούλιο» αντιπροσώπευε την Κεντρική Κυβέρνηση,

Έστειλε στρατιώτες στο μέτωπο, έδινε ταυτότητες στους κατοίκους, κ.τ.λ. Η κολλεκτίδα ήταν τελείως ανεξάρτητη και τό «Κοινοτικό Συμβούλιο» δέν άνακατενόταν μέ τίς ύποθέσεις της. Αυτό ίσχυε γιά όλες σχεδόν τίς κολλεκτίδες⁵.

Ποσοστό 90% της παραγωγής, περιλαμβανομένης της άνταλλαγής και της διανομής ήταν συλλογική ιδιοκτησία. (τό 10% παραγόταν από μικροιδιοκτήτες γεωργούς). Οί λειτουργίες συντονισμού των κολλεκτίδων διευθύνονταν από μία όκταμελή διοικητική έπιτροπή. Ήταν διαιρεμένη σε όκτώ τμήματα και κάθε τμήμα είχε, έπικεφαλής του έναν, μέ πολλά τυπικά προσόντα, γραμματέα, έκλεγμένο από τά μέλη των δύο συνδικάτων. Ή CNT και ή UGT αντιπροσωπεύονταν εξίσου στην έπιτροπή (4 από κάθε συνδικάτο). Όλοι οί αντιπρόσωποι ήταν άμεσα άνακλητοί από τή γενική συνέλευση. Τά τμήματα: πολιτιστικό και δημόσιας ύγείας, στατιστικής και έργασίας, βιομηχανίας, μεταφορών και έπικοινωνιών...

Ή βιομηχανική όργάνωση κάθε έργοστασίου και εργαστηρίου εξέλεγε έναν εκπρόσωπο γιά νά διατηρεί έλαφή μέ τή γραμματεία έργασίας⁶.

Λογαριασμοί και στατιστικές, συγκεντρώνονταν γιά κάθε έπάγγελμα και κάθε έπιχείρηση από τό τμήμα στατιστικής και έτσι ύπήρχε πάντα σωστή εικόνα των έργασιών κάθε όργάνωσης και του συνόλου της οίκονομίας. Ό κατάλογος που είδα: πόσιμο νερό, κατασκευή μπουκαλιών, ξυλουργική, έργοστάσια γάλακτος, ζαχαροπλαστική, σαργεία γουρουνιών, διυλιστήρια, ηλεκτρισμός, λάδι, φούρνοι, κουρεία και ίνοπιτούτα καλλονής, σαπωνοποιεία, χρωματισμοί σπιτιών, ραπτικές μηχανές, μαγαζιά και έπιδιορθώσεις, τυπογραφεία, έφοδιασμός σπιτιών, ψι-

λικά, έπισκευή ποδηλάτων κ.τ.λ.

Όλα συντονίζονταν κατά τή διάρκεια της παραγωγής και της διανομής. Τά ιδιωτικά μικρομάγαζα εμφιάλωσης ποτών και άναψυκτικών είχαν κολλεκτιδοποιηθεί και έγκατασταθεί σε ένα σύγχρονο κτίριο. Έδώ γινόταν εμφιάλωση κρασιού, λεμονάδας, σόδας, μπύρας και ποτών, κάτω από συνθήκες καθαριότητας, μέ μικρότερο κόστος και καλύτερη ποιότητα, σε σύγκριση μέ τήν έποχή που δέν είχαν κολλεκτιδοποιηθεί.

Μπορεί νά δημιουργηθεί ή έντύπωση, ότι τό είδος του καφεστότου που έπικρατούσε στο Γκράους δέν ήταν πρακτικό και ήταν καταδικασμένο νά καταρρεύσει. Αύτός όμως ό τρόπος ζωής δέν στηριζόταν στη φαντασία αλλά σε μία ζωντανή όργάνωση, τέλεια εξισορροπημένη, συντονισμένη και έναρμονισμένη μέ πρακτικές άνάγκες, πόρους και δυνατότητες... Όλα ήταν όργανωμένα μέ σύστημα. Συγκεντρώνονταν άκριθή στατιστικά στοιχεία γιά κάθε κλάδο της βιομηχανίας και έτσι εξασφαλιζόταν ό μεγαλύτερος βαθμός συντονισμού.

Ή κολλεκτίδα έκσυγχρόνισε τή βιομηχανία, αύξησε τήν παραγωγή, βελτίωσε τήν ποιότητα των προϊόντων και τίς δημόσιες ύπηρεσίες. Ή κολλεκτίδα έγκατέστησε σύγχρονες μηχανές γιά τήν έξαγωγή του λαδιού και τή μετατροπή του έπολείμματος σε σαπούνι. Αγόρασε δύο μεγάλα ηλεκτρικά πλυντήρια, τό ένα γιά τό νοσοκομείο, τό άλλο γιά τό κολλεκτιδοποιημένο ξενοδοχείο... Μέ τή βελτίωση των καλλιεργειών, μέ καλύτερα λιπάσματα, ή παραγωγή πατάτας αύξήθηκε κατά 50% (τά τρία τέταρτα της παραγωγής πουλήθηκαν στην Καταλωνία, γιά όγορά άλλων προϊόντων) και των ζαχαροτεύτων και των ζωοτροφών διπλασιάστηκε. Ακαλλιέργητα μικρά κομμάτια γής φυτεύτησαν μέ 400 όπωροφόρα δένδρα... και έγινε μία σειρά άλλων βελτιώσεων και νεοτερισμών. Μέ καλύτερες μηχανές, καλύτερα χημικά λιπάσματα και τό σπουδαιότερο, μέ τήν έθελοντική συλλογική έργασία, ή άπόδοση της γής ήταν 50% μεγαλύτερη στις κολλεκτίδες από τά ιδιωτικά άγροκτήματα. Τέλος, τό παραδειγμα των κολλεκτίδων έπεισε πολλούς «άτομιστές» νά προσχωρήσουν σ' αυτές.

Είδα και πολλές άλλες επαναστατικές αλλαγές. Σ' ένα εργοστάσιο, κοπέλες έραβαν πουκάμια και φοώροχα γιά τήν πο-

5. Αργότερα, όπως άναφέρει ό Λεοάλ, τά «δημοτικά συμβούλια» έγιναν ό κύριος μοχλός γιά τήν καταστροφή των κολλεκτίδων από τήν κυβέρνηση. Γι' αυτό άκριβώς, ή κυβέρνηση έπέμενε στην άποκατάσταση τους και στη διάλυση των ανεξάρτητων επαναστατικών έπιτροπών.

6. Αύτή ή μορφή όργάνωσης είναι γενικά κατάλληλη γιά ένα χωριό μέ μικρές χιλιάδες κατοίκους, όπου οί άνθρωποι γνωρίζονται μεταξύ τους και όπου ή πρόσωπο μέ πρόσωπο δημοκρατία και ή επίδερψη μπορούν νά έμποδίσουν άποτελεσματικά όποιαδήποτε κατάχρηση έξουσίας.

λιτοφυλακή, ενώ τραγουδούσαν επαναστατικούς ύμνους προς τιμήν του Ντουρούτι που σκοτώθηκε στο μέτωπο της Μαδρίτης... Οι κοπέλες αυτές δεν είχαν ανάγκη δουλειάς γιατί καλύπτονταν από το «οικογενειακό ημερομίσθιο». Έργάζονταν όμως για τον κοινό σκοπό.... Με την αύξηση της παραγωγής, αύξηθηκε και το «οικογενειακό ημερομίσθιο» κατά 15%. Η αύξηση αυτή ήταν ούσιαστική, αν σκεφτεί κανείς ότι η στέγαση ήταν δωρεάν, ή τιμή του γκαζιού και του ηλεκτρικού είχαν μειωθεί κατά 50%, ή ιατρική περίθαλψη και φάρμακα δωρεάν, μιάς και οι υπηρεσίες αυτές είχαν κοινωνικοποιηθεί. Άτομα ηλικίας πάνω από 60 χρονών δεν εργάζονταν και έπαιρναν ολόκληρο το ημερομίσθιο. Παρ' όλα αυτά επέμεναν να παρέχουν εργασία εκεί που υπήρχε μεγαλύτερη ανάγκη. Ολόκληρο το ημερομίσθιο δινόταν στους άνεργους, 52 δδομάδες το χρόνο. Όπως μου είπε ένας οργανωτής στο Γκράουζ «Είτε δουλεύουν είτε όχι, οι άνθρωποι πρέπει να φάνε...»

Πρίν από τη φασιστική επίθεση του Ιούλη του 1936 η κτηνοτροφία στο Γκράουζ ήταν άμελητα σε σύγκριση με το εμπόριο. Η διακοπή όμως της επικοινωνίας με το υπόλοιπο της Αραγώνας ανάγκασε την κολλεκτίδα να ασχοληθεί με την κτηνοτροφία⁷.

Κοντά στην κοινόπολη κατασκευάστηκαν πρώτης τάξεως χοιροστάσια, με 2000 ζώα. Στην Αραγώνα, όπως και σε άλλα μέρη της Ισπανίας, τα γουρούνια ήταν από τα κυριότερα οικογενειακά προϊόντα. Το σφάξιμο των γουρουνιών ήταν παλιός θεσμός⁸. Το χειμώνα κάθε οικογένεια έπαιρνε ένα γουρούνι. Η έκτροφή των γουρουνιών γινόταν επιστημονικά. Ρώτησα τους συντρόφους που ήταν υπεύθυνοι για την έκτροφή των ζώων ποιά μέθοδο χρησιμοποιούσαν και αυτοί μου είπαν ότι,

7. Η κατασκευή των χοιροστασίων και των κέντρων έκτροφής κοίλεων, δεν είχε τελειώσει όταν ο Λιβάλ βρισκόταν εκεί. Άλλος παρατηρητής, ο σοσιαλιστής Αλάρντο Πράτς που τή είδε τελειωμένα έκανε έναν ενδιαφέροντα απολογισμό, περιέγραψε επίσης και άλλους νεοταρισμούς.

8. Γινόταν συλλογικά, σαν χορτή.

ύστερα από πολλούς πειρατισμούς, είχαν επιλέξει το σύστημα που χρησιμοποιούσαν στο Σικάγο.

Σε άλλα διαμερίσματα είχαν ιδρευθεί πτηνοτροφεία, με εργαστήρια έρευνών. Το κέντρο κατέλαμβανε την έδρα ενός παλιού στρατοπέδου. Όλες οι ποικιλίες των πουλερικών βρίσκονταν σ' αυτές τις εγκαταστάσεις. Το επόμενο φθινόπωρο, ο αριθμός των πουλερικών θά έφθανε τις 10.000.

Όλα τα συστήματα ήταν έξ ολοκλήρου καινούργια. Ο επικεφαλής των εγκαταστάσεων είχε εφεύρει μιά νέου τύπου εκκολαπτική μηχανή με τεράστια απόδοση. Χιλιάδες μικρά κοτόπουλα βρίσκονταν σε θερμοκηπίους χώρους, καθώς και πάπιες και χήνες. Απ' όλα τα μέρη της Αραγώνας επισκεφτόνταν αυτό το μοναδικό πτηνοτροφείο, για να μάθουν τις νέες μεθόδους.

Όταν ένας κολλεκτιβιστής παντρευόταν έπαιρνε μιά δδομάδα άδεια, με πλήρεις αποδοχές. Ο συνεταιρισμός της κολλεκτίδας προέδλεπε γι' αυτόν ένα σπίτι πλήρως επιπλωμένο. Όλες οι υπηρεσίες της κολλεκτίδας παρέχονταν δωρεάν. Προστατευόταν από τη στιγμή της γέννησής του μέχρι το θάνατο. Τα δικαιώματά του ήταν σεβαστά και οι υποχρεώσεις του έθελοντικές. Όλες οι αποφάσεις που τον άφορούσαν παίρνονταν δημοκρατικά σε άνοικτες συνελεύσεις όλων των κολλεκτιβιστών... Είδική προσοχή δινόταν στα παιδιά. Δεν τους επέτρεπαν να εργάζονται μέχρι τα 14 χρόνια τους... Ανάλογη φροντίδα είχαν και οι έγγινες γυναίκες...

Κάθε οικογένεια είχε δικαίωμα ενός τεμαχίου γης, για δική της χρήση, για έκτροφή πουλερικών, κουνελιών ή οτιδήποτε άλλων ζώων. Τους εφοδίαζαν επίσης με σπόρους και λιπάσματα, για καλλιέργεια λαχανικών. Δεν υπήρχε λόγος για χρησιμοποίηση μισθωτής εργασίας, ούτε οι νέες κοπέλες είχαν ανάγκη να δουλεύουν σαν υπηρέτριες στην Καταλωνία ή στη Γαλλία. Μέσα σε λίγους μήνες, το επίπεδο ζωής είχε βελτιωθεί από 50%-100%. Και το πιο σημαντικό, αυτές οι επιτυχίες έγιναν μέσα σε κατάσταση πολέμου, τη στιγμή που οι πιο νέοι και οι πιο δραστήριοι εργάτες υπηρετούσαν στην πολιτοφυλακή. Το θαύμα δεν όφειλόταν μόνο στο συλλογικό ένθουσιασμό, αλλά και στην πιο σωστή χρήση της παραγωγικής εργασίας και των

οικονομικών πόρων... Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι 40% της εργατικής δύναμης εύρισκε απασχόληση σε άχρηστες κοινωνικά δραστηριότητες και ότι τώρα κατευθύνεται σε χρήσιμα για όλους έργα...

Το πνεύμα της αλληλοβοήθειας και της αλληλεγγύης δεν περιοριζόταν στην κολλεκτίδα, αλλά αγκάλιαζε όλους τους κλάδους της βιομηχανίας, με αποτέλεσμα το αναλόγως Έλλειμμα του ενός να καλύπτεται από τα πλεονάσματα των άλλων. Τα έλλειμματα, για παράδειγμα των κοιτειών και των Ινστιτούτων καλλονής αντισταθμίζονταν από τα πλεονάσματα των επιχειρήσεων άποιας οίνοπνεύματος, για Ιατρικούς και βιομηχανικούς σκοπούς.

Και άλλα παραδείγματα αλληλοβοήθειας: η φιλοξενία 224 προσφύγων, από χωριά που κατέλαβαν οι φασίστες (απ' αυτούς 20 μπορούσαν να εργαστούν και 145 στάλθηκαν στο μέτωπο). Είκοσιπέντε οικογένειες, των οποίων οι προστάτες ήταν άρρωστοι ή ανάκονοι για δουλειά έπαιρναν το κανονικό «οικογενειακό ημερομίσθιο». Πιο' αυτά τα επιπλέον έξοδα, η κολλεκτίδα κατόρθωσε να πραγματοποιήσει πολλά δημόσια έργα (δρόμους, διεύρυνση και δάθεμα καναλιών άρδευσης κ.τ.λ.).

Ένα από τα πιο δημοφιλή μέτρα της κολλεκτίδας ήταν η απαλλοτρίωση της περιουσίας ενός γαιοκτήμονα, ο οποίος εμπόδιζε το πότισμα, από ένα χείμαρρο καθαρού νερού που περνούσε μέσα από την ιδιοκτησία του.

Πρός τέρψη του κοινού αποφασίστηκε να κατασκευασθεί ένα θαυμάσιο δρομάκι που να κατηγορείται ανάλαφρα προς τη νεροσυμμή (άκομη και ο τείως ιδιοκτήτης με τους τείως εργαζόμενους του δοήθησαν). Όταν το έργο τέλειωσε, με την άγαπη για νερό, την τόσο χαρακτηριστική στην μισόξερη Ισπανία, (και τόσες άλλες χώρες), διάβασα, με χρυσά γράμματα στη μαρμαρίνη βάση μιας χαριτωμένης κρήνης που ανάδλυζε κρυστάλλινο νερό την έξης άφιέρωση στην επανάσταση: «Κρήνη της Έλευθερίας, 19 Ιουλίου 1936».

Όπως και οι άλλες κολλεκτίδες, το Γκράους έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στην παιδεία. Στη σχολή καλών τεχνιών φοιτούσαν τό απόγευμα μαθητές της στοιχειώδους εκπαίδευσης και τό βράδυ νέοι εργάτες, που εργαζόνταν την ημέρα. Ήταν βασικά δη-

μιουργία ενός άφροισμένου ανθρώπου, απόστολου της κοινότητας. Τα βραδυνά μαθήματα περιελάμβαναν τραγούδι χορωδίας (πολύ αγαπητό στην Ισπανία), σχέδιο, ζωγραφική, γλυπτική, κ.τ.λ.

Όταν έπισκέφτηκα τό σχολείο, 80 μικροί πρόσφυγες, από τη ζώνη του Φράνκο, είχαν στεγαστεί σ' ένα δημοφο άρχοντικό, απαλλοτριωμένο από την κολλεκτίδα, που βρισκόταν σε μικρή απόσταση από τό χωριό. Δύο δάσκαλοι και μία δασκάλα έκαναν μαθήματα κάτω από τά δέντρα. Ή αίθουσα ύπνου ήταν κοινή, αλλά τά κρεβάτια καθαρά. Δύο γυναίκες μαγειρεύαν στις τεράστιες κουζίνες, που τά πρόην πλούσια άφεντικά χρησιμοποιούσαν λίγες δδομάδες τό χρόνο. Τρόφιμα, έπιπλα, ρούχα, μισθοί προσωπικού, όλα ήταν δωρεάν. Τά παιδιά ήταν ένθουσιασμένα με την τοποθεσία, τά θαυμάσια δάση δίπλα στο ποτάμι, τό πάρκο, την πισίνα, τον αλόγυρο και τά κτήρια. Χωρίς άμφιβολία ούδέποτε γνώρισαν τόσο ευχάριστη ζωή. Αν οι περιστάσεις ήταν ευνοϊκές, οι συντροφοί μας της UGT και της CNT θά μετέτρεπαν αυτή την τεράστια έκταση σε μία διαρκή άποικία, όπου όλα τά παιδιά του Γκράους θά πήγαιναν εκ περιτροπής, για να ζήσουν, να εκπαιδευθούν και να απολαύσουν άέρα και ήλιο.

* * * *

Ο 'Αντιεξουσιαστικός Κομμουνισμός στην 'Αλκόρα⁹

Από τον Η.Ε. Καμίνσκι

Τό χωριό 'Αλκόρα είχε εγκαθιδρύσει τον «άντιεξουσιαστικό κομμουνισμό». Δεν πρέπει να πιστεύουμε ότι αυτό τό σύστημα ανταποκρίνεται σε έπιστημονικές θεωρίες. Ο άντιεξουσιαστικός κομμουνισμός στην 'Αλκόρα ήταν έργο άγροτών που άγνοούσαν έντελώς τους οικονομικούς νόμους. Ή μορφή που

9. Από τό βιβλίο του «Στη Βαρκελώνη» σελ. 156-158. Η μετάφραση είναι από τό περιοδικό «Αναρχία», Νο 5, Ιούλης, 1961.

έδωσαν στην κοινότητά τους ανταποκρίνεται περισσότερο στις ιδέες των πρώτων χριστιανών παρά σ' εκείνες της βιομηχανικής εποχής μας. Οι αγρότες ήθελαν να τα έχουν *-όλα κοινά-* και πίστευαν ότι ο καλύτερος τρόπος για να γίνουν όλοι ίσοι ήταν η κατάργηση του χρήματος. Πράγματι, δεν κυκλοφορούσε χρήμα. Όλοι έπαιρναν ό,τι χρειαζόνταν. Από ποιόν; Από την Έπιτροπή, φυσικά.

Ήταν αδύνατος, φυσικά, ο έφοδιασμός 5.000 ανθρώπων από ένα κέντρο διανομής. Μαγαζιά υπάρχουν ακόμη στην Άλκωρα όπου μπορεί κανείς να προμηθευτεί τα απαραίτητα. Άλλά αυτά τα μαγαζιά είναι μόνο κέντρα διανομής. Είναι ιδιοκτησία ολόκληρου του χωριού και οι πρώην ιδιοκτήτες δεν άποσπών απ' αυτά κέρδη. Τα κουρέια ξυρίζουν με *αντάλλαγμα* ένα κουπόνι. Τα κουπόνια διανέμονται από την Έπιτροπή. Η άρχη, σύμφωνα με την όποια θα ικανοποιούνται οι ανάγκες όλων των κατοίκων, δεν εφαρμόζεται ακριβώς στην πράξη, γιατί η διανομή των κουπονιών γίνεται με βάση την άρχη ότι όλοι έχουν τις ίδιες ανάγκες. Δεν υπάρχουν ατομικές διακρίσεις: η οικογένεια αναγνωρίζεται σαν μονάδα, οι άνύπαντροι θεωρούνται μόνο σαν άτομα.

Κάθε οικογένεια και κάθε μοναχικό άτομο έπαιρνε μιά κάρτα. Η κάρτα σηματοδευόταν κάθε μέρα στον τόπο της δουλειάς και τα κουπόνια μοιράζονταν σύμφωνα με την κάρτα. Έδώ όρίζεται και η μεγάλη αδυναμία του συστήματος: λόγω της έλλειψης μέτρου για την εκτίμηση της εργασίας, υποχρεώθηκαν να καταφύγουν στο χρήμα. Όλοι, εργάτες, μαγαζάτορες, γιατροί, έπαιρναν για κάθε εργάσιμη μέρα κουπόνια αξίας πέντε πεοστών. Στη μιά όψη του κουπονιού γραφόταν η λέξη *φρεμί*: κάθε κουπόνι αντιστοιχούσε σε ένα κιλό. Η άλλη όψη του κουπονιού ανέφερε την αντίστοιχη αξία σε χρήμα. Οποιοδήποτε, αυτά τα κουπόνια δεν μπορούν να θεωρηθούν σαν *τραπέζογραμμάρια*. Μπορούσαν να ανταλλαχθούν μόνο με προϊόντα κατανάλωσης και μάλιστα με όρισμένη ποσότητα απ' αυτά. Μ' αυτά τα κουπόνια δεν μπορούσαν να αγοράστούν μέσα παραγωγής και έτσι κανένας δεν μπορούσε να γίνει *καπιταλιστής*. Έτσι και σε μικρή κλίμακα. Πούλούσαν μόνο καταναλωτικά αγαθά. Τα μέσα παραγωγής ήταν ιδιοκτησία της κοινότητας.

Η κοινότητα αντιπροσωπευόταν από την Έπιτροπή, όπως έλεγαν την *«Έπιτροπή Περιοχής»*. Η Έπιτροπή έκανε *αντάλλαξη* των προϊόντων του χωριού με αγαθά που του έλλειπαν και όταν δεν μπορούσε να τα προμηθευτεί με *αντάλλαξη* αναγκαζόταν να τα αγοράσει. Το χρήμα το θεωρούσαν *σαν αναγκαίο κακό* και το χρησιμοποιούσαν όσο ο υπόλοιπος κόσμος δεν ακολουθούσε το παράδειγμα της Άλκωρα.

Η Έπιτροπή είναι το πάλν. Αυτή κατέχει τα πάντα, διευθύνει τα πάντα ασχολείται με τα πάντα. Κάθε επιθυμία υποβάλλεται σ' αυτήν. Είναι σε τελευταία ανάλυση, ο μοναδικός κριτής. Μπορεί κανείς να υποθέσει ότι τα μέλη της έπιτροπής διέτρεχαν τον κίνδυνο να γίνουν γραφειοκράτες ή και δικτάτορες. Οί χωρικοί είχαν σκεφτεί πολύ πάνω σ' αυτό τό ζήτημα. Είχαν αποφασίσει τα μέλη της Έπιτροπής να αλλάζουν σε συχνά χρονικά διαστήματα και έτσι κάθε κάτοικος του χωριού θα γινόταν μέλος της για όρισμένο διάστημα.

Υπάρχει κάτι τό συγκινητικό σχετικά με την εύφυια αυτής της οργάνωσης. Είναι λάθος να δούμε σ' αυτήν κάτι περισσότερο από μιά προσπάθεια των χωρικών να εγκαθιδρύσουν τον αντιεξουσιαστικό κομμουνισμό και άσποχία να την κριτικάρουμε σοβαρά. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι αγροτικοί εργάτες και ακόμη και οι μαγαζάτορες είχαν ζήσει πολύ φτωχικά μέχρι τότε. Οί ανάγκες τους μόλις και μετά βίας ήταν διαφορετικές. Ένα κομμάτι κρέας, πριν από την επανάσταση, ήταν γι' αυτούς πολυτέλεια: μόνο λίγοι διανοούμενοι επιθυμούσαν πράγματα πιο πέρα από τα άμέσως απαραίτητα. Ο *«αναρχοκομμουνισμός»* της Άλκωρα πήγαζε μέσα από την πραγματικότητα. Σαν απόδειξη, πρέπει κανείς να λάβει υπ' όψη, ότι η οικογενειακή κάρτα τοποθετεί τη γυναίκα, την πιο καταπιεσμένη ανθρώπινη ύπαρξη στην Ισπανία, κάτω από τον έλεγχο του άνδρα.

«Τί γίνεται», ρώτησα, *«αν κάποιος θέλει να πάει στην πόλη, για παράδειγμα;»*

«Είναι πολύ απλό» απάντησε κάποιος, *«Πηγαίνει στην Έπιτροπή και ανταλλάσσει τα κουπόνια του με λεφτά».*

«Μπορεί κανείς να αλλάξει οσαδήποτε κουπόνια θέλει για λεφτά;»

«Φυσικά όχι».

Αυτοί οι άνθρωποι άπορούσαν, γιατί άργούσα να κατελάβω.

«Πότε μπορεί κανείς να έχει λεφτά;»

«Όσες φορές θέλει. Το μόνο που έχετε είναι να το πείτε στην Έπιτροπή».

«Τότε ή Έπιτροπή εξετάζει τους λόγους;»

«Φυσικά».

Είχα τρομοκρατηθεί λίγο. Αύτη ή άργάνωση μου φαινόταν ότι άφηνει πολύ λίγη έλευθερία μέσα στο καθεστώς του «άντι-ξουσιαστικού κομμουνισμού». Προσπαθούσα να βρω λόγους για ταξίδια που θά δεχόταν ή Έπιτροπή της Άλκώρα. Δέν εύρισκα πολλούς, αλλά συνέχισα τίς έρωτήσεις.

«Άν κάποιος έχει μιá άρραβωνιαστικά έξω από το χωριό θά τού δοθούν λεφτά για να πάει να τή δει;»

‘Ο χωρικός μέ δεβαίωσε ότι θά μπορούσε να πάει.

«Και όσο συχνά θέλει;»

«Θεέ μου, μπορεί να πηγαίνει να βλέπει την άρραβωνιαστικά του κάθε βράδυ, άν θέλει.»

«Άλλά, άν κάποιος θέλει να πάει στην πόλη στο σινεμά, τού δίνουν λεφτά;»

«Ναί»

«Και όσο συχνά θέλει;»

‘Ο χωρικός άρχισε να άμφιβάλλει για τή λογική μου.

«Στίς άργίες, φυσικά. Δέν υπάρχουν λεφτά για βίτσι.»

Μιλούσα σ’ ένα νέο έξυπνο χωρικό και έχοντας άποκτήσει φιλίες μαζί του, τόν πήρα ιδιαιτέρως και τόν ρώτησα.

«Άν έποθέσουμε σάζ έδινα μερικά κοπτόνια ψωμοϋ θά μου τά αλλάζετε για λεφτά;»

‘Ο φίλος μου σκέφτεται λίγα λεπτά και λέει: «άλλά χρειάζεστε και ψωμί.»

«Δέν μ’ άφείσει τó ψωμί, αλλά μόνο τά γινκίσιματι. Θά ήθελα να αλλάξω όλα μου τά κέρδη μέ γινκίσιματι.»

‘Ο χωρικός καταλαβαίνει την ύπόθεση πολύ καλά και δέν χρειάζεται να σκεφτεί πολύ. Άρχίζει τά γέλια.

«Είναι πολύ άπλό. Άν θέλετε γινκίσιματι, μπορείτε να τó πείτε στην Έπιτροπή. Έχουμε πολλά γινκά έδώ. Η Έπιτρο-

πή θά σάζ δώσει την άδεια. Στο χωριό μας όλοι παίρνουν ότι χρειάζονται.»

‘Υστερα άπ’ αύτη την άπάντηση, έπρεπε να ύποχωρήσω. Οι χωρικοί δέν ζούσαν πλέον μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα, ούτε από ήθική ούτε από αισθηματική ύποψη. Άλλά δέν είχαν ζήσει κάποτε μέσα σ’ αύτό:

.....

‘Η Κολλεκτίδα τής Μπινεφάγ¹⁰

‘Από τόν Γκαστόν Λεβάλ

Τό χωριό Μπινεφάγ ήταν χωρίς άμφιβολία, τό κέντρο τής κολλεκτιβοποίησης, στην έπαρχία Χουέσκα... ‘Από 32 χωριά τού διαμερίσματος, τά 28 ήταν έξ ολοκλήρου ή έν μέρος κολλεκτιβοποιημένα. Οι 700 από τίς 800 οικόγένειες, στο Μπινεφάγ, άνήκαν στην κολλεκτίδα.

Στή Μπινεφάγ ύπήρχε από πολύν καιρό κάποιο κοινωνικό κίνημα, παρόλο ότι ή μικρή τοπική διομηχανία (μύλοι, έργοστάσια, ένδύματα, ύποδηματοποιεία, χυτήρια κ.τ.λ.) άπισχολούσαν μόνο τό ένα δέκατο από τούς 5.000 κατοίκους της. Στο τοπικό συνδικάτο τής CNT, τά πιό πολλά από τά μέλη του (600 τό 1931) ήταν άγρότες... Τό συνδικάτο ιδρύθηκε τό 1917 και είχε ύποστεί τά τυπικά άνεδοκατεδάσματα, περιόδους σχετικής ήρεμίας και ύστερα διώξεις, καταστολή και φυλάκιση τών άγωνιστών. Μέ την εμφάνιση τού φασιστικού κινδύνου τόν ‘Ιούλη τού 1936, οι δυνάμεις μας, παρόλον ότι ήταν άποδιοργανωμένες από τίς τελευταίες διώξεις, ξεσηκώθηκαν για να άντιμετωπίσουν τόν κίνδυνο και μέ δική τους πρωτοβουλία σημάτισαν τήν 18η ‘Ιούλη, μιá «Έπαναστατική Έπιτροπή» (Δύο άντιπρόσωποι τού λαϊκού μετώπου μπήκαν στην έπιτροπή).

10. ‘Από τό βιβλίο του «Ότε Φράνκο, οτε Στάλιν» σελ. 133-143, ή μετάφραση έχει παρθεί από τήν «Άντίσταση», όπως ξανατυπώθηκε στο «Απόψεις και Σχόλια» Οκτώβρης 1958. Οι κανόνες τής λαϊκής συνέλευσης έχουν προστεθεί από τόν εκδότη και προέρχονται από τό «Άντιξουσιαστική ‘Ισπανία», σελ. 118-119.

Μέσα σε δύο μέρες, καταλήφθηκαν οι στρατώνες της φασιστικής έθνοφυλακής, που άποσύρθηκε με την πρώτη επίθεση, και οι νικηφόροι σύντροφοί μας έφυγαν για να βοηθήσουν και άλλα χωριά να απελευθερωθούν.

Τά χωράφια των μεγάλων γαιοκτημόνων, που έφυγαν με τα πρώτα σημάδια της αντιφασιστικής νίκης, δεν είχαν ακόμη θεωρηστεί. Η επαναστατική έπιτροπή πήρε κάτω από την κατοχή της τις θεριστικές και τις χορτοκοπτικές μηχανές και συγκέντρωσε τους χωρικούς που είχαν δουλέψει εκεί σαν έργατες. Οι χωρικοί αποφάσισαν να καλλιεργήσουν τη γη συλλογικά, για το συμφέρον ολόκληρου του χωριού. Για να οργανώσουν τη δουλειά, σχημάτισαν ομάδες και εξέλεξαν έπικεφαλής....

Μετά το θερισμό, κοινωνικοποιήθηκαν οι βιομηχανίες και το έμπόριο. Τους παρακάτω κανόνες ένεκρινε η λαϊκή συνέλευση όλων των κατοίκων:

«1. Η δουλειά θα γίνεται από ομάδες 10 ανδρών. Κάθε ομάδα θα εκλέγει τον έπικεφαλής της... Οι έπικεφαλής προγραμματίζουν τη δουλειά, εξασφαλίζουν την άρμονία ανάμεσα στους παραγωγούς και σε περίπτωση ανάγκης εφαρμόζουν τις κινήσεις που πήρουν η λαϊκή συνέλευση. (Στην άρχη, οι έπικεφαλής συναντιόνταν κάθε βράδυ μετά τη δουλειά και όταν η δουλειά πήγαινε καλά μία φορά τη βδομάδα).

2. Οι έπικεφαλής παραδίδουν καθημερινά στην Αγροτική Έπιτροπή αναφορά για τη δουλειά που έγινε.

3. Η γενική συνέλευση της κοινότητας διορίζει μία κεντρική έπιτροπή, αποτελούμενη από έναν εκπρόσωπο κάθε κλάδου παραγωγής. Η έπιτροπή αυτή δίνει μηνιαία αναφορά για την παραγωγή και την κατανάλωση και πληροφορίες σχετικά με άλλες κολλεκτίβες και γεγονότα της Ισπανίας και του έξωτερικού....

4. Οι διευθίνοντες την εργασία στις κολλεκτίβες, πρέπει να εκλέγονται από τη γενική συνέλευση των κολλεκτιβιστών.

5. Κάθε μέλος αποζημιώνεται για τα αγαθά που προσφέρει στην κολλεκτίβα.

6. Όλα τα μέλη έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις. Τα μέλη δεν πρέπει να εξαναγκάζονται να προσχωρήσουν σε κανένα συνδικάτο (CNT ή UGT). Εκείνο που απαι-

τείται είναι ότι τα μέλη θα πρέπει να δέχονται τις αποφάσεις της κολλεκτίβας.

7. Το κεφάλαιο της κολλεκτίβας ανήκει στην κολλεκτίβα και είναι άδαιρητο. Τα τρόφιμα μοιράζονται σε μερίδες και ένα μέρος αποθηκεύεται για περίπτωση κακής σοδειάς.

8. Όταν απαιτείται περίσσοια αγροτική εργασία (θερισμός) μπορεί να ζητηθεί και απασχόληση γυναικών όποτε έχουν υποχρέωση να εκτελέσουν την εργασία που θα τους ανατεθεί. Εφαρμόζεται αυστηρός έλεγχος για να εξασφαλιστεί ότι παρέχουν τις παραγωγικές προσπάθειές τους στην κοινότητα.

9. Κανένας δεν μπορεί να δουλεύει πριν από τα 15 του χρόνια ή να κάνει βαριές δουλειές πριν από τα 16 του.

10. Η γενική συνέλευση καθορίζει την οργάνωση της κολλεκτίβας και προσδιορίζει εκλογές κατά διαστήματα για την ανάδειξη της διοικητικής έπιτροπής».

Στη Μπινεφάρ, η κολλεκτίβα ήταν αυτόκλητη. Παρά την έπιρροή που ασκούσε στο παρελθόν και τη σημασία του, το συνδικάτο δεν έπαιξε κανένα ρόλο... ούτε ήταν κοινότητα με την παραδοσιακή σημασία της λέξης... Όπως ακριβώς το Σοβιέτ ήταν ο κλασικός τύπος οργάνωσης που έκανε την εμφάνισή της στη ρωσική επανάσταση, έτσι και η κολλεκτίβα ήταν η τυπική οργάνωση της ισπανικής επανάστασης. Η Μπινεφάρ ακολουθούσε αυθόρητα και φυσικά, κανόνες, οι όποιοι εγκρίνονταν σιωπηρά, χωρίς τυπική συζήτηση.

Δέν υπήρχε πια θέμα διαμάχης με τους εργοδότες, αλλά πρόβλημα εξασφάλισης της παραγωγής και τούτο σήμαινε προγραμματισμό, διεύθυνση και ύπολογοισμό των τοπικών αναγκών καθώς και των αναγκών ανταλλαγής... Όλα συνδέονταν, όπως τα γρανάζια της μηχανής. Υπήρχε κοινό ταμείο για τις αγροτικές και βιομηχανικές έπιχειρήσεις. Δέν υπήρχε δικαίωμα ανταγωνισμού ανάμεσα στις διάφορες μονάδες της οικονομίας, και είχε καθορισθεί το ίδιο ημερομίσθιο για όλους. Μία διοικητική έπιτροπή, αποτελούμενη από έναν πρόεδρο, έναν ταμία, ένα γραμματέα και δύο συμβούλους συντόνιζε τις δραστηριότητες και κατέγραφε τα καθημερινά στοιχεία.

Σε περίπτωση ανάγκης, το αγροτικό τμήμα καλούσε βιομη-

χανικούς εργάτες, περιλαμβανομένων και τεχνικών για να δουλέψουν στα χωράφια. Τόν Ιούλη του 1937, (έλλειψη εργατών λόγω της πολεμικής κινητοποίησης) οι εργάτες έτοιμων ενδυμάτων δοθήσαν από θερισμό, για να σωθεί η σοδειά... Νέες κοπέλες, νοικοκυρές που δεν είχαν μωρά για να φροντίσουν και γέροι, συγκεντρώθηκαν για δουλειά, ύστερα από έκκληση που έγινε το προηγούμενο βράδυ... Οι επικεφαλής κρατούσαν παρουσίες των κανονικών εργατών... και οι παραβάσεις δεν μπορούσαν να επαναληφθούν χωρίς να προκαλέσουν τη δημοσία αποδοκιμασία και τέλος τα αναγκαία πειθαρχικά μέτρα.

Τρόφιμα και άλλα αγαθά διανεμόνταν στα κοινοτικά μαγαζιά. Ύψηχαν συνταξιοδοτούμενοι κρασιού, ψωμιού και λαδιού, ένας για στερεά έμπορεύματα, τρία μαγαζιά φιλικών, τρία χασάπικα, ένα ύαλοπωλείο και ένα μαγαζί επίπλων. Ψωμί, λάδι, άλευρο, πατάτες, κρέας, λαχανικά, φρούτα και κρασί μοιράζονταν δωρεάν και χωρίς περιορισμό σε περίπτωση άφθονιας και με κουπόνια σε περίπτωση έλλειψης. Κάθε άτομο είχε ένα κομμάτι γης, για να το χρησιμοποιεί όπως ήθελε. Ύψηχαν εγκαταστάσεις τηλεφώνων και ηλεκτρισμού σ' ολόκληρη την περιοχή. Τα αγαθά που δεν μοιράζονταν δωρεάν, πληρώνονταν με τοπικό νόμισμα. Στη Μπινεφάρ, όπως και σε πολλές άλλες κοινότητες, η κλίμακα των ημερομισθίων μεταβαλλόταν ανάλογα με τον αριθμό ατόμων της οικογένειας (*οικογενειακό ημερομίσθιο*).

Η Μπινεφάρ, σαν πρωτεύουσα του διαμερισμάτος της συντόνιζε το εμπόριο ανάμεσα σε 32 χωριά. Κάθε χωριό πληροφορούσε το γραφείο για το πλεόνασμα των τροφίμων του. Από τον Οκτώβρη μέχρι το Δεκέμβρη του 1936, έγινε ανταλλαγή αγαθών αξίας 5.000.000 πεστών με άλλες κολλεκτίδες της Αραγωνίας και της Καταλωνίας, περιλαμβανομένης ζάχαρης αξίας 500.000 πεστών και λαδιού αξίας 700.000 πεστών... Έγκαταλειμμένοι από την κυβέρνηση, οι πολιτοφύλακες (του μετώπου της Αραγωνίας) είχαν έλλειψη από τρόφιμα. Η Μπινεφάρ έδωσε ό,τιδήποτε μπορούσε, έστειλε 30-40 τόννους τρόφιμα κάθε εβδομάδα. Σε μία περίπτωση, η Μπινεφάρ έδωσε στη Μαδρίτη 340 τόννους τρόφιμα. Μέσα σε μία μέρα, έστειλε στις φάλαγγες «Ορτίς» «Ντοφρούτι» και «Ασκάσο» λάδι αξίας

36.000 πεστών (άνωρχικές φάλαγγες στο μέτωπο της Αραγωνίας)... Η γενναιοδορία και η αλληλεγγύη της κολλεκτίδας δεν περιγράφεται. Πεντακόσιοι πολιτοφύλακες που στρατοπέδευαν συνεχώς στη Μπινεφάρ εφοδιάζονταν από την κολλεκτίδα.....¹¹

Τόν Ιούνη του 1937, παρακολούθησα ένα συνέδριο του διαμερισμάτος, όπου είχε προκύψει ένα σοβαρό θέμα. Πλησίαζε η στιγμή του θερισμού. Έπρεπε να διανεμηθούν στα χωριά: σικιά, πετρέλαιο, σύρμα, μηχανήματα αξίας χιλιάδων πεστών. Η κολλεκτίδα δεν μπορούσε να διαθέσει αυτό το ποσό. Ο μόνος τρόπος για να δωρεθούν χρήματα ήταν να πουλήσουν τα τρόφιμα που προσορίζονταν για τους πολιτοφύλακες. Η συνέλευση αποφάσισε ομόφωνα να δοει άλλη λύση. Έστειλαν μία αντιπροσωπεία στην κυβέρνηση ή εγκατάλειψη των πολεμιστών του μετώπου της Αραγωνίας ήταν προσχεδιασμένη από την πλειοψηφία του ύπουργικού συμβουλίου (κείνη τη στιγμή βρισκόταν στην εξουσία ο Λάσγκο Καμπάλερο). Υπολόγιζαν ότι οι απελευθερωμένοι πολιτοφύλακες θα λεηλατούσαν τις κολλεκτίδες.

Οι μηχανογραφίες των αντιδραστικών απέτυχαν. Στην «Εργατική Αλληλεγγύη» (όργανο της CNT) της Βαρκελώνης, δημοσίευσα μία έκκληση στους πολιτοφύλακες, πληροφορώντας τους για την κατάσταση και ζητώντας απ' αυτούς να στείλουν μέρος του μισθού τους, για βοήθεια των χωρικών. Οι κολλεκτίδες συγκεντρώσαν εκατοντάδες χιλιάδες πεστές και έτσι σώθηκε η σοδειά.

Δέν υποστηρίζω ότι δεν ήπρηχαν και εξαιρέσεις μέσα στο πνεύμα αλληλεγγύης των κολλεκτίδων. Θυμάμαι μία διαφωνία ανάμεσα σε μία γυναίκα 50 χρονών και σ' ένα σύντροφο έντεταλμένο στον έλεγχο της εργασίας και στο στεγαστικό. Αυτή ζούσε με τον άντρα της, το παιδί τους, τη νύφη τους και τα εργόνια τους. «Εγώ και η νύφη μου δεν μπορούμε να ζούμε μα-

11. Παραλείψαμε την αναφορά του Λεβάλ πάνω στην ιστορική περιθώρηση, παιδεία και άλλα κοινωνικά μέτρα επειδή δεν παρουσιάζει ουσιαστική διαφορά από τις άλλες αντίεξουσιαστικές κολλεκτίδες.

ζι. *Εγώ θέλω να ζώ χωριάτα*-. Ο σύντροφος είχε ψυχή παιδιού, φωνή κεραινού και καρδιά λιονταριού. Έκαμε ό,τι μπορούσε για να την πείσει να εγκαταλείψει την απαιτησή της. Τελικά, αυτή έφυγε. Τόν ρώτησα γιατί αφηήθηκε να την ικανοποιήσει. Και η απάντησή του: επειδή η κλίμακα του ημερομισθίου μικραίνει με την αύξηση των μελών της οικογένειας, μερικές οικογένειες που κυριαρχούνται από ύλικά συμφέροντα συμφωνούν υποκριτικά να χωρίσουν, για να αυξήσουν το εισόδημά τους. Η περίπτωση έκλεισε. Κάτω από συνθήκες έλλειψης στέγης, το πρόβλημα ήταν εκτός συζήτησης.

Τό περιστατικό δέν είναι σοδαρό, αλλά υπήρχαν και άλλα παρόμοια. Οί διευθύνοντες τήν κολλεκτιβία αντιμετώπιζαν όλες αυτές τίς άνωμαλίες με τό θέμα των τροφίμων και τήν αντίδραση τής αντικολλεκτιβιστικής μειοψηφίας (UGT, Κομμουνιστές, κ.τ.λ.). Δέν μπορεί κανείς παρά να θαυμάζει αυτούς τούς ανθρώπους, που αφιέρωσαν τόν έαυτό τους σ' αυτή τήν υπόθεση και ήξεραν πώς να κάνουν τόσο πολλά και τόσο σωστά μέσα σέ ελάχιστο χρόνο.

Στή Μπινεφάρ καθώς και στίς άλλες κολλεκτιβίες τής Αραγώνας, όλες οί σχετικές οικονομικές μονάδες (έργοστάσια, εργαστήρια, συστήματα διανομής κ.τ.λ.) λειτουργούσαν άρμονικά και χωρίς εμπόδια. Ταξίδενα συχνά από τή Βαρκελώνη στην Ταμαρίτε και στην Μπινεφάρ. Μιά φορά συνοδευόμενος από ένα γιατρό από τή Βαρκελώνη τού έδειξα με ύπερηφάνεια καινούργιους άγρους φυτεμένους με στάρι, άμπέλια, έλιές και τούς λαχανόκηπους, που έναλλάσσονταν με κομμάτια γής φυτεμένα με λινάρι. *«Αυτό τά μίλια των καλλιεργιών»*, είπα, *«όπου όλα είναι διευθετημένα με προσοχή και με αγάπη και όπου τίποτα δέν έχει παραμειληθεί, ανήκουν στην κολλεκτιβία!»*. Δνó μέρες άργότερα, έπισκεφθήκαμε τό Έσπλους όπου υπάρχουν τεράστιοι άγροί φυτεμένοι με πατάτες και άμπέλια. Ταξιδεύοντας, θαυμάζαμε τήν επανάσταση, αυτό τό όνειρο που έπιτέλους άρχισε να πραγματοποιείται. Με σχεδόν θρησκευτική πίστη, έλεγα και ξανάλεγα.... *« Η κολλεκτιβία! ή κολλεκτιβία δημοσίωρησε αυτό τό θαύμα!»*

Μιραλκάμπο και 'Αζουκέκα¹²

'Από τά "Τετράδια του 'Αντιεξουσιαστικού Ούμανισμού"

Η κολλεκτιβοποίηση τής γής τού Πρίγκηπα Ρομανόνες στό Μιραλκάμπο και στην 'Αζουκέκα, από τήν *«Αγροτική Όμοσπονδία τής Περιοχής τής Καστίλλης»*, άξίζει ειδική μελέτη. Οί χωρικοί άλλαξαν τή ροή τού ποταμού για να άρδεύσουν νέα έδάφη και αύξησαν σημαντικά τήν καλλιεργούμενη επιφάνεια. Έφτιαξαν μύλο, σχολεία, έστιατόρια και σπίτια για τούς κολλεκτιβιστές.

Λίγες μέρες ύστερα από τό τέλος τού έμφυλίου πολέμου, ό Ρομανόνες ξαναπήρε πίσω τήν περιουσία του, τήν όποία θεωρούσε κατεστραμένη από τούς δάνδαλους επαναστάτες. Έμεινε κατάπληκτος από τίς δελτιώσεις των άγροτών κολλεκτιβιστών. Όταν ρώτησε για τά όνόματά τους, τού είπαν ότι ή δουλειά έγινε από τούς χωρικούς, σύμφωνα με τό σχέδιο ενός μέλους τού *«Συνδικάτου Οικόδομων»* τής CNT. Ο Γκομέζ 'Αμπριλ, ένας εξαιρετικός οργανωτής ύποδείχτηκε από τήν *«Αγροτική Όμοσπονδία τής Περιοχής»*. Όταν τέλειωσε τή δουλειά του, έφυγε και άφησε στους χωρικούς τή διαχείριση τής κολλεκτιβίας.

Όταν έμαθε ότι ό Γκομέζ 'Αμπριλ ήταν φυλακισμένος στην Γκουανταλαχάρα και ότι θριακόταν σέ δύσκολη κατάσταση, ό Ρομανόνες πέτυχε τήν άποφυλάκισή του και τού προσέφερε τή θέση τού διαχειριστή όλης τής περιουσίας του. Ο Γκομέζ άφ-

12. 'Από τήν *«Ιστορία του 'Ισπανικού 'Ανωχσοσυνδικαλισμού»* που δημοσιεύθηκε τό 1968 στην 'Ισπανία τού Φράνκο. Τό άπόσπασμα δημοσιεύθηκε στό μηνιαίο περιοδικό τού Γκαστόν Λεβάλ, *«Τετράδια του 'Αντιεξουσιαστικού Ούμανισμού»*, Αύγουστος-Σεπτέμβριος 1969 με τόν τίτλο *«Ένα Παράδειγμα από τήν 'Ισπανική Έπανάσταση»*, άποδεικνύοντας άκόμη μιá φορά, όπως λέει ό Λεβάλ *«τίς μεγάλες δημοκρατικές ιδιανότητες των αντιεξουσιαστικών άγωνιστών, στη διάρκεια τής 'Ισπανικής Έπανάστασης»*.

νήθηκε, λέγοντας ότι είχε γραφτεί μιά σελίδα της ιστορίας και ότι η δουλειά του είχε τελειώσει.¹³

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στὴ Καρκαγκέν- τε¹⁴

Ἀπὸ τὸν Γκαστόν Λεβάλ

Ἡ Καρκαγκέντε βρίσκεται στὸ νότιο τμήμα τῆς ἐπαρχίας τῆς Βαλέντοια. Τὸ κλίμα τῆς περιοχῆς εἶναι κατάλληλο γιὰ τὴν καλλιέργεια πορτοκαλιῶν. Ἡ Καρκαγκέντε περιβάλλεται ἀπὸ πορτοκαλεῶνες. Τὰ δέντρα αὐτά, μὲ τοὺς ἀφθονοὺς καρποὺς τους, παρουσιάζουν ἓνα μεγαλοπρεπὲς θέαμα.

Στὴ Καρκαγκέντε, ὅπως καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες κωμοπόλεις καὶ χωριὰ τῆς Βαλέντοια ἡ ὀργανωτικὴ ικανότητα καὶ τὸ πνεῦμα θυσίας μιάς γούφτας ἀγωνιστῶν καὶ ἀφοσιωμένων ἐργατῶν, ποὺ δοῦλευαν συνεχῶς σὲ πείσμα ὅλων τῶν διώξεων γιὰ νὰ προετοιμάσουν τὴν ἐπανάσταση, ἄρχισαν τώρα νὰ δίνουν καρποὺς. Ἡ ἀναρχοσυνδικαλιστικὴ ὀργάνωση εἶχε βαθιὲς ρίζες καὶ τὸ γεγονός αὐτό, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ γόητρο τῶν ἀγωνιστῶν τῆς, παρέσυρε τὴν πλειοψηφία τοῦ λαοῦ, τὴ στιγμή ποὺ ἀρχίζε ἡ ἐπανάσταση, νὰ προσχωρήσει ἢ νὰ ὑποστηρίξει τὸ κίνημά μας.

13. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι μέσα σ' ἓνα χρόνο τὰ χωράφια ποὺ ἀπάρθηναν μὲ στάρι ἀξέστηκαν ἀπὸ 1938 σὲ 4522 ἑκτάρια καὶ μὲ σενό ἀπὸ 323 σὲ 1242 ἑκτάρια. Περισσότερο ἀξέστηκε ἡ παραγωγή κραισιῦ. Ἡ ἀξία τῆς παραγωγῆς τῶν πεπονίων ἀξέστηκε ἀπὸ 196.000 σὲ 300.000 πεσέτες.... Ἡ κολλεκτιβο ἐμπνεῖ ἐγκαταστάσεις γιὰ κοινῆλια, κεντρικὰ χοιροστάσια γιὰ 100 ζῶα καὶ ἀγορὰ τροφίμων γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση 800 ἀτόμων (Σημείωση τοῦ Λεβάλ).

14. Αὕτῃ ἡ ἐπιλογή διακρίνεται σὲ δύο μέρη. Τὸ πρῶτο εἶναι ἀπὸ τὸν Γκαστόν Λεβάλ ποὺ τὸ δημοσίευσε στὸ «Γῆ καὶ ἐλευθερία», 16 Γενάρη, 1937. Μεταφράστηκε στὸ «Ἡ Ἰαπωνία καὶ ὁ Κόσμος», 5 Μάρτη, 1937. Τὸ δεύτερο μέρος εἶναι ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Λεβάλ «Ἀντιξοιωματικὴ Ἰαπωνία» σελ. 171, 174.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψή μας στὴν τοπικὴ ὁμοσπονδία τῶν συνδικάτων, τράσηξε τὴν προσοχή μας μιά τεράστια προθήκη, ποὺ κάποτε προστάτευε τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τώρα φιλοξενοῦσε μιά τεράστια φωτογραφία τοῦ Φρανσίσκο Φερέ, μιά πολὺ σωστὴ ἀντικατάσταση. (Ὁ Φερέ ἦταν ἓνας πρωτοπόρος ἀντιξοιωματικὸς ἐκπαιδευτικὸς ποὺ δολοφονήθηκε τὸ 1909 ἀπὸ τὸ κράτος μὲ τὴ συνεργασία τῆς ἐκκλησίας).

Μεγάλο ποσοστὸ ἀπὸ τοὺς ἐργαζόμενους (πληθυσμὸς 20.000) ἀνήκαν στὰ συνδικάτα μας (CNT). Νὰ λίγα στατιστικὰ στοιχεῖα.

Ἀγροτικὸ συνδικάτο	2.700 μέλη
Συσκευαστὲς πορτοκαλιῶν (κυρίως γυναῖκες)	3.400 μέλη
Οἰκοδόμοι	340 μέλη
Ξυλουργοὶ (κιβώτια συσκευασίας)	125 μέλη
Ἐργάτες ξύλου	230 μέλη
Σιδηροδρομικοὶ	150 μέλη
Διάφοροι	450 μέλη

Ἡ μεγαλύτερη ἔκταση τῆς γῆς ἀνῆκε σὲ μεγάλα ἀγροκτήματα. Οἱ φτωχοὶ χωρικοὶ ἀναγκάζονταν νὰ δουλεύουν στὰ μεγάλα ἀγροκτήματα τῶν πλοῦσιων γαιοκτημόνων ἢ νὰ κάνουν ἀλλοτρώσες δουλειὲς γιὰ νὰ συμπληρώσουν τὸ εἰσόδημά τους. Οἱ συνδικαλιστὲς ἔσπασαν ἀμέσως τὸ μονοπώλιο καὶ τώρα φροντίζουν νὰ μὴ δημιουργηθοῦν νέες μορφὲς προνομίων.

Οἱ μικροῖδιοκτῆτες εἶχαν εἰδικὴ μεταχείριση. Τὰ δικαιώματά τους ἔγιναν σεβαστά καὶ δὲν ἀναγκάστηκαν νὰ προσχωρήσουν, μὲ τὴ βία, στὶς κολλεκτιβες. Οἱ κολλεκτιβιστὲς προώθησαν βαθμιαία τὴν κοινωνικοποίηση, ἐνοσιματώνοντας μικρὰ κομμάτια γῆς γιὰ νὰ τὰ μετατρέψουν σὲ κατάλληλα γιὰ τὴ συλλογικὴ καλλιέργεια. Στὴν ἀρχή, κοινωνικοποιήθηκε ἡ ἰδιοκτησία

των χωρικών που προσχωρούσαν εθελοντικά στις κολλεκτίδες. Αργότερα, μπήκαν στις κολλεκτίδες και πολλοί διστακτικοί αγρότες, αφού είχαν πειστεί για τα πλεονεκτήματα του νέου συστήματος. Μιά σωστή τακτική ήταν, να προσφέρουν καλύτερη γη στους αναποφάσιστους αγρότες-ιδιοκτήτες, για να τους πείσουν ότι θα καλύτερευαν τη θέση τους αν γίνονταν μέλη της κολλεκτίδας....

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι οι μικροϊδιοκτήτες που προτιμούσαν να καλλιεργούν τη γη τους μπορούσαν να κάνουν ό,τι ήθελαν. Η τοπική «Επιτροπή Αγροτικής Έργασίας» επαγρυπνούσε για σαμποτάζ και παρακολούθησε για τη σωστή χρησιμοποίηση της γης, από την ιδιωτική και την κοινωνικοποιημένη γεωργία.

Οι κολλεκτίδες έκαναν πράγματι σωστή χρήση της γης. Παρακολούθησαμε μεγάλες καλλιεργημένες εκτάσεις, ανάμεσα σ' αυτές μία κατελάμβανε 7 κοινότητες. Ολόκληρη ή κοινωνικοποιημένη γη, χωρίς εξαιρέσεις, καλλιεργιόταν με άπειρη φροντίδα. Για να εξασφαλίσουν την ανάπτυξη των δέντρων, οι χωρικοί καθάριζαν συνεχώς το έδαφος. «Πριν», μου είπαν με ύπερηφάνεια, «δλ' αυτά ανήκαν στους πλούσιους και καλλιεργιόταν από κακοπληρωμένους εργάτες. Η γη ήταν παρσιμικημένη και οι ιδιοκτήτες έπρεπε να αγοράζουν τεράστιες ποσότητες λιπασμάτων, παρόλο ότι μπορούσαν να έχουν καλύτερες αποδόσεις με καθαρισμό του εδάφους....» Με τί ύπερηφάνεια μου έδειξαν τα δέντρα τα οποία είχαν περιποιηθεί για να δώσουν καλύτερη παραγωγή.

Σε πολλά μέρη, είδα φυτείες κάτω από πορτοκαλιές. «Τί είναι αυτό;» ρώτησα. Έμαθα ότι, οι αγρότες της Λεδάντε (φημισμένοι για την ίψευρετικότητά τους) είχαν φυτέψει αφθονες πατάτες, ανάμεσα στις πορτοκαλιές. Οι αγρότες έδειξαν περισσότερο ξηπνάδα απ' όλους μαζί τους γραφειοκράτες του Υπουργείου Γεωργίας. Έκαναν πολύ περισσότερα από το φύτεμα της πατάτας. Φύτεψαν ολόκληρη την περιοχή της Λεδάντε, όπου το έδαφος ήταν πρόσφορο. Έκμεταλλεύτηκαν τους τέσσερις μήνες που μεσολαβούν ανάμεσα στο θερισμό και στην επόμενη σοδιά του ρυζιού, για να σπείρουν τα ρυζοχώρια με πρώιμο σπάζι. Αν το Υπουργείο Γεωργίας ακολου-

θούσε το παράδειγμά τους, η έλλειψη ψωμιού στη Δημοκρατική ζώνη θα εξαφανιζόταν σε λίγους μήνες.

Η δουλειά της αγροτικής κολλεκτίδας είχε οργανωθεί κατά τον ακόλουθο τρόπο: η γενική συνέλευση όλων των αγροτών (άκομη και οι λίγοι γαιοκτήμονες) εκλέγει «Τεχνική Επιτροπή» έξη συντρόφων για τα τεχνικά θέματα και πενταμελή «Διοικητική Επιτροπή» για την απαλλοτρίωση των μεγάλων αγροκτημάτων, πληρωμή ήμερομισθίων, πώληση προϊόντων, τήρηση διδλίων, κ.τ.λ. Υπήρχε επίσης μία επιτροπή για την εξαγωγή πορτοκαλιών και άλλων προϊόντων.

Η βιομηχανική κοινωνικοποίηση στην Καρκαζέντε άρχισε μετά την αγροτική κοινωνικοποίηση. Η βιομηχανική οργάνωση, από την πρώτη στιγμή, προκάλεσε την προσοχή. Τα κτίρια επιδλέπονταν από το συνδικάτο των οικοδόμων και τα εργοστάσια μετάλλου από τα συνδικάτα των εργατών μετάλλου. Το βιομηχανικό συνδικάτο των εργατών ξύλου περιελάμβανε τους επιπλοποιούς, τους βοηθούς και τους μαραγκούς. Το ίδιο ίσχυε για όλα τα άλλα επαγγέλματα. Οι τεχνίτες και οι μικροϊδιοκτήτες εργατηρίων ένωσαν τις επιχειρήσεις τους σε μεγάλα εργατήρια, όπου ο καθένας πληρώνονταν κατόπιν κοινής συμφωνίας και όπου καθένας δεν είχε ανάγκη να ψάχνει για πελάτες και να άνησχει για τη πληρωμή του. Άλλα, λιγότερο σημαντικά επαγγέλματα συγχωνεύτηκαν (τά κουρεία, κ.τ.λ.). Μικρές απαρχαιωμένες εγκαταστάσεις αντικαταστάθηκαν από φρεινές, καλά διευθυνόμενες κολλεκτίδες, χθεσινού ανταγωνιστές έγιναν σήμερα συνεργάτες.

Σπίτια, που ανήκαν σε πλούσιους και ντόπιους φαιοότες παραχωρήθηκαν σε όσους είχαν μεγαλύτερη ανάγκη για στέγαση. Οι πίο πολλοί άνθρωποι έπιασαν δουλειά στη κοινωνικοποιημένη βιομηχανία πορτοκαλιών, ασχολούμενοι με την επεξεργασία και τη συσκευασία φρούτων για εξαγωγή. Η βιομηχανία αυτή είχε πολλά εργοστάσια. Κάθε εργοστάσιο διευθυνόταν από μία επιτροπή, εκλεγμένη από τους εργάτες και αποτελούμενη από έναν έμπορικό εμπειρογνώμονα και έναν εκπρόσωπο από κάθε τμήμα (κατασκευή κιβωτίων, συσκευασία, διαλογή, φρόνιση, κ.τ.λ.) Τα φρούτα εξαγονταν στην Άγγλία, Σουηδία, Ολλανδία, Γαλλία και άλλες χώρες. Οι εργάτες μου εί-

παν: «Θέλουμε να πουνε στο εξωτερικό ότι η ποιότητα και η ανσκεινασία είναι καλύτερες με την κοινωνικοποιημένη βιομηχανία.....»

Τό άργό άνέβασμα τών τιμών, όφειλόμενο στα διατηρούμενα μαγαζιά λιανικής πώλησης πού συνειγωνίζονταν νά επίζησουν με τό μικρεμπόριο (προειδοποίησα γι' αυτόν τόν κίνδυνο) άπειλούσαν νά άνατρέψουν, μερικά, τά κέρδη της κοινωνικοποιημένης παραγωγής. Ήλθε ή στιγμή νά κοινωνικοποιηθούν οι άνταλλαγές και ή διανομή, στον ίδιο βαθμό με την παραγωγή... Ό φίλος μου Γκραμέν (τουφεκίστηκε άργότερα από τους φασίστες) πρότεινε νά οργανωθούν κέντρα κοινωνικοποιημένης διανομής, σε διάφορα σημεία, με σκοπό νά γίνει ό ίδιος ό λαός πραγματικός κυρίαρχος τών τιμών και της διανομής. Αύτή ή πολιτική έφερε γρήγορα άποτελέσματα. Ένάμιση μήνα άργότερα, τό μισό εμπόριο της Καρκαγκέντε κοινωνικοποιήθηκε και ό Γκραμέν περίμενε, με τό δικιο του, ότι γρήγορα θά γινόταν και ή κοινωνικοποίηση του άλλου μισού.

Τό βράδυ της πρώτης μου επίσκεψης, τό Νοέμβρη του 1936, έδωσα μιά διάλεξη. Είχα αποφασίσει νά μιλήσω έποικοδομητικά. Τότε έμαθα πόσα λίγα είχα νά πώ. Και όταν είδα με τί άνυπομονησία περίμεναν τά λόγια μου, κατάλαβα ειλικρινά ότι έγω είχα νά μάθω άπ' αυτούς και όχι αυτοί άπό μένα.

Μιά μικρή προσθήκη σ' αυτόν τό πίνακα: οι σύντροφοί μου, σύμφωνα με την Ίσπανική παράδοση φιλοξενίας, με κάλεσαν νά φάω μαζί τους στον κήπο του πιο πολυτελούς περίπτερου, κοντά στην Καρκαγκέντε, πού τό είχαν άπαλλοτριώσει. Οι φίλοι μου θαύμαζαν την όμορφιά του τοπίου, τό υγιεινό κλίμα, τό ησυχό περιβάλλον. Αμέσως κατάλαβα ότι έδώ είναι μιά ιδεώδης θέση γιά ήσυχαστήριο. Αλλά και σ' αυτό τό σημείο, αυτοί με είχαν ξεπεράσει. Αφού είχαν συμβουλευτεί τους γιατρούς της Καρκαγκέντε, είχαν αποφασίσει τή μετατροπή αυτού του ώραιου άρχοντικού σε σανατόριο.

* * * *

Κολλεκτιβοποίηση στη Μαγκνταλένα ντέ Πούλις¹⁵

Από τόν Γκαστόν Λεβάλ

Αργόταν Άγία Μαγκνταλένα ντέ Πούλις, αλλά ή επανάσταση καθήργησε τή λέξη «Άγία». Ένα μικρό χωριό (πλήθυσμός 1400), χρησιμεύει σαν τυπικό παράδειγμα τών επαναστατικών άλλαγών πού έγιναν και σε πολλά άλλα χωριά της Λεβάντε (περιοχή της άντολικής άκτής της Ίσπανίας με 5 επαρχίες, περιλαμβανομένης και της μητρόπολης Βαλένσια). Όλοι σχεδόν οι επαναστάτες του χωριού έποστήριζαν τή CNT. Οι σύντροφοί μας έπωφεληθήκαν από τόν εμφύλιο πόλεμο γιά νά προωθήσουν τήν κοινωνική επανάσταση. Οι πλειοψηφία τών κατοίκων ήταν μικροϊδιοκτήτες γής και είχαν κάτω από τή κατοχή τους 6254 από τά 6654 έκταρία. Τό υπόλοιπο άνηκε σε τέσσερεις ή πέντε μεγάλους γαιοκτήμονες. Παρόλο πού ή έκταση ήταν μικρή, ή γή ήταν κατάλληλη γιά έντατική καλλιέργεια και λόγω της άρδευσης, τουλάχιστο δέκα φορές πιο παραγωγική.

Οι σύντροφοί μας, οι όποιοί δέν ήξεραν τίποτε πάνω στο θέμα της οίκονομίας του χρήματος, αποφάσισαν νά έγκαθιδρύσουν άμέσως τόν άντιεξουσιαστικό κομμουνισμό. Σ' αυτό τό μικρό χωριό, αυτό δέν ήταν δύσκολο. Εκείνο πού χρειαζόταν, ήταν ή τακτική. Μετά τό ξεκαθάρισμα τών φασιστών, προχώρησαν στην όργάνωση κολλεκτίβων. Ζήτησαν, από κείνους πού ήθελαν νά προσχωρήσουν, νά έπογράψουν. Όλοι οι κάτοικοι μπήκαν στην κολλεκτίβα. Όλα, έκτός από τά προσωπικά αντικείμενα, παραχωρήθηκαν στην κολλεκτίβα: γή, χρήμα, ζώα, εργαλεία κι άλλη ιδιοκτησία. Ό λαός άρχισε καινούργια ζωή.

Επαναλαμβάνουμε εκείνο πού είπαμε και σε άλλες ενκαιρίες: ή κομμούνια (συνώνυμο της κολλεκτίβας) έπικρατούσε. Τό συνδικάτο ήταν ένα από τά όργανά της. Η λειτουργία τών

15. Από τό βιβλίο του «Όπτε Φράνκο, ούτε Στάλιν» σελ 182-186 και από τά «Τετράδια του Άνταξουσιαστικού Οθρανοσημού» Μάρτη 1968.

συνδικάτων περιοριζόταν αίσθητά στην τεχνική διοίκηση της παραγωγής. Η «Κοινοτική Συνέλευση» όλων των μελών έλεγχε τά πάντα. Όταν άρχισε η φασιστική επέμβαση, ή «Επαναστατική Επιτροπή» άρχισε άμεσα την εφαρμογή μακροπρόθεσμων αλλαγών, που επηρέασαν τη κοινωνική ζωή του χωριού (στέγαση, υγεία, εφοδιασμός τροφίμων, παιδεία, δημόσιες υπηρεσίες). Πήρε μέτρα για τις ανταλλαγές και καθόρισε τό εισόδημα κάθε οικογένειας. Μέ δύο λόγια ή «Επιτροπή έγινε ό διοικητής της τοπικής ζωής»¹⁶.

Τό εισόδημα κάθε οικογένειας καθορίστηκε, μέ σκοπό τη δίκαιη κατανομή των αγαθών. Η ποσότητα των αγαθών μετριόταν μέ την πεσέτα, τό έθνικό νόμισμα. Τό λάδι και τά καυσόξυλα διανέμονταν δωρεάν και σέ όποιαδήποτε ποσότητα. Τό ίδιο ίσχυε για τό κρασί, αλλά επειδή οι σύντροφοί μας ήθελαν νά ενισχύσουν την έγγρατεια, οι ποσότητες ήταν καθορισμένες...

Τά πάντα ρυθμιζόνταν άπλά. Τά υπόλοιπα αγαθά διανέμονταν άς εξής: κάθε οικογένεια έπαιρνε μιά κάρτα, ή όποια άνέφερε τόν αριθμό των μελών της, τό όνομα και την ηλικία τους. Κάθε ένήλικος δικαιούται μερίδα: 50 έκατοστά της πεσέτας για τούς άνδρες, 10 έκατοστά για τίς γυναίκες και για παιδιά πάνω άπό έξι χρονών ένα ποσόν που κλιμακωνόταν ανάλογα μέ την ηλικία... Ένα σημειωματάριο έγγραφε την αξία σέ πεσέτες των μερίδων που καταναλώθηκαν κάθε τρίμηνο. Μερίδες, που δέν είχαν καταναλωθεί, μεταφέρονταν στό έπόμενο τρίμηνο. Παράδειγμα, άν μία οικογένεια είχε δικαίωμα νά καταναλώσει 150 πεσέτες τό τρίμηνο και κατανάλωσε μόνο 100, ή διαφορά των 50 πεσέτων μεταφέρονταν στό έπόμενο τρίμηνο.

Κανένας δέν πλήρωνε νοίκι. Η στέγαση και ή ίατρική περίθαλψη ήταν πλήρως κοινωνικοποιημένα. Υπήρχαν δύο γιατροί. Είχαν χειρουργεία αμόθωρητα τόν καινούργιο τρόπο ζωής. Ο ένας όμως γιατρός πήγε στό Καστεγιόν, την πρωτεύουσα

της επαρχίας. Ο άλλος που παρέμεινε έπαιρνε τίς ίδιες μερίδες μέ τούς άλλους κατοίκους. Ο φαρμακοποιός μίηκε στην κολλεκτίδα. Φάρμακα, εφόδια, μεταφορά στό νοσοκομείο της Βαρκελώνης ή της Καστεγιόν, έγχειρήσεις, υπηρεσίες ειδιικών, όλα πληρώνονταν άπό την κολλεκτίδα.

Η κολλεκτίδα συγκέντρωνε χρήματα άπό πωλήσεις προϊόντων έξω άπό τό χωριό. Οι έμποροι λιανικής πώλησης έκλεισαν τά μαγαζιά τους και μίηκαν έθελοντικά στην κοινότητα. Οργανώθηκαν σέ συνεταιρισμό, άπ' όπου μπορούσε κανείς νά προμηθευθεί όλα τά υπάρχοντα αγαθά. Ο συνεταιρισμός στεγάστηκε σ' ένα καλιό μοναστήρι, αρκετά μεγάλο για νά ικανοποιεί όλες τίς απαιτήσεις. Μερικοί έμποροι δούλευαν στό νέο συνεταιρισμό. Οι κουρείς επίσης ένώθηκαν και άνοιξαν ένα μεγάλο και καλά εξοπλισμένο σαλόνι. Οι ράφτες στεγάστηκαν σ' ένα μεγάλο εργοστάσι και προσέφεραν καλύτερα ρούχα και υπηρεσίες. Οι ξυλουργοί επίσης σχημάτισαν κολλεκτίδα...

Σχετικά μέ την όργάνωση της άγροτικής εργασίας πρέπει, πριν άπ' όλα, νά ληφθεί υπόψη ότι άπó 265 άνδρες ικανούς και διαθέσιμους για δουλειά, οι 65 έφυγαν έθελοντικά για νά πολεμήσουν τούς φασίστες. Παρόλα αυτά τριτλιωιάστηκαν οι ποσότητες του σταριού και της πατάτας που απόρθησαν... και αυτή ή αύξηση πραγματοποιήθηκε, όχι μέ την αύξηση της καλλιεργούμενης γής, αλλά άπό τό γεγονός ότι παλιά πολλοί χωρικοί (τό θαύμα της άτομικής ιδιοκτησίας!) σούδέποτε είχαν λεφτά νά αγοράσουν σπόρους και λιπάσματα και καλλιεργούσαν τμήμα της περιουσίας τους.

Η καλλιέργεια όργανώθηκε μέ τόν άκόλουθο τρόπο: ή καλλιεργούμενη γή χωρίστηκε σέ 13 ζώνες, μέ 15 άντρες και τόν κατάλληλο εξοπλισμό ή κάθε ζώνη. Κάθε ζώνη αντιπροσωπεύονταν άπό έναν επικεφαλής. Όπως σχεδόν σέ όλες τίς κολλεκτίδες, οι επικεφαλείς συγκεντρώνονταν μιά φορά τη δομάδα. Ο έξοπλισμός περνούσε άπό τη μιά ζώνη στην άλλη, ανάλογα μέ τίς ανάγκες. Τά ζώα εργασίας και τά εργαλεία χρησιμοποιόταν μέ προσοχή, ώστε νά εξασφαλιζόνται τά καλύτερα άποτελέσματα.

Ζήτησαμε πληροφορίες για τό γάμο. Οι σύντροφοι, φυσικά ύποστήριζαν τόν έλεύθερο έρωτα, ό λαός έννοούσε τό νόμισμα

16. Έκ πρώτης όψεως, φαίνεται ότι, οι έκτεταμένες διοικητικές λειτουργίες της Επιτροπής θα μπορούσαν εύκολα νά καταλήξουν στό αφετηρισμό της εξουσίας. Αλλά ή Επιτροπή, δημιουργία όλόκληρης της κοινότητας, όφεικόταν κάτω άπό τό συνεχή έλεγχο και ήταν άμεσα ύπόλογη άπέναντι στην πηγή, δηλαδή όλόκληρο τό λαό.

γάμου. Ἡ τελετὴ τοῦ γάμου, σ' αὐτὰ τὰ ἀτομικοποιημένα χωριά εἶναι εὐκαιρία πανηγυριοῦ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁμως πλευρᾷ, ὁ γάμος παραδιάζει τὶς ἀντιξουσιαστικὰς ἀρχάς.

Οἱ σύντροφοί μας ἀντιμετώπισαν τὸ πρόβλημα μὲ ἔξαφάνιση ὄλων τῶν νομίμων διαδικασιῶν καὶ καταστροφὴ τῆς νομιμότητος τοῦ γάμου, ἐξαφανίζοντας ὅλα τὰ ἐπίσημα ἀποδεικτικὰ ἔγγραφα. Ἐτοί ὁ γάμος ἔχασε κάθε ἐπίσημη κατοχύρωση. (Μετά τὴν ἐπανάσταση παντρεύτηκαν τέσσαρα ζευγάρια). Τὸ ζευγάρι συνοδευόμενο ἀπὸ συγγενεῖς καὶ φίλους, παντρεύονταν παρουσία τοῦ γραμματέα τῆς Ἐπιτροπῆς, σάν μάρτυρα. Μὲ τὴν καταγραφή τῶν ὀνομάτων καὶ τῆς ἡλικίας τους στὸ ληξιαρχικὸ βιβλίο καὶ τὴν ἐπανεπιβεβαίωση τῆς ἐπιθυμίας τους νὰ παντρευτοῦν, οἱ νόμιμες διατυπώσεις εἶχαν τελειώσει. Ἐνῶ ὁμως τὸ ζευγάρι κατέβαινε τὴ σκάλα τοῦ κτιρίου, ὁ γραμματέας κοιμᾶτιζε χαρτιά ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα καὶ τὴ σελίδα ὅπου εἶχε καταγραφεῖ ὁ γάμος καὶ τὰ πετοῦσε, σάν κονφετί, πάνω ἀπὸ τὸ ζευγάρι καὶ ἀκριδῶς τὴ στιγμή πού ἔβγαινε στὸ δρόμο. Ἐτοί, ὅλοι ἦταν ἱκανοποιημένοι καὶ τὸ πανηγύρι ἀρχίζει.

Τοὺς ἐξήγησα ὅτι οἱ ἀπαραίτητες κοινωνικὲς μελέτες καὶ ὁ προγραμματισμὸς ἦταν ἀδύνατα χωρὶς στατιστικὲς πληροφορίες καὶ ὅτι ἡ καταγραφή τῶν γάμων, τῶν γεννήσεων, τῶν θανάτων καὶ ἄλλων ἀνάλογων πληροφοριῶν ἔπρεπε νὰ τηρεῖται. Οἱ σύντροφοι κατάλαβαν καὶ μοῦ ὑποσχέθηκαν ὅτι θὰ ἀποκαταστήσουν τὰ διάφορα στοιχεῖα.

Περπατώντας σιγά-σιγά πρὸς τὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ, παρακλόουθοῦσαμε τοὺς νέους πού ἐπαιζαν τὸ Βάσκινο παιχνίδι «πελότε» καὶ τοὺς μεγαλύτερους νὰ δίνουν συμβουλές. Τὰ πράγματα ἐξελίσσονταν ἀργά. Ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ προχωροῦσε ἀτάραχα, ὅπως καὶ τὶς μέρες πού εἶχαν περάσει, ἀλλὰ τώρα μὲ καινούργια αἰσθημάτων ἐμπιστοσύνης καὶ ἀσφάλειας, ἀγνωστα στὸ παρελθόν. Ἐμεῖς θέλαμε νὰ περπατήσουμε ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἀπαρχαιωμένα σπίτια (ἡ κομμούνια θὰ τὰ ἀντικαθιστοῦσε γρήγορα) πού ἦταν ἤρεμα, χωρὶς ἀπελπισία, χωρὶς τὴν ἀβεβαιότητα γιὰ τὸ αὔριο, τὸ ὁποῖο τόσοις αἰῶνες εἶχε βασανίσει τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους τῆς Μαγκνταλένα ντέ Πουέλις.

* * * *

Ἡ Κολλεκτίδα τοῦ Μᾶς ντέ λᾶς Μάτας¹⁷

Ἀπὸ τὸν Γκαστόν Λεβᾶλ

Στὴν τελευταία μου ἐπίσκεψη, τὸ Μᾶς τοῦ 1937, ὅλα σχεδὸν τὰ χωριά τοῦ διαμερίσματος ἦταν πλήρως κοινωνικοποιημένα. Τὸ ἀναρχικὸ κίνημα σ' αὐτὸ τὸ χωριὸ ἀρχισε ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα καὶ προηγήθηκε τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος τῆς CNT. Τὰ πρῶτα συνδικάτα ὀργανώθηκαν τὸ 1932. Στὶς 8 τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ ἴδιου χρόνου, μὴ ἐξέγερση πού ἀγκάλιασε ὁλόκληρη τὴν Ἀραγὼνα καὶ μέρος τῆς Καταλονίας ἀνακήρυξε τὸν ἀντιξουσιαστικὸ κομμουνισμό. Ἡ ἐξέγερση κατεστάλη. Ἡ CNT κηρύχθηκε ἐκτὸς νόμου καὶ ἐπανεμφανίστηκε τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1936, μετὰ τὴ νίκη τῆς κυβέρνησης τοῦ λαϊκοῦ μετώπου.

Τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου 1936, δύο μῆνες μετὰ τὸ ξεκαθάρισμα τῶν ντόπιων φασιστῶν, οἱ σύντροφοί μας πρότειναν τὴν ἴδρυση ἀγροτικῆς κολλεκτίδας. Σὲ μὴ γενικὴ συνέλευση ὄλων τῶν μελῶν τῶν ἀγροτικῶν ἐνώσεων ἡ πρόταση ἐγκρίθηκε ὁμόφωνα. Μερικοὶ μικροῖδιοκτῆτες γῆς, οἱ ὁποῖοι ἀρνήθηκαν νὰ προσχωρήσουν σχηματίσαν δική τους ὀργάνωση. Ἀπὸ τὶς 600 συνολικὰ οἰκογένειες οἱ 550 προσχώρησαν στὴν κολλεκτίδα. Οἱ 50 οἰκογένειες, μέλη τῆς UGT, πῆραν ἐντολὴ ἀπὸ τοὺς ἡγέτες του νὰ μὴ προσχωρήσουν. Ἡ κολλεκτίδα δὲν καταπάτησε τὸ δικαίωμά τους νὰ διατηρήσουν τὴν ἰδιωτικὴ ἰδιοκτησία, ἐφόσον αὐτοὶ δὲν ἐδωλπαν τὰ συμφέροντα τῆς κολλεκτίδας.

Ἡ ἔκταση καὶ ὁ χαρακτήρας τῆς κοινωνικοποίησης ἐξαρτιόταν ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τῆς κολλεκτίδας κάθε χωριοῦ. Ὅλες οἱ κολλεκτίδες, ὁλόκληρον τοῦ διαμερίσματος, λειτουργοῦσαν χωρὶς γραπτὸς νόμους ἢ καταστατικά. Ὅλα τὰ θέματα ἀποφασίζονταν στὶς μηνιαῖες γενικὲς συνέλεύσεις κάθε κολλεκτίδας. Ἡ συνέλευση ἐκλέγει συνήθως ἐπιτροπὴ ἀπὸ πέντε ἄτομα γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν ὁδηγιῶν τῆς συνέλευσης, σχετικὰ μὲ τὸν

17. Ἀπὸ τὸ βιβλίο του « Ἀντιξουσιαστικὴ Ἰσπανία », σελ. 142-149.

χειρισμό των τρεχόντων προβλημάτων.

Σύμφωνα με την κατάσταση της γης και άλλους παράγοντες, η δουλειά της κολλεκτίδας διεκπεραιωνόταν από 32 ομάδες εργατών. Κάθε ομάδα καλλιεργεί ένα κομμάτι ποτιστικής και ένα κομμάτι μη ποτιστικής γης. Και κάθε ομάδα εκτελεί, εκ περιτροπής την εύκολη και τη δύσκολη δουλειά. Σ' όλες τις κολλεκτίδες του διαμερισματος κάθε ομάδας εργασίας εκλέγει τον αντιπρόσωπό της για τη «Διοικητική Επιτροπή». Οι αντιπρόσωποι συναντιούνται μία φορά τη εβδομάδα για να προγραμματίσουν τη δουλειά της επόμενης εβδομάδας. Οι κολλεκτίδες αποτελούσαν μία συνεχώς συντονιζόμενη οργάνωση εργασίας.

Σχετικά με την έκτροφή ζώων, ο αριθμός των προβάτων αύξηθηκε κατά 25%, των γουρουνιών από 30-60% των γαλακτοφόρων αγελάδων από 18-24% (το χορτάρι της γης δεν ήταν κατάλληλο για αγελάδες). Μέχρι τη στιγμή που η κολλεκτίδα κατασκεύασε δικιά της χοιροστάσια, αγοράζόταν μεγάλος αριθμός μικρών γουρουνιών, για έκτροφή από τις οικογένειες των κολλεκτιδιστών. Κάθε οικογένεια μεγάλωνε δύο γουρουνία, τα οποία αποθηκεύονταν μετά το σφάξιμο στο κοινοτικό σφαγείο.

Η παραγωγή όμως δεν περιοριζόταν στη γεωργία και την κτηνοτροφία. Μικρές βιομηχανίες (οικοδομικές, προϊόντα δέρματος, παπούτσια, ρούχα, έσφουρουχα, κ.τ.λ.) είχαν ιδρυθεί στα μεγαλύτερα κέντρα και στα πιο μεγάλα κολλεκτιδοποιημένα χωριά. Όπως στο Γκράους και σε άλλες περιοχές, κάθε επιχείρηση αποτελούσε τμήμα μιάς ενιαίας οργάνωσης, ολοκλήρης της κοινότητας, «της γενικής κολλεκτίδας». Να ένα παράδειγμα που αποδεικνύει το μηχανισμό, μέσω του οποίου, καταγράφονταν, και συντονίζονταν η παραγωγή και οι συναλλαγές κάθε ομάδας και κάθε οικογένειας. Αν το αγροτικό τμήμα έχει ανάγκη από όρισμένα εργαλεία, ο αντιπρόσωπός του συμπληρώνει, μαζί με τη Διοικητική Επιτροπή, μία αίτηση και την στέλνει στο μεταλλουργικό συνδικάτο, όπου εκτελείται και καταγράφεται. Η ίδια διαδικασία ακολουθείται, όταν μία οικογένεια έχει ανάγκη από έπιπλα. Η αίτηση μέσω της Διοικητικής Επιτροπής, μεταβιβάζεται στο συνδικάτο Έργων ξύλου όπου εκτελείται και καταγράφεται.

Τό χορήμα είχε καταργηθεί. Ούτε το τρέχον νόμισμα της

Ιαπωνίας (πεσέτα) ούτε τοπικό νόμισμα χρησιμοποιόταν στις συναλλαγές μέσα ή ανάμεσα στις κολλεκτίδες του διαμερισματος ή της περιοχής. Το πρώτο δόγμα ήταν η κοινωνικοποίηση του εμπορίου. Στην πρώτη μου επίσκεψη στο Μάζ ντέ λας Μάτας, υπήρχαν δυο παντοπωλίδες που άρνούνταν να συνεργαστούν. Αλλά αναγκάστηκαν να κλείσουν τα μαγαζιά τους από έλλειψη εφοδίων. Γενικά, ο παλιός τρόπος διανομής αντικαταστάθηκε από κοινωνικές αγορές.

Είναι πολύ δύσκολο να περιγράψουμε με ακρίβεια αυτό το τεράστιο κίνημα, το οποίο ενσάρκωσε και ξεπέρασε το σκοπό της αγροτικής κοινωνικοποίησης. Έδώ στη Μάζ ντέ λας Μάτας, όπως και σ' όλα τα κοινωνικοποιημένα χωριά, δεν υπάρχουν μόνο τα εξωτερικά γνωρίσματα των κοινοτικών επιχειρήσεων που είδαμε στο Γκράους (μαύρες-κόκκινες σημαίες στα εργοστάσια, στις κοινοτικές αγορές, στα ξενοδοχεία) αλλά κάτι περισσότερο ουσιαστικό: την εγκαθίδρυση της συλλογικής ζωής. Έδώ βρίσκονται οι αποθήκες του διαμερισματος (για χημικά προϊόντα, τοιμέντο, πρώτες ύλες, για όλες τις βιομηχανίες) όπου οι κολλεκτίδες των άλλων χωριών αποθηκεύουν τα πλεονάσματά τους και τα ανταλλάσσουν με άλλα αγαθά, σύμφωνα με τις αποφάσεις των αδελφών αντιπροσώπων. Στις τεράστιες αποθήκες ενός πλούσιου φασίστα που δραπέτευσε υπάρχουν αποθέματα ρούχων για διανομή στο λαό της περιοχής. Έδώ επίσης, οι αγρότες ιδιοκτήτες προμηθεύονται τα αγαθά τους και καταγράφονται τα εφόδια που παραλαμβάνει κάθε οικογένεια.

Στό νέο διύλιστήριο του συνεταιρισμού, οργανωμένο από τα χωριά του διαμερισματος παράγονται ταρταρικό όξι και ενενηντα βαθμών ιατρικό οινόπνευμα. Στο ραφείο, άνδρες και γυναίκες φτιάχνουν ρούχα, σύμφωνα με παραγγελίες κολλεκτιδιστών, σε μεγάλη ποικιλία ύφασμάτων και χρωμάτων. Μία οικογένεια τεσσάρων ατόμων (πατέρας, μητέρα, δύο παιδιά) δικαιούται ρούχα αξίας μέχρι 280 πεσέτες, δηλαδή δύο ή τρεις φορές περισσότερο από το μέσο όρο που δαπανούσε μία αγροτική οικογένεια κάτω από το παλιό καθεστώς.

Εύγεστο ψωμί ανώτερης ποιότητας, πίνεται μέσα στους φούρνους της κολλεκτίδας και με ελάχιστο κόστος. Καταστη-

ματα ένδυνάτων όχι μόνο φτιάχνουν όμορφα ρούχα για γυναίκες και κορίτσια, αλλά όπως και σε άλλα χωριά οι νέες κοπέλες εκπαιδεύονται στο ράψιμο ρούχων για τά μέλλοντα παιδιά τους.

Μιά έπιγραφη λέει: «*Δημόσια Βιβλιοθήκη*». Είναι εκπληκτικά έφοδιασμένη με καλά βιβλία, πάνω σε ακαδημαϊκά θέματα, κοινωνιολογία, φιλοσοφία... και μεγάλη ποικιλία σχολικών έγχειριδίων... Η βιβλιοθήκη είναι ελεύθερη για όλους, περιλαμβανομένων και των «άτομιστών». Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες κατευθύνονται προς τους νέους και τους γέροντες. Μέσα στο πνεύμα και την πρακτική της αλληλεγγύης όλων και το σεβασμό της ατομικότητας του καθενός, δόθηκε σε κάθε οικογένεια ένα κομμάτι γής για να τό χρησιμοποιεί όπως θέλει, δελτιώνοντας τή διατροφή της με την καλλιέργεια φρούτων και λαχανικών και την έκτροφή κοινελιών, κ.τ.λ. Η διανομή μερίδων δεν γίνεται έτσι συνόνυμη με την όμοιομορφία.

Η διανομή ρούχων, για παράδειγμα, δέν σημαίνει ότι οι κολλεκτίδες, σ' αυτό τό σημείο της Αραγώνας, δέν είχαν ίκανοποιητική άγοραστική δύναμη. Υπήρχαν πολλά προϊόντα, τίδικά σάρι, που έπρεπε να ανταλλάξει με ρούχα κατασκευασμένα στην Καταλωνία. Τεράστιες ποσότητες σταριού, κρέατος, λαχανικών, λαδιού, οι όποιες μπορούσαν να ανταλλάγουν με άλλα προϊόντα δορίζονταν στην πολιτοφυλακή. Ανάλογα, μεγάλες ποσότητες τροφίμων στέλλονταν στην πολιορκημένη Μαδρίτη από τίς στρατιές του Φράνκο.

Ίατρική περίθαλψη και φάρμακα ήταν δωρεάν. Τά γυναιιά παρέχονταν δωρεάν στους κολλεκτιδιστές και στους «άτομιστές». Ένα καινούργιο άγροτικό σχολείο, σε μικρή απόσταση από τό χωριό, ιδρύθηκε για όλα τά μεγάλα παιδιά, που δέν είχαν παρακολουθήσει ποτέ μαθήματα. Στη Μάζ ντέ λάζ Μάτας, δύο νέοι δάσκαλοι που είχαν σπουδάσει στα κολλέγια της Σεραγόσα, της Βαλένσια και του Τερονέλ ανέλαβαν τίς δύο καινούργιες αίθουσες διδασκαλίας, για την εκπαίδευση 50 παιδιών, σε κάθε αίθουσα¹⁸.

18. Πενήντα παιδιά σε κάθε αίθουσα μπορεί να φαίνεται έπιρροή, αλλά όταν ληφθεί όψη η καθυστέρηση της εκπαιδευτικής όργανωσης

Σύμφωνα με τους κανονισμούς που ίσχυαν σ' όλόκληρη την Αραγώνα, την Καστίλλη και τη Λεβάντε, άπαγορευόταν στις κολλεκτίδες να εργάζονται για τό δικό τους κέρδος. Έτσι άποφεύγεται η κερδοσκοπία, ή όποια εννοείται από την κατάσταση πολέμου και ήταν τόσο συνηθισμένη. Αυτά τά μέτρα άποτελούν μέρος της όργανωτικής έπιευθυνότητας που έπικρατούσε στα κοινωνικοποιημένα χωριά. Κάθε κολλεκτιδοποιημένο χωριό διαβιβάζει κατάλογο των πλεονασμάτων του και των έλλειψιών του στην «*Έπιτροπή του Διαμερίσματος*». Η Έπιτροπή αυτή, που είχε έδρα στη Μάζ ντέ λάζ Μάτας κρατούσε λογαριασμό για τά πλεονάσματα και τά έλλειμματα κάθε κολλεκτιδοποιημένου χωριού. Γνώριζε, με ακρίβεια, τά άποθέματα κρασιού, κρέατος, λαδιού, σταριού, πατάτας, ζαχαρης και άλλων έφοδίων, όλων των χωριών. Αν, για παράδειγμα, μία κολλεκτίδα που είχε πλεόνασμα λαδιού δέ* έχει ανάγκη κρασιού μπορούσε να παραγγείλει άλλα προϊόντα ή να άποθηκεύσει τό πλεόνασμά της για να τό ανταλλάξει με άλλες κολλεκτίδες. Η «*Έπιτροπή Διαμερίσματος*» ήταν στην πραγματικότητα ένα είδος γραφείου ανταλλαγής προϊόντων. Έπιπλέον, ή γενική άγορά και ή κοινοτική άποθήκη διευκόλυναν τίς ανταλλαγές μέσα και έξω από τό χωριό.

Το σύστημα των ανταλλαγών λειτουργούσε χωρίς τό παραμικρό έμπόδιο, επειδή τό πνεύμα του κέρδους δέν άποτελούσε κίνητρο για τους κολλεκτιδιστές. Ένα χωριό, κάτω από άσυνηθιστά δύσκολες περιστάσεις, μπορεί να μην διέθετε τίποτε για ανταλλαγή. Αυτό δέν σημαίνει ότι ήταν καταδικασμένο και αυτό και ή οικονομία του. Παράδειγμα: έφέτος ή σοδειά της Μάζ ντέ λάζ Μάτας, Σένο και Λά Χινεμπρόσα καταστράφηκε από θυελώδεις άνέμους. Σ' ένα καπιταλιστικό καθεστώς, αυτή ή φυσική καταστροφή θα σήμαινε άτέλειωτες στερήσεις, χρεή, και μετανάστευση, για κάμποσα χρόνια, μερικών εργατών. Στο καθεστώς όμως της άντιεξουσιαστικής αλληλεγγύης οι δυσκο-

στην Ίσπανία, αυτό άποτελεί πρόοδο. Ο συγγραφέας διδάξει σε 52 μαθητές, σε μία αίθουσα στο προοδευτικό «*ρασιοναλιστικό*» σχολείο, όργανωμένο από Ίσπανούς δημοκρατικούς και ριζοσπάστες.

λίες αυτές ξεπεράστηκαν με τις προσπάθειες ολόκληρου του διαμερίσματος. Προμήθειες, απόροι κ.τ.λ. οτιδήποτε χρειαζόταν για να επιδιορθωθούν οι ζημιές παραχωρήθηκαν σύμφωνα με το πνεύμα της αδελφότητας και της αλληλεγγύης, χωρίς όρους, χωρίς εξοντωτικά χρέη. Η επανάσταση δημιουργεί νέο πολιτισμό!

ΧΙ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΩΝ

Στό τελευταίο κεφάλαιο του πρωτοποριακού του έργου, «*Ούτε Φράνκο, ούτε Στάλιν*», ο Γκαστόν Λεβάλ, στηριζόμενος στις εξαντλητικές και από πρώτο χέρι μελέτες του, απαριθμεί τα επιτεύγματα και τις δυσκολίες της αντιεξουσιαστικής επανάστασης στην Ύπαιθρο και στις πόλεις. Συνοψίζει διάφορα θέματα που έχουν αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια.

* * * *

Τά Χαρακτηριστικά των 'Αντιεξουσιαστικών Κολλεκτίβων¹

'Από τον Γκαστόν Λεβάλ

1. Σύμφωνα με τις νομικές αρχές, οι κολλεκτίβες ήταν κάτι το καινούργιο. Δεν αποτελούσαν συνδικάτο, ούτε κοινότητες, με οποιαδήποτε παραδοσιακή έννοια. Ούτε ακόμη, είχαν πολλές ομοιότητες με τις κοινότητες του Μεσαίωνα. Πλησίαζαν, θέβαια, περισσότερο τις κοινότητες παρά το συνδικαλιστικό πνεύμα. Πολλές φορές μπορεί να ονομαστούν *κοινότητες*, όπως ακριβώς εκείνη της Μπινεφάρ. Η κολλεκτίβα ήταν μία οντότητα, από την οποία εξαρτιόταν οι επαγγελματικές ομάδες, οι δημόσιες υπηρεσίες, οι εμπορικές και οι κοινοτικές λειτουργίες. Όσον αφορά τη μορφή οργάνωσης, τις εσωτερικές λειτουργίες και τις ειδικευμένες δραστηριότητες, ήταν *αυτόνομες*.

2. Οι αγροτικές κολλεκτίβες, παρά το όνομά τους, ήταν αναφορικά με όλες τους τις προθέσεις και τους σκοπούς, *αντιεξουσιαστικές κομμουνιστικές οργανώσεις*. Εφαρμόζαν τον κομμουνιστικό κανόνα «*από τον καθένα σύμφωνα με τις ικανότητές του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του*». Όπου κα-

1. 'Από το βιβλίο του «*Ούτε Φράνκο, ούτε Στάλιν*», σελ. 306-320. Η μετάφραση είναι από το περιοδικό «Anarchy» Νο 5, 'Ιούλης, 1961.

ταγήθηκε τό χοήμα, εξασφαλίστηκε στό κάθε άτομο μιá άρισμένη ποσότητα άγαθών. Όπου τό χοήμα διατηρήθηκε, κάθε οικόγένεια έπαιρνε ένα ήμερομίσθιο, ανάλογο μέ τόν αριθμό τών μελών της. Παρόλη τήν ποικιλία, οι ήθικές άρχές ταυτιζόταν μέ τά πρακτικά άποτελέσματα.

3. Στις άγροτικές κολλεκτίδες, ό βαθμός άλληλεγγύης ήταν ό μεγαλύτερος δυνατός. Όχι μόνο κάθε άτομο διέθετε τά άναγκαία, αλλά και οι όμοσπονδίες τών διαμερισμάτων υιοθετούσαν διαρκώς και σε μεγαλύτερο βαθμό τήν άλληλοδοθηεια ανάμεσα στις διάφορες κολλεκτίδες. Στη διομηχανία, αυτή ή πρακτική, άρχισε στό Χοσπιταλέτ, στους σιδηρόδρομους της Καταλωνίας και άργότερα εφαρμόστηκε στην Άλκοι. Άν οι πολιτικοί συμβιβασμοί δέν έμπόδιζαν τήν κοινωνικοποίηση, οι πρακτικές της άλληλοδοθηειας θα ήταν πολύ περισσότερο γενικευμένες.

4. Κατάκτηση μεγάλης σημασίας ήταν τό δικαίωμα τών γυναικών στη ζωή, άσχετα μέ τήν άπασχόληση ή τή λειτουργία. Στις μιές, περίπου, κολλεκτίδες οι γυναίκες είχαν τά ίδια ήμερομίσθια μέ τούς άντρες. Στις άλλες, οι γυναίκες έπαιρναν λιγότερα, μέ τό επιχείρημα ότι σπάνια ζούσαν μόνες.

5. Τό δικαίωμα τού παιδιού στη ζωή άναγνωρίστηκε επίσης: όχι σάν κρατική εδπλαχνία, αλλά σάν δικαίωμα, τό όποιο κανένας δέν μπορούσε νά άρνηθει. Τά σχολεία ποορίζονταν για παιδιά μέχρι 14 ή 15 χρόνων, ή μόνη έγγύηση, ότι οι γονείς δέν θα έστελναν τά παιδιά τους γρηγορότερα στη δουλειά και ότι ή εκπαίδευση θα ήταν πραγματικά καθολική.

6. Στις άγροτικές κολλεκτίδες της Άραγωνίας, της Καταλωνίας, της Λεβάντε, της Καστίλης, της Άνδαλουσίας και της Έστρεμαντούρας, οι εργάτες σχημάτιζαν ομάδες για νά μοιράζον τήν εργασία ή τή γη. Οι ομάδες συνήθως άπασχολούνταν σε όρισμένες θέσεις. Οι ομάδες εργασίας εξέλεγαν αντιπροσώπους που συναντιόταν μέ τούς εκπροσώπους της κολλεκτίδας, για τή γεωργία, μέ σκοπό τόν προγραμματισμό της δουλειάς. Αυτή ή τυπική όργάνωση έκανε τήν εμφάνιση της έντελώς αβθόρημη και μέ τοπική πρωτοβουλία.

7. Έκτός άπ' αυτές τις πρακτικές και τις παρόμοιες συναντήσεις τών ειδικευμένων ομάδων, ή κολλεκτίδα συνέρχονταν,

σάν σύνολο, σε εβδομαδιαία, δεκαπενθήμερη ή μηνιαία συνέλευση. Καί αυτό ήταν ένας αβθόρημος νεοτερισμός. Η συνέλευση έκανε άπολογοισμό τών δραστηριοτήτων τών συμβούλων που είχε διορίσει και συζητούσε ειδικές περιπτώσεις και άπρόδλεπτα προβλήματα. Όλοι οι κάτοικοι, άντρες και γυναίκες, παραγογοί και μη παραγογοί, έπαιρναν μέρος στις συζητήσεις και τις αποφάσεις. Σε πολλές περιπτώσεις, οι «άτομιστές» (δέν ήταν μέλη της κολλεκτίδας) είχαν ίσα δικαιώματα στη γενική συνέλευση.

8. Τά πιο σοβαρά επιτεύγματα στην καλλιέργεια της γης ήταν: ή γρηγορά αυξανόμενη χρήση μηχανημάτων και άρδευσης, μεγαλύτερη ποικιλία καλλιεργειών και άναδάσωση. Στην κτηνοτροφία: ή έκλογη και ό πολλαπλασιασμός τών ζώων, ή προσαρμογή τών ζώων στις τοπικές συνθήκες και ή κατασκευή, σε μεγάλη κλίμακα, συλλογικών σταύλων για ζώα.

9. Η παραγωγή και τό έμπόριο έναρμονίζονταν διαρκώς και περισσότερο και ή διανομή γίνονταν διαρκώς και περισσότερο ένοποιημένη. Πρώτα στην κλίμακα τού διαμερισματος, ύστερα στην κλίμακα της περιοχής και τέλος στην κλίμακα τού έθνους (έθνική όμοσπονδία). Τό διαμερίσμα ήταν ή βάση τού έμπορίου. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μια άπομονωμένη κοινότητα διεύθυνε τό έμπόριό της, ενώ ή όμοσπονδία τού διαμερισματος επέδλεπε τή σχετική δραστηριότητα και επενέβαινε όταν οι έμπορικές δραστηριότητες ήταν βλαβερές για τήν έθνική οικονομία. Στην Άραγόνα, ή «Όμοσπονδία τών Κολλεκτίδων» που ιδρύθηκε τό Γενάρη τού 1937, άρχισε νά συντονίζει τις κοινότητες της περιοχής και νά δημιουργεί σύστημα άλληλοδοθηειας. Η τάση για ένότητα έγινε πιο σαφής μέ τήν υιοθέτηση, ύστερα άπό τήν άπόφαση τού Συνεδρίου τού Φλεβάρη τού 1937, ένιαίας «κάρτας παραγωγού» και ένιαίας «κάρτας καταναλωτή» πράγμα τό όποίο κατέληξε στην κατάργηση τού έθνικού και τοπικού νομίσματος. Ο συντονισμός τού έμπορίου μέ τις άλλες περιοχές και τό έξωτερικό βελτιώνονταν συνεχώς. Όταν ή άνισότητα τών ανταλλαγών ή οι ύψηλές τιμές δημιουργούσαν πλεόνασμα, ή «Όμοσπονδία Περιοχής» τό χρησιμοποιούσε για νά βοηθήσει φτωχότερες κολλεκτίδες. Η άλληλεγγύη ξεπερνούσε έτσι τά όρια τού διαμερισματος.

10. Η βιομηχανική συγκέντρωση, ή κατάργηση δηλαδή των μικρών εργαστηρίων και των αντίστοιχων οικονομικών δραστηριοτήτων ήταν χαρακτηριστικό στοιχείο της κολλεκτιβοποίησης, στις αγροτικές κοινότητες και τις πόλεις. Η εργασία θεολογικοποιήθηκε, με βάση τις κοινωνικές ανάγκες, στις βιομηχανίες της Άλκοι και του Χοσπιταλέτ, στις δημοτικές μεταφορές της Βαρκελώνης και στις κολλεκτίδες της Αραγόννας.

11. Σε πολλές περιπτώσεις, το πρώτο δήμα προς την κοινωνικοποίηση ήταν το μοίρασμα των μεγάλων αγροκτημάτων (στά διαμερίσματα Σεγκόρμπι και Γκρανογιέρες και σε όρισμένα χωριά της Αραγόννας). Σε άλλες περιπτώσεις το πρώτο δήμα συνίστατο στο να αναγκάσουν τις κοινότητες να πραγματοποιήσουν άμεσες μεταρρυθμίσεις (κοινοτικοποίηση του νοικιάσματος της γης, και φαρμάκων στην Έλντα, Μπενικάρα, Καστιγιόνε, Άλκανίζ, Κάσπε, κ.τ.λ.)

12. Η εκπαίδευση βελτιώθηκε σε βαθμό χωρίς προηγούμενο. Οι περισσότερες από τις μερικά ή ολίγα κοινωνικοποιημένες κολλεκτίδες και κοινότητες έκτισαν τουλάχιστον ένα σχολείο. Το 1938, για παράδειγμα, κάθε κολλεκτίδα στην Όμοσπονδία της Λεδάντε είχε το δικό της σχολείο.

13. Ο αριθμός των κολλεκτιβίων αυξάνονταν συνεχώς. Το κίνημα άρχισε και προσόδευσε απότομα στην Αραγώνα, κάλυψε τμήμα της Καταλωνίας, ύστερα απλώθηκε στη Λεδάντε και αργότερα στη Καστίλλη. Σύμφωνα με αξιόπιστες πληροφορίες τα επιτεύγματα στην Καστίλλη ξεπέρασαν τις έπιτυχίες στη Λεδάντε και στην Αραγώνα. Η Έστραμαντούρα και το τμήμα της Ανδαλουσίας που δεν καταλήφθηκε άμέσως από τους φασίστες, ειδικότερα η έπαρχία Χαέν, είχαν επίσης τις κολλεκτίδες τους. Ο χαρακτήρας των κολλεκτιβίων εξαρτιόταν, φυσικά, από τις τοπικές συνθήκες².

15. Καμιά φορά, ή κολλεκτίδα συμπληρωνόταν με άλλες μορφές κοινωνικοποίησης. Όταν έφυγα από την Καρκαγκέντε

κοινωνικοποίησαν το έμποριο. Στην Άλκοι έκαναν την εμφάνισή τους καταναλωτικοί συνεταιρισμοί για να συμπληρώσουν τη συνδικαλιστική όργάνωση της παραγωγής. Υπάρχουν και άλλα παραδείγματα του ίδιου είδους.

16. Οι κολλεκτίδες δεν ιδρύθηκαν αποκλειστικά και μόνο από το αναρχικό κίνημα. Παρόλον ότι οι άρχές τους ήταν σίγουρα αναρχικές, πολλές κολλεκτίδες δημιουργήθηκαν αθόρυμητα από ανθρώπους που δεν είχαν σχέση με το κίνημά μας («άντιεξουσιαστές» χωρίς να το ξέρουν). Οι περισσότερες κολλεκτίδες στην Καστίλλη και στην Έστραμαντούρα όργανώθηκαν από καθολικούς και σοσιαλιστές αγρότες. Σε μερικές περιπτώσεις δέδια είχε μεσολαβήσει ή προσπαγάνδα μεμονομένων αναρχικών αγωνιστών. Πολλά μέλη της UGT προσχώρησαν ή και όργάνωσαν κολλεκτίδες, αν και ή όργάνωσή τους ήταν έπισημα ενάντια στις κολλεκτίδες. Το ίδιο ίσχύει και για μερικούς δημοκρατικούς, που έπιθυμούσαν ειλικρινά έλευθερία και δικαιοσύνη.

17. Σεβάστηκαν τους μικροιδιόκτήτες. Όλα τα στοιχεία το άποδεικνύουν: ή συμμετογή τους στο σύστημα της «κάρτας καταναλωτή» και στο συλλογικό έμποριο, οι αποφάσεις που παίρνονταν αναφορικά μ' αυτούς. Υπήρχαν δέδια δύο περιορισμοί: δεν έπρεπε να διαθέτουν περισσότερη γή άπ' όση μπορούσαν να καλλιεργήσουν και δεν είχαν το δικαίωμα να έμπορεύονται ιδιωτικά. Η συμμετογή στην κολλεκτίδα ήταν έθελοντική: «οι άτομιστές» προσχωρούσαν μόνον αν είχαν πειστεί για τα πλεονεκτήματα της συλλογικής εργασίας.

18. Τα κυριότερα έμπόδια στην κολλεκτιβοποίηση ήταν:

α)- τα συντηρητικά στρώματα καθώς και τα κόμματα και οι όργανώσεις που αντιπροσώπευαν. Δημοκρατικοί όλων των άποχρώσεων, σοσιαλιστές της άριστερας και της δεξιάς (Λάργκο Καμπαλέρο και Πριέτο), σταλινικοί κομμουνιστές και πολλές φορές οι όπαδοί του ΡΟUM. (Πρίν από την άποβολή τους από την κυβέρνηση της Καταλωνίας το ΡΟUM δεν ήταν έπαναστατικό κόμμα. Έγινε όμως όταν πέρασε στην αντιπολίτευση. Ακόμη και τον Ιούνη του 1937, ένα μανιφέστο του τμήματος της Αραγόννας του ΡΟUM έπιτίθετο στις κολλεκτίδες). Το κύριο όργανο των διαφόρων πολιτικών ήταν ή UGT.

2. Ο αριθμός 14 άναφέρει τον αριθμό και την έκταση των κολλεκτιβίων. Το σημείο αυτό το έχουμε παραλείψει, γιατί έχουμε δώσει πιο συγκεκριμένες πληροφορίες σ' άλλο σημείο αυτού του βιβλίου.

6) Ἡ ἀντίδραση μερικῶν μικροϊδιοκτητῶν (ἀγρότες ἀπὸ τὴν Καταλονία καὶ τὰ Περηναία).

γ) Ὁ φόβος, ἀνάμεσα καὶ σὲ μερικά ἀκόμη μέλη τῶν κολλεκτίων, ὅτι ἡ κενόρρηξη θά κατέστρεφε τὶς ὀργανώσεις τους, ὅταν τέλειωνε ὁ πόλεμος. Πολλοὶ μικροϊδιοκτήτες πού δὲν ἦταν ἀντιδραστικοὶ καὶ πού θά προσχωροῦσαν στὶς κολλεκτίδες κάτω ἀπὸ ἄλλες συνθήκες, ἐμείναν ἔξω, κάνοντας παρόμοιους συλλογισμοὺς.

δ) Ἡ ἀνοικτὴ ἐπίθεση ἐναντίον στὶς κολλεκτίδες: μ' αὐτὸ δὲν ἐννοοῦμε τὴ διάλυση τῶν κολλεκτίων ἀπὸ τὸ στρατὸ τοῦ Φράνκο. Στὴν Καστίλλη, ἡ ἐπίθεση ἐναντίον στὶς κολλεκτίδες ἐγίνε ἀπὸ ἐνοπλὰ κομμουνιστικὰ στρατεύματα. Στὴν περιοχὴ τῆς Βαλένσια ἐγίναν μάχες πού πῆραν μέρος θεωρακισμένα ὄχημα. Στὴν ἐπαρχία Χουέσκα ἡ ταξιαρχία Κάρλ-Μάρξ ἔκανε ἐπιδρομὲς στὶς κολλεκτίδες. Τὸ ἴδιο ἔκανε καὶ ἡ ταξιαρχία Μάθια-Κόμπανς στὴν ἐπαρχία τοῦ Τερουέλ. (Καὶ οἱ δύο ταξιαρχίες ἀπέφυγαν τὶς μάχες μὲ τοὺς φασίστες. Ἐνῶ ὁ στρατὸς μας πολεμοῦσε στὴν Χουέσκα καὶ σὲ ἄλλα κρίσιμα σημεία, ἡ ταξιαρχία Κάρλ-Μάρξ παρέμενε ἀδρανής. Οἱ μαρξιστὲς ἀποτελοῦσαν φρουρὲς στὰ μετόπισθεν. Ἡ ἄλλη ταξιαρχία ἐγκατέλειψε, χωρὶς μάχη, τὸ Βίβελ ντέ Ρίο καὶ τὴν ἀνθρακωφόρα περιοχὴ Οὐτρέιλος. Αὐτοὶ οἱ στρατιῶτες, πού ὑποχωροῦσαν στὴν παραμικρὴ ἐπίθεση, πολεμοῦσαν μὲ πείσμα ἐναντίον στοὺς ἀοπλοὺς χωρικοὺς τῶν κολλεκτίων.).

19. Στὸ δημογραφικὸ ἔργο τῆς ἀλλαγῆς καὶ τῆς κοινωνικοποίησης, οἱ ἀγρότες ἐπέδειξαν κοινωνικὴ συνείδηση πολὺ ἀνώτερη ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τῶν πόλεων.

.....

Συμπέρασμα

Ἀπὸ τὸ Σάμι Ντόλγκοφ

Στὶς εἰσαγωγικὲς σημειώσεις μας δεῖξαμε, σὲ χοντρές γραμμές, τὰ ἀξιολόγια πάγματα πού θά μπορούσαν νά μάθουν, οἱ σύγχρονοι ριζοσπάστες καὶ εἰδικότερα ἐκεῖνοὶ πού παίρνουν μέρος στὸ παγκόσμιο κίνημα γιὰ τὴν ἐργατικὴ αὐτοδιεύθυνση

στὴ βιομηχανία, ἀπὸ τὴν ἰσπανικὴ ἐπανάσταση. Στὴν προσπάθειά μας νά δώσουμε στὸν ἀναγνώστη τὶς ἀπαιτούμενες πληροφορίες γιὰ νά σχηματίσει δική του γνώμη, ἀποφύγαμε νά ἐρευνησοῦμε λεπτομερειακὰ τὰ μαθήματα τῆς ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης. Αὐτὰ εἶναι πολὺ φανερά: οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἀγρότες τῆς Ἰσπανίας μετέτρεψαν τὶς ἀντιεξουσιαστικὲς ἀρχὲς τῆς αὐτοδιεύθυνσης σὲ συγκεκριμένα ἐπιτεύγματα. Αὐτὸ δὲν πραγματοποιήθηκε σὲ μερικὲς ἀπομονωμένες *πειραματικὲς* κοινότητες, ἀποτελούμενες ἀπὸ διαλεγμένα άτομα, ἀλλὰ σὲ μεγάλη κλίμακα καὶ περιέλαβε ἑκατομμύρια κοινὸς ἀνθρώπους, ἄντρες, γυναῖκες, παιδιά. Αὕτη ἦταν ἡ *λαϊκὴ συνείδηση* τῆς Ἰσπανικῆς ἐπανάστασης. Στὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του *«Ὅτε Φράνκο, ὅτε Στάλιν»*, ὁ Γκιστόν Λεβὼλ συνοψίζει τὴ φύση τοῦ ριζομένου λαϊκοῦ ἐλέγχου.

«Ἡ ἐπανάσταση ζετυλίχθηκε μίση σὲ πολὺ μετρουμένες περιστάσεις. Ἐπρεπε νά ἀντιμετωπιστοῦν ἐπιθέσεις ἀπὸ τὰ μίση καὶ ἀπὸ τὰ ἔξω. Χρειάστηκαν φανταστικὲς προσπάθειες γιὰ νά ἐφαρμοστοῦν οἱ ἀναρχικὲς ἀρχὲς στὴ πράξη. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις, ἡ προσπάθεια πέτυχε. Οἱ ὀργανώσεις ἀνακάλυψαν τρόπους γιὰ νά ἀντιμετωπίσουν τὰ πάντα. Εἶχαμε μαζί μας τὴν εὐφροσύνη τοῦ λαοῦ. Αὕτη ἀνακάλυπτε τοὺς τρόπους καὶ ἱκανοποιοῦσε τὶς χιλιάδες ἀνάγκες τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπανάστασης. Αὕτη ὀργάνωσε τὴν πολιτοφυλακὴ καὶ νίκησε τὸ φασισμό στὴν πρώτη φάση τοῦ πολέμου. Αὕτη κατασκεύασε θεωρακισμένα αὐτοκίνητα, ὄπλα καὶ πολυβόλα. Ἡ πρωτοδοκίμια ἐρχόταν ἀπὸ τὸ λαό, πρὶν ἀπ' ὅλα ἀπὸ κείνους πού γίναν ἐπιρροαστεῖ ἀπὸ τοὺς ἀναρχικοὺς. Παράδειγμα, οἱ κολλεκτίδες τῆς Ἀραγκόνας: ἀνάμεσα στοὺς ὀργανωτὲς τους συνάντησα μόνο δύο δικηγόρους, στὴν Ἀλκορίνα. Αὐτοὶ δὲν ἦταν, γιὰ νά ἀκριβολογήσω, διανοούμενοι. Ἀλλὰ ἐκεῖνο πού πραγματοποίησαν, μαζί μὲ τοὺς ἀγρότες καὶ τοὺς ἐργάτες, δὲν ἦταν καλύτερο ἀπ' ὅτι εἶδαμε στὸ Ἑσπλόν, στὴ Μπινεφάρ στὴν Καλιάντα καὶ σ' ἄλλες κολλεκτίδες. Τὸ ἐκκλησιακὸ εἶναι ὅτι πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀγρότες ἦταν ἀγρόματοι. Εἶχαν ὅμως πίστη, πρακτικὴ κοινὴ λογικὴ, πνεῦμα θυσίας καὶ θέληση νά δημιουργήσουν ἕναν καινοῦργιο κόσμο.

Δὲν θέλω νά κάνω τὴν δημιουργικὴ ἀπολογία τῆς ἀμάθειας.

Εκείνοι οι άνθρωποι είχαν ιδιοσυγκρασία, καρδιά, πνεύμα, που η εκπαίδευση δεν μπορεί να δώσει και η επίσημη εκπαίδευση, πολλές φορές, εξασθενίζει. Η πνευματική συνείδηση δεν ταυτίζεται, πολλές φορές, με τη διδασκαλία και ακόμα περισσότερο με τον ακαδημαϊσμό. Προκύπτει από τις συνθήκες της ζωής και σ' αυτήν την περίπτωση είναι πιο δυναμική. Με την προσαρμογή στα γεγονότα, με το συντονισμό της εργασίας, με την υπόδειξη των σφαλμάτων ενός ορισμένου κλάδου της βιομηχανίας, με τη συμπλήρωση της μιάς δραστηριότητας με μιάν άλλη και έναρμόνιση του συνόλου, επικοινωνώντας εδώ και διαρθρώνοντας εκεί μ' αυτούς τους τρόπους οι μεγάλοι εγκέφαλοι μπορούν να προσφέρουν αναμφισβήτητες υπηρεσίες. Στην Ισπανία όμως δεν υπήρχαν. Το μέλλον δεν φωτιόταν από τους διανοούμενούς μας. Και οι αγρότες αντιεξουσιαστές ή όχι, της Αραγώνας, της Λεβάντε, της Καστίλλης, της Εστραμαντούρας, της Ανδαλουσίας και οι εργάτες της Καταλωνίας, τό αντιλήφθηκαν και γι' αυτό ενήργησαν μόνοι.

Οι διανοούμενοι με τη γνωστή απέχθεια στην πρακτική δουλειά, αποδείχτηκαν κατώτεροι από τους αγρότες, οι οποίοι δεν ήξεραν να εκφραστούν πολιτικούς λόγους, αλλά ήξεραν πώς να οργανώνουν την καινούργια ζωή. Ούτε οι επικεφαλής της συνδικαλιστικής οργάνωσης υγείας της Καταλωνίας ήταν διανοούμενοι. Ένας γιατρός Βάσκος, με σιδερένια θέληση, και λίγοι σύντροφοι που δούλευαν στα νοσοκομεία έκαναν όλες τις δουλειές. Αλλά και εκεί, η πρωτοβουλία έρχόταν από τα κάτω. Οι τόσο καλά οργανωμένες βιομηχανίες της Αλκός διαχειριζόνταν όλες από τους εργάτες, καθώς και οι βιομηχανίες της Έλντα και Καστεγιόν. Στην Καρκαχέντε, στην Έλντα, στη Γκρανογιέρος, στη Μπινεφάρ, τη Χατίδα, στις μεταφορές ξηράς στις μεταφορές της θάλασσας, στις κολλεκτιβές της Καστίλλης ή τις μισο-κολλεκτιβές της Ρίπολλς και της Πονίγκερντα, οι αγρότες της δάσης έκαναν όλες τις δουλειές.

Αναφορικά με την κυβέρνηση, αυτή ήταν τόσο άνικανη να οργανώσει την οικονομία, όσο άνικανη και να οργανώσει τον πόλεμο.

Γι'α να σχηματιστεί μι'α γνώμη για την ισπανική επανάσταση, οι αναρχικοί και μη αναρχικοί κριτικοί της συμπεριφοράς και

της τακτικής των συντρόφων μας δεν πρέπει ποτέ να ξεχνούν το γεγονός ότι τα δημιουργικά επιτεύγματα έγιναν μέσα στις χειρότερες δυνατές συνθήκες. Καλά θά έκαναν να θυμηθούν τα λόγια του Μπακούιν, τα όποια αφορούσαν δέδια την Παρισινή Κομμούνια, αλλά ακόμη και τότε αποκαλύπτουν το είδος των προβλημάτων που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι Ισπανοί εργάτες:

«Ξέρω ότι πολλοί σοσιαλιστές, συνεπείς με τη θεωρία τους, κατηγορούν τους Παρισινούς φίλους μας ότι δεν ενήργησαν αρκετά σ'έν σοσιαλιστές, μέσα στην επαναστατική πράξη. Η συμμορία του αστικού τέπου, από την άλλη, τους κατηγορεί ότι ακολούθησαν πιστά το πρόγραμμά τους... Θέλω να τραδησω την προσοχή των πιο αίσθητων θεωρητικών της προλεταριακής χειραφέτησης στο γεγονός ότι άδικούν τους Παρισινούς αδελφούς μας, γιατί άνάμεσα στις πιο σωστές θεωρίες και την πρακτική τους εφαρμογή επάρχει τεράστια διαφορά που δεν μπορεί να γεφυρωθεί μέσα σέ λίγες μέρες... Πολιμούσαν καθημερινά ενάντια στην πλειοψηφία των γιακωδίνων. Μίσα στη σύγκρουση, έπρεπε να θρέψουν και να δώσουν δουλειά σέ κάμποσις χιλιάδες εργάτες, να τους οργανώσουν και να τους εξοπλίσουν, και να επιτηρούν τις πράξεις των αντιδραστικών. Όλα αυτά μέσα σέ μι'α γιγαντιαία πόλη σάν τό Παρίσι, αντιμετώπιζοντας τόν κίνδυνο του λιμού και τις σννομοσιές της αντίδρασης».

Δέν θέλωμε να εκφράσουμε γνώμη πάνω στο τί έπρεπε ή στο τί δέν έπρεπε να είχαν κάνει οι Ισπανοί αναρχικοί. Έμεις ενδιαφερόμαστε για τις άπαραίτητες προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση μι'ας αντιεξουσιαστικής κοινωνίας, βασισμένης στην εργατική αυτοδιεύθυνση της βιομηχανίας, της επαίθρου και των πόλεων. Έμεις ενδιαφερόμαστε για τις βασικές άρχές αυτής της κοινωνίας, αλλά και για την κατεύθυνση του άγώνα που θά καταλήξει στην πραγματοποίηση της ελεύθερης κοινωνίας. Έδώ ανακαλύπτουμε «την πραγματική σημασία του Ισπανικού αναρχισμού. Αύτός εκφράζει πιο καθαρά και πιο έξοφρα από άποιοδήποτε άλλο Ισθρικό κίνημα την αντίσταση του Ισπανικού λαού στην τυραννία και στον άγνχο και αποδοκιμαμένο στη μηχανή αιώνα... Αύτός δέχεται τά ενεργε-

τήματα τῆς μηχανικῆς παραγωγῆς, ἀλλὰ ὑποστηρίζει ὅτι τίποτα δὲν πρέπει νά περιορίζει τὰ δικαιώματα ὄλων τῶν ἀνθρώπων νά ζοῦν μίαν ὑπερήφανη καὶ ἀνθρώπινη ζωή» (Μπρέναν, σελ. 196-197)

Ποιές εἶναι οἱ βασικὲς ἀρχές αὐτοδιεύθυνσης; Θά τις ἀναφέρουμε σύντομα.

Αὐτοδιεύθυνση σημαίνει, ἐξ ὀρισμοῦ, αὐτοκινητισμός. Ἀποκλείει τὴ διεύθυνση ἄλλων, τὴν κυριαρχία ἀνθρώπου πᾶνω σὲ ἄνθρωπο. Ἀποκλείει, ὄχι μόνο τὴ διαρκή νομικῶς κατοχυρωμένη ἐξουσία τοῦ κράτους μέ τοὺς καταπιεστικούς θεσμούς, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ τὴν κατάργηση τῆς ἀρχῆς τοῦ κράτους ἀπὸ τὶς ἀνεπίσημες ἐνώσεις τοῦ λαοῦ: ἀπὸ τὰ συνδικάτα, ἀπὸ τοὺς χώρους ἐργασίας, καὶ ἀπὸ τὶς μυριάδες συλλογικότητες καὶ σχέσεις πού συγκροτοῦν τὴν κοινωνία.

Ἡ Αὐτοδιεύθυνση ἐξ ὀρισμοῦ, εἶναι ἡ ἰδέα ὅτι οἱ ἐργάτες (ὄλοι οἱ ἐργάτες περιλαμβανομένων τῶν τεχνικῶν, τῶν μηχανικῶν τῶν ἐπιστημόνων, τῶν προγραμματιστῶν, τῶν συντονιστῶν, ὄλων), πού ἀπασχολοῦνται μέ τὴν παραγωγή ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν μποροῦν οἱ ἴδιοι νά διευθύνουν καὶ νά συντονίζουν ἀποτελεσματικὰ τὴν οἰκονομικὴ ζωή τῆς κοινωνίας. Αὐτὴ ἡ πίστη στηρίζεται σὲ τρεῖς ἀδιαχώριστες ἀρχές 1) πίστη στὴ δημοκρατικὴ ἰκανότητα τῶν μαζῶν, στὸν διασπασμένο «κοινὸ ἄνθρωπο» καὶ ὄχι σὲ μιά ἀριστοκρατικὴ τάξη «ἀνωτέρων» ἀνθρώπων, 2) αὐτονομία (αὐτοκυβέρνηση) 3) ἀποκέντρωση καὶ συντονισμός, μέ τὴν ἐλεύθερη συμφωνία τοῦ φεντεραλισμοῦ (ὁμοσπονδικοποίηση).

Ἡ σημερινὴ ἀξία τῆς Ἰσπανικῆς ἐπανάστασης δὲν ὀρίζεται τόσο στὰ εἰδικὰ μέτρα πού αὐτοσχεδίασαν οἱ κοινωνικοποιημένες διομηχανίες τῶν πόλεων καὶ οἱ ἀγροτικὲς κολλεκτίδες (τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ ξεπεράστηκαν ἀπὸ τὴν κυβερνητικὴ-τεχνολογικὴ ἐπανάσταση), ἀλλὰ στὴν ἐφαρμογὴ τῶν θεμελιωδῶν δημοκρατικῶν ἀρχῶν τοῦ ἀναρχισμοῦ ἢ τοῦ ἐλεύθερου σοσιαλισμοῦ στὰ ἄμεσα πρακτικὰ προλήματα τῆς Ἰσπανικῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Αὐτές οἱ ἀρχές ἀρχίζουν σήμερα νά γίνονται διαρκῶς καὶ πιά πολὺ κατανοητές. Ἐλπίζουμε ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπίλογη κειμένων θά βοηθήσει σ' αὐτὴ τὴν κατανόηση.